

**UJEDINJENE
NACIJE**



Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-03-66-A
Datum: 27. septembar 2007.
Original: engleski

PRED ŽALBENIM VEĆEM

U sastavu: sudija Fausto Pocar, predsjedavajući
sudija Mohamed Shahabuddeen
sudija Andréia Vaz
sudija Theodor Meron
sudija Wolfgang Schomburg

Sekretar: g. Hans Holthuis

Presuda od: 27. septembra 2007.

TUŽILAC

protiv

**FATMIRA LIMAJA
HARADINA BALE
ISAKA MUSLIUA**

JAVNO

PRESUDA

Tužilaštvo:

gđa Helen Brady
gđa Shelagh McCall

g. Steffen Wirth
gđa Kristina Carey

gđa Katharina Margetts
gđa Barbara Goy

Obrana Fatmira Limaja: Obrana Haradina Bale: Obrana Isaka Musliua:

g. Michael Mansfield, Q.C.
g. Karim A.A. Khan

g. Gregor D. Guy-Smith
g. Richard Harvey

g. Michael Topolski, Q.C.
g. Steven Powles

I. UVOD	4
II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU.....	6
III. ŽALBA HARADINA BALE	10
A. PRVI OSNOV ZA ŽALBU HARADINA BALE: NAVODNA NETAČNA IDENTIFIKACIJA HARADINA BALE KAO ZATVORSKOG STRAŽARA "SHALE"	10
1. Da li je Pretresno veće propustilo da primeni načelo <i>in dubio pro reo</i>	10
(a) Da li je primenjivost načela <i>in dubio pro reo</i> ograničena na konačne zaključke o krivici	11
(b) Primena načela <i>in dubio pro reo</i>	12
2. Da li je Pretresno veće prebacilo teret dokazivanja	12
3. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada se oslonilo na identifikacije izvršene u sudnici.....	13
4. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada tome što optuženi nije identifikovan nije pridalo težinu	15
5. Da li je Pretresno veće pogrešno rezimiralo dokaze	17
B. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU HARADINA BALE: NAVODNI POGREŠAN ZAKLJUČAK DA JE HARADIN BALA UČESTVOVAO U UBISTVIMA NA PLANINI BERIŠA	18
1. Argumenti strana u postupku	18
2. Diskusija	20
C. ČETVRTI OSNOV ZA ŽALBU HARADINA BALE: NAVODNO POGREŠAN ZAKLJUČAK DA JE HARADIN BALA PODVRGAO SVEDOKA L12 OKRUTNOM POSTUPANJU	23
D. ŠESTI OSNOV ZA ŽALBU HARADINA BALE: ODLUKA PRETRESNOG VEĆA DA ODBACI ALIBI HARADINA BALE	24
1. Da li je Pretresno veće prebacilo teret dokazivanja kada je reč o dokazima o alibiju	25
(a) Argumenti strana u postupku	25
(b) Navodna greška u primeni prava prebacivanjem tereta dokazivanja na optuženog	27
(c) Navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja pri oceni dokaza u vezi s alibijem	28
2. Odluka Haradina Bale da ne svedoči pod zakletvom	30
3. Da li je Pretresno veće propustilo da navede obrazloženje za svoju odluku da odbaci alibi Haradina Bale	33
E. OSMI OSNOV ZA ŽALBU HARADINA BALE: NAVODNO POGREŠAN ZAKLJUČAK DA SU SVEDOK L04 I SVEDOK L06 VERODOSTOJNI	33
IV. ŽALBA TUŽILAŠTVA U ODNOSU NA HARADINA BALU	37
A. PRVI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNA KRIVIČNA ODGOVORNOST HARADINA BALE KAO UČESNIKA UDRUŽENOG ZLOČINAČKOG PODUHVA TA U ZAROBLJENIČKOM LOGORU LAPUŠNIK.....	37
1. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da identitet učesnika udruženog zločinačkog poduhvata nije u dovoljnoj meri utvrđen	38
(a) Identifikacija učesnika udruženog zločinačkog poduhvata: navodna greška u primeni prava.....	38
(b) Identifikacija učesnika udruženog zločinačkog poduhvata: navodno pogrešno utvrđeno činjenično stanje	40
(c) Da li je Pretresno veće razumno zaključilo da su zločine možda izvršili "posetioci koji su koristili priliku", čiji identitet kao učesnika sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata nije mogao da se utvrdi	44
(i) Da li su pripadnici OVK "koji su se oteli kontroli" ili drugi "posetioci koji su koristili situaciju" mogli da počine zločine koji izlaze iz okvira zajedničkog plana	45
(ii) Da li bi Haradin Bala, kao pomagač i podržavalac, mogao da snosi krivičnu odgovornost za zločine koje su počinili "posetioci koji su koristili situaciju"	49
2. Zaključak.....	50
B. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU: KAZNA	50
1. Kriterijumi za preispitivanje žalbe na kaznu	50

2. Navodna greška zbog toga što Pretresno veće nije valjano razmotrilo težinu zločina Haradina Bale	51
3. Poređenje sa sličnim predmetima	53
4. Navodna greška pri ocenjivanju olakšavajućih i otežavajućih okolnosti	54
5. Zaključak.....	56
V. ŽALBA TUŽILAŠTVA U VEZI S FATMIROM LIMAJEM.....	57
A. PRVI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNO LIČNO UČEŠĆE FATMIRA LIMAJA U ZAROBLJENIČKOM LOGORU LAPUŠNIK.....	58
1. Da li je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i/ili utvrdilo činjenično stanje time što je veštački raščlanilo dokaze	58
2. Da li je Pretresno veće primenilo kriterijum koji se svodi na “dokazivanje van <i>svake</i> sumnje”.....	60
(a) Da li je Pretresno veće pogrešilo pri razmatranju iskaza svedoka L07	61
(i) Navodna greška što je odbačen iskaz svedoka L07 zbog “nesvesne transferencije”.....	61
(ii) Navodno pogrešna procena iskaza svedoka L07 u vezi s identifikacijom u svetlu svedočenja Shukrija Buje	64
(iii) Navodna greška u vezi s tim što nije zaključeno da je svedočenje svedoka L07 potkrepljeno	65
(b) Da li je Pretresno veće pogrešilo kada je preispitivao opise fizičkog izgleda koje su svedoci dali o osobi koju su navodno identifikovali kao Fatmira Limaja	75
(c) Da li je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir redovno prisustvo Fatmira Limaja u selu Lapušnik i to da se nalazio u neposrednoj blizini zarobljeničkog logora	77
3. Zaključak.....	79
B. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNI RUKOVODEĆI I KOMANDNI POLOŽAJ FATMIRA LIMAJA	79
1. Da li je Pretresno veće pogrešilo jer nije razmotrilo sve relevantne dokaze	80
2. Da li je Pretresno veće pogrešilo jer nije <i>valjano</i> razmotrilo relevantne dokaze.....	81
(a) Navodno međusobno potkrepljivanje iskaza Shukrija Buje, Ramadana Behlulija, Ramiza Qeriqija, Shefqeta Kabashija i svedoka L64.....	81
(b) Iskaz svedoka L64, uključujući njegov dnevnik.....	87
(c) Svedočenje Jana Kickerta u vezi sa sastankom održanim 30. jula 1998. godine.....	89
(d) Dokazni predmet br. P34	90
(e) Dokazi koji se odnose na potvrde o puštanju na slobodu izdate zarobljenicima	91
(f) Iskaz koji je dao Fatmir Limaj.....	93
3. Da li je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava ili u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je ocenjivalo dokaze koji se odnose na navodnu mogućnost Fatmira Limaja da nametne disciplinu vojnicima OVK u logoru	94
4. Zaključak.....	96
C. TREĆI OSNOV ZA ŽALBU: UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT	96
VI. ŽALBA TUŽILAŠTVA U VEZI S ISAKOM MUSLIUOM.....	97
A. PRVI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNO LIČNO UČEŠĆE ISAKA MUSLIUA U ZAROBLJENIČKOM LOGORU LAPUŠNIK.....	97
1. Da li je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i/ili pogrešno utvrdilo činjenično stanje veštačkim raščlanjivanjem dokaza	97
2. Da li je Pretresno veće primenilo kriterijum koji predstavlja “dokazivanje van <i>svake</i> sumnje”.....	99
(a) Navodni propust da se valjano uzme u obzir činjenica da je Isak Musliu bio poznat kao “Qerqiz(i)”	99
(b) Navodno pogrešna ocena Karpuzijevog iskaza u vezi s tim da je Isaka Musliua video u logoru.....	101
(c) Navodno pogrešna ocena iskaza svedoka L04, L10 i L12 u vezi s tim da su videli Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru	102
(d) Navodno pogrešna ocena svedočenja svedoka L64 da je Isak Musliu imao pristup zarobljeničkom logoru i ulazio u njega.....	105

(e) Navodno pogrešna ocena svedočenja svedoka L96 u vezi s identifikacijom Isaka Musliua u logoru	105
(f) Navodni propust da se uzme u obzir prisustvo Isaka Musliua u selu Lapušnik, u zarobljeničkom logoru i njegovoj okolini	107
3. Zaključak.....	108
B. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU : NAVODNA MUSLIUOVA KOMANDA I KONTROLA NAD VOJNICIMA OVK U ZAROBLJENIČKOM LOGORU.....	108
1. Navodne greške u primeni prava i utvrđivanju činjeničnog stanja.....	109
(a) Da li je jedinica Čeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom Lapušnik.....	109
(i) Čeliku 3 je bila jedina jedinica OVK južno od glavnog puta Peć- Priština	109
(ii) Ni jedinica "Pellumbi" ni "posetioci koji su koristili priliku" nisu mogli da upravljaju logorom.....	110
(iii) Navodna greška u vezi s kriterijumom razumne sumnje: neposredni dokazi	112
(iv) Navodna greška u vezi s kriterijumom razumne sumnje: primena kriterijuma dokazivanja na pojedine elemente dokaza.....	113
(b) Da li su vojnici jedinice Čeliku 3 učestvovali u funkcionisanju logora.....	115
2. Zaključak.....	118
C. TREĆI OSNOV ZA ŽALBU: UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT	119
VII. DISPOZITIV	120
VIII. IZJAVA SUDIJE SHAHABUDDEENA	122
IX. DELIMIČNO SUPROTNO I IZDVOJENO MIŠLJENJE I IZJAVA SUDIJE SCHOMBURGA	124
A. STANDARD ZA ODLUCIVANJE PO ZALBI	124
B. ODGOVORNOST ISAKA MUSLIUA	125
C. ODGOVORNOST HARADINA BALE.....	126
D. NAČELO <i>IN DUBIO PRO REO</i>	128
X. DODATAK A: ISTORIJAT POSTUPKA.....	130
A. NAJAVE ŽALBE	130
B. SASTAV ŽALBENOG VEĆA.....	130
C. DOSTAVLJANJE ŽALBENIH PODNESAKA	131
D. ZAHTEVI ZA PRIVREMENO PUSTANJE NA SLOBODU	131
E. ZAHTEV DA SE U SPIS UVRSTI USAGLASENA CINJENICA I DOPUNI SUDSKI SPIS	132
F. STATUSNE KONFERENCIJE.....	132
G. ŽALBENI PRETRES.....	132
XI. DODATAK B: GLOSAR IZRAZA	133
A. SPISAK ODLUKA MEĐUNARODNOG SUDA I DRUGIH ODLUKA	133
1. Međunarodni sud	133
2. MKSR	136
B. SPISAK SKRACENICA, AKRONIMA I KRATKIH REFERENCI.....	137

I. UVOD

1. Žalbena veće Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Žalbena veće, odnosno Međunarodni sud) rešava po dve žalbe¹ na Presudu koju je Pretresno veće II donelo 30. novembra 2005. godine u predmetu *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-T (dalje u tekstu: Prvostepena presuda).

2. U Drugoj izmenjenoj optužnici od 6. novembra 2003. godine (dalje u tekstu: Optužnica), Fatmir Limaj, rođen 4. februara 1971. u Banji /Banjë/, tada u opštini Suva Reka /Suhareki/ u Autonomnoj Pokrajini Kosovo (u daljem tekstu: Kosovo), Isak Musliu, rođen 31. oktobra 1970. u Račku /Reçak/ u opštini Štimlje /Shtime/ na Kosovu, i Haradin Bala, rođen 10. juna 1957. u Gornjoj Koretici /Koroticë E Epërme/ u opštini Glogovac /Glllogoc/ na Kosovu, terete se individualnom krivičnom odgovornošću na osnovu člana 7(1) Statuta, uključujući za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu koji je, kako se navodi, postojao još pre maja 1998. i trajao barem do avgusta 1998. U Optužnici se navodi da je svrha udruženog zločinačkog poduhvata bila uzimanje srpskih civila i Albanaca smatranih kolaboracionistima za metu i podvrgavanje tih osoba okrutnom postupanju, mučenju i ubijanju, što predstavlja kršenje člana 3 Statuta (kršenja zakona i običaja ratovanja) i člana 5 Statuta (zločini protiv čovečnosti). .

3. Optužnica tereti Fatmira Limaja individualnom krivičnom odgovornošću po članu 7(1) Statuta jer je, kako se navodi, počinio, planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao gorenavedene zločine. On je, kako se navodi, lično učestvovao u sprovođenju zatočavanja civila u zarobljeničkom logoru Lapušnik /Llapushnik/, u njihovom ispitivanju, premlaćivanju, zlostavljanju i mučenju, kao i da je planirao, podsticao i naredio ubijanje zatočenika kako u zarobljeničkom logoru i njegovoj okolini, tako i na planini Beriša /Berishe/. Pored toga, Fatmir Limaj se u vezi s tim krivičnim delima, na osnovu člana 7(3) Statuta, tereti odgovornošću nadređenog koja je, kako se navodi, proisticala iz položaja komande i kontrole koji je on tada imao nad pripadnicima OVK zaduženim za funkcionisanje zarobljeničkog logora Lapušnik.

4. Optužnica tereti Haradina Balu individualnom krivičnom odgovornošću po članu 7(1) Statuta jer je, kako se navodi, počinio, planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao gorenavedene zločine. On je, kako se navodi, lično učestvovao u sprovođenju

¹ Balina najava žalbe, 30. decembar 2005; Najava žalbe tužilaštva, 30. decembar 2005.

zatočavanja civila u zarobljeničkom logoru Lapušnik, u njihovom ispitivanju, premlaćivanju, zlostavljanju i mučenju, kao i da je naredio ubijanje zatočenika kako u zarobljeničkom logoru, tako i na planini Beriša. Haradin Bala nije bio optužen po članu 7(3) Statuta.

5. Optužnica tereti Isaka Musliua individualnom krivičnom odgovornošću po članu 7(1) Statuta jer je, kako se navodi, počinio, planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao gorenavedene zločine, izuzev ubistava počinjenih na planini Beriša 26. jula 1998. ili otprilike tog datuma. On je, kako se navodi, lično učestvovao u sprovođenju zatočavanja civila, kao i u njihovom ispitivanju, premlaćivanju, zlostavljanju, mučenju i ubijanju u zarobljeničkom logoru Lapušnik. Pored toga, Isak Musliu se u vezi s nekim krivičnim delima, na osnovu člana 7(3) Statuta, tereti odgovornošću nadređenog koja je, kako se navodi, proisticala iz položaja komande i kontrole koji je tada imao nad pripadnicima OVK koji su radili kao stražari u zarobljeničkom logoru.

6. Dana 30. novembra 2005, Pretresno veće je, na osnovu člana 7(1) Statuta, Haradina Balu proglasilo krivim za krivična dela mučenja, okrutnog postupanja i ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja po članu 3 Statuta (tačke 4, 6 i 10). Pretresno veće je oslobodilo Haradina Balu po svim drugim tačkama Optužnice. Za zločine za koje je osuđen, Haradinu Bali je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 13 godina. Fatmir Limaj i Isak Musliu oslobođeni su krivice po svim tačkama Optužnice. Tužilaštvo ulaže žalbu na oslobađajuće presude Fatmiru Limaju, Isaku Musliuu i Haradinu Bali. Tužilaštvo takođe ulaže žalbu na kaznu koju je Pretresno veće izreklo Haradinu Bali za zločine za koje je osuđen.² Haradin Bala ulaže žalbu na osuđujuću presudu i kaznu.³

7. Žalbeno veće je 5. i 6. juna 2007. saslušalo usmenu argumentaciju strana u postupku u vezi s tim žalbama. Pošto je razmotrilo pismenu i usmenu argumentaciju tužilaštva i optuženih, Žalbeno veće ovim donosi Presudu.

² Vidi Žalbeni podnesak tužilaštva, 15. mart 2006.

³ Vidi Balin žalbeni podnesak, 9. maj 2006.

II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU

8. U žalbenom postupku, strane u postupku moraju da ograniče argumentaciju na greške u primeni prava koje obesnažuju presudu Pretresnog veća i na greške u utvrđivanju činjeničnog stanja zbog kojih je došlo do neostvarenja pravde u smislu člana 25 Statuta. Te kriterijume su čvrsto ustanovila Žalbena veća i ovog Međunarodnog suda⁴ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (dalje u tekstu: MKSR).⁵ U izuzetnim okolnostima, Žalbena veće će saslušati i žalbe u kojima strana u postupku pokreće neko pravno pitanje koje ne bi moglo obesnažiti presudu, ali je ipak od opšteg značaja za praksu Međunarodnog suda.⁶

9. Strana u postupku koja tvrdi da je učinjena greška u primeni prava mora tu grešku identifikovati, izneti argumente u prilog svojoj tvrdnji i objasniti na koji način ta greška obesnažuje presudu. Navod o grešci u primeni prava koji nema izgleda da promeni ishod presude može se na toj osnovi odbaciti.⁷ Međutim, i u slučaju kad argumenti nisu dovoljni da strana dokaže svoje tvrdnje o grešci, Žalbena veće i na osnovu drugih razloga može zaključiti da postoji greška u primeni prava.⁸

10. Žalbena veće preispituje pravne zaključke pretresnog veća kako bi utvrdilo da li su ispravni.⁹ Ako utvrdi da je pretresno veće u prvostepenoj presudi napravilo grešku u primeni prava

⁴ Vidi, na primer, Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 4-12; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 35-48; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434-435; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 34-40; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

⁵ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 5; Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 178; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 177, 320. Po Statutu MKSR, relevantna odredba je član 24.

⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 247.

⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 16, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 6; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 26. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Kambanda*, par. 98.

⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

primenivši pogrešan pravni kriterijum, Žalbeno veće će formulisati ispravan pravni kriterijum i s njim u skladu preispitati odgovarajuće činjenične zaključke Pretresnog veća.¹⁰ Žalbeno veće pritom neće samo ispraviti pravnu grešku, nego će – ako je to potrebno – ispravan pravni standard primeniti na dokaze u spisu prvostepenog postupka i utvrditi da li se i sâmo van razumne sumnje uverilo u činjenični zaključak koji odbrana osporava pre nego što taj zaključak potvrdi u presudi po žalbi.¹¹ Žalbeno veće celi spis prvostepenog postupka neće preispitivati *de novo*. Ono će prilikom odlučivanja u načelu uzimati u obzir samo dokaze koje Pretresno veće pominje u tekstu presude ili u fusnotama vezanim za taj deo teksta; dokaze koji su sadržani u spisu prvostepenog postupka i na koje su se strane pozvale; te dodatne dokaze prihvaćene u žalbenom postupku.¹²

11. U vezi s navodima o greškama po nekom pravnom pitanju, Žalbeno veće smatra da su standardi preispitivanja jednaki i po žalbi odbrane i po žalbi tužilaštva. Strana koja ulaže žalbu i koja tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku u nekom pravnom pitanju mora da dokaže da ta greška obesnažuje presudu.¹³

12. Kada u žalbenom postupku bude razmatralo navode odbrane o greškama u utvrđivanju činjeničnog stanja, Žalbeno veće će utvrditi da li bi ijedan razuman presuditelj o činjenicama mogao doći do zaključka o krivici van razumne sumnje.¹⁴ Žalbeno veće će taj isti standard razumnosti primeniti i na navodne činjenične greške, bez obzira na to da li je činjenično stanje utvrđeno na osnovu neposrednih dokaza ili indicija.¹⁵ Utvrđujući da li je zaključak Pretresnog veća razuman,

¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 15.

¹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 15.

¹² Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21, fusnota 12.

¹³ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 9.

¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 435; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

¹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 226; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 220; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 458. Slično tome, vrsta dokaza, bez obzira na to da li je reč o neposrednim dokazima ili indicijama, nije relevantna za standard dokazivanja na suđenju, pa se optuženi može proglasiti krivim za neko krivično delo samo ako je tužilac van razumne sumnje dokazao svako obeležje tog krivičnog dela i odgovarajući vid odgovornosti. Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 219; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 458.

Žalbena veće “neće olako zadirati u činjenične nalaze nekog pretresnog vijeća”.¹⁶ Žalbena veće, u smislu opšteg načela, podseća na pristup koji je usvojilo Žalbena veće u predmetu *Kupreškić* i konstatovalo sledeće:

U skladu s jurisprudencijom Međunarodnog suda, zadatak saslušanja, ocenjivanja i odmjeravanja težine dokaza koji se izvode na suđenju pripada prvenstveno pretresnom vijeću. Stoga se Žalbena vijeće prema činjeničnom stanju koje je utvrdilo pretresno vijeće mora odnositi s određenom dozom uvažavanja. Žalbena vijeće može umjesto nalaza pretresnog vijeća donijeti svoj nalaz samo ako dokaze na koje se pozvalo pretresno vijeće ne bi prihvatio nijedan razuman presuditelj o činjenicama ili ako su dokazi ocijenjeni “potpuno pogrešno”.¹⁷

13. Žalbena veće MKSR u predmetu *Rutaganda* i *Bagilishema* stalo je na stanovište da taj isti standard razumnosti i isto uvažavanje činjeničnih nalaza Pretresnog veća važe i u slučaju kada tužilaštvo uloži žalbu na oslobađajuću presudu. Žalbena veće će smatrati da je počinjena činjenična greška samo ako zaključi da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do tog konkretnog osporavanog zaključka.¹⁸ Po članu 25(1)(b) Statuta, tužilaštvo, kao i optuženi, mora dokazati da je pretresno veće “pogrešno utvrdilo činjenično stanje i da je zbog te greške došlo do neostvarenja pravde”. Da bi greška bila takva da dovede do neostvarenja pravde, ona mora biti “od ključne važnosti za donošenje pravorijeka”.¹⁹ Uzimajući u obzir da je tužilaštvo to koje na suđenju mora van razumne sumnje da dokaže krivicu optuženog, značaj pogrešnog činjeničnog nalaza zbog kojeg je došlo do neostvarivanja pravde nešto je drugačiji za žalbu tužilaštva na oslobađajuću presudu, nego za žalbu odbrane na osuđujuću presudu. Optuženi mora da dokaže da pogrešni činjenični nalazi Pretresnog veća dovode njegovu krivicu u razumnu sumnju. Tužilaštvo mora da dokaže da je, kada se uzmu u obzir pogrešni činjenični nalazi do kojih je došlo Pretresno veće, eliminisana svaka razumna sumnja u krivicu optuženog.²⁰

14. U žalbenom postupku, strana ne može naprosto da ponavlja argumente koji nisu usvojeni na suđenju, osim ako može pokazati da je neprihvatanjem tih argumenata pretresno veće napravilo

¹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 18.

¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 19, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 19, fusnota 11; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 17-18.

¹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9.

¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić*, par. 29.

²⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 13-14. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 14.

grešku koja opravdava intervenciju Žalbenog veća.²¹ Argumente strane u postupku koji ne bi mogli dovesti do poništenja ili preinačenja osporavane presude Žalbeno veće može odmah odbaciti i njihov meritum se ne mora razmatrati.²²

15. Da bi Žalbeno veće moglo da oceni argumente strane u postupku koja se žali, od nje se očekuje da predoči precizne podatke o odgovarajućim stranicama transkripta ili paragrafima prvostepene presude na koju se ulaže prigovor.²³ Poted toga, “[n]e može se od Žalbenog vijeća očekivati da detaljno razmatra stavove strana ako su oni nerazumljivi, protuslovni ili neodređeni, ili ako [...] pate od drugih formalnih [i očiglednih] nedostataka”.²⁴

16. Valja podsetiti da Žalbeno veće po ima inherentno ovlašćenje da odluči koji argumenti zaslužuju detaljno pismeno obrazloženje.²⁵ Osim toga, Žalbeno veće može bez detaljnog obrazloženja odbaciti argumente za koje je očigledno da su neosnovani.²⁶

²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 6, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 9. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 18.

²² Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 6, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 18.

²³ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 11; Uputstvo o formalnim uslovima za podnošenje žalbe na presudu, par. 4(b). Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 137.

²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 43, 48; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 10.

²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 47; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 8.

²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 48; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 19.

III. ŽALBA HARADINA BALE

17. Haradin Bala iznosi pet osnova za žalbu:²⁷ prvo, da ga je Pretresno pogrešno identifikovalo kao Shalu, stražara u logoru Lapušnik;²⁸ drugo, da je Pretresno veće pogrešno zaključilo da je bio prisutan i da je lično učestvovao u ubistvima izvršenim na planini Beriša;²⁹ treće, da je Pretresno veće pogrešno zaključilo da je svedoka L12 podvrgao okrutnom postupanju;³⁰ četvrto, da je Pretresno veće pogrešilo kad je odbacilo njegovu odbranu albijem;³¹ i, peto, da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da su svedoci L04 i L06 verodostojni, što je dovelo da grešaka u utvrđivanju činjeničnog stanja i neostvarivanja pravde.³² Tužilaštvo odgovara da Pretresno veće nije pogrešilo ni u jednom od gorenavedenih zaključaka.

A. Prvi osnov za žalbu Haradina Bale: navodna netačna identifikacija Haradina Bale kao zatvorskog stražara “Shale”

18. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo greške u primeni prava i utvrđivanju činjeničnog stanja kada je van razumne sumnje zaključilo da je on bio stražar “Shala” koji je izvršio zločine za koje je osuđen. Haradin Bala pod svojim prvim osnovom za žalbu navodi četiri sastavne greške. Prvo, ne pridavši nikakvu težinu činjenici da ga tri očevica nisu identifikovala, Pretresno veće nije primenilo načelo *in dubio pro reo*;³³ drugo, nepridavanje nikakve težine činjenici da nije identifikovan predstavlja prebacivanje tereta dokazivanja na optuženog;³⁴ treće, Pretresno veće se pogrešno oslonilo na identifikacije izvršene u sudnici;³⁵ i, četvrto, prilikom ocene dokaza, Pretresno veće nije razmotrilo ni pojedinačnu ni i ukupnu snagu dokaza, već je uzelo u obzir samo dokaze koji potvrđuju da je on identifikovan kao Shala, ali ne i dokaze koji to pobijaju.³⁶

1. Da li je Pretresno veće propustilo da primeni načelo *in dubio pro reo*

19. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku u primeni prava jer nije pridalo nikakvu težinu činjenici da ga tri očevica – Vojko Bakrač, svedok L04 i svedok L12 – nisu identifikovala na foto-albumu kao stražara poznatog kao Shala, čime nije primenilo – ili je pogrešno

²⁷ Bala ne pokreće treći, peti, sedmi i deveti osnov za žalbu, koji su navedeni u Najavi žalbe; Obaveštenje o povlačenju osnova za žalbu, 9. maj 2006.

²⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 14-125.

²⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 126-176.

³⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 177-182.

³¹ Balin žalbeni podnesak, par. 183-244.

³² Balin žalbeni podnesak, par. 245-266.

³³ Balin žalbeni podnesak, par. 28-46.

³⁴ Balin žalbeni podnesak, par. 47-55.

³⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 63-95.

³⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 96-122. Vidi i AT. 34-37 i 81-82 (5.6.2007).

primenilo – načelo *in dubio pro reo*.³⁷ On tvrdi da je Pretresno veće, u odsustvu bilo kakvih dokaza koji objašnjavaju zašto ga ti svedoci nisu identifikovali kao stražara poznatog kao Shala, trebalo da postupi polazeći od pretpostavke koja ide njemu u korist.³⁸ Shodno tome, trebalo je da zaključi da ga dotični svedoci nisu identifikovali na foto-albumu jer ga nisu prepoznali kao stražara poznatog kao Shala.

20. Tužilaštvo odgovara da je jedini razuman zaključak koji je Pretresno veće moglo da izvede bio da je Haradin Bala tačno identifikovan kao stražar poznat kao Shala.³⁹ Pored toga, ono tvrdi da načelo *in dubio pro reo* nije primenjivo na pojedinačne dokaze, već samo na elemente krivičnog dela i konačni zaključak o krivici.⁴⁰ Prema tome, ono tvrdi da Pretresno veće nije pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja kada je zaključilo, na osnovu dokaza u celini, da je Haradin Bala tačno identifikovan kao stražar poznat kao Shala.⁴¹ Pozivajući se na Presudu o kazni u predmetu *Tadić*, Haradin Bala replicira da primena načela *in dubio pro reo* “nikada nije bila ograničena na konačan zaključak o krivici”⁴²

(a) Da li je primenjivost načela *in dubio pro reo* ograničena na konačne zaključke o krivici

21. Žalbena veće se uverilo da je načelo *dubio pro reo*, kao prirodna posledica pretpostavke nevinosti i tereta dokazivanja van razumne sumnje,⁴³ primenjivo na zaključke potrebne za izricanje osuđujuće presude, kao što su oni koji čine elemente krivičnog dela za koje se optuženi tereti. Taj pristup je u skladu s praksom Međunarodnog suda i logičan je, s obzirom na to da je, u kontekstu činjeničnih pitanja, to načelo u suštini samo jedan aspekt uslova da se krivica mora utvrditi van razumne sumnje.⁴⁴ U predmetu *Naletilić i Martinović*, Žalbena veće je uvažilo primenjivost tog načela na uslov *mens rea* kada je reč o svesti da je postojao oružani sukob.⁴⁵ Isto tako, Pretresno veće u predmetu *Naletilić i Martinović* primenilo je to načelo u kontekstu zločina mučenja. Ono je stalo na stanovište da, na osnovu izvedenih dokaza, nije moglo jasno razlikovati premlaćivanja koja su vršena s konkretnim ciljem – što je potrebno da bi se ustanovio zločin mučenja – i ona koja su

³⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 28.

³⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 32, 45.

³⁹ Odgovor tužilaštva, par. 1.31.

⁴⁰ Odgovor tužilaštva, par. 1.33-1.34.

⁴¹ Odgovor tužilaštva par. 1.37.

⁴² Balina replika na podnesak respondentata, par. 6. Vidi i AT. 48-49 (5.6.2007).

⁴³ Vidi Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 601. Vidi i Christine V. D. Wyngaert (prir.), *Criminal Procedure Systems in the European Community /Sistemi krivičnog postupka u Evropskoj uniji* Butterworths, London (1993), str. 21 (Belgija), str. 148 (Nemačka), str. 324 (Portugalija), i Christoph J. M. Safferling, *Towards an International Criminal Procedure /Ka međunarodnom krivičnom postupku/*, OUP, Njujork (2001), str. 260.

⁴⁴ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 120; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 102-103. Prvostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, fusnota 1100. Vidi i Odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*, par. 143.

⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 120.

vršena iz puke okrutnosti, ali bez konkretnog cilja. Shodno tome, *in dubio pro reo*, Veće je zaključilo da konkretni cilj koji treba dokazati da bi se delo moglo okvalifikovati kao mučenje nije utvrđen van razumne sumnje.⁴⁶ Pored toga, načelo *in dubio pro reo* ne primenjuje se na pojedinačne dokaze i činjenične nalaze na koje se presuda ne poziva. Na primer, u predmetu *Kvočka i drugi*, Žalbena veće je odbacilo Praćev argument da Pretresno veće nije primenilo to načelo kada je zaključilo da je Prać bio administrativni pomoćnik u logoru Omarska.⁴⁷ Žalbena veće je stalo na stanovište da zaključak da je Prać bio administrativni pomoćnik ne predstavlja činjenicu koja je dovela do izricanja osuđujuće presude niti element zločina za koji se tereti, te da stoga načelo *in dubio pro reo* nije važno.

(b) Primena načela *in dubio pro reo*

22. Žalbena veće se nije uverilo da je Haradin Bala dokazao da je Pretresno veće pogrešno primenilo načelo *in dubio pro reo* na njegovu identifikaciju kao stražara poznatog kao Shala. Pretresno veće je razumno ocenilo sve dokaze, uključujući činjenicu da tri očevica nisu identifikovala Haradina Balu,⁴⁸ njegov alibi i njegovo zdravstveno stanje u relevantnom periodu,⁴⁹ i zaključilo da mu “nema razumne sumnje”⁵⁰ u to da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala, uprkos mogućnosti pogrešnih identifikacija.

2. Da li je Pretresno veće prebacilo teret dokazivanja

23. Haradin Bala dalje tvrdi da je, time što nije uzelo u obzir činjenicu da ga tri svedoka – Vojko Bakrač, svedok L04 i svedok L12 – nisu identifikovala na fotografijama, Pretresno veće prebacilo na njega teret dokazivanja, čime je napravilo pravnu grešku.⁵¹ Haradin Bala tvrdi da teret dokazivanja iziskuje da tužilaštvo van razumne sumnje dokaže svaki element optužbi;⁵² shodno tome, od tužilaštva je trebalo tražiti da dokaže da ga svedoci nisu identifikovali iz nekih drugih razloga, a ne zato što ga nisu prepoznali.⁵³ Tužilaštvo odgovara da teret dokazivanja važi za dokaze u celini a ne za svaku pojedinačnu činjenicu.⁵⁴

24. U Presudi, Pretresno veće je, razmatrajući obavezu tužilaštva da van razumne sumnje dokaže identifikaciju optuženog, pravilno navelo sledeće:

⁴⁶ Prvostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, fusnota 1100.

⁴⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 623-624.

⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 627-628.

⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 649-650.

⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 650.

⁵¹ Balin žalbeni podnesak, par. 47-55.

⁵² Balin žalbeni podnesak, par. 47, 50.

O tome koja će se težina na kraju pridati svakom pojedinom relevantnom dokazu, pa i svakoj vizuelnoj identifikaciji ako je više od jednog svedoka identifikovalo optuženog, ne odlučuje se odvojeno od svega ostalog. Premda svaka vizuelna identifikacija i drugi relevantan dokaz sami za sebe možda nisu nedovoljni da tužilaštvo uspešno ispuni svoju obavezu dokazivanja, kumulativni efekat tih dokaza, tj. ukupnost dokaza koji se tiču identiteta optuženog jeste ono što se mora odmeriti da bi se utvrdilo da li je tužilaštvo van razumne sumnje za svakog optuženog dokazalo da je on počinilac dela koje mu stavlja na teret.⁵⁵

Prema tome, od tužilaštva se nije tražilo da utvrdi razloge zbog kojih svedoci nisu identifikovali optuženog na osnovu foto-albuma, jer se Pretresno veće uverilo da je kumulativni efekat drugih dokaza u vezi s identifikacijom Haradina Bale kao stražara Shale takav da je ta činjenica dokazana van razumne sumnje. Obaveza tužilaštva da van razumne sumnje dokaže činjenice ne mora nužno podrazumevati obavezu tužilaštva da dokaže da se svakim pojedinačnim dokazom relevantna činjenica nezavisno dokazuje do tog kriterijuma.

3. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada se oslonilo na identifikacije izvršene u sudnici

25. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo pravnu grešku kada se oslonilo na iskaze svedoka L04, L06, L07, L10, L12 i L96 koji su ga u sudnici identifikovali kao stražara poznatog kao Shala, čime samo jedna identifikacija ostaje “bez mrlje” – ona koju je izvršio Ivan Bakrač.⁵⁶ On tvrdi da identifikacijama u sudnici ne treba pridati dokaznu težinu zbog toga što su one po prirodi nepouzdanae.⁵⁷ On takođe tvrdi da četiri konkretne okolnosti uvećavaju nepouzdanost tih identifikacija. Prvo, činjenica da su ga svi svedoci koji su ga identifikovali u sudnici videli na televiziji pre nego što su svedočili;⁵⁸ drugo, da su svedoci L04, L06, L10 i L12 u srodstvu ili se međusobno poznaju i da su imali mogućnost i motiv da o ovom predmetu razgovaraju pre nego što su svedočili;⁵⁹ treće, da Pretresno veće nije trebalo da prida težinu identifikacijama u sudnici koje su izvršili svedoci L04 i L12 jer ga oni pre toga u foto-albumu nisu identifikovali kao stražara poznatog kao Shala;⁶⁰ i, četvrto, on tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo što nije pridalo težinu činjenici da ga tri svedoka nisu identifikovala na osnovu foto-albuma.⁶¹ Haradin Bala takođe ističe da je tužilaštvo u odgovoru priznalo da je Vojku Bakraču pokazana ista visokokvalitetna fotografija

⁵³ Balin žalbeni podnesak, par. 50.

⁵⁴ Odgovor tužilaštva, par. 1.33.

⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 20, gde se citira *Tužilac protiv Kumarca*, Odluka po prijedlogu za donošenje oslobadajuće presude, predmet br. IT-96-23-T, 3. jul 2000, par. 4: “Tribunal koji se bavi činjenicama nikada ne smije svoju pažnju koncentrisati na iskaz svakog svjedoka ponaosob, kao da takav iskaz postoji u nekom hermetički zatvorenom pretincu: pažnja se mora usredsrediti upravo na *cjelokupni* dokazni materijal u datom predmetu.”

⁵⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 64, Balina replika, par. 9.

⁵⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 65, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 243; predmet *Kunarac i drugi*, Odluka po prijedlogu za donošenje oslobadajuće presude, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 320; Balina replika na podnesak respondenta, par. 3. Vidi i AT. 39-42 (5.6.2007).

⁵⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 67.

⁵⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 69.

⁶⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 70; Balina replika na podnesak respondenta, par. 19, 28.

⁶¹ Balina replika na podnesak respondenta, par. 10-28.

Haradina Bale kakva je pokazana i Ivanu Bakraču. Prema tome, eliminisan je jedini osnov na koji se Pretresno veće pozvalo kada je odlučilo da ne prida težinu toj neuspešnoj identifikaciji Haradina Bale kao stražara poznatog kao Shala od strane Vojka Bakrača – odnosno, da je lice Haradina Bale na toj fotografiji jedva prepoznatljivo.⁶²

26. Tužilaštvo se slaže da identifikacijama u sudnici ne treba pridati dokaznu težinu⁶³ i priznaje da je Pretresno veće pridalo određenu, doduše malu, težinu identifikacijama u sudnici.⁶⁴ Međutim, tužilaštvo tvrdi da ta greška ne obesnažuje predmetni zaključak,⁶⁵ budući da je na osnovu drugih dokaza utvrđeno van razumne sumnje da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala.⁶⁶ Tužilaštvo posebno ukazuje na identifikacije koje su na osnovu foto-albuma izvršili Ivan Bakrač i svedok L96, na dokaze koji pokazuju da je Shala bio pseudonim Haradina Bale i na iskaze u kojima se Haradin Bala na osnovu opisa identifikuje kao Shala. Tužilaštvo, pored toga, navodi iskaz svedoka L07 o susretu sa Shalom koji se predstavio kao Haradin Bala i na dokaze o prisustvu Haradina Bale u selu Lapušnik. Tužilaštvo tvrdi da su ti dokazi dovoljni da se utvrdi van razumne sumnje da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala.⁶⁷

27. Žalbeno veće se slaže s obe strane u postupku da identifikacijama u sudnici ne treba pridati dokaznu težinu.⁶⁸ Kako je zaključilo Pretresno veće u predmetu *Kunarac*, identifikacije u sudnici su same po sebi nepouzdanе “[k]ako sve okolnosti suđenja nužno navode takvog svjedoka da identifikira lice kome se sudi”.⁶⁹ To je potvrđeno u drugostepenim presudama i u predmetu *Kunarac* i u predmetu *Kamuhanda*.⁷⁰

28. U ovom predmetu, Pretresno veće je navelo da je “veoma svesno činjenice da su na identifikaciju optuženog u sudnici mogli neprimereno ili nesvesno uticati fizičko mesto na kojem se nalazi optuženi i drugi faktori usled kojih je optuženi u sudnici uvek u centru pažnje.”⁷¹ Pretresno veće je, pored toga, u vezi s identifikacijom koju su u sudnici izvršili svedoci L04 i L12, konstatovalo da su oni možda pogrešili zbog toga što svedoci ranije na foto-albumu nisu prepoznali

⁶² Balina replika na podnesak respondenta, par. 18.

⁶³ Odgovor tužilaštva, par. 1.4.

⁶⁴ Odgovor tužilaštva, par. 1.6.

⁶⁵ Odgovor tužilaštva, par. 1.6, 1.10. Vidi i AT. 47 (5.6.2007).

⁶⁶ Odgovor tužilaštva, par. 1.10-1.13.

⁶⁷ Odgovor tužilaštva, par. 1.13. Vidi i *ibid.*, par. 1.12, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 603-632. Vidi i AT. 49-63 (5.6.2007).

⁶⁸ Međutim, neidentifikacija optuženog u sudnici, može biti razlog da se veće ne osloni na svedočenje svedoka koji vrši identifikaciju. U tom kontekstu, vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 473.

⁶⁹ Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 562.

⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 320; Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 243.

⁷¹ Prvostepena presuda, par. 18, gde se citira profesor Willem Wagenaar, T. 7140; DP DM7; vidi i Prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 19.

Haradina Balu kao stražara poznatog kao Shala.⁷² Veće je imalo u vidu i činjenicu da su svi svjedoci koji su Haradina Balu u sudnici identifikovali kao stražara poznatog kao Shala videli Haradina Balu na televiziji pre nego što su svedočili, pa je navelo da se samo na osnovu iskaza pojedinih svjedoka nije uverilo da je Haradin Bala van razumne sumnje identifikovan kao stražar Shala.⁷³ Pa ipak, uprkos problemima u pogledu pouzdanosti identifikacija u sudnici, Pretresno veće je prihvatilo iskaze svih šest svjedoka koji su izvršili identifikaciju u sudnici (svjedoci L04, L06, L07, L10, L12 i L96) kao dokaze koji se mogu upotrebiti u kombinaciji s drugim iskazima o identifikaciji koje su dali drugi svjedoci. Pored toga, kada je izvelo zaključak da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala, Pretresno veće nije pravilo razliku između identifikacija u sudnici i drugih iskaza koje su dali svjedoci, uključujući opise Haradina Bale koje su dali u toku svedočenja. Shodno tome, Pretresno veće je pridalo određenu težinu identifikacijama u sudnici i time je počinilo grešku.⁷⁴ Uticaj te greške na zaključak Pretresnog veća da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala utvrdiće se kasnije u ovoj Presudi.⁷⁵

4. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada tome što optuženi nije identifikovan nije pridalo težinu

29. Tri svjedoka – Vojko Bakrač, svjedok L04 i svjedok L12 – nisu odabrala Haradina Balu kao stražara poznatog kao Shala na foto-albumu u kojem se nalazila i njegova fotografija.⁷⁶ Druga tri svjedoka (Ivan Bakrač, svjedok L96 i svjedok L64) odabrala su Haradina Balu kao stražara poznatog kao Shala među ponuđenim fotografijama, iako Pretresno veće nije poverovalo u iskrenost i pouzdanost dvojice od te trojice svjedoka – svjedoka L96 i svjedoka L64. Svjedoci L06, L07 i L10 identifikovali su Haradina Balu kao stražara Shalu u sudnici, pri čemu se od njih nije prvo tražilo da pokušaju da identifikuju Shalu na ponuđenom foto-albumu.⁷⁷ Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo kada je odbilo da prida težinu tim neuspelim identifikacijama.⁷⁸

30. Prilikom razmatranja tog navoda, Žalbeno veće podseća na svoj zaključak u predmetu *Kupreškić i drugi*:

[S]udsko vijeće koje postupa razložno takođe mora uzeti u obzir teškoće u vezi s dokazivanjem identiteta neke osobe u pojedinom predmetu i svako svjedočenje koje tome služi mora pažljivo

⁷² Prvostepena presuda, par. 627.

⁷³ Prvostepena presuda, par. 607, 610, 611, 613, 614, 616, 627, 631.

⁷⁴ Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće “prihvat[ilo] iskrenost sedam svjedoka koji su vršili identifikaciju,” ali je ipak prethodno zaključilo da nije ubeđeno u iskrenost svjedoka L96, pa je zato pridalo težinu samo onim delovima njegovog svedočenja koje u nekoj materijalnoj pojedinosti potvrđuju dokazi drugih: Prvostepena presuda, par. 26, 613.

⁷⁵ Vidi dole, par. 33.

⁷⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 55. Vidi dok. pred. br. P83 “Foto-album”.

⁷⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 71. Vidi i Prvostepena presuda, par. 610, 611, 614.

⁷⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 23-27. Vidi i AT. 37-39 (5. 6. 2007).

ocijeniti prije nego što ga prihvati kao jedini temelj osuđujuće presude. Sistemi krivičnog prava mnogih zemalja širom svijeta uvažavaju potrebu za krajnjim oprezom prije nego što će se optuženi osuditi na osnovu iskaza svjedoka koji ga je identifikovao u otežanim okolnostima. Principi razvijeni u tim sistemima pokazuju svijest o slabostima ljudske percepcije i postojanju ozbiljne opasnosti da dođe do neostvarenja pravde ako se sud osloni na iskaze svjedoka koji tvrde da su prepoznali optuženog – ma koliko ti svjedoci bili u to sigurni – ako nije bilo adekvatne prilike da se njihova opažanja provjere.⁷⁹

Pošto je razmotrilo određeni broj nacionalnih sistema krivičnog prava po pitanju svedočenja koja se odnose na identifikaciju, Žalbeno veće je u predmetu *Kupreškić i drugi* navelo sledeće:

Kao relevantne za ocjenu, u žalbenom postupku, da li je odluka presuditelja o činjenicama da se osloni na svedočenje o identifikaciji bila nerazložna ili da zbog takve odluke osuđujuća presuda ne počiva na čvrstim temeljima, sudovi u mnogim zemljama izdvajaju sljedeće faktore: npr. identifikacija optuženog od strane svjedoka koji su optuženog samo letimično vidjeli ili koji ga nisu mogli dobro vidjeti zbog neke prepreke; identifikacija u tami ili nakon traumatičnog događaja koji je svjedok doživio; nepodudarnosti ili netačnosti u iskazu o fizičkim karakteristikama optuženog u vrijeme događaja; davanje pogrešne identifikacije ili slučaj kad svjedok prvo izjavljuje da ne prepoznaje optuženog da bi ga potom ipak prepoznao; nespojivi iskazi više svjedoka; te naknadna izjava svjedoka da se sjeća optuženog u okolnostima koje upućuju na "očiglednu mogućnost" da je svjedok bio pod uticajem sugestija drugih.⁸⁰

Pored toga, Žalbeno veće primećuje da na svedočenja o identifikaciji može uticati dužina vremena koje je proteklo između zločina i konfrontacije.⁸¹

31. Razmatrajući tri neuspješne identifikacije i identifikacije u sudnici, Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće zaključilo da je jedno svedočenje o identifikaciji posebno ubedljivo: svedočenje Ivana Bakrača. Pretresno veće je konkretno navelo da se Ivan Bakrač izdvaja među svedocima po "pažljivosti, iskrenosti, kompetentnosti i [...] pouzdanosti koju je pokazao kada je svedočio, ali i zbog mogućnosti koje je imao 1998. godine da u zarobljeničkom logoru izbliza posmatra stražara kojeg je znao kao Shalu".⁸² Ono je dalje navelo da je Ivan Bakrač "odmah i bez oklevanja" prepoznao fotografiju Haradina Bale na foto-albumu koji mu je pokazan 2003. godine i da ga je identifikovao kao stražara koga je znao kao Shalu.⁸³

32. Žalbeno veće je gore zaključilo da Pretresno veće nije prebacilo teret dokazivanja na optuženog niti prekršilo načelo *in dubio pro reo* kada je, pošto je razmotrilo sve dokaze, uključujući to što Vojko Bakrač, svedok L04 i svedok L12 nisu identifikovali Haradina Balu kao stražara poznatog kao Shala, zaključilo van razumne sumnje da je Haradin Bala, u stvari, Shala. Pored toga,

⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 34. Vidi i Odluku po prijedlogu za donošenje oslobadajuće presude u predmetu *Kunarac i drugi*, 3. jul 2000, par. 8.

⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 40 (fusnote izostavljene).

⁸¹ Vidi *Corpus Juris Secundum*, XXXIV. *Identification Evidence in General* /Dokazi o identifikaciji – Opšta načela/, odeljak 1095, ažurirano u novembru 2006.

⁸² Prvostepena presuda, par. 624.

⁸³ *Ibid.*

kada je ocenjivalo sve dokaze koji se odnose na identifikaciju Haradina Bale,⁸⁴ Pretresno veće je razumno pridalo znatnu dokaznu težinu svedočenju Ivana Bakrača, a samo malu dokaznu težinu svedočenjima o identifikaciji u sudnici. Prema tome, Žalbeno veće odbija da zaključi da bi Pretresno veće izvelo drugačiji zaključak da nije uzelo u obzir svedočenja o identifikaciji u sudnici.

5. Da li je Pretresno veće pogrešno rezimiralo dokaze

33. Haradin Bala takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešno rezimiralo dokaze i da nije pravilno primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje jer nije uzelo u obzir ni pojedinačnu ni ukupnu snagu dokaza. Pored toga, on tvrdi da Pretresno veće nije ocenilo dokaze u njihovoj ukupnosti, već da se usredsredilo samo na one dokaze koji potkrepljuju njegovu tačnu identifikaciju kao stražara poznatog kao Shala, a ne na one koji to negiraju.⁸⁵ On navodi da nepouzdana dokazi ne mogu postati pouzdani samo zato što ih potkrepljuju drugi nepouzdana dokazi.⁸⁶ On, pored toga, iznosi tvrdnju da je Pretresno veće na njegovu identifikaciju kao Shale primenilo kriterijum najveće verovatnoće, umesto traženog kriterijuma dokaza van razumne sumnje.⁸⁷ Tužilaštvo odgovara da je Pretresno veće razmotrilo sve okolnosti, uključujući dokaze koji se odnose na alibi i zdravstveno stanje Haradina Bale, i da je, pošto je te dokaze odmerilo kako odvojeno tako i u kombinaciji sa svedočenjima o identifikaciji, zaključilo van razumne sumnje da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala.⁸⁸

34. Žalbeno veće konstatuje da Haradin Bala tim argumentom samo ponavlja svoj raniji argument da je Pretresno veće pogrešno primenilo načelo *in dubio pro reo* i obavezu dokazivanja van razumne sumnje. Žalbeno veće je već zaključilo da Pretresno veće nije pogrešilo u tom pogledu.

35. Zbog toga, uprkos grešci Pretresnog veća u vezi s težinom koju je pridalo identifikacijama u sudnici, prvi osnov za žalbu Haradina Bale se odbija.

⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 20.

⁸⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 98.

⁸⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 100-102.

⁸⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 115-117.

⁸⁸ Odgovor tužilaštva, par. 1.57.

B. Drugi osnov za žalbu Haradina Bale: navodni pogrešan zaključak da je Haradin Bala učestvovao u ubistvima na planini Beriša

1. Argumenti strana u postupku

36. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo greške u primeni prava i u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je zaključilo da je on prisustvovao i lično učestvovao u ubistvima devet lica na planini Beriša 25. ili 26. jula 1998. godine i navodi da ta greška predstavlja neostvarivanje pravde i obesnažuje Prvostepenu presudu.⁸⁹ Konkretno, on navodi da njegovo učešće u tim ubistvima nije dokazano van razumne sumnje jer je postojao jedan razuman, po njega povoljan zaključak koji Pretresno veće nije uzelo u obzir.⁹⁰ On ukazuje na “neosporne” dokaze da je teren na planini Beriša bio težak za pešačenje i “čovjeku u optimalnom fizičkom stanju”; da je on u to vreme bio lošeg zdravstvenog stanja; i da su vremenski uslovi bili krajnje nepovoljni u toku relevantnog perioda.⁹¹ On tvrdi da ti dokazi, uzeti zajedno, nalažu razuman zaključak da on nije bio u stanju da pešice sprovede zarobljenike na planinu Beriša i da nije mogao tamo biti prisutan u vreme kada su izvršena ubistva devet osoba.⁹²

37. Alternativno, Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo time što je na njega prebacilo teret dokazivanja i tražilo da dokaže da je bio fizički nesposoban da učestvuje u ubistvu devet lica.⁹³ Slično njegovoj gorenavedenoj tvrdnji, on ističe da je na suđenju izveo neosporne dokaze koji pobuđuju razumnu sumnju u vezi s činjenicom da je identifikovan kao vojnik OVK koji je peške otišao na planinu Beriša i da tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je on bio taj vojnik.⁹⁴ Alternativno, on tvrdi da je Pretresno veće moglo da izvede još jedan razuman zaključak, a to je da su preostali zarobljenici iz grupe, kada je tu grupu ostavio, još bili živi i da nije bio prisutan kada su ti zarobljenici pogubljeni.⁹⁵ On takođe tvrdi da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da je on kriv za ta ubistva bez pozivanja na svedočenje svedoka L96, za kojeg je Pretresno veće zaključilo da je nepouzdan.⁹⁶

38. Kada je reč o navodno pogrešnom zaključku Pretresnog veća u vezi s njegovim ličnim učešćem u tim ubistvima,⁹⁷ Haradin Bala tvrdi da balističko veštačenje dozvoljava da se izvede

⁸⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 130.

⁹⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 132-133, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 458.

⁹¹ Balin žalbeni podnesak, par. 144.

⁹² *Ibid.* Vidi i AT. 42-45 (5.5.2007).

⁹³ Balin žalbeni podnesak, par. 145.

⁹⁴ Balin žalbeni podnesak, par. 148-150.

⁹⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 158.

⁹⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 159.

⁹⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 161.

razuman zaključak da je u streljanju učestvovalo više od dva lica.⁹⁸ On takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo načelo *in dubio pro reo* kada je zaključilo da “[f]orenziki dokazi [...] niti potvrđuju niti opovrgavaju aktivno prisustvo trećeg stražara na planini Beriša u vreme pogubljenja”, pošto Haradin Bala možda stvarno nije pucao na zarobljenike, što je faktor koji je mogao značajno uticati na osuđujuću presudu.⁹⁹ Pored toga, Haradin Bala tvrdi da se Pretresno veće oslonilo na nepotkrepljeno svedočenje svedoka L96 u vezi s događajima nakon što je oslobođena prva grupa zarobljenika, iako je Pretresno veće nedvosmisleno navelo da se neće pozivati na njegovo svedočenje u vezi s pravno relevantnim pitanjima ukoliko to svedočenje nije potkrepljeno.¹⁰⁰

39. Tužilaštvo odgovara da Pretresno veće nije prebacilo teret dokazivanja i da se njegovi zaključci razumno zasnivaju na dokazima u celini.¹⁰¹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće prihvatilo ubedljiva svedočenja pet svedoka da su Shala/Haradin Bala i još jedan vojnik OVK, Murrizi, zatočenike koji su ostali u zarobljeničkom logoru pešice sproveli na planinu Beriša.¹⁰² Tužilaštvo takođe navodi loše zdravstveno stanje zatočenika koji su sprovedeni na planinu pošto su u logoru boravili u teškim uslovima,¹⁰³ a u vezi s Haradinom Balom, tvrdi da medicinski nalazi Zeqira Gashija i Fitima Selimija ne potkrepljuju zaključak da je Haradinu Bali fizički bilo nemoguće da sprovede zatočenike.¹⁰⁴ Kada je reč o navodnom prebacivanju tereta dokazivanja, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće ispravno stalo na stanovište da “nema razumne sumnje” u to da je Haradin Bala u logoru bio stražar poznat kao Shala i da je on pešice sproveo zatočenike na planinu Beriša, pošto je, kako pojedinačno tako i zajedno, razmotrilo svedočenja o identifikaciji, dokaze u vezi s alibijem i dokaze koji se odnose na zdravstveno stanje Haradina Bale.¹⁰⁵ Haradin Bala na to odgovara da je dokaze koji se odnose na njegovo zdravstveno stanje trebalo razmotriti nezavisno od svedočenja o identifikaciji i u vezi s alibijem.¹⁰⁶

40. U vezi s argumentacijom koju Haradin Bala iznosi u vezi s ličnim učešćem u ubistvima, tužilaštvo odgovara da svedočenje očevica, svedoka L96, potkrepljuju dokazi koji imaju dokaznu vrednost: svedok L96 je istražitelje odveo na mesto ubistva, gde su otkrivena tela;¹⁰⁷ preživeli svedoci su posvedočili da je Haradin Bala sproveo grupu zarobljenika na planinu Beriša,¹⁰⁸

⁹⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 163-165.

⁹⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 166 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 453) i par. 167-168.

¹⁰⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 170-173.

¹⁰¹ Odgovor tužilaštva, par. 2.1.

¹⁰² Odgovor tužilaštva, par. 2.2.

¹⁰³ Odgovor tužilaštva, par. 2.3-2.4.

¹⁰⁴ Odgovor tužilaštva, par. 2.7.

¹⁰⁵ Odgovor tužilaštva, par. 2.17, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 649-650.

¹⁰⁶ Balina replika na podnesak respondenta, par. 41.

¹⁰⁷ Odgovor tužilaštva, par. 2.30.

¹⁰⁸ Odgovor tužilaštva, par. 2.23-2.30.

balistički dokazi niti utvrđuju, niti isključuju da je u streljanju učestvovao treći vojnik OVK; zajednička uloga Haradina Bale i Murrizija u oslobađanju prve grupe zarobljenika (posle čega su ostali zarobljenici, uključujući svedoka L96, ostali s Haradinom Balom i Murrizijem); i tela svih tih preostalih zarobljenika (izuzimajući trojicu) koja su kasnije pronađena nedaleko odatle.¹⁰⁹

41. Tužilaštvo takođe tvrdi da je obična spekulacija da je Haradin Bala mogao napustiti mesto zločina pre pogubljenja, budući da u prilog takvom zaključku nisu izvedeni nikakvi dokazi.¹¹⁰ Kada je reč o eventualnom prisustvu trećeg vojnika OVK prilikom pogubljenja, tužilaštvo odgovara da su svedoci L96 i L10 identifikovali Haradina Balu i trećeg vojnika kao lica koja su imala automate ili “kalašnjikove”, a da je Murrizi imao “pušku”.¹¹¹ Tužilaštvo zato tvrdi da su, čak i da su balistička veštačenja dala osnova za razumnu sumnju u to da li je pucano iz trećeg oružja, ta dva svedoka posvedočila da su Haradin Bala i treći vojnik OVK imali kalašnjikove, a za metke i čaure pronađene na mestu pogubljenja utvrđeno je da potiču iz najmanje dva različita kalašnjikova.¹¹²

2. Diskusija

42. Suština prvog prigovora koju osporava Haradina Bale jeste u tome da li je Pretresno veće trebalo razumno da zaključi da je on išao na planinu, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje. U Presudi, Pretresno veće je podrobno razmotrilo dokaze u vezi sa zdravljem Haradina Bale. Ono je uzelo u obzir da je Haradin Bala bio lošeg zdravlja i pre 1998. godine; da je bolovao od angine pektoris i da je zbog toga uzimao lekove; da je imao visok krvni pritisak i srčanu aritmiju i da je zbog aritmije uzimao lekove; i da mu je lekar savetovao da izbegava preterano naprezanje.¹¹³ Prilikom razmatranja dokaza o zdravstvenom stanju Haradina Bale, Pretresno veće je poseban naglasak takođe stavilo na činjenicu da se, uprkos tim zdravstvenim tegobama, Haradin Bala priključio OVK i u njoj bio vojnik, kao i da je u određenim prilikama učestvovao u pravim vojnim akcijama.¹¹⁴ Ono je zaključilo da ta činjenica ukazuje na to da je “ili mogao da se angažuje u zahtevnim fizičkim aktivnostima koje podrazumeva borba uprkos svom fizičkom stanju, ili da se nije uvek uzdržavao od fizičkih zahteva koje je podrazumevala služba u OVK zbog svog fizičkog stanja, ili i jedno i drugo”.¹¹⁵ Na osnovu “opštih okolnosti”, Veće je zaključilo da je Shala, zajedno s Murrizijem i verovatno još jednim vojnikom OVK, prisustvovao i direktno učestvovao u streljanju

¹⁰⁹ Odgovor tužilaštva, par. 2.23.

¹¹⁰ Odgovor tužilaštva, par. 2.27.

¹¹¹ Odgovor tužilaštva, par. 2.36.

¹¹² *Ibid.* Vidi i AT. 68-79 (5.6.2007). Za Balinu repliku, vidi i AT. 80-81 (5.6.2007)

¹¹³ Prvostepena presuda, par. 648.

¹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 648.

¹¹⁵ *Ibid.*

devet zarobljenika kosovskih Albanaca na planini Beriša 26. jula 1998. ili približno tog datuma.

Opšte okolnosti na koje se poziva Pretresno veće jesu sledeće:

ukupni[] dokaz[i] o ulozi Shale i Murrizija u zarobljeničkom logoru, činjenic[a] da su njih dvojica sprovela preostale zatvorenike pešice na planinu Beriša kada su zarobljenički logor Lapušnik napali Srbi, njihov[a] zajedničk[a] ulog[a] u oslobađanju prve grupe zatvorenika, nakon kojeg su ostali zatvorenici, među kojima i L96, ostali sa Shalom i Murrizijem, kao i činjenic[a] da su tela svih tih preostalih zatvorenika, izuzev L96, Hetema Rexhaja i Xheladina Ademaja, kasnije pronađena nedaleko odatle.¹¹⁶

43. Na osnovu svih razmotrenih dokaza, Pretresno veće je zaključilo da nema nikakve razumne sumnje da je Haradin Bala izvršio devet ubistava na planini Beriša, uprkos lošem zdravstvenom stanju.¹¹⁷

44. U svetlu dokaza koje je Pretresno veće razmotrilo u vezi s tim da je Haradin Bala bio aktivan pripadnik OVK uprkos svom zdravstvenom stanju, Žalbeno veće zaključuje da to što je Pretresno veće odbacilo zaključak koji predlaže Haradin Bala da on nije bio u stanju da pešice sprovede zarobljenike na planinu Beriša nije bilo nerazumno.¹¹⁸ Iako, s medicinske tačke gledišta, možda nije bilo preporučljivo da Haradin Bala ide na planinu, on je već pokazao da ga njegovo oboljenje nije sprečilo da uzme učešća u određenim fizičkim dužnostima u službi OVK, uključujući to da bude stražar u zarobljeničkom logoru. Konkretno, dokazi pokazuju da se on, uprkos tome što je od 1998. godine patio od visokog krvnog pritiska i srčane aritmije, s tim zdravstvenim problemima angažovao u vojnim akcijama.¹¹⁹ Dalji dokazi govore u prilog tome da je zaključak Pretresnog veća bio razuman. Ti dokazi obuhvataju svedočenja o identifikaciji da je Haradin Bala bio stražar poznat kao Shala (kako je gore razmotreno); dokaze da su stražari Shala i Murrizi okupili zarobljenike u zarobljeničkom logoru i povelu ih u pravcu planine, pri čemu je Shala bio na začelju,¹²⁰ i dokaze da je Shala prozvao otprilike deset zarobljenika i zatim ih oslobodio.¹²¹ U svetlu tih dokaza, Haradin Bala nije pokazao da je to što je Pretresno veće zaključilo da je on bio u stanju da pešice sprovede zarobljenike na planinu Beriša i da je bio prisutan u vreme kada su izvršena ubistva bilo nerazumno.

45. Žalbeno veće se, pored toga, ne slaže ni s tvrdnjom Haradina Bale da je Pretresno veće neprimereno prebacilo teret dokazivanja, tražeći od njega da dokaže da fizički nije bio sposoban da

¹¹⁶ Prvostepena presuda, par. 454.

¹¹⁷ Prvostepena presuda, par. 650, 461, 466, 471, 476, 482, 487, 492, 501 i 506.

¹¹⁸ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 218. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 303; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 219; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 458; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 304-306.

¹¹⁹ Prvostepena presuda, par. 648, gde se citira Elmi Sopi T. 6746-6747 (3.5.2005).

¹²⁰ Prvostepena presuda, par. 448.

¹²¹ Svedok L06, T. 1028-1030 (26.11.2004); svedok L12, T. 1815-1818 (13.12.2004); svedok L10, T. 2962-2965 (3.2.2005).

učestvuje u ubistvima tih devet lica. Žalbeno veće konstatuje da Haradin Bala nije ispunio uslove za ulaganje žalbe, jer ne precizira gde je navodna greška u Prvostepenoj presudi, već samo iznosi uopštenu tvrdnju da se Prvostepenom presudom na njega prebacuje teret dokazivanja jer se u njoj ne prihvataju dokazi u vezi s alibijem koje je on predočio.¹²² Pored toga, Haradin Bala nije pokazao da se Pretresno veće nije uverilo da je tužilaštvo izvršilo svoju obavezu da otkloni svaku razumnu sumnju u to da je on bio “fizički sposoban da se angažuje u krivičnim delima za koja ga tereti Optužnica”.

46. U vezi s tvrdnjom Haradina Bale da je na sudenju predočio neosporne dokaze dovoljne da pobude razumnu sumnju da je on bio taj vojnik OVK koji je pešice otišao na planinu Beriša i da tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je on bio taj vojnik, taj osnov za žalbu odbija se iz gorenavedenih razloga.¹²³

47. Uvezi s podosnovom za žalbu Haradina Bale da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da je on lično učestvovao u ubistvima, Žalbeno veće zaključuje da Haradin Bala nije dokazao eventualnu grešku. Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće pažljivo odmerilo dokaze kada je stalo na stanovište da su Haradin Bala (zvani Shala) i Murrizi “prisustvovali i direktno učestvovali u streljanju zarobljenika”, kada je izvelo taj zaključak na osnovu sledećeg:

ulo[ge] Shale i Murrizija u zarobljeničkom logoru, činjenice da su njih dvojica sprovela preostale zatvorenike pešice na planinu Beriša kada su zarobljenički logor Lapušnik napali Srbi, njihove zajedničke uloge u oslobađanju prve grupe zatvorenika, nakon kojeg su ostali zatvorenici, među kojima i L96, ostali sa Shalom i Murrizijem, kao i činjenice da su tela svih tih preostalih zatvorenika, izuzev L96, Hetema Rexhaja i Xheladina Ademaja, kasnije pronađena nedaleko odatle.¹²⁴

Pretresno veće je dalje zauzelo sledeći stav:

Shala i Murrizi, a možda i jedan treći vojnik OVK, postupali [su] zajedno otvorivši vatru i lišivši života sve zatvorenike iz preostale grupe, izuzev L96, Xheladina Ademaja i, eventualno, Hetema Rexhaja.¹²⁵

Nešto dalje u Prvostepenoj presudi, Pretresno veće je zaključilo sledeće:

Haradin Bala je fizički učestvovao u materijalnim elementima krivičnog dela ubistva, zajedno s Murrizijem, a možda i trećim vojnikom OVK. Kao što je već razmotreno, imajući u vidu okolnosti tog ubijanja i položaj žrtava, Veće je zaključilo da je Haradin Bala postupao s namerom da izvrši ubistvo kada je učestvovao u ubijanju tih žrtava. On je odgovoran za ubistvo devet zatočenika kao neposredni izvršilac.¹²⁶

¹²² Balin žalbeni podnesak, par. 145-150. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 7, 11.

¹²³ Vidi par. 45 gore.

¹²⁴ Prvostepena presuda, par. 454 (fusnote izostavljene).

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ Prvostepena presuda, par. 664.

48. Žalbeno veće konstatuje da iskaz svedoka L96 o pogubljenjima potkrepljuje njegovo svedočenje da je on odveo istražitelje iz Centralne jedinice za krivične istrage UNMIK (dalje u tekstu: CCIU; *Central Criminal Investigation Unit*) na lice mesta, kao i izjava Judy Thomas, pripadnice kanadske policije iz CCIU, koja je navela da su je u avgustu 2001. godine dva muškarca civila odvela na mesto gde su izvršena pogubljenja.¹²⁷ Iako Judy Thomas nije rekla da je svedok L96 jedan od te dvojice muškaraca civila, Pretresno veće je zaključilo da njena izjava o lokaciji grobnice “generalno odgovara svedočenjima zatvorenika, uključujući i L96”.¹²⁸ To je bio razuman zaključak i na osnovu iskaza Judy Thomas i svedoka L96. Žalbeno veće takođe zaključuje da je Pretresno veće, na osnovu iskaza koje su dali svedoci L04, L06, L10, L12 i L96, razumno presudilo o Balinoj ulozi u procesu oslobađanja prve grupe zarobljenika na planini Beriša.¹²⁹ Pored toga, Pretresno veće nije pogrešilo u tome što je ulogu Haradina Bale u zarobljeničkom logoru i u sprovođenju zarobljenika na planinu Beriša uzelo u obzir kao relevantne dokaze kada je utvrđivalo njegovo učešće u ubistvima druge grupe zarobljenika.

49. Iako je Pretresno veće zaključilo da balistički dokazi niti potvrđuju niti isključuju mogućnost da je u tim ubistvima učestvovao i treći vojnik OVK, Žalbeno veće zaključuje da pred Pretresnim većem nije bilo dokaza koji bi ukazivali na to da je Haradin Bala napustio mesto pogubljenja pre ubistava, te Pretresno veće stoga nije pogrešno utvrdilo činjenično stanje time što nije razmatralo to pitanje. Takođe, svedočenje svedoka L10 i L96 da je Shala viđen s automatom, a balističkim veštačenjem je utvrđeno da je upravo ta vrsta oružja korišćena prilikom ubistava, potkrepljuje zaključak Pretresnog veća da je Shala/Haradin Bala učestvovao u ubistvu druge grupe zarobljenika.

50. Iz svih tih razloga, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešilo u vezi s ličnim učešćem Haradina Bale u ubistvu druge grupe zarobljenika na planini Beriša.

51. Shodno tome, drugi osnov za žalbu Haradina Bale se odbija.

C. Četvrti osnov za žalbu Haradina Bale: navodno pogrešan zaključak da je Haradin Bala podvrgao svedoka L12 okrutnom postupanju

52. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo time što je nedozvoljivo prebacilo teret dokazivanja i tražilo da on dokaže da nije bio fizički sposoban da lično učestvuje u

¹²⁷ Prvostepena presuda, par. 457, gde se citira Judy Thomas, DP P110 “Izjava Judy Thomas i dokazni predmeti”, par. 18.

¹²⁸ Prvostepena presuda, par. 457.

¹²⁹ Prvostepena presuda, par. 450.

okrutnom postupanju prema svedoku L12, čime je obesnažilo Prvostepenu presudu.¹³⁰ On tvrdi, alternativno, da je Pretresno veće pogrešno utvrdilo činjenično stanje jer nije uzelo u obzir nesporne dokaze o tome da je on bio fizički nesposoban da učestvuje u okrutnom postupanju prema svedoku L12.¹³¹ On konkretno tvrdi da, kada optuženi iznese pozitivnu odbranu o fizičkoj nesposobnosti i izvede razumne dokaze koji potkrepljuju tu odbranu, tužilaštvo tada mora da dokaže da su ti dokazi lažni, što ono nije učinilo.¹³²

53. Tužilaštvo odgovara da Haradin Bala prenaglašava medicinsku dokumentaciju predočenu Pretresnom veću.¹³³ Ono tvrdi da ti dokazi potkrepljuju samo zaključak da, s medicinskog stanovišta, nije bilo razumno da se osoba s tegobama kakve je imao Haradin Bala izlaže dugotrajnom fizičkom naprezanju.¹³⁴

54. Oba argumenta Haradina Bale u vezi s njegovom odbranom koja se zasniva na fizičkoj nesposobnosti odbačena su prilikom ranijeg razmatranja pitanja njegovog učešća u ubistvu zarobljenika na planini Beriša.

55. Prema tome, iz razloga koji su tamo navedeni, Žalbeno veće odbacuje četvrti osnov za žalbu.

D. Šesti osnov za žalbu Haradina Bale: odluka Pretresnog veća da odbaci alibi Haradina Bale

56. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo kad je odbacilo njegovu odbranu alibijem i navodi tri greške u primeni prava i utvrđivanju činjeničnog stanja. Prvo, on tvrdi da je Pretresno veće neprimereno na njega prebacilo teret dokazivanja, umesto da od tužilaštva traži da otkloni svaku razumnu mogućnost da su dokazi o alibiju istiniti;¹³⁵ on takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešno utvrdilo činjenično stanje jer je odbranu alibijem ocenjivalo na osnovu nepravilno visokih kriterijuma.¹³⁶ Drugo, on tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo jer je njegovu odluku da ne svedoči po zakletvom protumačilo na njegovu štetu.¹³⁷ Treće, on tvrdi da Pretresno veće nije navelo obrazloženo mišljenje zašto je odbacilo njegov alibi.¹³⁸

¹³⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 177.

¹³¹ Balin žalbeni podnesak, par. 178-180.

¹³² Balin žalbeni podnesak, par. 180.

¹³³ Odgovor tužilaštva, par. 3.2.

¹³⁴ Odgovor tužilaštva, par. 3.2. Vidi i AT. 76 (5.6.2007).

¹³⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 187.

¹³⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 196.

¹³⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 234, 236, 240, 241.

¹³⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 226.

1. Da li je Pretresno veće prebacilo teret dokazivanja kada je reč o dokazima o alibiju

(a) Argumenti strana u postupku

57. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće na njega prebacilo teret dokazivanja time što je tražilo da on dokaže da je njegov alibi “podudaran i vjerodostojan”, umesto da traži da samo pokaže “razumnu mogućnost da su dokazi o alibiju istiniti.”¹³⁹ On tvrdi da razmišljanje Pretresnog veća da “svedočenje većine svedoka odbrane Haradina Bale ne mora obavezno da negira dokaze da je Haradin Bala ostao u Lapušniku posle kraja maja”¹⁴⁰ pokazuje da je Pretresno veće prebacilo teret dokazivanja na optuženog. On tvrdi da “[n]ije potrebno da dokazi o alibiju pobiju dokaze tužilaštva, već da dokazi kojima se nastoji da podrije alibi isključuju mogućnost da je Haradin Bala otišao krajem maja ili početkom juna 1998. godine”.¹⁴¹ Haradin Bala tvrdi da ta greška u primeni prava obesnažuje Prvostepenu presudu jer bi on ispunio obavezu predočavanja dokaza da je Pretresno veće primenilo ispravnu obavezu njihovog predočavanja za odbranu alibijem. Haradin Bala tvrdi da tužilaštvo, da nije bilo te greške u primeni prava, ne bi bilo u stanju da van razumne sumnje dokaže svoju tezu i da on ne bi bio proglašen krivim.¹⁴²

58. Haradin Bala, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešno utvrdilo činjenično stanje time što je zaključilo da je on bio u Lapušniku do kraja jula 1998. godine¹⁴³ i što je dokaze o alibiju ocenilo na osnovu nepravično visokog kriterijuma, što je dovelo do neostvarivanja pravde.¹⁴⁴ On tvrdi da je Pretresno veće drugačije ocenjivalo dokaze kada su oni išli u prilog tužilaštva nego kada su išli u prilog odbrani, posebno kada je reč o nepodudarnostima u pamćenju datuma događaja.¹⁴⁵ On, pored toga, tvrdi da navodna neslaganja između izjave koju nije dao pod zakletvom i iskaza drugih svedoka odbrane proističu ili iz nepreciznosti, slabljenja sećanja tokom perioda od sedam godina koliko je proteklo od dotičnih događaja ili iz izuzetno stresne prirode tih događaja.¹⁴⁶ Konkretno, on osporava zaključke Pretresnog veća u vezi s datumom njegovog dolaska u Lapušnik, njegovog odlaska iz Lapušnika i datuma otvaranja ambulante dr Zeqira Gashija. On tvrdi da bi, da su iskazi koje su dali svedoci Ferat Sopi, Elmi Sopi, Ruzhdi Karpuzi, Skender Bylykbashi, Avdullah Puka, dr Selimi i on lično, u svojoj izjavi koju nije dao pod zakletvom, ocenjeni pravično, to dovelo barem do razumne sumnje u vezi s njegovim prisustvom na mestu zločina u junu i julu

¹³⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 187, gde se citira Prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 581; Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 625.

¹⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 647.

¹⁴¹ Balin žalbeni podnesak, par. 220.

¹⁴² Balin žalbeni podnesak, par. 228.

¹⁴³ Balin žalbeni podnesak, par. 208.

¹⁴⁴ Balin žalbeni podnesak, par. 230-231.

¹⁴⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 199, 209-210, 214.

¹⁴⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 193, 194, 196, gde se citira Prvostepena presuda u predmetu *Simba*, par. 345.

1998. godine.¹⁴⁷ Naposljetku, on tvrdi da Pretresno veće nije navelo obrazloženo mišljenje zbog kojeg je odbilo njegov alibi, po kojem on u junu i julu 1998. godine nije bio u Lapušniku.¹⁴⁸

59. Haradin Bala takođe navodi da je Pretresno veće napravilo grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je navelo da se svedočenje Elmija Sopiija “ne razlikuje značajno” od svedočenja dr Zeqira Gashija da je njegova ambulanta u Lapušniku otvorena početkom juna 1998. godine i da je Haradin Bala posle toga dolazio u njegovu ambulantu.¹⁴⁹ Budući da je Elmi Sopi u svom iskazu rekao da Haradin Bala nije bio u Lapušniku posle 29. maja 1998. godine,¹⁵⁰ Haradin Bala tvrdi da navedena konstatacija Pretresnog veća otkriva nepravičnu ocenu dokaza. On tvrdi da su te navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja dovele do neostvarivanja pravde jer Pretresno veće ne bi odbacilo njegovu odbranu alibijem da je pravičnije ocenilo dokaze u vezi s alibijem.¹⁵¹

60. Tužilaštvo odgovara da Haradin Bala tim argumentom samo ponavlja obavezu dokazivanja van razumne sumnje.¹⁵² Ono tvrdi da je Pretresno veće primenilo ispravan kriterijum pri oceni dokaza u vezi s alibijem, zaključivši da oni ne daju povoda za razumnu sumnju.¹⁵³ Tužilaštvo takođe navodi da se Pretresno veće pozvalo na iskaze žrtava iz logora, a ne na netačnost dokaza o alibiju, kada je utvrdilo da je Haradin Bala bio u Lapušniku u junu i julu 1998. godine.¹⁵⁴

61. Što se tiče navodnih grešaka u utvrđivanju činjeničnog stanja, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće ispravno zaključilo da postoje nepodudarnosti između izjave Haradina Bale koju nije dao pod zakletvom i svedočenja drugih svedoka odbrane: kada je reč o datumu kada je Haradin Bala napustio Lapušnik, svedočenje Elmija Sopiija i izjava Haradina Bale koju nije dao pod zakletvom razlikuju se u proceni za najmanje šest dana.¹⁵⁵ Takva razlika, tvrdi tužilaštvo, nije beznačajna i prevazilazi okvire “nepreciznosti”.¹⁵⁶ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da zaključci Pretresnog veća o datumu dolaska Haradina Bale u Lapušnik, njegovog odlaska iz Lapušnika i otvaranja ambulante dr Zeqira Gashija nisu nerazumni. Tužilaštvo tvrdi da je, štaviše, “Veće iznelo detaljan osnov za svoj zaključak u vezi s dokazima o alibiju, obrazlažući razloge za svoje zaključke

¹⁴⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 211-212.

¹⁴⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 197-199, 226.

¹⁴⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 197-199.

¹⁵⁰ Elmi Sopi, T. 6747 (31.5.2005).

¹⁵¹ Balin žalbeni podnesak, par. 230-231.

¹⁵² Odgovor tužilaštva, par. 4.8.

¹⁵³ Odgovor tužilaštva, par. 4.10. Vidi i AT. 63-66 (5.6.2007).

¹⁵⁴ Odgovor tužilaštva, par. 4.17.

¹⁵⁵ Odgovor tužilaštva, par. 4.38.

¹⁵⁶ *Ibid.*

da dokazi nisu verodostojni, da su pogrešni, pa čak i da se podudaraju s glavninom dokaza kojima se dokazuje Balino prisustvo u Lapušniku tokom juna i jula 1998. godine”.¹⁵⁷

62. Tužilaštvo tvrdi da konstatacija Pretresnog veća da se svedočenje Elmija Sopiya “ne razlikuje značajno” od svedočenja dr Zeqira Gashija predstavlja štamparsku grešku¹⁵⁸ i da je Pretresno veće, umesto toga, mislilo na svedočenje Ferata Sopiya. Ferat Sopi je procenio da je ambulanta dr Zeqira Gashija otvorena između 20. i 25. maja 1998. godine, ali da je jedino bio siguran u to da je ambulanta otvorena u maju.¹⁵⁹ Pretresno veće je stalo na stanovište da “[t]o svakako može da znači i poslednjih dana maja”.¹⁶⁰ Shodno tome, po mišljenju tužilaštva, ne bi bilo nerazumno što je Pretresno veće konstatovalo da se svedočenje Ferata Sopiya “ne razlikuje značajno” od svedočenja dr Zeqira Gashija da je ambulanta otvorena početkom juna 1998. godine.¹⁶¹

(b) Navodna greška u primeni prava prebacivanjem tereta dokazivanja na optuženog

63. Žalbeno veće konstatuje i saglasno je sa sledećim zaključkom Žalbenog veća MKSR u predmetu *Kamuhanda*, koji se odnosi na teret dokazivanja u vezi s alibijem:

Alibi [...] treba da probudi razumnu sumnju u prisustvo optuženog na mestu zločina, koja je element izvođenja dokaza tužilaštva, te je stoga teret dokazivanja na tužilaštvu.¹⁶²

Isto tako, Žalbeno veće MKSR u predmetu *Kajelijeli* zauzelo je sledeći stav:

[T]eret dokazivanja van razumne sumnje činjenica navedenih u optužnici nedvosmisleno ostaje na tužilaštvu. Štaviše, na tužilaštvu je da van razumne sumnje dokaže da su, uprkos alibiju, činjenice navedene u optužnici ipak istinite.¹⁶³

Međutim, time se ne traži da tužilaštvo van razumne sumnje konkretno pobije svedočenje svakog svedoka koji svedoči o alibiju. Tužilaštvo zapravo ima obavezu da van razumne sumnje dokaže krivicu optuženog za zločine kojima se tereti, uprkos ponuđenom alibiju.

64. U svetlu gorenavedenog, Žalbeno veće se uverilo da je Pretresno veće ispravno stalo na sledeće stanovište:

¹⁵⁷ Odgovor tužilaštva, par. 4.64.

¹⁵⁸ Odgovor tužilaštva, par. 4.40.

¹⁵⁹ Ferat Sopi, T. 7051-7052 (9.6.2005).

¹⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 257.

¹⁶¹ Odgovor tužilaštva, par. 4.40.

¹⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 167. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 41-42, i Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 111.

¹⁶³ Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 60 (fusnote izostavljene). Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 581; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 202 (gde se navodi Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 625); Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 113.

Ako se alibi zasniva na činjenicama uvrštenim u dokaze, optuženi ne snosi teret dokazivanja tog alibija, već je na tužilaštvu da "eliminiše svaku razumnu mogućnost da su dokazi o alibiju istiniti." Osim toga, kako je konstatovalo jedno drugo pretresno veće, iz samog zaključka da je neki alibi lažan ne "proizilazi zaključak o tome da je optuženi kriv". Tužilaštvo mora ne samo da pobije validnost alibija optuženog, već i da van razumne sumnje dokaže da je optuženi kriv kako se navodi u Optužnici.¹⁶⁴

65. Pri oceni dokaza u vezi s alibijem Haradina Bale, Pretresno veće je konstatovalo da "svedočenje većine svedoka odbrane Haradina Bale ne mora obavezno da negira dokaze da je Haradin Bala ostao u Lapušniku posle kraja maja".¹⁶⁵ Upotreba izaraza "da negira dokaze" mogla bi se protumačiti tako da je Pretresno veće tražilo od Haradina Bale da negira dokaze tužilaštva da je on ostao u Lapušniku posle kraja maja 1998. godine, čime je praktično na Haradina Balu prebačen teret dokazivanja njegovog alibija. Međutim, Pretresno veće je tačno navelo da tužilaštvo mora da otkloni svaku razumnu mogućnost da su dokazi u vezi s alibijem tačni. Prema tome, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće, kada je stalo na stanovište da svedočenja o alibiju ne "negiraju dokaze" tužilaštva, nije postavljalo pravni uslov. U stvari, ono je obrazlagalo zašto nije zaključilo da alibi Haradina Bale pobuđuje razumnu sumnju u tezu tužilaštva. Pretresno veće je jasno navelo da dokaze o alibiju Haradina Bale odbija pošto je razmotrilo dokaze u celini:

Pošto je, kako pojedinačno tako i zajedno, odvagalo dokaze u vezi s tim da li je utvrđeno da je optuženi Haradin Bala bio stražar OVK u zarobljeničkom logoru Lapušnik u periodu relevantnom za Optužnicu, posebno one koji se odnose na identifikaciju od strane žrtava i drugih, kao i dokaze u vezi s alibijem i zdravstvenim stanjem Haradina Bale i, uzevši u obzir sve okolnosti, Veće se uverilo, te ovim zaključuje, da je optuženi Haradin Bala zaista bio vojnik OVK i stražar u logoru, po imenu Shala, koji je bio aktivan u zarobljeničkom logoru OVK u Lapušniku od 9. maja 1998. do 25. ili 26. jula 1998.¹⁶⁶

Prema tome, Haradin Bala nije pokazao da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo kada je ocenjivalo njegov alibi.

(c) Navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja pri oceni dokaza u vezi s alibijem

66. Žalbeno veće, pored toga, zaključuje da Pretresno veće nije pogrešno utvrdilo činjenično stanje u vezi s datumom dolaska Haradina Bale u Lapušnik, odlaska iz Lapušnika i datuma kada je tamo otvorena ambulanta dr Zeqira Gashija.

67. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pridalo preveliku težinu nepodudarnosti između njegove izjave koju nije dao pod zakletvom i svedočenja drugih svedoka odbrane u vezi s datumom njegovog dolaska u Lapušnik, iako je ta razlika samo jedan ili dva dana. Kada je reč o njegovom odlasku iz Lapušnika, Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće pogrešno zaključilo da postoji

¹⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 11, gde se citira Prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 15, fusnota 7.

¹⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 647.

¹⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 649.

nepodudarnost između njegove izjave koja nije data pod zakletvom, u kojoj je naveo da je Lapušnik napustio posle dve nedelje, i svedočenja svedoka odbrane Elmija Sopiija da je Haradin Bala otišao posle borbi 28. maja 1998. godine.¹⁶⁷ Haradin Bala takođe tvrdi da je Pretresno veće drugačije ocenjivalo dokaze kada su oni išli u prilog tužilaštvu nego kad su išli u prilog odbrani, jer nije pridalo ključni značaj nepodudarnosti između svedočenja svedoka tužilaštva dr Zeqira Gashija, koji je posvedočio da je ambulanta otvorena početkom juna 1998. godine i da je Haradin Bala posle toga dolazio u njegovu ambulantu u dva navrata, i svedočenja Elmija Sopiija, koji je posvedočio da se Haradin Bala nije vraćao u Lapušnik posle kraja maja 1998. godine.¹⁶⁸

68. Žalbena veće zaključuje da način na koji je Pretresno veće razmotrilo nepodudarnosti dokaza u vezi s datumom dolaska Haradina Bale ne otkriva da je Pretresno veće napravilo bilo kakvu grešku. Kada je reč o datumu njegovog odlaska iz Lapušnika, gorenavedene nepodudarnosti ne čine nerazumnim zaključak Pretresnog veća da je Haradin Bala ostao u Lapušniku posle kraja maja, posebno u svetlu svih iskaza kojima se potvrđuje njegovo prisustvo u zarobljeničkom logoru, koje su dali svedoci koji su bili zatočenici posle maja 1998. godine.¹⁶⁹ Žalbena veće takođe konstatuje da svedoci na koje se odbrana pozvala kada je dokazivala tezu da je Haradin Bala napustio Lapušnik i otišao u Lužnicu /Luzhnice/ krajem maja 1998. godine¹⁷⁰ nisu posvedočili da su ga stvarno i videli u Lužnici u to vreme.¹⁷¹

69. Žalbena veće takođe ne vidi da je Pretresno veće napravilo grešku kada je zaključilo da je ambulanta dr Zeqira Gashija otvorena u Lapušniku 31. maja 1998. godine.¹⁷² Pretresno veće je svedočenje dr Gashija¹⁷³ razmotrilo zajedno sa svedočenjem Ferata Sopiija i dokaznim predmetom br. P217¹⁷⁴ i, u svetlu svih tih dokaza, bilo je razumno da zaključi da je ambulanta otvorena 31. maja 1998. godine.

70. Kada je reč o konstataciji Pretresnog veća da se svedočenje Elmija Sopiija “ne razlikuje značajno” od njegovog zaključka da je ambulanta dr Gashija otvorena 31. maja 1998. godine,¹⁷⁵ Žalbena veće se uverilo da je Pretresno veće mislilo da navede svedočenje Ferata Sopiija, a ne Elmija Sopiija.¹⁷⁶ Pošto je ustanovilo da se radi o štamparskoj grešci, Žalbena veće se uverilo da je

¹⁶⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 189-194, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 636-637.

¹⁶⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 197-198, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 645.

¹⁶⁹ Vidi Prvostepena presuda, par. 647.

¹⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 637; Završni podnesak odbrane, par. 835.

¹⁷¹ Prvostepena presuda, par. 639. Vidi i *ibid.*, par. 647, 640.

¹⁷² Prvostepena presuda, par. 645.

¹⁷³ Dr Zeqir Gashi, T. 5603-5604 (11.4.2005), T. 5642-5645 (11.4.2005), T. 5654-5655 (11.4.2005). DP DB7, “Izjava Howarda Tuckera na osnovu pravila 92bis”, par. 10.

¹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 644-645; DP P217 “Lista datih injekcija”. Vidi i Ferat Sopi, T. 7051-7052 (9.6.2005).

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ Vidi Prvostepena presuda, par. 644, 647.

Pretno veće je razumno zaključilo da se svedočenje Ferata Sopija ne “razlikuje značajno” od njegovog zaključka da je ambulanta dr Gashija otvorena 31. maja 1998. godine. Pored toga, Haradin Bala nije pokazao da je ta greška imala bilo kakav uticaj na presudu.

71. Žalbena veće zaključuje da su osporavanja činjeničnih nalaza sadržana u ovom osnovu za žalbu neutemeljena.

2. Odluka Haradina Bale da ne svedoči pod zakletvom

72. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku u primeni prava time što je iz njegove odluke da ne svedoči pod zakletvom izvelo zaključak koji je nepovoljan po njega. Pretresno veće je obrazložilo da “odsustvo svedočenja pod zakletvom od strane optuženog [...] kao posledicu ima to da odbranu Haradina Bale lišava iskaza koji bi pružio siguran i ubedljiv osnov za taj alibi”.¹⁷⁷ Haradin Bala tvrdi da to obrazloženje pokazuje da je Pretresno veće iz njegove odluke da ne svedoči izvelo zaključak nepovoljan po njega.¹⁷⁸ On takode tvrdi da je Pretresno veće primenilo dvostruki kriterijum pri oceni njegove izjave koja nije data pod zakletvom.¹⁷⁹ On navodi da je Pretresno veće jasno reklo da njegova izjava koju nije dao pod zakletvom ne predstavlja dokaz, pa stoga ni ubedljiv osnov za alibi, ali je onda tu izjavu koja nije data pod zakletvom upotrebilo kao dokaz protiv njega u nekoliko navrata. On tvrdi da je Pretresno veće trebalo ili da razmotri izjavu koja nije data pod zakletvom kao dokaz i obrazloži koliku će mu težinu pridati ili da je u celini odbaci kao dokaz. Pozivajući se na Prvostepenu presudu u predmetu *Akayesu*, Haradin Bala takode tvrdi da dokazna vrednost koja je pridata izjavi koja nije data pod zakletvom treba da bude manja od vrednosti pridate svedočenju pod zakletvom koje podleže unakrsnom ispitivanju. Haradin Bala zato tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo kada je njegovu izjavu koju nije dao pod zakletvom upotrebilo da s rezervom primi svedočenje svedoka pod zakletvom koje je potkrepljivalo njegovu odbranu alibijem.¹⁸⁰

73. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno veće stvarno i tretiralo izjavu koju Haradin Bala nije dao pod zakletvom kao dokaz, u skladu s pravilom 84*bis* Pravilnika. To pravilo predviđa da “[p]retresno veće odlučuje o eventualnoj dokaznoj vrednosti takve izjave”. Stoga, tužilaštvo tvrdi da “[n]e bi [...] bilo potrebe da se odlučuje o dokaznoj vrednosti nečega što nije dokaz”.¹⁸¹ Tužilaštvo takode tvrdi da Pretresno veće nije primenilo dvostruki kriterijum pri oceni izjave koja nije data pod zakletvom; ono je, u stvari, imalo pravo da prida težinu određenim delovima te izjave,

¹⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 635.

¹⁷⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 234.

¹⁷⁹ Balin žalbeni podnesak, par. 235-239.

¹⁸⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 243.

ali ne i ostalim.¹⁸² Pored toga, tužilaštvo tvrdi da je neprimereno pozivanje Haradina Bale na Prvostepenu presudu u predmetu *Akayesu*, budući da se zaključak Pretresnog veća u tom predmetu odnosio na ranije nedosledne izjave tog istog svedoka koji je kasnije svedočio pod zakletvom u sudnici. Pošto se u ovom predmetu radi o nepodudarnostima između izjave koju Haradin Bala nije dao pod zakletvom i svedočenja drugih svedoka datih pod zakletvom u sudnici, tužilaštvo tvrdi da Prvostepena presuda u predmetu *Akayesu* nije od pomoći.¹⁸³

74. Žalbeno veće primećuje, kao prvo, da Haradin Bala ne objašnjava kako navodna greška u primeni prava obesnažuje Presudu, već samo tvrdi da Pretresno veće nije valjano ocenilo njegovu izjavu koja nije data pod zakletvom.¹⁸⁴ Međutim, Žalbeno veće prihvata da je ocena izjave Haradina Bale koju nije dao pod zakletvom od strane Pretresnog veća imala određenog uticaja na odluku Veća da njegovu odbranu alibijem odbaci i da je eventualno drugačija ocena mogla da izmeni ishod Presude. Žalbeno veće će se, shodno tome, pozabaviti tim podosnovom za žalbu.¹⁸⁵

75. Pravilo 84bis(A) Pravilnika predviđa da optuženi može da izabere da održi uvodnu reč koja nije svečana izjava niti podleže unakrsnom ispitivanju. Kada daje izjavu, bez obzira na to da li je ona pod zakletvom ili ne, optuženi prihvata da Pretresno veće “odlučuje o eventualnoj dokaznoj vrednosti takve izjave” po pravilu 84bis(B) Pravilnika. Ocena izjava koje nisu svečane, po pravilu 84bis Pravilnika, prema tome, spada u diskreciona ovlašćenja Pretresnog veća. Takvoj izjavi se, načelno, pridaje nešto manja težina nego svedočenju pod zakletvom, koje podleže unakrsnom ispitivanju i pitanjima tročlanog sudskog veća.¹⁸⁶

76. Žalbeno veće se nije uverilo da je Pretresno veće odluku Haradina Bale da ne svedoči protumačilo kao nepovoljnu po njega. Pretresno veće je konkretno navelo sledeće: “Haradin Bala je izabrao da ne svedoči pod zakletvom. To je njegovo zakonsko pravo i zbog toga se ne može doneti zaključak koji bi po njega bio nepovoljan.”¹⁸⁷ Razmatrajući njegov alibi, Pretresno veće je navelo da odsustvo svedočenja pod zakletvom od strane optuženog kao posledicu ima to da “odbranu Haradina Bale lišava iskaza koji bi pružio siguran i ubedljiv osnov za taj alibi, kao i za tvrdnju o njegovom zdravstvenom stanju.”¹⁸⁸ Ta izjava nipošto ne ukazuje na to da je iz odluke Haradina

¹⁸¹ Odgovor tužilaštva, par. 4.24. Vidi i AT. 66-67 (5.6.2007).

¹⁸² Odgovor tužilaštva, par. 4.28, gde se citira Prvostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 618, 623, 612, 614, i 678-681; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 535-540, 581-585.

¹⁸³ Odgovor tužilaštva, par. 4.29.

¹⁸⁴ Balin žalbeni podnesak, par. 244.

¹⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka*, par. 16, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

¹⁸⁶ Vidi predmet *Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, 30. jul 2004, str. 7.

¹⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 635.

¹⁸⁸ *Ibid.*

Bale da ne svedoči izveden zaključak nepovoljan po njega. Ona samo odražava stav Pretresnog veća da su dokazi koje je imalo pred sobom bili nedovoljni da zaključi da alibi i zdravstveno stanje Haradina Bale kao strategija odbrane pobuđuju razumnu sumnju u to da je on izvršio zločine za koje je proglašen krivim.¹⁸⁹ Shodno tome, Haradin Bala nije pokazao da je Pretresno veće iz njegove odluke da ne svedoči izvelo zaključak nepovoljan po njega.

77. Žalbeno veće takođe ne prihvata argument Haradina Bale da je Pretresno veće primenilo dvostruki kriterijum pri oceni njegove izjave koju nije dao pod zakletvom jer ju je u jednom slučaju s rezervom primilo kao dokaz, a u drugim slučajevima upotrebilo kao dokaz protiv njega. Haradin Bala tvrdi da je “Pretresno veće jasno reklo da izjava koja nije data pod zakletvom nije dokaz”¹⁹⁰ kada je navelo da “odsustvo svedočenja pod zakletvom od strane optuženog [...] za posledicu ima to da odbranu Haradina Bale lišava iskaza koji bi pružio siguran i ubedljiv osnov za taj alibi”.¹⁹¹ U kontekstu Prvostepene presude, međutim, jasno je da Pretresno veće jeste tretiralo izjavu koja nije data pod zakletvom kao dokaz. Odmah posle te osporavane izjave, u Prvostepenoj presudi se navodi da se “odbrana Haradina Bale mora [...] osloniti na uvodnu reč koja nije data pod zakletvom, kao i na *druge* dokaze [...]”.¹⁹² U sledećim paragrafima, Pretresno veće je izjavu Haradina Bale ocenilo zajedno s iskazima svedoka koji su svedočili pod zakletvom.¹⁹³ Pretresno veće, prema tome, nije primenilo dvostruki kriterijum kada je ocenjivalo izjavu Haradina Bale koja nije data pod zakletvom.

78. Haradin Bala, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo time što je njegovu izjavu koja nije data pod zakletvom odmeravalo u odnosu na iskaze svedoka koji su svedočili pod zakletvom i koji su potvrdili njegovu odbranu alibijem. Žalbeno veće zaključuje da je pravilo 84*bis* Pravilnika formulisano tako da Pretresnom veću ostavlja diskreciono pravo da odlučuje o dokaznoj vrednosti izjave koja nije data pod zakletvom. Žalbeno veće zaključuje da Haradin Bala nije pokazao da je Pretresno veće zloupotrebilo diskreciono pravo time što je njegovu izjavu koja nije data pod zakletvom upoređivalo s iskazima drugih svedoka odbrane, posebno Elmija Sopiija, Avdullaha Puke i Ruzhdija Karpuzija.¹⁹⁴

79. Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo u svojoj oceni izjave Haradina Bale koja nije data pod zakletvom.

¹⁸⁹ *Ibid.*

¹⁹⁰ Balin žalbeni podnesak, par. 235.

¹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 635.

¹⁹² *Ibid.* (naglasak dodat).

¹⁹³ Prvostepena presuda, par. 636-637.

¹⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 647.

3. Da li je Pretresno veće propustilo da navede obrazloženje za svoju odluku da odbaci alibi Haradina Bale

80. Haradin Bala tvrdi da Pretresno veće nije navelo obrazloženje svoje odluke da odbaci njegov alibi da nije bio u Lapušniku u junu i julu 1998. godine.¹⁹⁵ Tužilaštvo tvrdi da tu tvrdnju treba odmah odbaciti kao nepotkrepljenu.¹⁹⁶

81. Odredbe Statuta o pravičnom suđenju obuhvataju pravo svakog optuženog da dobije obrazloženje Pretresnog veća po članu 23 Statuta i pravilu 98ter(C) Pravilnika.¹⁹⁷ Obrazloženje omogućava da optuženi ostvari svoje pravo na žalbu i da Žalbeno veće izvrši svoju statutarnu obavezu po članu 25 da tu žalbu razmotri.¹⁹⁸ Međutim, uslov da se mora dati obrazloženje, odnosi se na presudu pretresnog veća, ali ne i na svaki pojedinačni argument iznet u toku suđenja.¹⁹⁹

82. Pretresno veće je, u odeljku Prvostepene presude pod naslovom "Alibi Haradina Bale", detaljno, na devet stranica, razmotrilo dokaze u vezi s alibijem Haradina Bale, pri čemu se prvo bavilo alibijem da on nije bio na datom području kada su zločini izvršeni,²⁰⁰ a zatim alibijem da on fizički nije bio sposoban da izvrši te zločine.²⁰¹ Ono je navelo njegove argumente;²⁰² ocenilo dokaze koje su predložili svedoci Kadri Dugolli, Elmi Sopi, Shefki Bala, Skender Bylykbaski, Avdullah Puka, dr Zequir Gashi, Ferat Sopi i Ruzhdi Karpuzi; objasnilo da li je zaključilo da su svedočenja svedoka bila verodostojna i ubedljiva i, ako nisu, zašto; i ukazalo na nedoslednosti.²⁰³ Prema tome, u Prvostepenoj presudi se navodi obrazloženje za odluku da se odbaci alibi Haradina Bale.

83. Shodno tome, šesti osnov za žalbu Haradina Bale se odbija.

E. Osmi osnov za žalbu Haradina Bale: navodno pogrešan zaključak da su svedok L04 i svedok L06 verodostojni

84. Haradin Bala tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je zaključilo da su svedoci L04 i L06 verodostojni budući da postoje očigledne nepodudarnosti između razgovora koje su 9. januara 2005. godine posle njihovog svedočenja s njima obavili

¹⁹⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 226.

¹⁹⁶ Odgovor tužilaštva, par. 4.19.

¹⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 603; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 41.

¹⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 603; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 41.

¹⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 603; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

²⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 634-647.

²⁰¹ Prvostepena presuda, par. 648-649.

²⁰² Prvostepena presuda, par. 634, 636, 639, 642, 643, 646, 648.

predstavnicu tužilaštva, i izjava koje su oni dali srpskim vlastima 1998. godine.²⁰⁴ Konkretno, on tvrdi da su i svedok L04 i svedok L06 “drsko lagali” u razgovorima obavljenim 9. januara 2005. godine kada su izjavili da njihovi razgovori sa srpskim vlastima 1998. godine nisu trajali više od 10 minuta, pošto beleške s tih razgovora pokazuju da je svaki od njih trajao po tri sata.²⁰⁵ Haradin Bala tvrdi da Pretresno veće nije trebalo da tim razgovorima prida nikakvu dokaznu težinu ili da je, barem, trebalo da u Prvostepenoj presudi objasni zašto svedoke L04 i L06 smatra verodostojnim uprkos tome što su tužilaštvu dali neodrživa i identična objašnjenja.²⁰⁶ Naposletku, Haradin Bala tvrdi da Žalbeno veće isto tako može da oceni to pitanje verodostojnosti jer su relevantni dokazi za ovu žalbu obelodanjeni nakon što su svedoci svedočili u sudnici.²⁰⁷ Haradin Bala tvrdi da je došlo do neostvarivanja pravde, budući da su svedočenja svedoka L04 i L06 upotrebljena da se utvrdi njegova krivica za okrutno postupanje nečinjenjem u vezi s održavanjem i sprovođenjem uslova zatočenja, za pomaganje i podržavanje okrutnog postupanja prema svedoku L04 i za okrutno postupanje jer je prisilio svedoke L04 i L10 i još jednu osobu da pokopaju tri lica, uključujući Agima Ademija.²⁰⁸

85. Tužilaštvo odgovara da su ti argumenti već izneti u Završnom pretresnom podnesku Haradina Bale i da oni ne pokazuju grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja.²⁰⁹ Ono navodi da Pretresno veće jeste uzelo u obzir dokazne predmete br. P203 i br. P204, jer su to relevantni dokazni predmeti koji se odnose na razgovore koje su sa svedokom L04 i svedokom L06 obavile srpske vlasti 1998. godine.²¹⁰ To što je Pretresno veće zaključilo da su svedoci L04 i L06 verodostojni, bilo je razumno, uprkos dokazima da su obojica promenila iskaz u vezi s trajanjem razgovora koji su ranije s njima obavljani.²¹¹ Kako se verodostojnost svedoka mora odmeravati u odnosu na sudski spis u celini, Pretresno veće je u boljoj situaciji od Žalbenog veća da oceni verodostojnost ta dva svedoka.²¹² Pretresno veće nije propustilo da razmotri izjave svedoka L04 i svedoka L06 u vezi s razgovorima koji su s njima obavljani 1998. godine,²¹³ te Haradin Bala nije pokazao kako bi, da je zaključeno da su svedočenja svedoka L04 i L06 nepouzdana, to uticalo na njegovu osuđujuću presudu.²¹⁴

²⁰³ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 581.

²⁰⁴ Balin žalbeni podnesak, par. 247-248.

²⁰⁵ Balin žalbeni podnesak, par. 248.

²⁰⁶ Balin žalbeni podnesak, par. 259-260; Balina replika na podnesak respondenta, par. 50-52.

²⁰⁷ Balin žalbeni podnesak, par. 261; Balina replika na podnesak respondenta, par. 48.

²⁰⁸ Balin žalbeni podnesak, par. 262.

²⁰⁹ Odgovor tužilaštva, par. 5.6, 5.14.

²¹⁰ Odgovor tužilaštva, par. 5.9.

²¹¹ Odgovor tužilaštva, par. 5.9, 5.23-5.29.

²¹² Odgovor tužilaštva, par. 5.11.

²¹³ Odgovor tužilaštva, par. 5.15-5.22.

²¹⁴ Odgovor tužilaštva, par. 5.30-5.31.

86. Žalbena veće podseća da pretresno veće ne mora da navede iskaz svakog svedoka ili svaki pojedinačni dokaz u sudskom spisu, “osim ako ne postoje naznake da je pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz”.²¹⁵ Takvo zanemarivanje se dokazuje “[a]ko pretresno vijeće u svom obrazloženju propusti da razmotri neki dokaz koji je nesumnjivo relevantan”.²¹⁶

87. Žalbena veće konstatuje da su razgovori koje su srpske vlasti obavile sa svedokom L04 i svedokom L06 1998. godine obelodanjeni Haradinu Bali 29. decembra 2004. godine, a izjave koje su dali tužilaštvu 9. januara 2005. godine²¹⁷ obelodanjene su mu 1. februara 2005. godine. Iako su ti svedoci već svedočili, strane u postupku saglasile su se da se razgovori sa svedocima koje su srpske vlasti obavile 1998. godine i protivrečni razgovori koje je tužilaštvo obavilo 2005. godine podnesu kao dokazi, a da se svedoci ne pozivaju ponovo.²¹⁸ I svedok L04 i svedok L06 naveli su u razgovoru koje je s njima 2005. godine obavilo tužilaštvo da su razgovori obavljani s njima 1998. godine trajali desetak minuta, iako rezime informacija s razgovora koje su srpske vlasti s njima obavile 1998. godine pokazuje da je svaki trajao po tri sata. Pretresno veće je raspravljalo o verodostojnosti i svedoka L04 i svedoka L06, ali se nije neposredno bavilo tom jasnom i identičnom nepodudarnošću u iskazu svakog od njih kada je reč o dužini razgovora koji su s njima obavljani 1998. godine.²¹⁹

88. Bez obzira na to, Žalbena veće neće preinačavati zaključke Pretresnog veća u vezi s verodostojnošću svedoka L04 i L06. Dokazi o dužini razgovora obavljenih 1998. godine, iako ih Pretresno veće nije citiralo, ne utiču direktno na prosuđivanje Pretresnog veća u vezi s predmetnim zločinima, već na opšte pitanje verodostojnosti ta dva svedoka. Pošto je pažljivo preispitalo njihova svedočenja i brojne faktore u vezi s njihovom pouzdanošću, Pretresno veće je zaključilo da su svedočenja tih svedoka u vezi s Haradinom Balom iskrena i pouzdana.²²⁰ Konkretno, Pretresno veće je opširno i pažljivo razmotrilo razgovor koji je sa svedokom L06 obavljen 1998. godine u odnosu na identifikaciju Haradina Bale i zaključilo da će “joj pristupiti s oprezom”.²²¹ Što se tiče svedoka L04, Pretresno veće je stalo na stanovište da je “[d]ržanje L04 prilikom svedočenja ostavilo [...] pozitivan utisak na Veće i ono prihvata njegovo svedočenje kao iskreno i pouzdano”.²²² U tom kontekstu, Žalbena veće podseća da je “u sudskoj praksi Međunarodnog suda uvriježen [...] stav da presuditelj o činjenicama ima najbolju mogućnost da ocijeni dokaze u cjelini

²¹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

²¹⁶ *Ibid.*

²¹⁷ Dp. P203, “(2) Izjava koju je svedok L04 dao tužilaštvu 9. januara 2005. godine”; Dp P204, “(2) Izjava koju je svedok L06 dao tužilaštvu 9. januara 2005. godine”.

²¹⁸ Odgovor tužilaštva, par. 5.12-5.13.

²¹⁹ Prvostepena presuda, par. 606, 607, 614, 615.

²²⁰ Svedok L04: Prvostepena presuda, par. 398, 407, 627, 631; svedok L06: Prvostepena presuda, par. 615, 631.

²²¹ Prvostepena presuda, par. 615.

kao i držanje svjedoka”.²²³ Uzimajući u obzir gorenavedene zaključke o verodostojnosti svedoka L04 i L06, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće je razumno prihvatilo iskrenost njihovih svedočenja, posebno u svetlu iskaza svedoka L07, L10, L12, L96 i Vojka i Ivana Bakrača, koji su potkrepili najveći deo njihovih svedočenja. Žalbeno veće stoga zaključuje da je razumna instanca koja presuđuje o činjenicama mogla da zaključi da su svedoci L04 i L06 pouzdani uprkos tvrdnji koja se odnosi na dužinu razgovora koje su sa njima 1998. godine obavile srpske vlasti.

89. Osmi osnov za žalbu Haradina Bale se, prema tome, odbija.

.

²²² Prvostepena presuda, par. 398.

²²³ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21, fusnota 12.

IV. ŽALBA TUŽILAŠTVA U ODNOSU NA HARADINA BALU

A. Prvi osnov za žalbu: navodna krivična odgovornost Haradina Bale kao učesnika udruženog zločinačkog poduhvata u zarobljeničkom logoru Lapušnik

90. Tužilaštvo u odnosu na sve optužene tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo što nije zaključilo da su sva trojica bili učesnici udruženog zločinačkog poduhvata i stoga individualno odgovorni za zločine počinjene u cilju sprovođenja u delo režima zlostavljanja u zarobljeničkom logoru Lapušnik, kao i zločine koji su se razumno mogli predvideti kao moguća posledica tog režima.²²⁴

91. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku i u primeni prava i pri utvrđivanju činjeničnog stanja time što je zaključilo da se nije uverilo da je utvrđeno “ni postojanje ni obim zločinačkog poduhvata za koje optužene tereti Optužnica” u zarobljeničkom logoru Lapušnik.²²⁵ Tužilaštvo tvrdi da su ispunjeni svi uslovi za sistemski oblik udruženog zločinačkog poduhvata, koji obuhvataju sledeće:²²⁶

(1) zarobljeničkim logorom je upravljao – i žrtve zatočio – OVK ;

(2) uslovi u logoru predstavljali su zločin okrutnog postupanja, te su, shodno tome, postojali zajednički plan (koji je predstavljao ili obuhvatao okrutno postupanje i mučenje) i sistem zlostavljanja; i

(3) vojnici OVK u logoru koji su zatočavali ljude morali su znati za uslove u logoru pod kojima su žrtve bile zatočene, a pošto su im takvi uslovi bili namera, nameravali su da sprovedu u delo i sistem zlostavljanja.²²⁷

92. Haradin Bala odgovara²²⁸ da su argumenti tužilaštva neutemeljeni i da je zaključak Pretresnog veća bio ispravan, te da pri njemu treba ostati.²²⁹ On, pored toga, tvrdi da tužilaštvo nije izvršilo svoju obavezu da dokaže da je Pretresno veće napravilo bilo kakvu grešku u primeni prava ili utvrđivanju činjeničnog stanja ili da, čak ako se neke činjenične greške i mogu navesti, dokaže

²²⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6.

²²⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.230, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 666-669.

²²⁶ Vidi i AT. 128 (6.6.2007).

²²⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.231, 2.295, 2.301; vidi i AT. 137-138 (6.6.2007)].

²²⁸ Pored svoje argumentacije, Haradin Bala se poziva na i prihvata argumente koje su Fatmir Limaj i Isak Musliu naveli u vezi s udruženim zločinačkim poduhvatom u onoj meri u kojoj se oni odnose na njega i daju mu pravo na pravno sredstvo (Balin odgovor, par. 1, fusnota 1).

²²⁹ Balin odgovor, par. 4.

da su one bile tako štetne po ishod da predstavljaju neizvršenje pravde.²³⁰ Isto tako, Limajeva odbrana i Musliuova odbrana odgovaraju da nema osnova po kojem se moglo zaključiti da su Fatmir Limaj i Isak Musliu učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu, budući da je Pretresno veće ispravno zaključilo da oni nisu planirali, podsticali, naredili, izvršili ili na drugi način pomagali i podržavali bilo koji od zločina za koje se terete u Optužnici.²³¹

1. Da li je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da identitet učesnika udruženog zločinačkog poduhvata nije u dovoljnoj meri utvrđen

(a) Identifikacija učesnika udruženog zločinačkog poduhvata: navodna greška u primeni prava

93. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo time što je tražilo “dokaz[e] koji pokazuju da je grupa pojedinaca, čiji bi se identitet mogao utvrditi barem navođenjem kategorije kojoj kao grupa pripadaju, radila na ostvarenju zajedničkog plana” kao element potreban da bi izvelo zaključak o postojanju udruženog zločinačkog poduhvata.²³² Tužilaštvo tvrdi da učesnici udruženog zločinačkog poduhvata ne moraju biti navedeni po imenu ili kao pripadnici neke konkretne grupe, izuzev navoda da su bili učesnici grupe koja je činila udruženi zločinački poduhvat i koja se tereti u Optužnici.²³³ Ono tvrdi da je, u skladu s praksom Međunarodnog krivičnog suda, potrebno dokazati samo to da je bilo više lica, da je postojao zajednički plan, projekat ili svrha koji predstavljaju ili obuhvataju počinjenje zločina predviđenog Statutom, kao i da su optuženi učestvovali u tom zajedničkom planu.²³⁴

94. Tužilaštvo tvrdi da identifikacija učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, osim navođenja da su oni učesnici tog udruženog zločinačkog poduhvata, ne predstavlja dodatni element potreban da bi se utvrdila odgovornost za udruženi zločinački poduhvat.²³⁵ Ono tvrdi da su se predmeti koje je Pretresno veće pomenulo u tom kontekstu ticali navoda u vezi s udruženim zločinačkim poduhvatom i da je Pretresno veće pogrešno primenilo uslove za iznošenje navoda u optužnici kao ključne elemente za utvrđivanje odgovornosti za udruženi zločinački poduhvat.²³⁶

²³⁰ Balin odgovor, par. 24.

²³¹ Limajev odgovor, par. 112-114; Musliuov odgovor, par. 89-91. Za Musliuov odgovor, vidi i AT. 189-190 (6.6.2007). Za repliku tužilaštva, vidi i AT. 205-206 (6.6.2007).

²³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.232, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 669 (naglasak dodat). Vidi i AT. 128-129 (6.6.2007).

²³³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.232. Vidi i AT. 130 (6.6.2007).

²³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.234. Vidi i AT. 128-129 (6.6.2007).

²³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.235.

²³⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.236, gde se navodi Prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 346: “[...] [O]ptuženi [se] [...] *optužnicom* mora obavijestiti, *pored ostalog*, o identitetu onih koji su bili uključeni u taj poduhvat, ukoliko je njihov identitet poznat, a ako nije, mora se barem navesti kategorija kojoj pripadaju kao grupa” (prvi naglasak dodat). *Tužilac protiv Milorada Krnojelca*, predmet br. 97-25-PT, Odluka o formi Druge izmijenjene optužnice, 11. maj 2000, par. 16: “[O]ptuženi se u *optužnici* mora informisati o [...] identitetu lica koja su učestvovala u

Tužilaštvo, dalje, navodi da Pretresno veće *nije* bilo nezadovoljno navodima o udruženom zločinačkom poduhvatu u Optužnici, kojima su u dovoljnoj meri identifikovani učesnici navodnog udruženog zločinačkog poduhvata.²³⁷ Ono tvrdi, pored toga, da njihova identifikacija nije bila previše uopštena i da je u predmetima koje je navelo Pretresno veće prihvaćena šira ili slična identifikacija.²³⁸

95. Haradin Bala odgovara da tužilaštvo pogrešno polazi od pretpostavke da je Pretresno veće za pojam udruženog zločinačkog poduhvata nametnulo element koji nije pravno valjan; umesto toga, Pretresno veće je tražilo dokaze u vezi s identifikacijom učesnika navodnog udruženog zločinačkog poduhvata da bi na nekom objektivnom osnovu utvrdilo da li je postojalo više lica sa zajedničkim planom.²³⁹

96. Haradin Bala, pored toga, odgovara da Prvostepena presuda ne sadrži ništa što bi ukazalo na to da je Pretresno veće smatralo da Optužnica nije dovoljno argumentovana.²⁴⁰ Pretresno veće nije smatralo da postoji problem s iznošenjem navoda, već da nema dovoljno dokaza ponuđenih u prilog navodima iznetim u Optužnici.²⁴¹ Ono je stalo na stanovište da su dokazi izvedeni na suđenju "toliko uopšteni da ne omogućavaju da se u dovoljnoj meri odredi kojoj kategoriji pripadaju učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu".²⁴² Pored toga, odbrana Haradina Bale tvrdi da je, uz pravne izvore na koje se poziva tužilaštvo, u slučajevima kada su druga pretresna veća zaključila da je za "identifikaciju učesnika udruženog zločinačkog poduhvata kojim se optuženi terete u tim predmetima, iako je ona dovoljno argumentovana u Optužnici, ipak potrebno izvesti dokaze na suđenju da bi se utvrdilo da li ti dokazi izvedeni na suđenju potkrepljuju identifikaciju navedenu u Optužnici".²⁴³

97. Žalbeno veće se nije uverilo da je tužilaštvo dokazalo da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo kada je uzelo u obzir uslov u vezi s identifikacijom učesnika udruženog zločinačkog poduhvata.

98. Najpre, Žalbeno veće konstatuje da u Prvostepenoj presudi nema naznaka da Pretresno veće nije bilo zadovoljno iznošenjem navoda o udruženom zločinačkom poduhvatu u Optužnici. Stoga se

poduhvatu - ukoliko je taj indentitet poznat ili bar navođenjem kojoj kategoriji ta lica, kao grupa, pripadaju." (naglasak dodat).

²³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.238-2.240.

²³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.240-2.242,

²³⁹ Balin odgovor, par. 26, 31, 34.

²⁴⁰ Balin odgovor, par. 32.

²⁴¹ Balin odgovor, par. 33.

²⁴² Balin odgovor, par. 33.

²⁴³ Balin odgovor, par. 33.

ne postavlja pitanje da li je u Optužnici izneto dovoljno navoda u vezi s odgovornošću za udruženi zločinački poduhvat, pa ga Žalbeno veće neće razmatrati.

99. Kada je reč o suštinskim elementima za utvrđivanje odgovornosti za udruženi zločinački poduhvat, u odeljku Prvostepene presude pod naslovom “Pravo u vezi s oblicima odgovornosti kojima se optuženi terete” tačno se navode uslovi za odgovornost za udruženi zločinački poduhvat, kako su definisani u praksi Međunarodnog suda.²⁴⁴ Pri ispitivanju učešća trojice optuženih u udruženom zločinačkom poduhvatu, Pretresno veće je stalo na sledeće stanovište:

[u] *odsustvu dokaza* koji pokazuju da je grupa pojedinaca, čiji bi se identitet mogao utvrditi barem navođenjem kategorije kojoj kao grupa pripadaju, radila na ostvarenju zajedničkog plana u smislu utvrđenom u jurisprudenciji, kao i s obzirom na *nedostatak dokaza* u vezi s razmerama takvog plana, glavni elementi udruženog zločinačkog poduhvata nisu dokazani.²⁴⁵

Jednostavno tumačenje tog zaključka jeste da se Pretresno veće nije uverilo da je tužilaštvo izvelo dovoljno dokaza u vezi s identitetom navodnih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata da bi se utvrdilo da je postojalo više lica koja su imala zajednički plan. Prema tome, Žalbeno veće se nije uverilo da je Pretresno veće primenilo pogrešan i uzak pristup pravnom uslovu u vezi s “identifikacijom”, kako tvrdi tužilaštvo.

(b) Identifikacija učesnika udruženog zločinačkog poduhvata: navodno pogrešno utvrđeno činjenično stanje

100. Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku pri utvrđivanju činjeničnog stanja kada nije zaključilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu dokaza taj da je identitet učesnika sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata dovoljno utvrđen navođenjem kategorije kojoj oni kao grupa pripadaju, odnosno da su to *pripadnici OVK u logoru Lapušnik*, uključujući trojicu optuženih.²⁴⁶

101. Tužilaštvo tvrdi da zaključci samog Pretresnog veća potvrđuju taj zaključak. Ono je zaključilo, prvo, da je OVK upravljao zarobljeničkim logorom u Lapušniku i time prihvatilo da su pripadnici OVK počinili zločine u logoru;²⁴⁷ drugo, “[s]vedočenja svih svedoka konzistentna su po pitanju prisustva stražara u kompleksu”;²⁴⁸ i, treće, najmanje dva stražara, Haradina Balu i

²⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 511.

²⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 669 (naglasak dodat).

²⁴⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.245, 2.253; Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 4.12-4.15.

²⁴⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.246, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 282. Vidi i Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.247, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 291, 666; 296-297 (svedok L07); 300 (svedok L10); 310-311 (svedok L04); 336 (Fehmi Xhema).

²⁴⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.246, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 276.

“Murrizija”, bilo je moguće identifikovati po imenu.²⁴⁹ U vezi s “neimenovanim” počiniocima koji su izvršili zločine u logoru, tužilaštvo tvrdi da je identitet tih počinitelja mogao da se utvrdi po njihovom pripadničtvu grupi vojnika OVK u logoru, budući da dokazi ne potvrđuju postojanje “elemenata koji su se oteli kontroli” ili “posetilaca koji su koristili situaciju” da počine zločine u logoru.²⁵⁰

102. U Prvostepenoj presudi, Pretresno veće je zaključilo da je “u počinjenju krivičnih dela utvrđenih ovom Presudom učestvovalo više lica” i da “bi dokazi mogli da govore u prilog zaključku [...] da je morao postojati neki oblik udruženog zločinačkog poduhvata koji su činili nepoznati pojedinci koji su bili pripadnici OVK”.²⁵¹ Međutim, ono je takođe zaključilo da nema “dokaza koji pokazuju da je grupa pojedinaca, čiji bi se identitet mogao utvrditi barem navođenjem kategorije kojoj kao grupa pripadaju, radila na ostvarenju zajedničkog plana u smislu utvrđenom u jurisprudenciji”.²⁵² Pretresno veće je bilo mišljenja da ne može da utvrdi identitet lica koja su učestvovala u funkcionisanju logora, osim Haradina Bale.²⁵³

103. Iz doleavedenih razloga, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije napravilo grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je zaključilo da nema dovoljno dokaza da bi se identifikovalo više pojedinaca koji su radili na sprovođenju zajedničkog plana sa ciljem okrutnog postupanja u zarobljeničkom logoru Lapušnik.

104. Pretresno veće je zaključilo da su “[s]vi svjedoci naveli [...] da su stražari u ovom zatvoru bili Shala ili Shale i Murrizi”.²⁵⁴ Za obojicu je utvrđeno da su bili vojnici OVK²⁵⁵ i Pretresno veće je zaključilo da je tim zarobljeničkim logorom upravljao OVK i da je on funkcionisao otprilike šest nedelja.²⁵⁶ Praksa Žalbenog veća daje jasne smernice u vezi s tim šta predstavlja dovoljan dokaz da bi se utvrdio identitet učesnika udruženog zločinačkog poduhvata. U predmetu *Krnojelac*, optuženi je proglašen krivim kao saizvršilac u sistemskom udruženom zločinačkom poduhvatu u okviru kojeg su izvršeni zločini u KP domu u Foči.²⁵⁷ Iako je Žalbeno veće zaključilo da je “[p]otrebno [...] takođe što je preciznije moguće navesti ko su glavni počinioci djela u okviru zajedničkog cilja”,²⁵⁸ ono je stalo na stanovište da je za takvu identifikaciju dovoljno utvrditi da su glavni

²⁴⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.246, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 666.

²⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.248-2.51; Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 4.16-4.29.

²⁵¹ Prvostepena presuda, par. 666.

²⁵² Prvostepena presuda, par. 669, 666.

²⁵³ Prvostepena presuda, par. 666.

²⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 276. Vidi i *ibid.*, par. 666.

²⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 454.

²⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 282.

²⁵⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 108-112.

²⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 116.

počinioci “civilne i vojne vlasti i/ili stražari i vojnici prisutni u KP domu”.²⁵⁹ Slično tome, u predmetu *Vasiljević*, Žalbena veće je prihvatilo zaključak Pretresnog veća da je postojao udruženi zločinački poduhvat da se izvrši progon, iako su dvojica od trojice učesnika udruženog zločinačkog poduhvata bili neidentifikovani muškarci.²⁶⁰ U predmetu *Krstić*, Žalbena veće je prihvatilo zaključak Pretresnog veća da je postojao udruženi zločinački poduhvat da se izvrši genocid, iako “Pretresno vijeće nije pojedinačno navelo članove Glavnog štaba VRS-a kao glavne učesnike u genocidnom poduhvatu”.²⁶¹ Isto tako, Žalbena veće u predmetu *Stakić* stalo je na stanovište da učesnici udruženog zločinačkog poduhvata “obuhvata[ju] osobe na čelu političkih tijela, vojsku i policiju kao one koji su imali vlast u opštini Prijedor”, ne navodeći bliže njihov identitet.²⁶² Pored toga, u predmetu *Brđanin*, Žalbena veće je zaključilo da veće mora “utvrditi da je UZP-u pripadalo više osoba, mada nije nužno utvrditi imenom identitet svake od tih osoba”.²⁶³ U svetlu tih zaključaka, Žalbena veće se uverilo da nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama ne bi mogla da zaključi da nije moguće “utvrdi[ti] identitet lica koja su učestvovala u funkcionisanju zarobljeničkog logora, osim optuženog Haradina Bale”.²⁶⁴ Umesto toga, jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu dokaza i na osnovu gorenavedenih zaključaka Pretresnog veća jeste taj da se stražar OVK poznat kao Murrizi takode može identifikovati kao lice koje je zajedno s Haradinom Balom učestvovalo u funkcionisanju zarobljeničkog logora.

105. U vezi s pitanjem da li je utvrđen identitet drugih pripadnika OVK koji su počinili zločine okrutnog postupanja i mučenja u zarobljeničkom logoru Lapušnik kao lica koja su učestvovala u funkcionisanju zarobljeničkog logora, Pretresno veće je stalo na sledeće stanovište:

- 1) zarobljenike su vojnici OVK tukli svakodnevno, uglavnom noću;²⁶⁵
- 2) svedoka L07 je tukao jedan maskiran čovek i “drugi čovek u vojnoj uniformi”;²⁶⁶
- 3) svedoka L10 su stražari OVK tukli u dva navrata;²⁶⁷
- 4) svedoka L06 je motkom po leđima više puta udario, kako je naveo, Ramadan Behluli, a po vratu Ali Gashi, obojica vojnici OVK;²⁶⁸ kako su to radili “s konkretnim ciljem, tj. da bi ga

²⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 116.

²⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 130, 142.

²⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 143.

²⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 69.

²⁶³ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 430.

²⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 666.

²⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 291, 300, 311, 424.

²⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 296-297.

²⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 300.

²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 245, 304, 666.

kaznili i/ili da bi od njega dobili informacije o takozvanim špijunima”, Pretresno veće je zaključilo da su elementi krivičnog dela mučenja ispunjeni;²⁶⁹

- 5) svedok L04 je bio očevidac stalnog premlaćivanja zatočenika od strane vojnika OVK. Njega lično su zlostavljali pripadnici OVK, od kojih su dvojica, po njegovim rečima, bila “Tamuli” i “Qerqiz”;²⁷⁰
- 6) svedoka L12 je lancem vezao za zid i tukao palicom Haradin Bala, kojeg je svedok pominjao kao “Shalu”, vojnika OVK;²⁷¹ budući da je to rađeno da bi se od njega iznudile informacije, Pretresno veće je zaključilo da su elementi mučenja utvrđeni;²⁷²
- 7) Stamena Genova su vojnici OVK tukli kundacima i udarali nogama;²⁷³ pored toga, Pretresno veće je zaključilo da je to rađeno kako bi se on kaznio i kako bi ga ispitali zbog njegove pripadnosti vojsci. Prema tome, zaključeno je da su elementi mučenja utvrđeni;²⁷⁴
- 8) Shabana Hotija su vojnici OVK surovo pretukli i zlostavljali u toku dva dana; Pretresno veće je ponovo zaključilo da su elementi mučenja dokazani;²⁷⁵

Na osnovu tih zaključaka očigledno je da su vojnici OVK sistematski premlaćivali zatočenike, čime su izvršili zločine okrutnog postupanja i mučenja u zarobljeničkom logoru.

106. Međutim, kada je reč o pitanju da li se mogao utvrditi identitet tih vojnika OVK kao učesnika u sistemskom udruženom zločinačkom poduhvatu, Pretresno veće je stalo na sledeće stanovište:

[i]ako bi dokazi mogli da govore u prilog zaključku, po jednom mogućem stanovištu, da je morao postojati neki oblik udruženog zločinačkog poduhvata koji su činili nepoznati pojedinci koji su bili pripadnici OVK, to je toliko uopšteno da ne omogućava da se u dovoljnoj meri odredi kojoj kategoriji pripadaju učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu kako bi se njihov identitet utvrdio na taj način.²⁷⁶

Ono je zasnovano na zaključcima Pretresnog veća da ne može da isključi mogućnost da su pojedinci koji nisu učestvovali u funkcionisanju logora ili “posetioci koji su koristili priliku” vršili krivična dela iz ličnih razloga kao što je osveta, a ne u sklopu sprovođenja neke politike ili plana

²⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 304, 306.

²⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 310-311.

²⁷¹ Prvostepena presuda, par. 315, 649, 658.

²⁷² Prvostepena presuda, par. 316, 318.

²⁷³ Prvostepena presuda, par. 365.

²⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 365-366, 373.

²⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 424-425.

²⁷⁶ *Ibid.*

OVK protiv srpskih civila i Albanaca smatranih kolaboracionistima.²⁷⁷ To znači da se Pretresno veće nije uverilo da je tužilaštvo dokazalo da su Haradin Bala, Murrizi i drugi vojnici OVK bili učesnici sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata, koji su delili zajednički plan protiv srpskih civila i Albanaca smatranih kolaboracionistima u zarobljeničkom logoru. U nastavku će se razmotriti da li je to zaključak koji nije mogla da izvede nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama.

(c) Da li je Pretresno veće razumno zaključilo da su zločine možda izvršili "posetioci koji su koristili priliku", čiji identitet kao učesnika sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata nije mogao da se utvrdi

107. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće pogrešilo u primeni prava i pri utvrđivanju činjeničnog stanja kada je zaključilo da se "[ne može] isključiti mogućnost" da "su pojedinci koji su učestvovali u funkcionisanju logora ili 'posetioci koji su koristili priliku' u zarobljeničkom logoru [...] iz ličnih razloga kao što je osveta, zlostavljali ili ubijali stare neprijatelje [i/ili] zatočavali ljude iz drugih razloga, a ne da bi sprovodili politiku borbe OVK".²⁷⁸ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće ili pogrešno primenilo pravo – zaključivši da lični motivi isključuju mogućnost da se zločin počinu u sklopu nekog zajedničkog plana – ili napravilo grešku pri utvrđivanju činjeničnog stanja-zaključivši da je razumno moguće da su "otpadnički elementi" ili "posetioci koji su koristili priliku" možda koristili logor da u njemu počine zločine motivisane isključivo ličnim motivima.²⁷⁹

108. Kada je reč o navodno pogrešnoj primeni prava, tužilaštvo tvrdi da lični motivi ne isključuju nameru počinioca da doprinese sprovođenju sistema zlostavljanja, sve dok počinitelj *takođe* ima nameru da doprinese tom sistemu zlostavljanja.²⁸⁰

109. Žalbeno veće konstatuje da motiv, načelno, nije element krivične odgovornosti. Žalbeno veće je u više navrata potvrdilo "nedokučivost motiva u krivičnom pravu" što se tiče odgovornosti kada je namjera [...] jasna".²⁸¹ *Mens rea* sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata iziskuje da se dokaže da je učesnik bio lično upoznat sa sistemom zlostavljanja, kao i da je imao nameru da doprinese sprovođenju tog sistema zlostavljanja.²⁸²

²⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 668.

²⁷⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.254-2.255, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 667-668.

²⁷⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.255. Vidi i AT. 129, 135-137 i 205-206 (6.6.2007).

²⁸⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.256-2.257, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 668.

²⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 71, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 269. Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka*, par. 106. Motiv može da ima neposredan uticaj prilikom izricanja kazne kao olakšavajuća ili otežavajuća okolnost, Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 269.

²⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 202, 220, 228.

110. Međutim, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije pobrkalo pojmove motiva i namere kada je tražilo da, za postojanje sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata u logoru, zajednički plan obuhvati uzimanje za metu srpskih civila i kosovskih Albanaca smatranih kolaboracionistima. Iako motiv nije element *mens rea* udruženog zločinačkog poduhvata, postojanje – i obim – zajedničkog plana deo je njegovog *actus reus*. Prema tome, uzimanje za metu tih konkretnih grupa bilo je u sklopu elementa *actus reus* udruženog zločinačkog poduhvata kojim se optuženi terete u Optužnici.²⁸³ Shodno tome, Pretresno veće u Prvostepenoj presudi nije moglo da proširi i nije proširilo obim zajedničkog plana tako da on obuhvati počinjenje zločina nad *bilo kojim* zatočenikom u logoru, bez obzira na to da li je taj zatočenik bio srpski civil ili kosovski Albanac smatran kolaboracionistom.

111. Što se tiče navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da ne može da isključi mogućnost da su neke počinioce u logoru pokretali *isključivo* lični motivi i da ti zločini nisu počinjeni u sklopu sprovođenja nekog zajedničkog plana.²⁸⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da, prema zaključcima samog Pretresnog veća, jedino pitanje “ličnih sporova” koje navodi odbrana nema veze s događajima u logoru.²⁸⁵ Pri razmatranju tih pitanja, Žalbeno veće će preispitati i to da li je bilo razumno zaključiti da su elementi koji su se oteli kontroli *u OVK* možda počinili zločine izvan okvira zajedničkog plana²⁸⁶ i to da li je bilo razumno zaključiti da su “posetioci koji su koristili situaciju” *izvan OVK* možda dolazili u logor i vršili zločine izvan okvira zajedničkog plana.²⁸⁷

(i) Da li su pripadnici OVK “koji su se oteli kontroli” ili drugi “posetioci koji su koristili situaciju” mogli da poćine zloćine koji izlaze iz okvira zajednićkog plana

112. Pretresno veće je zaključilo da “nije moguće izvesti zaključak da su sva krivićna dela povezana sa zarobljenićkim logorom poćinili ućesnici udrućenog zloćinaćkog poduhvata [jer] iz dokaza proistiće i mogućnost da su u relevantno vreme neki pripadnici OVK zatoćavali ljude iz

²⁸³ Isto tako, Žalbeno veće je u predmetu *Stakić* stalo na stanovište da se “zajednićki cilj sastojao [...] od diskriminatorne kampanje da se etnićki oćisti općtina Prijedor deportovanjem i progonom bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata kako bi se uspostavila srpska kontrola (dalje u tekstu: zajednićki cilj)”. (Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 73, naglasak dodat). Shodno tome, pri preispitivanju namere g. Stakića da doprinese zajednićkom cilju, Žalbeno veće je razmotrilo zaključke Pretresnog veća da je g. Stakić radio s drugim ućesnicima udrućenog zloćinaćkog poduhvata “na sprovođenju plana za konsolidovanje srpske vlasti i moći u općtini koji je inicirao SDS” i da je “[b]io [...] svjestan toga da bi mogao osujetiti cilj stvaranja srpske općtine [...]” (*ibid.*, par. 82). Prema tome, zajednićki cilj nije bio ogranićen na vršenje zloćina predvićenih Statutom, već je obuhvatao i cilj koji je trebalo da se postigne poćinjenjem tih zloćina ili, drugim rećima, motiv.

²⁸⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.258, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 667-669.

²⁸⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.263, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 31-32, 668.

²⁸⁶ Vidi Prvostepena presuda, par. 668.

²⁸⁷ Vidi Prvostepena presuda, par. 667.

drugih razloga, a ne da bi sprovodili politiku borbe OVK protiv kolaboracionizma sa srpskim vlastima”.²⁸⁸

113. Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće zaključilo da su “neki pripadnici OVK” možda zatočavali ljude iz drugih razloga, a ne “u okviru sprovođenja neke politike ili plana OVK protiv srpskih civila i Albanaca smatranih kolaboracionistima.”²⁸⁹ Taj zaključak se zasniva na ranijem razmatranju u kojem je Pretresno veće navelo “slučajev[e] otmice u kojima je motiv bila lična osveta pojedinih pripadnika OVK”.²⁹⁰ Pored toga, Pretresno veće je svedočenje Susanne Ringgaard Pedersen, člana Verifikacione misije na Kosovu (dalje u tekstu: KVM) od decembra 1998. do marta 1999. godine, navelo u prilog svom zaključku da su neki pripadnici OVK “koji su se oteli kontroli” možda zatočavali zarobljenike iz ličnih razloga.²⁹¹ Žalbeno veće konstatuje da je, u pasusu koji citira Pretresno veće, njoj postavljeno pitanje da li je “KVM dobijao informacije o otmicama koje je izvršio OVK, uključujući otmice takozvanih kolaboracionista”, i da li su to radili “elementi koji su se oteli kontroli” ili je to bilo u sklopu sprovođenja neke “šire politike”.²⁹² Ona je odgovorila da je, prema informacijama kojima je KVM tada raspolagao, “bilo elemenata koji su se oteli kontroli i da je [OVK] ponekad bilo teško da kontroliše sve slučajeve gde se radilo o ličnoj osveti i slično”.²⁹³ Pored toga, svedoci Jan Kickert i Shukri Buja svedočili su o postojanju “pripadnika OVK koji su se oteli kontroli”.²⁹⁴ Dok je Jan Kickert naveo “odmetnute frakcije OVK” u zapadnom delu Kosova,²⁹⁵ Shukri Buja je u svom iskazu rekao da je čuo za slučajeve da su ljudi hapšeni ili zatočavani zbog lične osvete na područjima na kojima je OVK imala kontrolu. On je, pored toga, rekao da je “[n]aročito u julu, za vreme ofanzive, bilo glasina o tim događajima”.²⁹⁶

114. Pored toga, Pretresno veće je razmotrilo i iskaze koje su dali Jakub Krasniqi, koji je tada bio portparol OVK,²⁹⁷ i Peter Bouckaert, tada istražitelj pri *Human Rights Watchu*.²⁹⁸ Pretresno veće je zaključilo da “[Peter Bouckaert] nikada nije video nešto poput naredbe OVK njenim pripadnicima da gađaju nedužne civile, ili da pljačkaju ili uništavaju imovinu Srba.”²⁹⁹ Pored toga, ono je prihvatilo “izjavu Jakupa Krasniqija da u politički i vojni program OVK nisu spadale otmice, mučenja i ubijanje nedužnih civila”. Na osnovu tih iskaza, Pretresno veće je zaključilo da “[n]ema

²⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 667-668 (naglasak dodat). Vidi i *ibid.*, par. 216.

²⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 668.

²⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 668 i 216, gde se navodi, između ostalih, Jakub Krasniqi, T. 3441 (14.2.2005).

²⁹¹ Prvostepena presuda, par. 668, fusnota 2265.

²⁹² Susanne Ringgaard Pedersen, T. 3532 (15.2.2005) (naglasak dodat).

²⁹³ *Ibid.* Vidi i *ibid.*, T. 3534 (15.2.2005).

²⁹⁴ Limajeva odbrana, Odgovori na pitanja koja je postavilo Žalbeno veće 30. maja 2007, 6. jun 2007.

²⁹⁵ Jan Kickert, T. 676 (23.11.2004).

²⁹⁶ Shukri Buja, T. 4042-4044 (9.3.2005).

²⁹⁷ Jakub Krasniqi, T. 3311 (10.2.2005).

²⁹⁸ Peter Bouckaert, T. 5458 (8.4.2005).

dokaza, pa čak ni indikacija, da je postojala *opšta politika* usmerena protiv *civila kao takvih*, bilo da se radi o Srbima ili kosovskim Albancima”.³⁰⁰ Naposljetku, svedok L12 je u svom iskazu naveo da mu je u jednoj prilici Haradin Bala stavio povez na oči i odveo ga u ambar u zarobljeničkom logoru, gde su ga pretukle dve žene. Moglo bi se tvrditi da to pokazuje da su u logoru bili prisutni “posjetioci koji su koristili priliku da ulaze u logor”.³⁰¹

115. U svetlu tih dokaza, Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešilo kada je zaključilo da se “ne može [...] s dovoljnom sigurnošću ustanoviti da su ti zločini [u logoru] zapravo bili izvršeni u okviru sprovođenja neke politike ili plana OVK protiv srpskih civila i Albanaca smatranih kolaboracionistima”.³⁰²

116. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da se za svakog učesnika sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata koji je doprineo tome da neki “posetilac” počinio zločin mora smatrati da je istovremeno počinio taj zločin zajedno s tim “posetiocem” u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata.³⁰³ Žalbena veće zaključuje, međutim, da Haradin Bala nije bio na odgovarajući način obavešten o takvom alternativnom osnovnom udruženom zločinačkom poduhvatu. U Optužnici se ne navodi da je on postigao dogovor s nekim “posetiocem” o izvršenju zločina predviđenih Statutom,³⁰⁴ niti se to tvrdilo na suđenju. Zbog toga Žalbena veće smatra da nije primereno da se bavi utemeljenošću tog argumenta. Upućivanje na Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić* od strane tužilaštva, gde je Žalbena veće zaključilo da optužnica mora da tereti za “djela optuženog, a ne djela osoba za koja je on navodno odgovoran”,³⁰⁵ ne predstavlja presedan u ovoj stvari. Kako je Žalbena veće takođe zaključilo u predmetu *Blaškić*, “od tužioca se može tražiti da ‘u vezi sa svakom pojedinom tačkom optužnice precizno i izričito navede specifičnu prirodu odgovornosti za koju tereti’, drugim riječima, da navede konkretan vid učešća”.³⁰⁶

117. Shodno tome, Pretresno veće je razumno zaključilo da se ne može isključiti mogućnost da su zločine u logoru počinili “posjetioci” koji nisu delili zajednički plan uzimanja za metu srpskih civila i kosovskih Albanaca smatranih kolaboracionistima. Prema tome, Žalbena veće se uverilo da

²⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 215, gde se navodi Peter Bouckaert, T. 5564-5565 (8.4.2005).

³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 215 (naglasak dodat).

³⁰¹ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka*, par. 599. Žalbena veće je zaključilo da, u načelu, znatan doprinos udruženom zločinačkom poduhvatu nije nužan, ali da je u “slučaju ‘posjetilaca koji su koristili priliku da ulaze u logor’ nužno ustanoviti znatan doprinos cjelokupnom učinku logora da bi se na osnovu doktrine o udruženom zločinačkom poduhvatu utvrdila odgovornost”, *ibid.*

³⁰² Prvostepena presuda, par. 668.

³⁰³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.276.

³⁰⁴ Vidi konkretno, Optužnica, par. 9, 13.

³⁰⁵ Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 4.34, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 210, i predmet *Kvočka*, gde se ne navodi da se Žigičevići postupci mogu pripisati Kvočki, koji je, ipak, proglašen odgovornim za njih.

je iz dokaza izveden razuman zaključak da se, izuzimajući zločine za koje je osuđen Haradin Bala, ne može utvrditi identitet počinioca zločina izvršenih u logoru. Stoga je, u vezi s tim zločinima, Pretresno veće je razumno zaključilo da se ti počiniooci ne mogu identifikovati kao učesnici sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata.

118. U vezi s krivičnom odgovornošću Haradina Bale, Žalbena veće ne smatra potrebnim da preispituje da li je on bio učesnik sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata. To proističe iz zaključka Žalbenog veća da zaključak Pretresnog veća na osnovu dokaza da su neidentifikovani “posetioci” počinili zločine u logoru nije bio nerazuman.³⁰⁷ Shodno tome, to da li je Haradin Bala bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata i da li je takav poduhvat uopšte postojao nije relevantno za njegovu krivičnu odgovornost za zločine koje su počinili “posetioci”.³⁰⁸

119. Isto tako, tvrdnja tužilaštva da je ubistvo bilo prirodna i predvidiva posledica sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata³⁰⁹ ne iziskuje da Žalbena veće odluči o tome da li je Haradin Bala bio učesnik tog sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata. Uopšteno govoreći, kada se radi o trećoj kategoriji udruženog zločinačkog poduhvata, zločini moraju biti počinjeni od strane učesnika tog udruženog zločinačkog poduhvata.³¹⁰ Budući da je Pretresno veće razumno zaključilo da se ne može s dovoljno sigurnosti utvrditi da su svi zločini u zatvoreničkom logoru počinjeni u sklopu sprovođenja zajedničkog plana, na osnovu dokaza je bilo razumno zaključiti da ubistva Fehmija Xheme, Jefte Petkovića i Agima Ademija iz tačke 8 Optužnice³¹¹ nisu počinili učesnici sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata. Shodno tome, Haradin Bala nije mogao da snosi odgovornost za ta ubistva na osnovu treće kategorije udruženog zločinačkog poduhvata. Pored toga, Žalbena veće konstatuje da tužilaštvo u žalbi ne tvrdi da on snosi krivičnu odgovornost za te zločine kao pomagač i podržavalac.³¹²

120. Pored toga, Žalbena veće zaključuje da Haradin Bala, čak i da je bio učesnik sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata, nije mogao biti osuđen za to što je koristio “posetioce” da čine

³⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 212.

³⁰⁷ Kako je Žalbena veće zaključilo u predmetu *Kvočka i drugi*, “svakog posjetioca logora koji je počinio zločin nije primjereno smatrati učesnikom u udruženom zločinačkom poduhvatu”. Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 599.

³⁰⁸ Žalbena veće konstatuje da se identitet počinioca koji su izvršili zločine koje je Haradin Bala pomagao i podržavao – mučenje svedoka L12 i jedna epizoda okrutnog postupanja prema svedoku L04 – ne može utvrditi. Shodno tome, ne može se dokazati da su te zločine počinili učesnici sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata.

³⁰⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.290(a)(iv), 3.157 i 4.7.

³¹⁰ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 220.

³¹¹ Optužnica, par. 8, 28, 31-32, i Dodatak II. Tačka 8 je obuhvatala i navodno ubistvo Zvonka Marinkovića i Vesela Ahmetija. Pretresno veće je zaključilo, međutim, da u odnosu na njih dvojicu nisu dokazani elementi ubistva.

³¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.12.

zločine u logoru. U tom kontekstu, Žalbena veće podseća na sledeći zaključak koji je donelo u predmetu *Brđanin*:

kako bi se učesniku nekog UZP-a mogla pripisati odgovornost za zločine koje su počinile osobe koje nisu učesnici tog poduhvata, mora da se dokaže da se dotični zločin može pripisati jednom učesniku udruženog zločinačkog poduhvata i da je taj učesnik – kada se poslužio glavnim izvršiocem – postupao u skladu sa zajedničkim planom. Postojanje te veze utvrđuje se od slučaja do slučaja.³¹³

Međutim, Žalbena veće konstatuje da se ni na suđenju ni u žalbi nije postavilo pitanje da li bi Haradin Bala, kao učesnik sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata, mogao da snosi odgovornost za zločine koje su počinili pojedinci koji nisu učesnici tog poduhvata. Pored toga, Žalbena veće podseća na svoj zaključak u predmetu *Brđanin* da ne bi bilo pravično izreći nove osuđujuće presude u tom predmetu na osnovu zaključka da glavni počiniooci ne moraju biti učesnici udruženog zločinačkog poduhvata, jer o tome nije vođen spor na suđenju.³¹⁴ To obrazloženje važi i u ovom predmetu.

(ii) Da li bi Haradin Bala, kao pomagač i podržavalac, mogao da snosi krivičnu odgovornost za zločine koje su počinili “posetioci koji su koristili situaciju”

121. Alternativno krivičnoj odgovornosti Haradina Bale kao učesnika sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata, tužilaštvo tvrdi da je on pomagao i podržavao okrutno postupanje i mučenje zatočenika u zarobljeničkom logoru.³¹⁵

122. Žalbena veće konstatuje da Optužnica tereti Haradina Balu krivičnom odgovornošću po članu 7(1) Statuta jer je, između ostalog, pomagao i podržavao počinjenje tih zločina.³¹⁶ Za taj oblik učešća na suđenju nije vođen spor i Pretresno veće je Haradina Balu proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje mučenja svedoka L12, kao i za jedan slučaj okrutnog postupanja prema svedoku L04. Međutim, Pretresno veće ga nije proglasilo krivično odgovornim za pomaganje i podržavanje ni u jednom drugom slučaju okrutnog postupanja ili mučenja.³¹⁷

123. Međutim, Žalbena veće se nije uverilo da je jedini razuman zaključak koji je na osnovu dokaza mogao da se izvede taj da, pored osuđujućih presuda za pomaganje i podržavanje koje je Pretresno veće već izreklo, Haradin Bala snosi krivičnu odgovornost zbog toga što je pomagao i podržavao u drugim slučajevima okrutnog postupanja i mučenja zatočenika u zarobljeničkom logoru Lapušnik. Iako zaključci Pretresnog veća pokazuju da je Haradin Bala imao ključnu ulogu u

³¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 413.

³¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 361.

³¹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.12.

³¹⁶ Optužnica, par. 13.

funkcionisanju zarobljeničkog logora,³¹⁸ instanca koja presuđuje o činjenicama mogla je s pravom da zaključi da dokazi ne pokazuju van razumne sumnje da je Haradin Bala, kao pomagač i podržavalac, svesno pružao znatnu pomoć u svakom činu okrutnog postupanja ili mučenja u zarobljeničkom logoru. Izuzimajući dokaze u vezi s učešćem Haradina Bale kao izvršioca ili pomagača i podržavaoca u konkretnim incidentima okrutnog postupanja i mučenja, koje je Pretresno veće s dužnom pažnjom razmotrilo u paragrafima od 654 do 663 Prvostepene presude, na osnovu dokaza se može izvesti razuman zaključak da Haradin Bala nije pružao znatnu pomoć u vezi s drugim zločinima.

2. Zaključak

124. Shodno tome, prvi osnov za žalbu tužilaštva se odbija u celini.

B. Drugi osnov za žalbu: Kazna

125. Alternativno svom prvom osnovu za žalbu, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće donelo pogrešnu diskrecionu odluku prilikom odmeravanja kazne zbog toga što je Haradina Balu osudilo na očigledno neprimerenu kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.³¹⁹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo trostruku grešku. Prvo, kazna ne odražava težinu zločina Haradina Bale.³²⁰ Drugo, Pretresno veće je pogrešilo pri oceni olakšavajućih i otežavajućih okolnosti.³²¹ Treće, kazna je očigledno neprimerena u poređenju s kaznama izrečenim u sličnim slučajevima.³²² Zbog svega toga, tužilaštvo traži da se Haradinu Bali izrekne veća kazna.³²³

1. Kriterijumi za preispitivanje žalbe na kaznu

126. Odredbe merodavne za odmeravanje kazne jesu članovi 23 i 24 Statuta i pravila od 100 do 106 Pravilnika. I član 24 Statuta i pravilo 101 Pravilnika sadrže opšte smernice za rad pretresnog veća, obavezujući ga da prilikom odmeravanja kazne uzme u obzir sledeće faktore: težinu krivičnog dela ili ukupnost kažnjivog ponašanja; lične prilike osuđenika; uobičajenu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji; i otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.³²⁴

³¹⁷ Prvostepena presuda, par. 653-663.

³¹⁸ Prvostepena presuda, par. 247, 251, 276 i 652.

³¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.15.

³²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.20-4.36.

³²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.20, 4.37-4.43.

³²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.20, 4.44-4.49.

³²³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.50.

³²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 392, s daljim navodima.

127. Žalbe na kaznu, kao što su žalbe na prvostepenu presudu, jesu žalbene, *stricto sensu*; one su korektivnog karaktera i ne predstavljaju suđenje *de novo*.³²⁵ Pretresna veća imaju široka diskreciona ovlaštenja pri odmeravanju primerene kazne, koja proističu iz njihove obaveze da kazna bude odmerena individualno tako da odgovara ličnim prilikama optuženog i težini zločina.³²⁶ U načelu, Žalbena veće ne preinačuje kaznu, osim ako je Pretresno veće počinilo “uočljivu grešku” prilikom primene svog diskrecionog prava ili ako se nije pridržavalo merodavnog prava.³²⁷ Na žalioocu je da pokaže u čemu je Pretresno veće prekoračilo okvire svojih diskrecionih ovlaštenja pri izricanju kazne.³²⁸

128. Da bi dokazao da je Pretresno veće počinilo uočljivu grešku u primeni svog diskrecionog ovlaštenja, “žalilac mora da pokaže da je Pretresno veće pridalo težinu spoljnim ili irelevantnim okolnostima, da nije pridalo značaj relevantnim okolnostima, ili da im je pridalo nedovoljno značaja, da je očigledno pogrešno procenilo činjenice na osnovu kojih je primenilo svoje diskreciono pravo ili da je donelo odluku koja je u toj meri nerazumna ili očigledno nepravedna da Žalbena veće može da zaključi da Pretresno veće nije valjano primenilo svoje diskreciono pravo”.³²⁹

2. Navodna greška zbog toga što Pretresno veće nije valjano razmotrilo težinu zločina Haradina Bale

129. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće nije pridalo dovoljnu težinu težini zločina Haradina Bale i njegovoj ulozi u izvršenju tih zločina.³³⁰ Konkretno, Pretresno veće je navodno pogrešilo kada je utvrđivalo inherentnu ozbiljnost zločina za koje je Haradin Bala osuđen jer je, napravivši razliku između njegovog ponašanja i drugih “surovijih” zločina koje su izvršili drugi, izvelo zaključak povoljan po njega.³³¹ Osim toga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo time što je pridalo nedovoljnu težinu ulozi Haradina Bale kao izvršiocu ili pomagaču zločina za koje je osuđen.³³² Pored toga, Pretresno veće je navodno pogrešilo time što je pridalo neodgovarajuću težinu svom zaključku da je, u vezi s ubistvima na planini Beriša, Haradin Bala postupao po naređenju nekog na višem položaju vlasti³³³ i što je kao olakšavajuću okolnost uzelo odsustvo sadističkog motiva.³³⁴

³²⁵ *Ibid.*, par. 393, s daljim navodima.

³²⁶ *Ibid.*, s daljim navodima.

³²⁷ *Ibid.*, s daljim navodima.

³²⁸ *Ibid.*, s daljim navodima.

³²⁹ *Ibid.*, par. 394, s daljim navodima.

³³⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.21-4.36. Vidi i AT. 139-141 (6.6.2007).

³³¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.22-4.26.

³³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.27-4.32.

³³³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.27, 4.33.

130. Haradin Bala odgovara da je Pretresno veće pravilno utvrdilo težinu zločina za koje je osuđen, posebno njihovu inherentnu ozbiljnost, oblik i stepen njegovog učešća u njima, kao i olakšavajući efekat odsustva sadističkog motiva.³³⁵

131. Žalbena veće se uverilo da Pretresno veće nije pogrešilo kad je, u poređenju sa zločinima za koje je Haradin Bala osuđen, u obzir uzelo “učešće drugih pripadnika OVK, naročito u brojnim epizodama surovijeg zlostavljanja zatočenika”.³³⁶ Pretresno veće je to poređenje konkretizovalo navodeći da je Haradin Bala “često imao samo ulogu posmatrača, postupajući očigledno na poziv drugih”.³³⁷ Tužilaštvo nije pokazalo da to poređenje predstavlja uočljivu grešku pri izricanju kazne.

132. U vezi s tvrdnjom tužilaštva da je Pretresno veće pridalo nedovoljnu težinu ulozi Haradina Bale kao izvršioca ili pomagača i podržavaoca zločina, Žalbena veće podseća da pretresna veća imaju široka diskreciona ovlašćenja pri utvrđivanju primerene kazne. Samim argumentum da je Pretresno veće pridalo nedovoljnu težinu ulozi Haradina Bale kao izvršioca ili pomagača i podržavaoca ne dokazuje se da je Pretresno veće prekoračilo svoja diskreciona ovlašćenja pri određivanju kazne. Tužilaštvo u vezi s tim ne dokazuje da je Pretresno veće pridalo težinu spoljnim ili irelevantnim faktorima ili da nije pridalo dovoljnu težinu relevantnim faktorima ili da je očigledno pogrešno procenilo činjenice na osnovu kojih je primenilo svoja diskreciona ovlašćenja ili da je donelo odluku koja je u toj meri nerazumna ili očigledno nepravedna da se može zaključiti da Pretresno veće nije valjano primenilo svoja diskreciona ovlašćenja.

133. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je, prilikom ocenjivanja težine zločina Haradina Bale, Pretresno veće pogrešilo što je pridalo preveliku težinu olakšavajućoj tvrdnji da je on postupao po naređenju, kao i odsustvu sadističkog motiva. Žalbena veće podseća da, prilikom ocenjivanja težine krivičnog dela, “Pretresno vijeće mora uzeti u obzir imanentnu težinu zločina i kriminalnog ponašanja optuženog, a da bi to utvrdilo *mora razmotriti konkretne okolnosti predmeta i zločine za koje je optuženi osuđen* [...]”.³³⁸ Žalbena veće konstatuje da Pretresno veće, u odeljku koji se odnosi na olakšavajuće okolnosti, nije razmatralo činjenicu da je optuženi postupao po naređenju i da nije imao sadističke motive. Umesto toga, oba ta faktora uzeta su u obzir kao posebne okolnosti pri ocenjivanju težine zločina. Žalbena veće se nije uverilo da je tužilaštvo dokazalo da je Pretresno veće napravilo uočljivu grešku u vezi s tim.

³³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.27, 4.34-4.36.

³³⁵ Balin odgovor, par. 93-120.

³³⁶ Prvostepena presuda, par. 726.

³³⁷ Prvostepena presuda, par. 726.

³³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 409.

3. Poređenje sa sličnim predmetima

134. Tužilaštvo tvrdi da je kazna izrečena Haradinu Bali očigledno neodgovarajuća u poređenju s kaznama izrečenim Esadu Landži (15 godina), Dušku Tadiću (20 godina), Zlatku Aleksovskom (sedam godina) i Mitru Vasiljeviću (15 godina).³³⁹ Haradin Bala odgovara da Pretresno veće nije pogrešilo u svojoj detaljnoj komparativnoj analizi činjenica i okolnosti zločina vezanih za zarobljeničke logore, koje su slične činjenicama i okolnostima u ovom predmetu.³⁴⁰

135. Žalbena veće podseća na svoje zaključke u predmetu *Dragan Nikolić* u vezi s pitanjem smernica koje možda pružaju ranije kazne izrečene na Međunarodnom sudu:

Smjernice koje mogu da se izvedu iz ranijih kazni izrečenih u predmetima na Međunarodnom sudu i MKSR ne samo da su "veoma ograničene", već i ne moraju predstavljati pravi put preispitivanja zaključaka do kojih je neko pretresno vijeće došlo prilikom primjene svog diskrecionog prava da izrekne kaznu. Razlog tome je dvostruk. Prvo, poređenje s ranijim predmetima može se primijeniti jedino ako su krivična djela ista ili ako su počinjena u okolnostima koje su u znatnoj mjeri slične, ali ako su razlike značajnije od sličnosti ili se olakšavajući i otežavajući faktori razlikuju, može se opravdati odmjerenije drugačije kazne. Drugo, imperativna obaveza pretresnih vijeća kao presuditelja o činjenicama, jest da kaznu individualiziraju kako bi ona bila odraz individualnih prilika optuženog i težine zločina, pri čemu posvećuju dužnu pažnju predmetu u cjelini. Žalbena vijeće podsjeća da ono ne postupa kao drugo pretresno vijeće koje provodi suđenje *de novo*, te da će preinačiti presudu o kazni jedino ako žalilac pokaže da je Pretresno vijeće počinilo "zamjetnu grešku" u primjeni svog diskrecionog prava.³⁴¹

136. Pretresno veće je eksplicitno navelo kazne izrečene Esadu Landži i Dušku Tadiću.³⁴² Žalbena veće zaključuje da nastojanja tužilaštva da dokaže da je Pretresno veće napravilo uočljivu grešku kada je uporedilo slučaj Haradina Bale s druga dva slučaja nisu uverljiva. Što se tiče Esada Landže, Žalbena veće konstatuje da je Pretresno veće u predmetu *Čelebići* zaključilo da njegove zločine – između ostalog, tri ubistva kao zločin protiv čovečnosti – karakterišu "velika bol, patnje i povrede" koje je on naneo žrtvama.³⁴³ Pored toga, navedeno je da su ta krivična dela izvršena "na divljački način", a za Esada Landžu je zaključeno da je ispoljio "posebno sadističke sklonosti",³⁴⁴ između ostalog, time što je žrtvi u glavu zabo metalnu značku, tako da žrtva nakon toga više nije mogla hodati i posle nekoliko je sati izdahnula od povreda.³⁴⁵ Žalbena veće podseća da je Pretresno veće eksplicitno navelo posebno gnusnu prirodu zločina koje je izvršio Esad Landžo i da je uzelo u obzir odsustvo sadističkog motiva u zločinima Haradina Bale.³⁴⁶ Shodno tome, Žalbena veće se nije

³³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.44-4.49; AT. 140 (6.6.2007).

³⁴⁰ Balin odgovor, par. 129-133.

³⁴¹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 19 (navodnici izostavljeni).

³⁴² Prvostepena presuda, par. 735.

³⁴³ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 826.

³⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 826.

³⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 565.

³⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 736.

uverilo da je tužilaštvo pokazalo da je Pretresno veće pogrešilo pri ocenjivanju kazne Haradinu Bali u poređenju s kaznom izrečenom Esadu Landži.

137. U vezi s kaznom izrečenom Dušku Tadiću, Pretresno veće je razmotrilo činjenične i pravne navode u osnovi tog predmeta i uzelo u obzir da je on osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina za počinjenje i pomaganje i podržavanje okrutnog postupanja, nehumanih dela, progona, mučenja, hotimično nanošenje velikih patnji ili teških povreda tela ili zdravlja, i ubistvo po članovima 2, 3 i 5 Statuta.³⁴⁷ Žalbeno veće zaključuje da se osuđujuće presude Dušku Tadiću dovoljno razlikuju od presuda izrečenih Haradinu Bali da mu omogućavaju da zaključi da Pretresno veće nije pogrešilo kada je uporedilo kaznu Dušku Tadiću s kaznom Haradinu Bali.

138. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo što se pozvalo na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina izrečenu Zlatku Aleksovskom.³⁴⁸ Navodeći tu kaznu, Pretresno veće je konstatovalo da je “[z]načajno [...], međutim, da u tom predmetu nije bilo osuđujuće presude za ubistvo.”³⁴⁹ To pokazuje da je Pretresno veće bilo svesno znatne razlike između predmeta *Zlatko Aleksovski* i ovog predmeta, a tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno veće pogrešilo razmotrivši kaznu Zlatku Aleksovskom.

139. Naposljetku, tužilaštvo je navelo kaznu zatvora u trajanju od 15 godina koja je izrečena Mitru Vasiljeviću, a koju Pretresno veće nije uzelo u obzir.³⁵⁰ Međutim, Žalbeno veće konstatuje, Međutim, da je Mitar Vasiljević, između ostalog, osuđen za to što je pomagao i podržavao progone, zločin protiv čovečnosti.³⁵¹ Zbog toga se osuđujuće presude Mitru Vasiljeviću i Haradinu Bali znatno razlikuju i tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno veće napravilo uočljivu grešku time što nije uporedilo predmet Haradina Bale s predmetom Mitra Vasiljevića.

4. Navodna greška pri ocenjivanju olakšavajućih i otežavajućih okolnosti

140. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što je zanemarilo ranjivost žrtava kao otežavajući faktor, budući da je njihov status civila već uzet u obzir u odeljku o težini zločina. Ono tvrdi da postoji razlika između statusa civila i statusa ranjive žrtve.³⁵² Osim toga, tužilaštvo tvrdi da

³⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 736.

³⁴⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.49.

³⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 736.

³⁵⁰ AT. 140 (6.6.2007).

³⁵¹ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, Dispozitiv.

³⁵² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.37-4.40,

je Pretresno veće time što je dvaput uračunalo podređenu ulogu Haradina Bale pogrešilo pri ocenjivanju težine zločina i olakšavajućih faktora.³⁵³

141. Haradin Bala odgovara da je Pretresno veće valjano uzelo u obzir ranjivost žrtava pri ocenjivanju težine zločina.³⁵⁴ On takode tvrdi da je tužilaštvo pogrešno protumačilo zaključke Pretresnog veća u vezi s tim da on nije bio na visokom položaju, kao i da je tvrdnja da je Pretresno veće dvaput uračunalo taj faktor netačna.³⁵⁵

142. Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo pogrešno navodi Prvostepenu presudu kada tvrdi da jedini razlog iz kojeg je Pretresno veće zanemarilo ranjivost zatočenika kao otežavajuću okolnost jeste njihov status civila. Umesto toga, Pretresno veće je stalo na stanovište da ranjivost žrtava ne treba smatrati otežavajućim faktorom jer je ona već uzeta u obzir pri ocenjivanju težine zločina za koje je Haradin Bala osuđen.³⁵⁶ U relevantnom odeljku Prvostepene presude navodi se sledeće: “Ti zatočenici su bili, naravno, nezaštićeni, jer su bili zatočeni i ostavljeni njemu na milost ili nemilost.”³⁵⁷ Shodno tome, Pretresno veće nije pogrešilo što nije uzelo u obzir ranjivost zatočenika kao otežavajuću okolnost.

143. U vezi s tvrdnjom tužilaštva da je podređena uloga Haradina Bale dvaput uračunata pri ocenjivanju težine zločina i pri utvrđivanju olakšavajućih faktora, Žalbeno veće podseća da je dvostruko uračunavanje u svrhu odmeravanja kazne nedopustivo.³⁵⁸ Pretresno veće je u odeljku o težini krivičnog dela zaključilo da “Haradin Bala nije bio na komandnom položaju” i da je imao ulogu “stražara”.³⁵⁹ Isto tako, u odeljku o “otežavajućim i olakšavajućim okolnostima”, Pretresno veće je stalo na stanovište da Haradin Bala “nije imao nikakvu komandnu ili uticajnu ulogu u osnivanju logora i da je, u stvari, obavljao dužnosti koje su mu dodeljene, u suštini kao ‘običan čovek’”³⁶⁰ Shodno tome, Pretresno veće je pogrešilo što je podređenu ulogu Haradina Bale dvaput uračunalo kao olakšavajuću okolnost.

144. Kada Pretresno veće napravi uočljivu grešku u procesu odmeravanja kazne, po definiciji dolazi do zloupotrebe diskrecionog ovlašćenja. U tim okolnostima, Žalbeno veće može da preinači

³⁵³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4.37, 4.41-4.43.

³⁵⁴ Balin odgovor, par. 121-123.

³⁵⁵ Balin odgovor, par. 124-128.

³⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 731.

³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 726.

³⁵⁸ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 107.

³⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 726.

³⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 732.

kaznu koju je izreklo Pretresno veće bez vraćanja predmeta na ponovno razmatranje.³⁶¹ Ako je ta greška bezazleno mala, Žalbena veće može da potvrdi istu kaznu koju je izreklo Pretresno veće: to je ovde slučaj. Žalbena veće je pažljivo preispitalo obrazloženja Pretresnog veća i smatra da je greška Pretresnog veća u vezi s dvostrukim računananjem, u stvari, tako neznatna da bi Pretresno veće do iste kazne zatvora od 13 godina došlo čak i da tu grešku nije napravilo.

5. Zaključak

145. Usled toga i uprkos grešci koju je Pretresno veće napravilo u vezi s dvostrukim računananjem podređene uloge Haradina Bale, drugi osnov za žalbu tužilaštva odbija se u celini.

³⁶¹ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 266; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 181; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 263-264.

V. ŽALBA TUŽILAŠTVA U VEZI S FATMIROM LIMAJEM

146. Tužilaštvo tvrdi da je odluka Pretresnog veća da izrekne oslobađajuću presudu Fatmiru Limaju proistekla iz pogrešne primene kriterijuma dokazivanja.³⁶² Prvo, Pretresno veće je pogrešno primenilo parcijalan pristup prilikom procenjivanja dokaza, primenjujući kriterijum dokazivanja na pojedinačne činjenice koje nisu morale da se dokažu “van razumne sumnje”.³⁶³ Drugo, Pretresno veće je primenilo kriterijum dokazivanja koji nije “van razumne sumnje”, već uvažava *svaku* sumnju, uključujući greške koje se ne zasnivaju na dokazima, logici i zdravom razumu.³⁶⁴ Tužilaštvo tvrdi da su te greške dovele do toga da Pretresno veće izvede znatan broj činjeničnih zaključaka koji su, s obzirom na ukupnost dokaza, potpuno nerazumni.³⁶⁵

147. Konkretno, tužilaštvo tvrdi da su navodne pravne greške navele Pretresno veće da ne izvede činjenične zaključke koje bi razumna instanca koja presuđuje o činjenicama izvela, odnosno sledeće: Fatmir Limaj je lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora Lapušnik (prvi osnov za žalbu);³⁶⁶ tokom maja do 26. jula 1998. godine, Fatmir Limaj je bio na položaju komandovanja i rukovođenja u OVK, uključujući komandovanje vojnicima OVK u zarobljeničkom logoru (drugi osnov za žalbu);³⁶⁷ i Fatmir Limaj je, kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, individualno odgovoran za sve zločine počinjene u sklopu sprovođenja sistema zlostavljanja u zarobljeničkom logoru, kao i za one zločine koji su se razumno mogli predvideti kao moguća posledica tog sistema zlostavljanja (treći osnov za žalbu).³⁶⁸ Shodno tome, tužilaštvo tvrdi da Žalbena veće treba da osudi Fatmira Limaja za sve zločine počinjene u zarobljeničkom logoru Lapušnik i izrekne mu kaznu za ta krivična dela.³⁶⁹

148. Fatmir Limaj odgovara da se navodne greške koje navodi tužilaštvo više tiču činjeničnih zaključaka Pretresnog veća nego konkretnih pravnih načela i da predstavljaju pokušaj tužilaštva da ponovo pokrene spor po pitanju svoje teze.³⁷⁰ On tvrdi da je žalba tužilaštva “očigledno

³⁶² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6(a), 2.1-2.29, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 531-565 i 600. Vidi i AT. 87-89 (6.6.2007) i AT. 195-198 (6.6.2007).

³⁶³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.19-2.28.

³⁶⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.2, 2.4-2.18, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 488.

³⁶⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par.1.4. Vidi i AT. 89 (6.6.2007).

³⁶⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6(a), 2.3 i 2.29. Vidi i AT. 87 (6.6.2007).

³⁶⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6(b) i 2.29. Vidi i AT. 87 (6.6.2007).

³⁶⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6(e).

³⁶⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.7.

³⁷⁰ Limajev odgovor, par. 17. Vidi i AT. 142-143 (6.6.2007).

neutemeljena”³⁷¹ i da je Pretresno veće u najboljoj poziciji da utvrdi verodostojnost i pouzdanost svedoka koji su usmeno svedočili.³⁷² Pozivajući se na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, Fatmir Limaj tvrdi da Žalbena veće može da preokrene zaključke Pretresnog veća i zameni ih svojim zaključcima samo ako neka razumna instanca koja presuđuje o činjenicama ne bi mogla da prihvati dokaze na koje se pozvalo Pretresno veće ili u slučaju da je njegova procena “potpuno pogrešna”.³⁷³ On tvrdi da tužilaštvo mora da dokaže da je odluka Pretresnog veća o oslobađajućoj presudi bila takva da “nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama *nije* mogla da je donese”, kao i da ono to nije uradilo.³⁷⁴

A. Prvi osnov za žalbu: navodno lično učešće Fatmira Limaja u zarobljeničkom logoru Lapušnik

1. Da li je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i/ili utvrdilo činjenično stanje time što je veštački raščlanilo dokaze

149. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i/ili pogrešno utvrdilo činjenično stanje primenjujući kriterijum dokazivanja “van razumne sumnje” najpre na pojedinačne dokaze posmatrane izolovano od dokaza u njihovoj ukupnosti, koje nije trebalo dokazivati van razumne sumnje, a zatim na definitivno utvrđivanje elemenata krivičnog dela ili krivičnih dela i na krivicu optuženog.³⁷⁵ To veštačko raščlanjivanje dokaza dovelo je do toga da Pretresno veće ne razmotri dokaze o vizuelnoj identifikaciji kojom se dokazuje učešće Fatmira Limaja u zarobljeničkom logoru zajedno s dokazima o njegovom komandovanju³⁷⁶ i dokazima da je Fatmir Limaj bio poznat kao “Çeliku”/”Çelik”³⁷⁷ ili “komandant Çeliku”.³⁷⁸ Tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno veće nije valjano razmotrilo potkrepljujući efekat dokaza o identifikaciji u celini.³⁷⁹

150. Fatmir Limaj odgovara da žalba nije suđenje *de novo*.³⁸⁰ On tvrdi da je pristup Pretresnog veća dokazima jasno izložen u Prvostepenoj presudi: ono je razmotrilo dokaze u celini, uključujući njegovo *nom de guerre* “Çeliku” i prisustvo “jedinica Çeliku”, kada je odlučilo da ga oslobodi po

³⁷¹ Limajev odgovor, par. 13.

³⁷² Limajev odgovor, par. 21, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37.

³⁷³ Limajev odgovor, par. 22, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

³⁷⁴ Limajev odgovor, par. 25, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434 (naglasak u originalu). Vidi i AT. 143-146 (6.6.2007), gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 24.

³⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.4, 2.2, 2.19, 2.21-2.23, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 10.

³⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.25.

³⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.38.

³⁷⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.36, 2.39, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 560, 561 i 565. Vidi i AT. 98-99 (6.6.2007).

³⁷⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.27. Vidi i AT. 108-110 (6.6.2007).

³⁸⁰ Limajev odgovor, par. 19-20, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Erdemović*, par. 15.

svim tačkama Optužnice.³⁸¹ On, pored toga, tvrdi da tužilaštvo, u stvari, ima primedbe na zaključke koje je izvelo Pretresno veće, a ne na njegov pristup dokazima.³⁸² Ukratko, Fatmir Limaj tvrdi da dokazi u potpunosti opravdavaju oslobađajuću presudu koja mu je izrečena³⁸³ i da žalbu tužilaštva treba odbiti.³⁸⁴

151. Žalbeno veće najpre konstatuje da je među stranama u postupku nesporno da je Fatmir Limaj u relevantnom periodu koristio pseudonime “Çeliku” ili “komandant Çeliku”: dok je tužilaštvo izvelo dokaze da je on bio poznat i kao “Çeliku”/”Çelik”³⁸⁵ ili “komandant Çeliku”, sam Fatmir Limaj je izjavio da je krajem aprila 1998. godine koristio pseudonim “Çeliku” u svrhe komunikacije, dok je među vojnicima bio poznat kao “Daja”.³⁸⁶

152. Iz dole navedenih razloga, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije primenilo pogrešan parcijalan pristup kada je na dokaze o ličnom učešću Fatmira Limaja u zarobljeničkom logoru primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje.

153. Pretresno veće je naglasilo važnost dokaza koji se odnose na vizuelnu identifikaciju svakog od optuženih u zarobljeničkom logoru.³⁸⁷ Međutim, Pretresno veće se prilikom preispitivanja dokaza nije ograničilo na pitanja vizuelne identifikacije, već je obuhvatilo i dokaze koji se odnose na pseudonim Fatmira Limaja.³⁸⁸ Na primer, pri ocenjivanju iskaza svedoka L10, Pretresno veće je zaključilo da nije očigledno da je “Çeliku” muškarac kojeg je on upoznao u logoru.³⁸⁹ Prema tome,

³⁸¹ Limajev odgovor, par. 26-33, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 10, 16-17, 20, 561, 563, 601. Vidi i Limajev odgovor, par. 79, 81. Vidi i AT. 146-150, 153-154 i 163 (6.6.2007).

³⁸² Limajev odgovor, par. 34.

³⁸³ Limajev odgovor, par. 35. Vidi i AT. 164 (6.6.2007).

³⁸⁴ Limajev odgovor, par. 26, 36.

³⁸⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.36-2.41. Vidi i AT. 107-108, 110 i 114 (6.6.2007). Žalbeno veće konstatuje da je, prilikom pregledanja dokaznog predmeta br. P34 “Dokumentarni video-snimak o OVK na području sela Lapušnik tokom proleća i leta 1998. godine”, Pretresno veće zaključilo da je “[u] tom kontekstu, Skender Shala [...] više puta pomenuo “komandanta Çelika”. Ako se prihvati da se pod Çelikom podrazumeva Fatmir Limaj, za šta nema neposrednih dokaza [...]”, Prvostepena presuda, par. 594. Pretresno veće je svoj zaključak zasnovalo na transkriptu DP P34 na engleskom jeziku (DP P34.1a, “Transcript of the Documentary Video” /Transkript dokumentarnog video-snimka/ u kojem se ponegde navodi ime “Çeliku” (str. 4, 11, 12), jednom “ujak” i “komandant Limaj” i dvaput ime “Çelik” (str. 8-9, kada je intervjuisan Skënder Shala). Pretresno veće je takođe zaključilo da se “[p]regledom celog intervjua uočava [...], na primer, da se Fatmir Limaj ponekad pominje kao “ujak”, odnosno, “Daja”, “Çeliku”, “komandant Çeliku” ili “komandant Limaj”; [...] za njegove vojnike se ponekad navodi da su bili pripadnici “Çelikove jedinice” ili “121. brigade””, Prvostepena presuda, par. 595, gde se navodi DP P34, str. 8, 11, 12-13 i 14. Prema tome, zaključak u paragrafu 594 da se “Çelik” ne odnosi na Limaja ograničen je na iskaz koji je Skënder Shala dao tokom tog intervjua. Shodno tome, Pretresno veće nije pošlo od pretpostavke da su “Çelik” i “Çeliku” različite osobe. Pored toga, Žalbeno veće konstatuje da je ime “Çelik” deklinirano od “Çeliku”, vidi *Albanian and English Dictionary* (Pavli Qesqu, ur.) Tirana, 1999, str. 13, 140.

³⁸⁶ Fatmir Limaj, T. 6255-6256 (24.5.2005) (naglasak dodat). Vidi i Fatmir Limaj, T. 5938 (18.5.2005), i Prvostepena presuda, par. 598 (u kontekstu njegove navodne komandne odgovornosti za zarobljenički logor Lapušnik). Vidi i Fatmir Limaj, T. 6257 (24.5.2005) (naglasak dodat). Vidi i Limajev odgovor, par. 79 i 81. Vidi i AT. 166 (6.6.2007).

³⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 16.

³⁸⁸ Vidi Prvostepena presuda, par. 539, 544, 547, 553.

³⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 539.

ono je implicitno dovelo u vezu “Çelikua” i Fatmira Limaja. Taj isti način razmišljanja primenjen je kada je Pretresno veće ocenjivalo iskaze svedoka L07,³⁹⁰ svedoka L04³⁹¹ i svedoka L96.³⁹² Pretresno veće je, pored toga, smatralo da je, kada je izvodilo zaključak, razmotrilo “sv[e] drug[e] relevantn[e] dokaz[e]”,³⁹³ kao što je dokazni predmet br. P30, beležnica pronađena u ostavi stana Fatmira Limaja, u kojoj je pominje ime jedne žrtve iz zarobljeničkog logora Lapušnik.³⁹⁴ Pored toga, Pretresno veće je razmotrilo dokaze povezane s njegovom navodnom komandnom ulogom³⁹⁵ i svedočenje samog Fatmira Limaja.³⁹⁶ Shodno tome, Pretresno veće je ispravno zaključilo sledeće:

O tome koja će se težina na kraju pridati svakom pojedinom relevantnom dokazu, pa tako i svakoj vizuelnoj identifikaciji ako je više od jednog svedoka identifikovalo optuženog, ne odlučuje se odvojeno od svega ostalog. Premda svaka vizuelna identifikacija i drugi relevantan dokaz sami za sebe možda nisu nedovoljni da tužilaštvo uspešno ispuni svoju obavezu dokazivanja, kumulativni efekat tih dokaza, tj. ukupnost dokaza koji se tiču identiteta optuženog jeste ono što se mora odmeriti da bi se utvrdilo da li je tužilaštvo van razumne sumnje za svakog optuženog dokazalo da je on počinilac dela koje mu stavlja na teret.³⁹⁷

154. Prema tome, Pretresno veće je na osnovu ukupnosti dokaza, a ne samo na osnovu dokaza o vizuelnoj identifikaciji, zaključilo da tužilaštvo nije dokazalo da je Fatmir Limaj lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora Lapušnik.³⁹⁸

2. Da li je Pretresno veće primenilo kriterijum koji se svodi na “dokazivanje van svake sumnje”

155. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće u mnogim slučajevima, prilikom preispitivanja da li je Fatmir Limaj identifikovan kao učesnik u zarobljeničkom logoru, nije primenilo kriterijum dokazivanja “van razumne sumnje”, već kriterijum koji podrazumeva *svaku* sumnju, uključujući sumnje koje se ne zasnivaju na dokazima, logici ili zdravom razumu.³⁹⁹ Tužilaštvo tvrdi da je to suprotno ustanovljenoj praksi, prema kojoj važi sledeće: “Kriterijum dokaza van razumne sumnje je da ‘dokaz mora biti takav da isključuje ne svaku hipotezu ili mogućnost nevinosti, nego svaku vjerovatnu ili racionalnu hipotezu koja se može izvesti iz dokaza, osim one o krivici’.”⁴⁰⁰

156. Tužilaštvo podseća na sledeći zaključak Žalbenog veća MKSR u predmetu *Rutaganda*:

³⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 547.

³⁹¹ Prvostepena presuda, par. 544.

³⁹² Prvostepena presuda, par. 553, gde se navodi svedok L96, T 2416-2418; 2437-2442 (26.1.2005).

³⁹³ Vidi Prvostepena presuda, par. 563.

³⁹⁴ Dp. P30 “Beležnica”; Prvostepena presuda, par. 564.

³⁹⁵ Vidi, na primer, Prvostepena presuda, par. 532.

³⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 557.

³⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 20 (naglasak dodat).

³⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 688.

³⁹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.2, 2.4.

⁴⁰⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.17-2.18, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*.

[k]riterijum razumne sumnje u krivičnom pravu ne može se zasnivati na imaginarnoj ili neosnovanoj sumnji koja počiva na poistovećivanju ili predrasudama. On se mora zasnivati na logici i zdravom razumu, mora biti racionalno povezan s dokazima, nedostatkom dokaza ili nedoslednostima u dokazima.⁴⁰¹

157. Tužilaštvo, pored toga, ukazuje na nacionalne pravne sisteme u Nemačkoj, Škotskoj, Engleskoj, Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama kada je reč o kriterijumu dovoljnom za izricanje osuđujuće presude.⁴⁰² Ono tvrdi sledeće:

[K]riterijum dokazivanja van razumne sumnje ili kriterijum dovoljan za izricanje osuđujuće presude manje je nego izvestan. To je kada razmotrite ukupnost dokaza i kad se uverite da je optuženi počinio zločin, iako možda postoje i druge teorije.⁴⁰³

158. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja i načelo *in dubio pro reo* u korist optuženog.⁴⁰⁴

159. Pored toga ili alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku pri utvrđivanju činjeničnog stanja zato što nije zaključilo da je Fatmir Limaj lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora time što, prvo, nije uzelo u obzir očigledno relevantne dokaze, drugo, nije uzelo u obzir potkrepljujući efekat dokaza i, treće, što je pogrešno ocenilo dokaze.⁴⁰⁵ Budući da je argumentacija tužilaštva u vezi s navodnom greškom u primeni prava sastavni deo njegove argumentacije koja se odnosi na navodne činjenične greške, one će biti razmotreni zajedno.

(a) Da li je Pretresno veće pogrešilo pri razmatranju iskaza svedoka L07

(i) Navodna greška što je odbačen iskaz svedoka L07 zbog “nesvesne transferencije”

160. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo pri razmatranju iskaza svedoka L07 u vezi s identifikacijom.⁴⁰⁶ Iako je Pretresno veće zaključilo da je svedok L07 iskren i pouzdan,⁴⁰⁷ ono je nerazumno odbacilo njegovu vizuelnu identifikaciju Fatmira Limaja u zarobljeničkom logoru,⁴⁰⁸ na televiziji⁴⁰⁹ i u sudnici,⁴¹⁰ jer mogućnost greške usled njegovog čestog javnog pojavljivanja na

⁴⁰¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.16 (gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 488).

⁴⁰² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.8-2.14.

⁴⁰³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.15 i 2.8-2.14.

⁴⁰⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.18. Vidi i AT. 111-113 (6.6.2007).

⁴⁰⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.30-2.32 i 2.34, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 531-565; Najava žalbe tužilaštva, par. 5-6. Vidi i AT. 89 (6.6.2007).

⁴⁰⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.55. Vidi i AT. 101-104 (6.6.2007).

⁴⁰⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.56, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 550.

⁴⁰⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.58, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 549.

⁴⁰⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.58.

⁴¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.62.

televiziji i u novinama (dalje u tekstu: nesvesna transferencija) i “sugestivno” okruženje sudnice čine tu identifikaciju nepouzdanom.⁴¹¹

161. Tužilaštvo tvrdi da bi mogućnost nesvesne transferencije mogla da se javi samo ako je svedok L07 prvi put video Fatmira Limaja u zarobljeničkom logoru, a zatim mu je njegova slika predočena i zatraženo da ga identifikuje.⁴¹² Međutim, svedok L07 je u svom iskazu naveo da je fotografiju Fatmira Limaja video u novinama pre svog zatočenja i da ga je kasnije prepoznao u zarobljeničkom logoru.⁴¹³ Prema tome, kada je svedok L07 identifikovao Fatmira Limaja u logoru, on je za njega već bio “poznato” lice.⁴¹⁴

162. Fatmir Limaj odgovara da je Pretresno veće pažljivo ocenilo svedočenje svedoka L07 u sudnici⁴¹⁵ i razumno odbacilo njegovu navodnu identifikaciju.⁴¹⁶ Pretresno veće je pravilno konstatovalo da okolnosti navodnog viđenja “Čelikua” pre zatočenja svedoka L07 nisu detaljno predočene u dokazima.⁴¹⁷ Ni na jednom od dva video-snimka na kojima se pojavljuje, Fatmir Limaj nije bio glavni fokus, a intervju koji je dao TV Tirani 3. juna 1998. godine prenet je u audio-verziji.⁴¹⁸ Pored toga, Pretresno veće je valjano razmotrilo “dodatnu mogućnost” da je svedok L07 možda nesvesno poverovao da je prepoznao Fatmira Limaja zbog njegovih kasnijih čestih javnih pojavljivanja na televiziji i u novinama.⁴¹⁹

163. U osporavanom zaključku, Pretresno veće je zaključilo sledeće:

Pored toga, u ovom konkretnom slučaju, postoji dodatna mogućnost da je svedok L07, nesvesno, možda tvrdio da prepoznaje optuženog Fatmira Limaja zbog njegovog čestog javnog pojavljivanja na televiziji i u novinama, naročito posle događaja u Lapušniku. Pošto je pažljivo razmotrilo sve te faktore, Veće smatra da, iako je svedok L07 bio iskren u svom svedočenju, uprkos navedenim teškoćama i iako bi identifikacija koju je izvršio mogla da bude tačna, ne može biti uvereno da je njegova identifikacija Fatmira Limaja kao lica koje je upoznao u zarobljeničkom logoru Lapušnik kao komandanta Čelikua pouzdana.⁴²⁰

164. Upotreba izraza “pored toga” i “pošto je pažljivo razmotrilo sve te faktore” pokazuje da iskaz svedoka L07 u vezi s identifikacijom nije odbačen isključivo na osnovu “dodatne” mogućnosti nesvesne transferencije, već da to potkrepljuju drugi faktori koje je Pretresno veće

⁴¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.58-2.59, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 550. Vidi i *ibid.*, par. 2.57, 2.61 i 2.63. Vidi i AT. 110-111 (6.6.2007).

⁴¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.63. Vidi i AT. 199-200 (6.6.2007).

⁴¹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.60, 2.110, gde se navodi *ibid.*, par. 2.57-2.65.

⁴¹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.60-2.65.

⁴¹⁵ Limajev odgovor, par. 70, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 545-550.

⁴¹⁶ Limajev odgovor, par. 70, gde se navodi, između ostalog, Prvostepena presuda, par. 547. Vidi i AT. 161-162 i 165 (6.6.2007).

⁴¹⁷ Limajev odgovor, par. 71.

⁴¹⁸ Limajev odgovor, par. 71, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 549.

⁴¹⁹ Limajev odgovor, par. 72, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 549.

⁴²⁰ Prvostepena presuda, par. 550 (naglasak dodat).

razmotrilo, odnosno: "očigledne" protivrečnosti između iskaza svedoka L07 i Shukrija Buje,⁴²¹ nedostatak dokaza da je "komandant" kojeg je svedok L07 sreo u logoru zapravo bio Fatmir Limaj zvani "Çeliku"⁴²² i mogućnost pogrešne identifikacije u sudnici zbog sugestivnog okruženja.⁴²³

165. Što se tiče mogućnosti nesvesne transferencije, u izveštaju veštaka, profesora Wagenaara, koji je uvršten u spis i na koji se Pretresno veće pozvalo,⁴²⁴ na sledeći način se objašnjavaju pravila za test identifikacije koja se primenjuju na *nepoznata* lica:⁴²⁵

pravilo 1. [...] [N]e bi trebalo da postoji nijedna prilika u kojoj je svedok mogao da vidi počinioca pre nego što ga je sreo na mestu zločina.⁴²⁶

pravilo 2. [...] [P]osle zločina, svedok ne bi trebalo da je video bilo kakve slike osumnjičenog. [...] Ta pojava se zove nesvesna transferencija [...].⁴²⁷

166. U svom osporavanom zaključku, Pretresno veće je razumno uzelo u obzir pravilo 2 o mogućnosti da će do nesvesne transferencije doći kada se svedoku predoči slika počinioca *posle* izvršenja zločina. Pored toga, u tom zaključku je razumno uzeto u obzir pravilo 1 o potrebi izbegavanja svakog takvog eksponiranja *pre* zločina: Pretresno veće je konstatovalo da je svedok L07 u svom iskazu rekao da je odmah prepoznao Fatmira Limaja kao "komandanta Çelikua" kada ga je sreo u zarobljeničkom logoru, zbog činjenice da ga je ranije video u novinama.⁴²⁸ Što se tiče slučajeva kada ga je video u novinama, Pretresno veće je konstatovalo sledeće:

[v]eću [su] predočeni dokazi da je Fatmir Limaj bio jedan od dvojice vojnika koji su stajali pored Jakupa Krasniqija kada je on dao svoju prvu izjavu za javnost u svojstvu portparola OVK u Klečki u junu 1998. godine.⁴²⁹ Fatmir Limaj je viđen i u koloni vojnika u pogrebnoj povorci 16. juna 1998, i taj snimak je emitovan.⁴³⁰ Na tim video-snimcima, međutim, Fatmir Limaj nije jedini ni glavni fokus vizuelne pažnje. Naposletku, Fatmir Limaj je 3. juna 1998. navodno dao intervju novinaru TV mreže iz Tirane, ali dokazi, izgleda, pokazuju da je emitovana samo audio-verzija tog intervjuja. Ponovo se čini da je na osnovu izveštavanja medija L07 došao do kasnijeg zaključka da je Fatmir Limaj, u stvari, komandant Çeliku.⁴³¹

⁴²¹ Prvostepena presuda, par. 547.

⁴²² *Ibid.*, gde se navodi svedok L07, T. 794 (24.11.2004, zatvorena sednica). Žalbeno veće konstatuje da tužilaštvo navodi da nije nerazumno pozvati se na dokaze iz druge ruke. Žalbeno veće zaključuje da je to irelevantno, pošto je bitno to da li su zaključci Pretresnog veća razumni, a ne to da li bi bilo nerazumno da se drugačije postupi.

⁴²³ Prvostepena presuda, par. 550.

⁴²⁴ Prvostepena presuda, par. 550, koji treba tumačiti u svetlu *ibid.*, par. 19 *in fine*. Vidi i *ibid.*, par. 537 i fusnota 1769.

⁴²⁵ Dp DM7 "1). *Curriculum vitae* profesora Wagenaara i 2). "Izveštaj veštaka, profesora Wagenaara 'Report to the ICTY, IT-03-66 Against Fatmir Limaj, Haradin Bala and Isak Musliu', dated 22 May 2005" / "Izveštaj podnet MKSJ, predmet br. IT-03-66, Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua", od 22. maja 2005", par. 6 i 8.

⁴²⁶ *Ibid.*, pravilo 1, par. 10.

⁴²⁷ *Ibid.*, pravilo 2, par. 11.

⁴²⁸ Prvostepena presuda, par. 549, gde se navodi svedok L07, T. 794 (24.11.2004, zatvorena sednica).

⁴²⁹ Fatmir Limaj, T. 5956 (18.5.2005).

⁴³⁰ Dp P35, "Video-snimak dokumentarnog TV filma o Fatmiru Limaju, posle njegovog hapšenja"; Fatmir Limaj, T. 6299-6301 (25.5.2005).

⁴³¹ Prvostepena presuda, par. 549, gde se navodi Dp P37 "Članak FBIS od 3. juna 1998, predmet: Intervju s g. Celikuom, "UCK Commander Tells Tirana Television 'Death or Reality'" / "Komandant OVK govori za televiziju u Tirani, 'Smrt ili stvarnost'"; Fatmir Limaj, T. 6268 (24.5.2005).

167. Uzimajući uobzir te okolnosti pod kojima je Fatmir Limaj navodno viđen, Žalbena veće se nije uverilo da je jedini razuman zaključak na osnovu dotičnih dokaza taj da je Fatmir Limaj bio lice *poznato* svedoku L07 pre nego što su se sreli u logoru.

168. Shodno tome, Pretresno veće nije pogrešilo kada je zaključilo da je svedočenje svedoka L07 – da je Fatmira Limaja prepoznao kao osobu koju je u zarobljeničkom logoru znao kao “komandanta Čelikua” – moglo da proistekne, između ostalog, iz mogućnosti nesvesne transferencije.

(ii) Navodno pogrešna procena iskaza svedoka L07 u vezi s identifikacijom u svetlu svedočenja Shukrija Buje

169. Tužilaštvo tvrdi da je, po dolasku u zarobljenički logor, svedok L07 video Shukrija Buju i komandanta Čelikua⁴³² i da je neshvatljivo to što je Pretresno veće iskoristilo svedočenje Shukrija Buje da Fatmir Limaj *nije* bio prisutan tokom tog susreta sa svedokom L07 da dovede u sumnju iskaz svedoka L07.⁴³³ U stvari, Pretresno veće je pouzdanost svedočenja Shukrija Buje dovelo u pitanje smatrajući da je moguće da se ono zasniva na njegovoj očiglednoj lojalnosti OVK uopšte, a Fatmiru Limaju posebno.⁴³⁴ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da se Bujino svedočenje mora odbaciti i zbog toga što je on rekao da svedok L07 nije bio zatočen u logoru, već u jednoj drugoj kući, dok je Pretresno veće zaključilo da je svedok L07 dva ili tri dana bio zatočen u ostavi logora.⁴³⁵

170. Fatmir Limaj odgovara da je Pretresno veće ispravno konstatovalo da svedok L07 nije tvrdio da je Shukri Buja ili bilo ko drugi ko je prisustvovao tom susretu pomenuo “Čelikua” kao “komandanta”.⁴³⁶ Fatmir Limaj, pored toga, odgovara da tužilaštvo, alternativno, nastoji da diskredituje iskaz Shukrija Buje, svog sopstvenog svedoka, a da se kasnije, u drugačijem kontekstu, poziva na njegovo svedočenje.⁴³⁷ Tužilaštvo odgovara da je razumno da Pretresno veće prihvati samo delove svedočenja nekog svedoka.⁴³⁸

171. Žalbena veće se uverilo da je, zaključivši da svedočenje Shukrija Buje o zatočenju i puštanju na slobodu svedoka L07 nije pouzdano,⁴³⁹ Pretresno veće pogrešilo kada je to svedočenje uzelo u obzir da bi potkrepilo svoju odluku da odbaci iskaz svedoka L07 koji se odnosi na

⁴³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.94.

⁴³³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.95.

⁴³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.95, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 547.

⁴³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.95, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 297.

⁴³⁶ Limajev odgovor, par. 73, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 549.

⁴³⁷ Limajev odgovor, par. 70 *in fine*.

⁴³⁸ Replika tužilaštva an podnesak respondenta, par. 2.33, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 441; Prvostepena presuda, par. 53-65 i 277.

⁴³⁹ Prvostepena presuda, par. 547.

identifikaciju. Međutim, Žalbeno veće se nije uverilo da je tužilaštvo dokazalo da je ta greška dovela do neostvarivanja pravde, jer protivrečnosti između iskaza svedoka L07 i iskaza Shukrija Buje predstavljaju samo jedan od nekoliko razloga na osnovu kojih je Pretresno veće je razumno odbacilo pouzdanost iskaza svedoka L07 koji se odnosi na identifikaciju.⁴⁴⁰

(iii) Navodna greška u vezi s tim što nije zaključeno da je svedočenje svedoka L07 potkrepljeno

172. U vezi s Ivanom Bakračem, tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće nije trebalo da odbaci njegovu identifikaciju Fatmira Limaja u svetlu zaključka da je period tokom kojeg je Ivan Bakrač navodno identifikovao Fatmira Limaja bio “objektivno vremenski dugačak kontakt” koji je “mogao [...] kasnije lako da bude osnov za tačnu identifikaciju ‘komandanta’”.⁴⁴¹

173. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je, posle svog zatočenja, Ivan Bakrač prepoznao sliku Fatmira Limaja na televiziji i na internetu kao “komandanta” kojeg je znao iz zarobljeničkog logora.⁴⁴² Pretresno veće je pogrešilo što je odbilo da prihvati pouzdanost identifikacije Fatmira Limaja od strane Ivana Bakrača na fotografiji s interneta, uz obrazloženje da je ona suviše mala da bi se na njoj moglo nešto prepoznati,⁴⁴³ a nije ni uzelo u obzir svedočenje Ivana Bakrača da je ta ista fotografija bila mnogo veća kada ju je on *prvi put* video na internetu.⁴⁴⁴ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Ivan Bakrač takođe prepoznao Fatmira Limaja u sudnici na zamrznutom kadru s video-snimka koji prikazuje kolonu vojnika OVK u maršu, među kojima je bio i Fatmir Limaj.⁴⁴⁵

174. Tužilaštvo takođe tvrdi da se Pretresno veće pogrešno usredsredilo na to što on nije prepoznao Fatmira Limaja na fotografiji koja se nalazila u seriji fotografija koje su mu pokazane u sudnici: na toj fotografiji, Fatmir Limaj je bez brade koju je imao na slikama na televiziji i s interneta, a taj izgled više odgovara sećanju Ivana Bakrača.⁴⁴⁶

⁴⁴⁰ Pretresno veće je takođe uzelo u obzir da je Fatmira Limaja svedok L07 navodno video pre nego što je zatočen, nedostatak dokaza da je “komandant” kojeg je svedok L07 sreo u logoru, u stvari, bio “komandant Čeliku,” i mogućnost pogrešne identifikacije u sudnici zbog sugestivnog okruženja.

⁴⁴¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.68, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 537. Vidi i AT. 104-105 (6.6.2007).

⁴⁴² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.69, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533.

⁴⁴³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.120.

⁴⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁴⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.69, 2.119-2.120, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533, 536-537. Žalbeno veće konstatuje da je video-snimak prikazan Ivanu Bakraču u sudnici navodno bio onaj isti koji je video na televiziji i na internetu.

⁴⁴⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.121.

⁴⁴⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.122. Vidi i Replika tužilaštva na podnesak respondentata, par. 2.18-2.19. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće onda iskoristilo to pogrešno tumačenje da preuveliča značaj činjenice da Ivan Bakrač nije prepoznao fotografiju Fatmira Limaja u foto-albumu, navodeći da je do toga došlo iako je na toj fotografiji Fatmir Limaj bio “bez brade i brkova” [Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.102, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 537]. Vidi i Replika tužilaštva, par. 2.17.

175. Fatmir Limaj odgovara da je Ivan Bakrač imao mogućnost da “komandanta” kojeg opisuje vidi i da s njim provede neko vreme. Međutim, on Fatmira Limaja ili nekog “komandanta Çelikua” ipak nije identifikovao kao lice povezano sa logorom,⁴⁴⁷ iako mu je foto-album Fatmira Limaja dvaput pokazan.⁴⁴⁸ On tvrdi da je Pretresno veće pridalo primerenu težinu činjenici da Ivan Bakrač ni u jednoj ranijoj izjavi tužilaštvu nije pomenuo da je video “komandanta Çelikua”.⁴⁴⁹

176. Što se tiče identifikacije Fatmira Limaja na zamrznutom kadru na video-snimku, Žalbeno veće skreće pažnju na činjenicu da je Pretresno veće konstatovalo da se ime Fatmira Limaja pominje u tekstu koji teče na dnu filmskog snimka koji je prikazan u sudnici. Kada su ga pitali da li je tog teksta bilo kada su mu istražitelji MKSJ ranije pokazali video-snimak, Ivan Bakrač je odgovorio: “Nisam. Ne verujem da je bilo. *Nisam stvarno obrać 'o pažnju.*”⁴⁵⁰

177. Što se tiče identifikacije Fatmira Limaja na fotografiji s interneta, Žalbeno veće zaključuje da je razumno što se Pretresno veće nije oslonilo samo na to što je tužilaštvo pomenulo svedočenje Ivana Bakrača u vezi sa tim da je ta ista slika bila mnogo veća kada ju je on prvi put video na internetu, pošto ta veća slika nije uvrštena u spis.⁴⁵¹ Pored toga, imajući u vidu da je fotografija na kojoj je Ivan Bakrač navodno identifikovao Fatmira Limaja bila mala, Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da je odbijanje Pretresnog veća da prihvati taj deo njegovog iskaza nerazumno.

178. Pored toga, Žalbeno veće zaključuje da nije bilo nerazumno što je Pretresno veće odbacilo iskaz Ivana Bakrača u vezi s identifikacijom, pošto on u foto-albumu koji mu je pokazan u sudnici nije prepoznao fotografiju Fatmira Limaja kao lica koje je znao kao “komandanta” u zarobljeničkom logoru Lapušnik. Ovo posebno dobija na značenju zato što je Ivanu Bakraču u foto-albumu pokazana fotografija Fatmira Limaja koja bi trebalo da bude vrlo prepoznatljiva, na kojoj je on bez brade i brkova, dakle, izgleda upravo onako kako je svedok opisao dotičnog muškarca koga je video u zarobljeničkom logoru.⁴⁵²

179. Prema tome, Žalbeno veće se uverilo da je Pretresno veće je razumno zaključilo da ne može da prihvati pouzdanost navodne identifikacije Fatmira Limaja od strane Ivana Bakrača.⁴⁵³

⁴⁴⁷ Limajev odgovor, par. 52-56, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 531-537.

⁴⁴⁸ Limajev odgovor, par. 53, 76.

⁴⁴⁹ Limajev odgovor, par. 57, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533. Vidi i AT. 159-161 (6.6.2007).

⁴⁵⁰ Ivan Bakrač, T. 1438 (3.12.2004) (naglasak dodat).

⁴⁵¹ Dok. pred. br. P80, “Fotografija s Web stranice www.kosovo.com, koju je svedok označio u sudnici”.

⁴⁵² Vidi Prvostepena presuda, par. 533 *in fine*.

⁴⁵³ Vidi Prvostepena presuda, par. 537.

180. U vezi s Vojkom Bakračem, tužilaštvo tvrdi da je on još dok je bio u logoru video sliku Fatmira Limaja na televiziji i prepoznao ga kao “komandanta” kojeg je sreo ranije za vreme svog zatočenja.⁴⁵⁴ Tužilaštvo tvrdi da taj iskaz ne samo da potkrepljuje iskaze svih svedoka u vezi s identifikacijom, već i potkrepljuje svedočenje njegovog sina Ivana Bakrača da su on i njegov otac ma televiziji prepoznali “komandanta” kojeg su sreli u zarobljeničkom logoru.⁴⁵⁵ Tužilaštvo tvrdi da identifikaciju Fatmira Limaja od strane Vojka Bakrača dalje potkrepljuje njegovo svedočenje da je osoba koju je sreo u logoru rekla da je advokat, a Fatmir Limaj stvarno jeste advokat.⁴⁵⁶ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešno izvelo negativan zaključak iz činjenice da Vojko Bakrač nije prepoznao fotografiju Fatmira Limaja u seriji fotografija, zaključivši da je to bila “vrlo prepoznatljiva fotografija Fatmira Limaja, doduše, bez brkova i brade, a ne s bradicom koju je taj svedok opisao”.⁴⁵⁷ Budući da se u iskazima svedoka i na slikama u sredstvima javnog informisanja u relevantno vreme Fatmir Limaj opisuje ili prikazuje s kratkom bradom, a ne “bez brade i brkova”, to je najverovatnije objašnjenje zašto Vojko – i Ivan – Bakrač nisu prepoznali Fatmira Limaja na foto-albumu.⁴⁵⁸

181. Pored toga, tužilaštvo tvrdi da su se strane u postupku saglasile da se u spis uvrsti izjava Vojka Bakrača srpskim vlastima od 8. jula 1998. godine, u kojoj je on rekao da je na televiziji video vojnike OVK u maršu i jednog od njih identifikovao kao “komandanta” iz logora. Prema tome, Pretresno veće je pogrešilo zato što je taj iskaz odbacilo uz obrazloženje da on nije dat u sudnici. Ono takođe nije uzelo u obzir činjenicu da je Vojko Bakrač sadržinu svoje izjave date srpskim vlastima potvrdio u izjavi koju je 22. januara 2005. godine dao MKSJ.⁴⁵⁹ Pored toga, beleške koje se odnose na izjavu datu srpskim vlastima podudaraju se s drugim pojedinostima opisa zatočenja Vojka Bakrača koji je on dao u sudnici, na primer, da je “komandant” rekao njemu i njegovom sinu da će biti pušteni na slobodu.⁴⁶⁰

182. Fatmir Limaj odgovara da Vojko Bakrač ne pominje njegovo ime u svom svedočenju niti kaže da je “komandant Čeliku” povezan sa zarobljeničkim logorom.⁴⁶¹ Štaviše, kada mu je pokazana fotografija Fatmira Limaja, Vojko Bakrač je rekao da čovek na toj slici nije povezan s

⁴⁵⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.73. Vidi i AT. 105-106 (6.6.2007).

⁴⁵⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.73. Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.8 i 2.13.

⁴⁵⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.73, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 532.

⁴⁵⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.116, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 532. Vidi i Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.9.

⁴⁵⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.116.

⁴⁵⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.74 i 2.121-2.125 i Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.6-2.7, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 536.

⁴⁶⁰ Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.11.

⁴⁶¹ Limajev odgovor, par. 44-45 i 76.

logorom.⁴⁶² Pored toga, kada mu je pokazan video-snimak na kojem je Fatmir Limaj s bradom,⁴⁶³ Vojko Bakrač nije odabrao njega kao “komandanta” kojeg je video u Lapušniku, niti je rekao da je to isti video-snimak koji je navodno video u *odi* (prostoriji za goste).⁴⁶⁴

183. Pretresno veće je zaključilo da je u januaru 2002. godine, tokom razgovora s istražiteljima CCIU, Vojku Bakraču pokazana serija fotografija. Na jednoj od fotografija Pretresno veće je ustanovilo da je lik Fatmira Limaja vrlo prepoznatljiv, iako je on bez brade i brkova, a ne s kratkom bradom koju je svedok opisao. U vezi s tom fotografijom, Vojko Bakrač je naveo sledeće: “Broj 2 mi izgleda poznato, ali ne znam odakle i ne mogu da ga povežem s ovim predmetom.”⁴⁶⁵ Na fotografiji broj 2 bio je Fatmir Limaj.⁴⁶⁶ Pošto Vojko Bakrač nije identifikovao Fatmira Limaja za vreme tog razgovora s istražiteljima CCIU, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće razumno odbilo da prihvati taj deo iskaza Vojka Bakrača u vezi s identifikacijom.

184. Pretresno veće je, pored toga, zaključilo da svedočenje Ivana i Vojka Bakrača pokazuje određeni broj nedoslednosti.⁴⁶⁷ Pretresno veće je posebno uzelo u obzir to da li je Vojko Bakrač čoveka kojeg je sreo za vreme svog zatočenja identifikovao kao Fatmira Limaja *dok je još bio u logoru* – kako tvrdi tužilaštvo - ili *kasnije*, u nedeljama posle puštanja na slobodu, kako je u svom iskazu naveo njegov sin Ivan Bakrač.⁴⁶⁸ Pretresno veće je takode uzelo u obzir beleške vođene prilikom davanja izjave Vojka Bakrača srpskim vlastima 8. jula 1998. godine, koju je on potvrdio u izjavi MKSJ od 22. januara 2005. godine. U izjavi od 8. jula 1998. godine pominje se da su jednom prilikom, *za vreme njihovog zatočenja*, Vojko Bakrač i njegov sin Ivan na televiziji videli kolonu vojnika u maršu i prepoznali osobu koju su oni znali kao “komandanta”.⁴⁶⁹

185. Žalbeno veće zaključuje da uvrštavanje u spis tih izjava uz saglasnost strana u postupku⁴⁷⁰ ne sprečava Pretresno veće da verodostojnost svedoka, kao i pouzdanost i dokaznu vrednost njegovih izjava, oceni u svetlu svih dokaza. Dalje, beleške vođene tokom davanja izjave od 8. jula 1998. godine nisu odbačene zbog toga što ne predstavljaju stvarni zapis tog razgovora, već zato što ih je vodilo nepoznato lice koje nije pozvano da svedoči pred sudom. Pored toga, Pretresno veće je

⁴⁶² Limajev odgovor, par. 45, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 532.

⁴⁶³ Limajev odgovor, par. 50. Fatmir Limaj takode tvrdi da se argumentacija tužilaštva, po kojoj on nije identifikovan zbog toga što je na foto-albumu bio bez brade i brkova, može odbaciti u svetlu dokaznog predmeta br. P202.

⁴⁶⁴ Limajev odgovor, par. 49. Vidi i AT. 159-161 (6.6.2007).

⁴⁶⁵ Usaglašena činjenica, T. 1370-1371 (2.12.2004); Dp DB1 (foto-album A1).

⁴⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 532.

⁴⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 535.

⁴⁶⁸ Ivan Bakrač, T. 1561-1562 (6.12.2004).

⁴⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 536; Pd P202, “1) Razgovor s Vojkom Bakračem obavljen 8. jula 1998. u prostorijama CRDB Priština i 2) Izjava Vojka Bakrača MKSJ od 22. januara 2005”, str. 5.

⁴⁷⁰ Dok. Dp P202, “1) Razgovor s Vojkom Bakračem obavljen 8. jula 1998. u prostorijama CRDB Priština i 2) Izjava Vojka Bakrača MKSJ od 22. januara 2005”.

zaključilo da taj zapis Vojko Bakrač nije potpisao i da se on ne podudara sa svedočenjem Ivana Bakrača da su on i njegov otac na televiziji prepoznali osobu koju su znali kao “komandanta” *posle* njihovog zatočenja. Naposljetku, Pretresno veće je stalo na stanovište da se u svedočenju Vojka Bakrača uopšte ne pominje bilo čije prepoznavanje na televiziji još za vreme zatočenja, uprkos tome što je on dugo ispitivan o onome čega se seća u vezi s osobom koju je poznao kao “komandanta”.⁴⁷¹

186. Žalbena veće smatra da nije bilo razumno to što je Pretresno veće odbacilo beleške vođene prilikom davanja izjave od 8. jula 1998. godine uz obrazloženje da ih Vojko Bakrač nije potpisao i da ih je vodilo neko nepoznato lice. U stvari, Vojko Bakrač je izričito potvrdio verodostojnost tih beleški prilikom davanja izjave MKSJ 22. januara 2005. godine.⁴⁷² Međutim, u tim beleškama Vojko Bakrač ne pominje Fatmira Limaja ni po imenu ni po pseudonimu “Çeliku”, premda se pominju druga imena kao što su Shala, Ramiz i Hoxha. Umesto toga, Vojko Bakrač samo navodi “komandanta”, bez bilo kakvog daljeg preciziranja. Prema tome, Žalbena veće zaključuje da je Pretresno veće razumno postupilo kada je odbilo da prihvati da je Vojko Bakrač, kada je pominjao “komandanta”, jasno mislio na Fatmira Limaja zvanog “komandant Çeliku”. Shodno tome, tužilaštvo nije dokazalo da je greška Pretresnog veća dovela do neostvarivanja pravde.

187. Pored toga, u izjavi koju je 22. januara 2005. godine dao MKSJ, Vojko Bakrač je eksplicitno naveo da se ne seća lika “komandanta” kojeg je na televiziji video na čelu konvoja.⁴⁷³ Osim toga, Vojko Bakrač nije prepoznao video-snimak koji pokazuje konvoj, iako je taj video-snimak navodno bio isti kao onaj koji je video na televiziji tokom svog zatočenja.⁴⁷⁴ Razumno je zaključiti da je to objašnjenje za to što nije mogao da identifikuje Fatmira Limaja na foto-albumu. Kao posledica toga, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće postupilo nerazumno kada je odbacilo iskaz Vojka Bakrača u vezi s identifikacijom.⁴⁷⁵

188. Što se tiče argumenta tužilaštva da iskaz Vojka Bakrača potkrepljuje iskaz Ivana Bakrača, Žalbena veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće napravilo grešku kada nije zaključilo da njihovi iskazi koji se odnose na identifikaciju, koji su razumno odbačeni, mogu međusobno da se potkrepe.⁴⁷⁶

⁴⁷¹ Prvostepena presuda, par. 536.

⁴⁷² Dp P202, “(2) Izjava Vojka Bakrača MKSJ od 22. januara 2005”.

⁴⁷³ Dp. P202, “(2) Izjava Vojka Bakrača MKSJ od 22. januara 2005”, par. 9.

⁴⁷⁴ *Ibid.*, par. 12. Vojko Bakrač je izjavio: “Veoma liči na konvoj koji smo videli na albanskoj televiziji, ali ne mogu da tvrdim da je isti. Vojnici koračaju isto, ali nikako ne mogu s potpunom sigurnošću da kažem da se toga sećam.”

⁴⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 535, 539.

⁴⁷⁶ Vidi Prvostepena presuda, par. 535.

189. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo odbacivši identifikaciju Fatmira Limaja od strane svedoka L10 kao lica koje je je sreo dvaput u ostavi zarobljeničkog logora i koje je naredilo njegovo pušanje na slobodu.⁴⁷⁷ Posle zatočenja, svedok L10 je na televiziji prepoznao “Çelikua” kao lice iz logora, saznao da se zove Fatmir Limaj i identifikovao ga u sudnici.⁴⁷⁸ Isto tako, svedok L06 je, posle zatočenja, na televiziji prepoznao čoveka kojeg je dvaput sreo u ostavi zarobljeničkog logora i koji mu je rekao da može da ide kući,⁴⁷⁹ čuo je da se zove Fatmir Limaj⁴⁸⁰ i identifikovao ga u sudnici.⁴⁸¹ Pored toga, dok je gledao televiziju posle puštanja na slobodu, svedok L04 je na fotografiji prepoznao Fatmira Limaja kao lice koje je sreo u logoru⁴⁸² i koje mu je uručilo rešenje o puštanju na slobodu, navodeći da je njegovo puštanje na slobodu naredio “komandant Çeliku”.⁴⁸³

190. Fatmir Limaj odgovara da je Pretresno veće valjano obradilo iskaze svedoka L10, L06 i L04.⁴⁸⁴ Konkretnije, on tvrdi da svedok L10, iako navodi da je dvaput čuo ime “Çeliku” u Lapušniku,⁴⁸⁵ nije ništa pomenuo u vezi s “Çelikuom” ili “Fatmirom Limajem” kada su s njim pre suđenja razgovarali istražitelji CCIU⁴⁸⁶ i srpske vlasti.⁴⁸⁷ On takođe odgovara da je svedočenje svedoka L04 nepouzdanost: tvrdi da je svedok L04, iako “na suđenju nije umeo da pročita ni sopstveno ime”, posvedočio da mu je dat papir na kojem je pisalo da se pušta na slobodu po naredenju “komandanta Çeliku”.⁴⁸⁸ Fatmir Limaj tvrdi da taj iskaz postaje još nepouzdaniji u svetlu svedočenja svedoka L06 da je na rešenju o puštanju na slobodu pisalo samo njegovo ime i prezime,⁴⁸⁹ kao i svedočenja Vojka i Ivana Bakrača da je na potvrdi koja im je data pisalo samo da ih oslobada “OVK”.⁴⁹⁰ Fatmir Limaj, pored toga, odgovara da je Pretresno veće pažljivo ocenilo pouzdanost svedoka L04⁴⁹¹ i ispravno konstatovalo da je “L04 [...] isticao kako je taj susret s komandantom Çelikuom za njega bio nešto što će pamtiti [...] Ipak, on [je] potpuno izostavio da

⁴⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.70, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 539. Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.22. Vidi i AT. 106 (6.6.2007).

⁴⁷⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.70, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 539-540.

⁴⁷⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.71, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 538. Vidi i AT. 106 (6.6.2007).

⁴⁸⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.71, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 538.

⁴⁸¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.71, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 540.

⁴⁸² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.72, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 543.

⁴⁸³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.72. Vidi i AT. 106 (6.6.2007).

⁴⁸⁴ Limajev odgovor, par. 58-59, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 538-544.

⁴⁸⁵ Limajev odgovor, par. 60, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 539.

⁴⁸⁶ Limajev odgovor, par. 60.

⁴⁸⁷ *Ibid.*

⁴⁸⁸ Limajev odgovor, par. 62.

⁴⁸⁹ *Ibid.*

⁴⁹⁰ Limajev odgovor, fusnota 61 u par. 62.

⁴⁹¹ Limajev odgovor, par. 63-64, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 541-544.

pomene taj susret kada je istražitelj CCIU prvi put s njim vodio razgovor o tim događajima u januaru 2002”.⁴⁹²

191. Tužilaštvo odgovara da je svedok L04 pokazao da ume da pročita spisak s imenima.⁴⁹³ Tužilaštvo takođe odgovara da je kritika Fatmira Limaja da svedok L10 nije pomenuo Čelikua u svojoj izjavi istražiteljima CCIU neopravdana,⁴⁹⁴ budući da je svedok taj propust objasnio za vreme unakrsnog ispitivanja na sledeći način:

Rekao sam da su mi dali potvrdu o puštanju na slobodu; to dobro znam. On me je pitao da li se sećam. [...] Možda prevodilac nije pravilno preveo. Zato nije bilo napisano, da nisam napisao Celiku. Možda je to greška usmenog ili pismenog prevodioca. [...] možda, kada je prevedeno, nije prevedeno "Celiku".⁴⁹⁵

Svedok L10 je naveo da je težište tog razgovora bilo na raspitivanju o sudbini članova porodice. Prema tome, njegova izjava ne umanjuje značaj tvdnje iz njegovog svedočenja, koje je potkrepio svedok L04, da su im izdati papiri o puštanju na slobodu koje je potpisao “komandant Čeliku”.⁴⁹⁶ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da svedočenja Vojka i Ivana Bakrača da su oslobođeni po naređenju “komandanta” potkrepljuju svedočenja svedoka L10 i svedoka L04 u vezi s njihovim puštanjem na slobodu po naređenju “komandanta Čelikua”.⁴⁹⁷

192. U vezi sa svedokom L06 i svedokom L10, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće izrazilo razumne sumnje u pogledu pouzdanosti njihovih iskaza o gorenavedenim pitanjima. Te sumnje se zasnivaju na njihovim svedočenjima da su njihovi susreti u zarobljeničkom logoru s čovekom koji je navodno bio Fatmir Limaj trajali samo nekoliko minuta. Do tih susreta je došlo dok su svedok L06 i svedok L10 sedeli u ostavi, dok je čovek za kojeg se tvrdi da je Fatmir Limaj stajao napolju i govorio “kroz vrata i prozor”.⁴⁹⁸ Pored toga, Pretresno veće je razumno zaključilo da su na svedoke L06 i L10 možda nesvesno uticala sredstva javnog informisanja kada su na televiziji prepoznali Fatmira Limaja kao čoveka kojeg su sreli u logoru, posebno s obzirom na to da nema dokaza koji se odnose na prirodu televizijskih emisija koje su možda dovele do te identifikacije.⁴⁹⁹ Naposljetku, Pretresno veće je istaklo da su svedok L06 i svedok L10 dali različite opise čoveka

⁴⁹² Limajev odgovor, par. 63, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 535.

⁴⁹³ Replika tužilaštva, par. 2.25.

⁴⁹⁴ Replika tužilaštva, par. 2.22.

⁴⁹⁵ Replika tužilaštva, par. 2.22-2.23, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 539.

⁴⁹⁶ Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.24 i 2.32, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 539.

⁴⁹⁷ Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.27, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 532-533. Tužilaštvo takođe tvrdi da svedok L96 potkrepljuje taj iskaz da je Fatmir Limaj imao ulogu u donošenju odluka o zatočavanju i puštanju na slobodu (vidi Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.75 i 2.90, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 551. Replika tužilaštva, par. 2.29. Vidi i Limajev odgovor, par. 65, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 538-540). To pitanje će biti razmotreno u okviru drugog osnova za žalbu.

⁴⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 540, gde se navodi svedok L10, T. 2996-2997 (4.2.2005, delimično zatvorena sednica).

⁴⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 540.

kojeg su kasnije identifikovali kao Fatmira Limaja, zaključivši da se svedok L10 seća muškarca s bradom, visokog 200 centimetara, dok je svedok L06 opisao da je to bio muškarac bez brade, viši od njega.⁵⁰⁰

193. Pretresno veće je takode razumno postupilo kad je odbacilo iskaz svedoka L10 da je čovek kojeg je sreo u logoru bio “Çeliku”,⁵⁰¹ temeljeći svoj zaključak na činjenici da svedok L10 nije pomenuo “komandanta Çelikua” prilikom razgovora o događajima u zarobljeničkom logoru s istražiteljima CCIU u avgustu 2001. godine⁵⁰² i sa “Srbima” 1998. godine.⁵⁰³

194. Što se tiče svedoka L04, Pretresno veće je zaključilo da on u razgovoru s istražiteljem CCIU u januaru 2002. godine nije pomenuo da su ga odveli da vidi nekog “komandanta” ili, konkretnije, “komandanta Çelikua”, pravdajući taj propust objašnjenjem da ga prevodioci možda nisu razumeli.⁵⁰⁴ Međutim, pretresno veće je zaključilo da je svedok L04 tokom celog svog svedočenja isticao kako je taj susret s komandantom Çelikuom za njega bio nešto što će pamtit, pošto je doveo do toga da se naloži njegovo puštanje na slobodu. Usled toga, ono je stalo na stanovište da ostaje neobjašnjeno zašto je propustio da pomene taj susret kada je s njim obavljen razgovor u januaru 2002. godine. Pretresno veće je takode zaključilo da je, pre tog razgovora, svedok L04 video Fatmira Limaja mnogo puta na televiziji i tako zaključio da je on komandant Çeliku.⁵⁰⁵ Prema tome, Pretresno veće je razumno postupilo kad je odbacilo iskaz svedoka L04 da je “komandant” kojeg je sreo u zarobljeničkom logoru bio Fatmir Limaj.⁵⁰⁶

195. Što se tiče mogućnosti nesvesne transferencije, tužilaštvo tvrdi da to načelo ne važi ni za jednog od svedoka u vezi s identifikacijom - Ivana i Vojka Bakrača, svedoka L04, svedoka L06, svedoka L10 i svedoka L96 - jer nijedan od njih nije video “komandanta” *prvi put* na mestu zločina, a zatim u sredstvima javnog informisanja.⁵⁰⁷

196. Žalbeno veće se uverilo da je Pretresno veće ispravno zaključilo da su, posle događaja u zarobljeničkom logoru, svi ti svedoci videli Fatmira Limaja u sredstvima javnog informisanja. Pored toga, nijedan od iskaza tih svedoka u vezi s identifikacijom nije odbačen samo na osnovu moguće nesvesne transferencije. Prema tome, Žalbeno veće se uverilo da je Pretresno veće razumno

⁵⁰⁰ *Ibid.* Pretresno veće konstatuje da su se “[s]trane u postupku [...] saglasile da je svedok L06 visok 175,5 cm, T. 5187-5188”.

⁵⁰¹ Prvostepena presuda, par. 539.

⁵⁰² Svedok L10, T. 2957 (3.2.2005).

⁵⁰³ Svedok L10, T. 2975 (3.2.2005).

⁵⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 542, gde se navodi svedok L04, T. 1209-1210 (30.11.2004).

⁵⁰⁵ Svedok L04, T. 1218-1219 (30.11.2004, delimično zatvorena sednica).

⁵⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 544.

⁵⁰⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.111-2.114. Vidi i AT. 106-107 (6.6.2007).

postupilo zato što je uzelo u obzir tu mogućnost kada je odbilo da prihvati iskaze tih svedoka u vezi s identifikacijom.⁵⁰⁸

197. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da Pretresno veće nije uzelo u obzir međusobno potkrepljujuće iskaze svedoka L07, Ivana Bakrača i Vojka Bakrača u vezi sa susretom poslednje dvojice i komandanta Čelikua.⁵⁰⁹ Svedok L07 je u svom iskazu naveo da je komandant Čeliku desetak minuta razgovarao s “dvojjicom Hrvata”, odnosno s Ivanom i Vojkom Bakračem,⁵¹⁰ o njihovom puštanju na slobodu,⁵¹¹ što se podudara s opisom koji su Ivan i Vojko Bakrač dali o svom susretu s licem koje su oni znali kao “komandanta”.⁵¹² Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da tome što Ivan i Vojko Bakrač nisu pomenuli da je svedok L07 pušten na slobodu u njihovom prisustvu, kako je u svom iskazu naveo svedok L07, nije trebalo pridati nikakav značaj, pošto ga oni nisu poznavali od ranije.⁵¹³

198. Fatmir Limaj odgovara da Ivan i Vojko Bakrač, iako su imali mogućnost da “komandanta” vide i s njim provedu neko vreme, nisu naveli da se ta osoba zvala “komandant Čeliku”, niti su na foto-albumima koji su im pokazani identifikovali Fatmira Limaja kao tu osobu.⁵¹⁴

199. Pretresno veće je samo “konstatovalo” propust Ivana i Vojka Bakrača da pomenu da je svedok L07 pušten na slobodu u njihovom prisustvu, ne donoseći eksplicitni zaključak i ne izvodeći eksplicitno zaključak iz toga. Prema tome, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće donelo nerazuman zaključak u vezi s tim delom svedočenja svedoka L07.⁵¹⁵

200. Kada je reč o sastanku s komandantom logora koji je trajao desetak minuta,⁵¹⁶ Pretresno veće je zaključilo da ni Ivan ni Vojko Bakrač nisu identifikovali Fatmira Limaja kao “komandanta” s kojim su razgovarali ili “komandanta Čelikua”. Prema tome, tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno veće postupilo nerazumno zato što nije zaključilo da njihovi iskazi potkrepljuju svedočenje svedoka L07 da su tom prilikom sreli Fatmira Limaja zvanog “komandant Čeliku”.

201. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da Pretresno veće nije primereno uzelo u obzir činjenicu da su iskaz svedoka L07 potkrepili drugi svedoci koji su Fatmira Limaja identifikovali kao osobu koju su

⁵⁰⁸ Vidi Prvostepena presuda, par. 534 (Ivan i Vojko Bakrač), 540 (svedoci L06 i L10) i 544 (svedok L04).

⁵⁰⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.78-2.79, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 522-537 i 548.

⁵¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.79, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 548.

⁵¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.79.

⁵¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.79, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533, fusnota 1753; Prvostepena presuda, par. 549-550.

⁵¹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.80.

⁵¹⁴ Limajev odgovor, par. 76.

⁵¹⁵ Prvostepena presuda, par. 548 *in fine*.

⁵¹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.78-2.79, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 522-537 i 548.

znali iz zarobljeničkog logora ili, kada je reč o svedoku L96, s planine Beriša.⁵¹⁷ Po mišljenju tužilaštva, Pretresno veće zaista nije uzelo u obzir “neverovatnu slučajnost” da je sedam svedoka⁵¹⁸ u svojim iskazima navelo da je srelo Fatmira Limaja – i nijednu drugu istaknutu ličnost za vreme i posle rata⁵¹⁹ – u toku svog zatočenja.⁵²⁰

202. Fatmir Limaj odgovara da je Pretresno veće pažljivo razmotrilo dokaze,⁵²¹ i odvojeno i kumulativno.⁵²² On tvrdi da je tužilaštvo iznelo netačne tvrdnje u vezi s razmatranjem dokaza od strane Pretresnog veća jer, na primer, Vojko i Ivan Bakrač i svedok L96 nisu izjavili da su Fatmira Limaja sreli tokom svog zatočenja.⁵²³ Tužilaštvo na to odgovara da ono nije pogrešno citiralo iskaze Vojka Bakrača, Ivana Bakrača i svedoka L96 kada je reč o osobi koju su sreli u zarobljeničkom logoru,⁵²⁴ već da je u što kraćim crtama objasnilo da su ti svedoci *kasnije uvideli* da je Fatmir Limaj “komandant” kojeg su sreli tokom zatočenja.⁵²⁵

203. Žalbeno veće zaključuje da, kao prvo, dotična tvrdnja tužilaštva predstavlja izlaganje dokaza u najkraćim crtama. Štaviše, kao što je gore zaključeno, Pretresno veće nije pogrešilo što je izrazilo razumnu sumnju u vezi s pouzdanošću iskaza koji se odnose na identifikaciju od strane Vojka Bakrača, Ivana Bakrača, svedoka L10, svedoka L07, svedoka L06 i svedoka L04. Ono je takođe razumno zaključilo da postoje sumnje u verodostojnost svedočenja svedoka L96 kada je reč o suštinskim pitanjima i da se ono mora potkrepiti.⁵²⁶ Osim toga, čak i kada mnogi svedoci potkrepe svedočenja, time se automatski ne dokazuju verodostojnost, pouzdanost ili težina tih svedočenja.⁵²⁷ Potkrepljivanje nije ni uslov ni jemstvo pouzdanosti nekog konkretnog dokaza.⁵²⁸ Ono je element koji razumna instanca koja presuđuje o činjenicama može uzeti u obzir pri oceni dokaza. Međutim, njeno je diskreciono pravo da odluči hoće li to potkrepljivanje uzeti u obzir.

204. Ukratko, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je svedočenje svedoka L07 potkrepljeno.

⁵¹⁷ Najava žalbe tužilaštva, par. 5(3) i 6(3); Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.55 i 2.92.

⁵¹⁸ Vojko Bakrač, Ivan Bakrač, svedok L10, svedok L07, svedok L06, svedok L04 i svedok L96.

⁵¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.76-2.77.

⁵²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.33. Vidi i AT. 101 (6.6.2007).

⁵²¹ Limajev odgovor, par. 90-92.

⁵²² Limajev odgovor, par. 92, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 560-561.

⁵²³ Limajev odgovor, par. 41, 43.

⁵²⁴ Replika tužilaštva, par. 2.2.

⁵²⁵ Replika tužilaštva, par. 2.3.

⁵²⁶ Prvostepena presuda, par. 26.

⁵²⁷ Vidi Prvostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 46, koja je potvrđena Drugostepenom presudom u predmetu *Musema*, par. 37-38; Prvostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 40.

⁵²⁸ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 62-63, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 65; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 492 i 506; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 72; Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 153; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 154 i 229.

(b) Da li je Pretresno veće pogrešilo kada je preispitalo opise fizičkog izgleda koje su svedoci dali o osobi koju su navodno identifikovali kao Fatmira Limaja⁵²⁹

205. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće nije razumno postupilo zato što je zanemarilo sličnosti u iskazima svedoka u vezi sa starošću, visinom i odećom osobe koju su identifikovali kao Fatmira Limaja, a da je radije isticalo manje nepodudarnosti.⁵³⁰ Iako je u relevantnom periodu Fatmir Limaj imao 27 godina i bio visok 181 centimetar,⁵³¹ Ivan Bakrač je u svom iskazu naveo da je osoba koju je znao kao “komandanta” bila visoka oko 180-185 centimetara. Svedok L06 je naveo da je osoba koju je on znao kao “komandanta Çelikua” bila viša od njega (on je visok 175,5 centimetara). Samo procena svedoka L10 – da je bio visok otprilike 200 centimetara – netačno odražava približnu visinu osobe koju je on znao kao “komandanta Çelikua”.⁵³²

206. Kada je reč o odeći, tužilaštvo tvrdi da je za osobu koja je identifikovana kao Fatmir Limaj rečeno da je nosila urednu maskirnu uniformu i oficirsku torbicu (Vojko Bakrač), torbicu i uniformu (svedok L96) i oficirsku torbu (svedok L07).⁵³³ Što se tiče starosti tog čoveka, Vojko Bakrač je naveo da je “komandant” imao od 30 do 35 godina, dok je Ivan Bakrač rekao da je “komandant” bio srednjih tridesetih godina, star “verovatno 35 ili 36” godina, a svedok L96 je naveo da je “komandant Çeliku” bio “prilično mlad”.⁵³⁴

207. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće nerazumno konstatovalo da je svedok L04 govorio o “srednje dugoj bradi”, iako je on rekao i da to “nije bila mnogo dugačka brada”, a kasnije precizirao da je bila duga “dva ili tri centimetra”.⁵³⁵ Pored toga, Pretresno veće nije uzelo u obzir da su svedoci L10, L07, L96, Shefqet Kabashi⁵³⁶ i Ivan Bakrač za Fatmira Limaja rekli ili da je imao malu bradu ili da je bio neobrijan.⁵³⁷ Pretresno veće takođe nije uvažilo činjenicu da su ta zapažanja svedoka data u različita vremena.⁵³⁸ Prema tome, Pretresno veće je trebalo da zaključi da dokazi u

⁵²⁹ Najava žalbe tužilaštva, par. 6(2)(d) i 6(3)(b) i (d).

⁵³⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.81-2.82, 2.86, 2.99, 2.106 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 561 i 562), i 2.100. Vidi i AT. 113-114 (6.6.2007).

⁵³¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.85.

⁵³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.83, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533.

⁵³³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.84.

⁵³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.85.

⁵³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.107.

⁵³⁶ Tokom suđenja, Shefqet Kabashi je svedočio pod zaštitnim merama. Žalbno veće je ukinulo većinu zaštitnih mera koje se odnose na njegov pseudonim “svedok L95”, *Decision on the Prosecution’s Motion for Variance of Protective Measures* /Odluka po zahtevu tužilaštva za izmenu zaštitnih mera/, 30. maj 2007. Vidi i *Order related to Decision of 30 May 2007* /Nalog u vezi s Odlukom od 30. maja 2007/, u kojem je, između ostalog, ukinut poverljivi status prethodne odluke).

⁵³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.108.

⁵³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.107.

vezi s bradom Fatmira Limaja ozbiljno potkrepljuju iskaze o njegovom fizičkom izgledu i njegovom učešću u zarobljeničkom logoru.⁵³⁹

208. Pretresno veće je zaključilo da se, iako su svedok L06 i svedok L10 bili zajedno zatočeni u zarobljeničkom logoru,⁵⁴⁰ u njihovim opisima “komandanta Çelikua” uočavaju znatne razlike.⁵⁴¹ Pretresno veće je takođe zaključilo⁵⁴² da su Ivan i Vojko Bakrač, koji su potencijalno imali najduži kontakt s osobom koju su znali kao “komandanta”,⁵⁴³ dali opise fizičkog izgleda te osobe koji se ne podudaraju.⁵⁴⁴ U svetlu gorenavedenih rezervi koje je Pretresno veće imalo u vezi s iskazima tih svedoka koji se odnose na identifikaciju, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće postupilo razumno zato što iz tih opisa fizičkog izgleda nije izvelo zaključak da su ti svedoci identifikovali Fatmira Limaja kao osobu koja je bila u logoru.

209. Žalbeno veće konstatuje da se zaključak Pretresnog veća o “drastičnim varijacijama” u opisima fizičkog izgleda osobe poznate kao “komandant” ili kao “komandant Çeliku” zasniva na kumulativnoj oceni svih opisa koje su naveli svedoci.⁵⁴⁵ Žalbeno veće, pored toga, konstatuje da su ti svedoci bili zatočeni zajedno barem neko vreme tokom njihovog zatočenja: svedoci L06 i L10 bili su zajedno zatočeni od 13. ili 14. juna 1998. do 25. ili 26. jula 1998, svedok L04 od 28. juna do 25. ili 26. jula 1998, Vojko i Ivan Bakrač od 29. juna do 6. jula 1998, svedok L07 tri dana tokom jula 1998. i svedok L96 od 18. do 25. ili 26. jula 1998.⁵⁴⁶ To omogućava da se izvede razuman zaključak da se njihova zapažanja o fizičkom izgledu osobe poznate kao “komandant” ili kao “komandant Çeliku” odnose na isti period.

⁵³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.108. Za Limaja, vidi AT. 194 (6.6.2007).

⁵⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 539 gde se navodi Prvostepena presuda, par. 270 i 279.

⁵⁴¹ Prvostepena presuda, par. 540: “L10 se seća čoveka s bradom, vrlo karakteristične visine, oko 200 cm, dok je L06 za tog istog čoveka rekao da je bio bez brade i rekao samo da je bio viši od njega.” Svedok L04 je navodio “srednje dugu bradu”, “ne mnogo veliku bradu”, a kasnije je objasnio da je ta brada bila duga “dva-tri centimetra”, vidi Prvostepena presuda, par. 544.

⁵⁴² Prvostepena presuda, par. 562.

⁵⁴³ Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće zaključilo da je Ivan Bakrač posvedočio da je prvi susret s “komandantom” trajao 10-15 minuta⁵⁴³ [Ivan Bakrač, T. 1431 (3.12.2004)], a da je drugi trajao otprilike 15 - 20 minuta [Ivan Bakrač, T. 1432-1433 (3.12.2004)]; vidi i Prvostepena presuda, par. 533 i 537]; Vojko je u svom iskazu naveo da je drugi susret s “komandantom” trajao oko “pola sata, 45 minuta, sat vremena najviše” [Vojko Bakrač, T. 1342 (2.12.2004)]; vidi i Prvostepena presuda, par. 532].

⁵⁴⁴ Žalbeno veće konstatuje da je Vojko Bakrač za tog čoveka rekao da je nosio maskirnu uniformu, da je imao *bradicu*, oficirsku torbicu, da je bio tridesetih godina i viši od njega [Vojko Bakrač, T. 1334-1335 (2.12.2004)]; Ivan Bakrač je za komandanta rekao da je imao maskirnu uniformu, “*bio je obrijan, nije bio sveže obrijan, ali je bio obrijan*”, da je imao oko 35 godina, da je bio visok otprilike 180 do 185 centimetara, srednje građe, s malo dužom kosom koja je delimično bila seda i začešljana unazad [Ivan Bakrač, T. 1430 (3.12.2004)]; vidi Prvostepena presuda, par. 532.

⁵⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 562.

⁵⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 279.

210. Prema tome, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije postupilo nerazumno zato što je zaključilo da dokazi u vezi s opisom fizičkog izgleda čoveka koji je navodno identifikovan kao Fatmir Limaj pokazuju “drastične varijacije”.⁵⁴⁷

211. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće nerazumno odbacilo identifikaciju Fatmira Limaja od strane Ivana Bakrača, ne uvažavajući činjenicu da se u seriji fotografija koje su pokazane Ivanu Bakraču (dokazni predmet br. DL1) nalazi fotografija Fatmira Limaja s bradom, koja se navodno razlikuje od opisa osobe koju je Ivan Bakrač video u logoru – odnosno, “nije bio ‘sveže obrijan’”.⁵⁴⁸

212. Žalbeno veće zaključuje da je tužilaštvo pogrešno prikazalo dokaze budući da se Ivan Bakrač *ipak* setio da je Fatmir Limaj “bio ... obrijan, nije bio sveže obrijan, ali je bio obrijan”, a dokazni predmet br. DL1 zaista pokazuje na fotografiji br. 5 Fatmira Limaja koji je obrijan/nije sveže obrijan, kako je zaključilo Pretresno veće.⁵⁴⁹

213. Shodno tome, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće pogrešilo kada je razmatralo kako su svedoci opisali osobu koju su u zarobljeničkom logoru navodno identifikovali kao Fatmira Limaja.

(c) Da li je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir redovno prisustvo Fatmira Limaja u selu Lapušnik i to da se nalazio u neposrednoj blizini zarobljeničkog logora

214. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo što, kada je ocenjivalo da li je Fatmir Limaj učestvovao u zarobljeničkom logoru, nije uzelo u obzir njegovo redovno prisustvo u selu Lapušnik tokom juna i jula 1998. godine. Ono tvrdi da je Fatmir Limaj priznao da je u toku tih meseci otprilike dvaput nedeljno posećivao Lapušnik⁵⁵⁰ i da je tamo bio prilikom barem jednog svečanog polaganja zakletve u junu ili julu 1998. godine,⁵⁵¹ u vreme važnih borbi,⁵⁵² i prilikom jedne inspekcije, zajedno s visokim vojnim starešinama OVK.⁵⁵³ On je takođe priznao da bio u ambulanti ili u njenoj blizini,⁵⁵⁴ kao i u štabu OVK, udaljenom samo 200 metara od logora.⁵⁵⁵ Tužilaštvo tvrdi da njegovo prisustvo u selu potkrepljuje svedočenje svedoka da je on osoba zvana “komandant

⁵⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 562.

⁵⁴⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.102-2.106 i 2.120-2.122, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 537; Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.17-2.19, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 533 i fusnota 1750.

⁵⁴⁹ Dp DL1, “Komplet fotografija”. Vidi Prvostepena presuda, par. 533, gde se navodi Ivan Bakrač, T. 1573 (6.12.2004).

⁵⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.43, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 598.

⁵⁵¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.44, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 591. Vidi i AT. 97 (6.6.2007).

⁵⁵² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.44.

⁵⁵³ *Ibid.*

⁵⁵⁴ *Ibid.*

Çeliku”, koji je viđen u logoru.⁵⁵⁶ Tužilaštvo, osim toga, tvrdi da tvrdnja Fatmira Limaja da on nije znao za zarobljenički logor nije uverljiva, jer je Lapušnik malo selo.⁵⁵⁷

215. Fatmir Limaj odgovara da činjenica da se nalazio u neposrednoj blizini zarobljeničkog logora razumno ne bi mogla da bude povod za zaključak o njegovoj povezanosti s njim.⁵⁵⁸ U Pretpretresnom podnesku, tužilaštvo je takođe navelo da je zbog “udaljenosti logora od glavnog puta i njegove lokacije u kompleksu okruženom zidom (koji je i stalno bio pod stražom) bilo moguće da logor ostane relativno neprimećen, čak i od strane vojnika OVK u selu i na obližnjim linijama fronta”.⁵⁵⁹

216. Tužilaštvo odgovara da se u Pretpretresnom podnesku ne tvrdi da Fatmir Limaj nije mogao da primeti logor kada se nalazio u štabu OVK, koji se neposredno vidi iz logora, ili kada je prisustvovao polaganju zakletve na nekoliko metara od logora.⁵⁶⁰

217. Pretresno veće je zaključilo da je, zbog borbe vodene 29. maja 1998, štab jedinice Çeliku 3 na nekoliko dana prebačen u kompleks kuća porodice Gzima Gashija zvanog “Gzim Vojvoda”,⁵⁶¹ koji se nalazio odmah prekoputa uskog prilaznog puta od zarobljeničkog logora.⁵⁶² Ono je takođe konstatovalo navod da je Fatmir Limaj prisustvovao svečanom polaganju zakletve OVK održanom u jednom drugom kompleksu kuća koji je pripadao Bali Vojvodi, koja se nalazi odmah do zarobljeničkog logora.⁵⁶³

218. Žalbeno veće konstatuje da su druga pretresna veća bila mišljenja da blizina optuženog području kažnjive aktivnosti može biti faktor na osnovu kojeg se može izvesti zaključak da je optuženi znao za zločine.⁵⁶⁴ Međutim, u ovom predmetu, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće razumno postupilo kada je odbilo da zaključi da navodno povremeno prisustvo Fatmira Limaja u neposrednoj blizini zarobljeničkog logora Lapušnik tokom i posle borbe 29. maja 1998, kao i na

⁵⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁵⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.46.

⁵⁵⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.45. Vidi i AT. 99-101 (6.6.2007).

⁵⁵⁸ Limajev odgovor, par. 85.

⁵⁵⁹ Limajev odgovor, par. 86-87 i 98.

⁵⁶⁰ Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.41-2.42.

⁵⁶¹ Ruzhdi Karpuzi, T. 3091 (7.2.2005).

⁵⁶² Prvostepena presuda, par. 6, gde se navodi Elmi Sopi, T. 6767-6768 (1.6.2005); Ruzhdi Karpuzi, T. 3096-3098 (7.2.2005), T. 3175 (8.2.2005); DP. P128 (“Fotografija poljoprivrednog gazdinstva u Lapušniku, prevod obeležio svedok”). Vidi i Prvostepena presuda, par. 693 i 714, gde se navodi svedok L64, T. 4380 (15.3.2005) i pominje sledeće: “Na istoj karti snimljenoj iz vazduha na kojoj je obeležio pet borbenih položaja jedinice Çeliku 3, L64 je takođe obeležio tri lokacije na kojima je bio štab jedinice Çeliku 3, DP P170”.

⁵⁶³ Prvostepena presuda, par. 6, gde se navodi Elmi Sopi, T. 6767-6768 (1.6.2005); Ruzhdi Karpuzi, T. 3096-3098 (7.2.2005); 3175; dok. pred. br. P128 (“Fotografija porodičnog gazdinstva u Lapušniku, prevod obeležio svedok”).

⁵⁶⁴ Vidi Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 483, 748; Prvostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 80; Prvostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 925.

jednom polaganju zakletve u junu-julu 1998,⁵⁶⁵ dokazuje da je on znao za postojanje zarobljeničkog logora i da je u njemu učestvovao.

3. Zaključak

219. Shodno tome, prvi osnov za žalbu tužilaštva odbija se u delu koji se odnosi na gore razmotrene navode tužilaštva. Ostali navodi – da je Pretresno veće pogrešilo zato što, kada je razmatralo da li je Fatmir Limaj lično učestvovao u zarobljeničkom logoru, nije uzelo u obzir njegov navodni komandni položaj i njegovu mogućnost da donosi odluke o puštanju na slobodu/zatočavanju – biće bliže preispitani u okviru drugog osnova za žalbu.

B. Drugi osnov za žalbu: navodni rukovodeći i komandni položaj Fatmira Limaja

220. Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo jer je pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja “van razumne sumnje”⁵⁶⁶ i/ili napravilo grešku pri utvrđivanju činjeničnog stanja jer je pogrešno ocenilo dokaze i nije uzelo u obzir sve relevantne dokaze koji se odnose na navodni komandni položaj Fatmira Limaja.⁵⁶⁷ Tužilaštvo tvrdi da dokazi, posmatrani u celini, mogu voditi samo jednom razumnom zaključku: u toku maja pa do kraja jula 1998. godine, Fatmir Limaj je bio na komandnom položaju koji je obuhvatao komandu nad OVK u zarobljeničkom logoru Lapušnik.⁵⁶⁸

221. Fatmir Limaj odgovara da tužilaštvo pokušava da ponovo pokrene spor u vezi sa stvarima koje su u potpunosti razmotrene u Prvostepenoj presudi.⁵⁶⁹ Posle pažljivog preispitivanja dokaza koji se odnose na njegov komandni položaj, uzimajući u obzir “celokupne dokaze”,⁵⁷⁰ Pretresno veće je zaključilo sledeće:

[i]majuci u vidu *sva* ranije razmotrena *pitanja* u vezi s optuženim Fatmirom Limajem, kao i kasnije razmatranje navoda o udruženom zločinačkom poduhvatu, tužilaštvo nije dokazalo da se Fatmiru Limaju može izreći osuđujuća presuda za bilo koje krivično delo kojim se tereti u Optužnici, bilo po članu 7(1), bilo po članu 7(3) Statuta.⁵⁷¹

⁵⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 569 i 591; Ruzhdi Karpuzi, T. 3096-3104 (7.2.2005), T. 3175-3176 (8.2.2005) (svedočio je o jednom polaganju zakletve u dvorištu Balijske kuće krajem juna – početkom jula); Zeqir Gashi, T. 5618 (11.4.2005) (svedočio je o jednom polaganju zakletve negde u Lapušniku); svedok L64, T. 4386 (15.3.2006), T. 4420-4421 (16.3.2005) (svedočio je o dva polaganja zakletve početkom juna/sredinom juna blizu kuhinje Štaba 2, koji je bio u sklopu “Vojvodine” kuće – ili Gzima Gashija zvanog “Gzim Vojvoda” – prema Prvostepenoj presudi, par. 693. Vidi i Prvostepena presuda, par. 714, i Ruzhdi Karpuzi, T. 3091 (7.2.2005).

⁵⁶⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.129, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 568-602.

⁵⁶⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.137 i 2.172, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 568-602.

⁵⁶⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.129, 2.138 i 2.150 i 2.227-2.229. Vidi i AT. 90 (6.6.2007).

⁵⁶⁹ Limajev odgovor, par. 102.

⁵⁷⁰ Limajev odgovor, par. 103, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 10.

⁵⁷¹ Limajev odgovor, par. 103 (naglasak dodat), gde se navodi Prvostepena presuda, par. 602.

Kako navodi Fatmir Limaj, tužilaštvo nije dokazalo da su zaključci Pretresnog veća o njegovoj navodnoj komandnoj odgovornosti bili “nerazumni”.⁵⁷²

222. Budući da su navodna greška u primeni prava i greške u utvrđivanju činjeničnog stanja međusobno tesno povezane, Žalbeno veće će ih, tamo gde je prikladno, razmotriti zajedno.

1. Da li je Pretresno veće pogrešilo jer nije razmotrilo sve relevantne dokaze

223. Tužilaštvo tvrdi da je, zbog parcijalnog pristupa dokazima,⁵⁷³ Pretresno veće pogrešilo zato što, kada se bavilo komandnim ovlašćenjima Fatmira Limaja, nije uzelo u obzir iskaze nekoliko svedoka koji su identifikovali Fatmira Limaja kao osobu koju su sreli u zarobljeničkom logoru.⁵⁷⁴ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće iskaze očevidaca u logoru uzelo u obzir kao relevantne samo za pitanje identifikacije, iako su oni svedočili i o njegovim komandnim funkcijama u logoru.⁵⁷⁵ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno veće prihvatilo priznanje Fatmira Limaja da je bio komandant jedinice Čeliku 1 u Klečki /Klečka/ u periodu na koji se odnosi Optužnica⁵⁷⁶ i zaključilo da “postoji velika mogućnost da je Fatmir Limaj bio aktivan kao komandant u zarobljeničkom logoru u vreme na koje se odnosi Optužnica [...]”.⁵⁷⁷ Prema tome, tužilaštvo tvrdi da je ono te dokaze trebalo da razmotri zajedno s iskazima svedoka koji su izjavili da su sreli “komandanta Čelikua” i otkrili da je njegovo pravo ime Fatmir Limaj.⁵⁷⁸

224. Fatmir Limaj odgovara da, u svetlu svih dokaza, uključujući dokaze svedoka odbrane koji su posvedočili da je u periodu na koji se odnosi Optužnica, njegova zona odgovornosti bila ograničena na Klečku i jedinicu Čeliku 1 Pretresno veće nije pogrešilo zato što je zaključilo da tužilaštvo nije dokazalo njegovo učešće u funkcionisanju zarobljeničkog logora.⁵⁷⁹

225. Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće, pri razmatranju tog pitanja, navelo iskaze u vezi s identifikacijom koje su dali svedoci L04, L06, L07, L10, L96, kao i Ivan i Vojko Bakrač.⁵⁸⁰ Pored toga, Pretresno veće je pažljivo ispitalo iskaz u vezi s identifikacijom koji je dao svedok L64

⁵⁷² Limajev odgovor, par. 105 i 107, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 569-602. Vidi i AT. 154-158 i 166-171 (6.6.2007).

⁵⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.144.

⁵⁷⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.139 i 2.171, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 566-602.

⁵⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.140-2.143 gde se navodi Prvostepena presuda, par. 532-533, 538-541, 545, 551. Vidi i pod prvim osnovom za žalbu: Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.47, 2.50, 2.88-2.90.

⁵⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.48, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 598-599.

⁵⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.51-2.52, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 601.

⁵⁷⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.49, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 531-550. Vidi i Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.87 i 2.90.

⁵⁷⁹ Limajev odgovor, par. 89, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 598-602.

⁵⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 598 i 600, gde se u fusnoti 2011 navodi Prvostepena presuda, par. 530-562.

zajedno s njegovim svedočenjem koje se odnosi na zonu odgovornosti Fatmira Limaja.⁵⁸¹ Shodno tome, Pretresno veće jeste uzelo u obzir iskaze u vezi s identifikacijom kada se bavilo komandnim i rukovodećim položajem Fatmira Limaja.

2. Da li je Pretresno veće pogrešilo jer nije *valjano* razmotrilo relevantne dokaze

(a) Navodno međusobno potkrepljivanje iskaza Shukrija Buje, Ramadana Behlulija, Ramiza Qeriqija, Shefqeta Kabashija i svedoka L64

226. Tužilaštvo tvrdi da iskazi Shukrija Buje, Ramadana Behlulija, Ramiza Qeriqija, Shefqeta Kabashija i svedoka L64 potvrđuju da je Fatmir Limaj bio komandant područja čija je zona odgovornosti obuhvatala zarobljenički logor Lapušnik tokom juna i jula 1998. godine.⁵⁸²

227. Kao preliminarno pitanje, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što je odbacilo izjave koje su Shukri Buja i Ramadan Behluli ranije dali tužilaštvu, uz obrazloženje da su oni kasnije povukli one delove koji su mogli da inkriminišu Fatmira Limaja. Time je, tvrdi tužilaštvo, poništen efekat Odluke Pretresnog veća od 25. aprila 2005. godine, kojom su te izjave uvrštene u spis.⁵⁸³

228. Međutim, Žalbeno veće zaključuje da se donošenjem Odluke od 25. aprila 2005. godine Pretresno veće nije odreklo ovlašćenja da pouzdanost tih dokaza oceni kasnije kada bude utvrđivalo krivicu optuženog.⁵⁸⁴ Prema tome, Pretresno veće nije poništilo efekat Odluke od 25. aprila 2005. godine kada je, u svetlu drugih dokaza, ocenjivalo pouzdanost razgovora snimljenih video-kamerom koje je obavilo tužilaštvo i dijagrama koje su napravili Shukri Buja i Ramadan Behluli.

229. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pokazalo da je raniji razgovor sa Shukrijem Bujom bio korektan a ispitivanje jasno⁵⁸⁵ i da se eventualna konfuzija tokom tog razgovora odnosi na greške u prevodu.⁵⁸⁶ Međutim, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće konstatovalo da je Shukri Buja “svesno okolišao” tokom svedočenja u sudnici i da izgleda da je “svesno pokušavao da izbegne” da odgovori na pitanja o pravno relevantnim stvarima u ovom

⁵⁸¹ Prvostepena presuda, par. 569.

⁵⁸² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.145 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 566-599), 2.146, 2.151-2.252, 2.159-2.160, 2.169, 2.173-2.191; Ramiz Qeriqi, T. 3579-3580 (28.2.2008); DP P121 “Video-snimak razgovora sa svedokom od 26. juna 2003”, str. 9-10 i 51-52; DP P160.1 “Transkript razgovora od 28. aprila 2003”, str. 37; DP P159 “Dijagram koji je nacrtao svedok”; DP P173 “Dijagram koji je rukom nacrtao svedok L64”; DP P154 “Karta”. Vidi i AT. 91-94 (6.6.2007).

⁵⁸³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.173, 2.175-2.176 i 2.192, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 13, 14, 568, 577-587, 601. Vidi i AT. 94-95 i 201-202 (6.6.2007).

⁵⁸⁴ Odluka po zahtevu tužilaštva za uvrštavanje u spis ranijih izjava kao pravno relevantnih dokaza (dalje u tekstu: Odluka od 25. aprila 2005. godine), par. 33; Prvostepena presuda, par. 580.

⁵⁸⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, paras. 2.180 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 582) i 2.181.

predmetu.⁵⁸⁷ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što je zanemarilo Bujinu raniju izjavu uz obrazloženje da je on za Fatmira Limaja rekao da je imao ulogu koordinatora, a ne komandanta.⁵⁸⁸

230. Tužilaštvo, konkretno, tvrdi da je Shukri Buja u svojoj izjavi naveo da je Klečka bila štab komande područja sa zonom odgovornosti koja je morala da obuhvati logor Lapušnik.⁵⁸⁹ U njegovoj izjavi se takode navodi da je on mislio da je Fatmir Limaj bio komandant zone, nadređen njemu i njegovim saborcima.⁵⁹⁰ Pored toga, u njoj se navodi da je Buja “primaio instrukcije [...] od komandanta Çelikua” u Klečki.⁵⁹¹

231. Razmatrajući raniju izjavu Shukrija Buje datu tužilaštvu, Pretresno veće je zaključilo da je on rekao da je uloga Fatmira Limaja bila da vrši “koordinaciju”⁵⁹², odnosno “konsultativna”, i da

[i]z tih navoda ostaje nejasno da li je Fatmir Limaj imao komandnu ulogu u relevantnom smislu. Dalje, ima pasusa koji ostavljaju nejasnoće u vezi s tim da li je baš Fatmir Limaj imao najvišu odgovornost u Klečki ili je to bio Ismet Jashari zvani Kumanova.⁵⁹³

Pretresno veće iz njegove izjave nije moglo da zaključi da li je Fatmir Limaj imao komandu nad područjem koje je u periodu na koji se odnosi Optužnica obuhvatalo zarobljenički logor Lapušnik,⁵⁹⁴ te Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama mogla da izvede takav zaključak iz tih dokaza. Prema tome, Pretresno veće nije odbacilo raniju izjavu Shukrija Buje samo na osnovu toga što ju je on izričito negirao tokom svog svedočenja u sudnici.

232. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Ramadan Behluli u svojoj izjavi tužilaštvu u proleće 1998. godine naveo da se Generalštab OVK na tom području nalazio u Klečki, pod komandom Fatmira Limaja.⁵⁹⁵ On je rekao da je “Fatmir Limaj tamo bio komandant zone”, jasno pokazujući da

⁵⁸⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.181.

⁵⁸⁷ *Ibid.*

⁵⁸⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.183, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 582.

⁵⁸⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.153.

⁵⁹⁰ *Ibid.*

⁵⁹¹ *Ibid.* za Limaja *vidi* AT. 166-168 (6.6.2007).

⁵⁹² Prvostepena presuda, par. 582, gde se navodi DP P160.1, “Transkript razgovora od 28. aprila 2003”, str. 36-37 i 51.

⁵⁹³ *Ibid.*, str. 43.

⁵⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 582. Iako se to ne pominje u Prvostepenoj presudi, Pretresno veće je implicitno uzelo u obzir dijagram koji je načinio Shukri Buja (i koji je u sklopu njegove izjave), pošto je u par. 601 naveo da je svoj zaključak u vezi s navodnim komandnim položajem Fatmira Limaja izvelo na osnovu toga što je svaki relevantni deo svedočenja posmatralo kako odvojeno, tako i zajedno (vidi i Prvostepena presuda, par. 10, 17 i 20). Pored toga, Pretresno veće je dužno da se bavi samo onim dokazima koji su potrebni u svrhe Prvostepene presude (vidi Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 382). Pošto je za Bujino svedočenje o tom pitanju zaključeno da je irelevantno za utvrđivanje da li je Fatmir Limaj bio na komandnom položaju koji je u relevantnom periodu obuhvatao zarobljenički logor Lapušnik, Pretresno veće nije postupilo nerazumno kada u Prvostepenoj presudi nije eksplicitno pomenulo taj dijagram.

⁵⁹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.155 i 2.166.

je znao da je Fatmir Limaj imao komandu nad Shukrijem Bujom i Ramizom Qeriqijem.⁵⁹⁶ On je takođe objasnio da je zona odgovornosti Generalštaba Klečka obuhvatala područje Lapušnika, gde se nalazio logor.⁵⁹⁷ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da se Pretresno veće uverilo da je Behluli dobrovoljno dao izjavu tužilaštvu⁵⁹⁸ i da je zaključilo da njegovo objašnjenje za to što njegovo usmeno svedočenje tako značajno odstupa od njegove ranije izjave u ključnim stavkama vezanim za relevantnu komandnu strukturu od maja do sredine avgusta 1998. godine nije zadovoljavajuće.⁵⁹⁹ U Odluci od 25. aprila 2005. godine, Pretresno veće je konstatovalo da razlozi koje je naveo svedok pokazuju “nespremnost da kaže istinu”.⁶⁰⁰

233. Pretresno veće je zaključilo da je u ranijoj izjavi, datoj 25. aprila 2003. godine, Ramadan Behluli naveo da je Fatmir Limaj bio komandant zone Paštrik /Pashtrik/ koja je obuhvatala selo Lapušnik i zarobljenički logor.⁶⁰¹ Međutim, Pretresno veće je konstatovalo da je on takođe rekao da je Ramiz Qeriqi bio komandant bataljona, što govori o periodu posle onog na koji se odnosi Optužnica.⁶⁰² Pretresno veće je stoga zaključilo da se time nameće pitanje da li je Ramadan Behluli pravilno razumeo o kojem se periodu radi. Pretresno veće je takođe zaključilo da je zona pod komandom Klečke, koju je on nacrtao na mapi, obuhvatala relevantni deo sela Lapušnik, južno od puta Priština /Prishtina/ - Peć /Peje/.⁶⁰³ Međutim, svedok je tu zonu nacrtao pre nego što mu je postavljeno pitanje da li je to bila situacija u julu 1998. godine.⁶⁰⁴ Štaviše, na konkretno pitanje da li je to bila situacija u julu 1998. godine, odgovorio je sledeće: “Ovo je ... zona pod komandom Klečke.”⁶⁰⁵ Osim toga, Pretresno veće je konstatovalo da je Ramadan Behluli u razgovoru koji je s njim obavljen u aprilu 2003. godine rekao da je naređenja dobijao samo od Ramiza Qeriqija, a ne od Fatmira Limaja.⁶⁰⁶ Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće na osnovu tih dokaza razumno izvelo zaključak da zona odgovornosti Fatmira Limaja nije obuhvatala područje Lapušnika, u kojem se nalazio logor. Prema tome, Žalbeno veće zaključuje da Pretresno veće nije odbacilo raniju izjavu

⁵⁹⁶ *Ibid.*

⁵⁹⁷ *Ibid.*

⁵⁹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.167, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 586. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.186.

⁵⁹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.167. Vidi i Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.186-2.189.

⁶⁰⁰ *Ibid.*

⁶⁰¹ Prvostepena presuda, par. 584, gde se navodi PD P121 “Video-snimak razgovora sa svedokom od 26. juna 2003”, str. 22-23.

⁶⁰² Prvostepena presuda, par. 584, gde se navodi PD P121 “Video-snimak razgovora sa svedokom od 26. juna 2003”, str. 22.

⁶⁰³ Prvostepena presuda, par. 585, gde se navodi PD P119 “Crno-bela karta sa žutim oznakama”.

⁶⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 585, gde se navodi PD P121 “Video-snimak razgovora sa svedokom od 26. juna 2003”, str. 51.

⁶⁰⁵ *Ibid.*

⁶⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 587, gde se navodi PD P121 “Video-snimak razgovora sa svedokom od 26. juna 2003”, str. 23, 28.

Ramadana Behlulija samo na osnovu toga što ju je on izričito negirao tokom svog svedočenja u sudnici.⁶⁰⁷

234. Iz svih navedenih razloga, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće nerazumno zaključilo da, iako ima “ozbiljne sumnje”, nije u stanju da izvede pozitivne zaključke na osnovu svedočenja Shukrija Buje⁶⁰⁸ ili Ramadana Behlulija.⁶⁰⁹

235. Tužilaštvo tvrdi da je Ramiz Qeriqi posvedočio da je linija komande bila Likovac /Likofc/ (Generalštab), Klečka (područna), Krajmirovce /Kroimire/ (lokalna), pri čemu je komandu u Likovcu imao Rexhep Selimi, u Klečki Fatmir Limaj, a u Krajmirovcu on sam.⁶¹⁰ Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće pogrešno ocenilo iskaz Ramiza Qeriqija⁶¹¹ i zaključilo da postoje nejasnoće jer je Qeriqi takode izjavio da je to područje bilo isto u vreme kada je on bio komandant bataljona, što se faktički dogodilo posle perioda na koji se odnosi Optužnica. Međutim, kako tvrdi tužilaštvo, jasno je da je Qeriqi isticao činjenicu da su opšta zona odgovornosti i struktura OVK *ostale iste i pre i posle* zvaničnog formiranja brigada i da Qeriqi nije pobrkao zone odgovornosti u dva različita perioda, kako je zaključilo Pretresno veće.⁶¹²

236. Pretresno veće je zaključilo da je Ramiz Qeriqi opisao organizacionu liniju koja je išla od Likovca preko Klečke do Krajmirovca.⁶¹³ Pretresno veće je takode zaključilo da je on naveo da je Rexhep Selimi bio komandant u Likovcu, da je Fatmir Limaj bio komandant u Klečki, a da je generalni komandant OVK bio Azem Syla.⁶¹⁴ Međutim, Pretresno veće je uzelo u obzir jedan broj neodređenih podataka u svedočenju Ramiza Qeriqija u vezi s položajem Fatmira Limaja pre sredine avgusta 1998. godine: Ramiz Qeriqi je posvedočio da je od maja do jula 1998. godine vrlo retko odlazio u Klečku i da nije dobijao nikakva naređenja od Fatmira Limaja jer više nije bio komandant u Krajmirovcu.⁶¹⁵ Pretresno veće je takode konstatovalo da je on rekao da je naređenja dobijao od Shukrija Buje,⁶¹⁶ a na pitanje od koga je Shukri Buja dobijao naređenja, odgovorio je da ne zna.⁶¹⁷

⁶⁰⁷ Pretresno veće nije zauzelo stav da usmeno svedočenje Buje i Behlulija poništava njihove ranije, video-kamerom snimljene izjave date Tužilaštvu, kako tvrdi tužilaštvo. Pretresno veće je pažljivo ocenilo i usmena svedočenja i ranije, video-kamerom snimljene razgovore koje je s njima obavilo Tužilaštvo i objasnilo zašto svaki konkretan dokaz nije pouzdan. Za razgovore koje je Tužilaštvo obavilo ranije zaključeno je da su nepouzdati iz goreobrazloženih razloga; vidi i Prvostepena presuda, par. 582, 584, 587; za usmena svedočenja zaključeno je da su nepouzdana zbog očiglednog osećaja povezanosti svedoka s OVK uopšte, a posebno s Fatmirom Limajem, koja je možda uticala na njihovo svedočenje u sudnici (vidi Prvostepena presuda, par. 580 i 586).

⁶⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 581.

⁶⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 586.

⁶¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.154.

⁶¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.200.

⁶¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.202, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 573. Vidi i AT. 92-93 (6.6.2007).

⁶¹³ Prvostepena presuda, par. 572.

⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 572, gde se navodi Ramiz Qeriqi, T. 3579 (28.2.2005).

⁶¹⁵ *Ibid.*, T. 3579-3580 (28.2.2005), T. 3711 (3.3.2005).

⁶¹⁶ *Ibid.*, T. 3711 (3.3.2005).

Osim toga, Pretresno veće je zaključilo da je svedok, kada je na dokaznom predmetu br. P154 crtao granice zone pod komandom Klečke koja je obuhvatala i Lapušnik,⁶¹⁸ njegov opis tog crteža ukazivao na određenu pometnju u vezi s periodom na koji se pozivao. Konkretno, upotrebio je izraz "bataljoni", za koji je Pretresno veće zaključilo da se odnosi na vreme posle perioda obuhvaćenog Optužnicom.⁶¹⁹

237. Žalbeno veće zaključuje da ti dokazi omogućavaju da se izvede razuman zaključak da se svedočenje Ramiza Qeriqija odnosilo na vreme posle perioda obuhvaćenog Optužnicom.⁶²⁰ Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo što iz svedočenja Ramiza Qeriqija nije izvelo zaključak da je Fatmir Limaj u periodu relevantnom za Optužnicu bio na komandnom položaju na području koje je obuhvatalo zarobljenički logor Lapušnik.

238. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da Pretresno veće takođe nije adekvatno razmotrilo iskaze izuzetne dokazne vrednosti koji ukazuju na to da je Fatmir Limaj imao komandna ovlašćenja nad snagama OVK sa susjednih područja kada su te snage upućivane u njegovu zonu odgovornosti.⁶²¹ Tužilaštvo, konkretno, tvrdi da je Shefqet Kabashi posvedočio da je u periodu relevantnom za Optužnicu njegova jedinica upućena da pomogne jedinici Fatmira Limaja pod komandom Fatmira Limaja,⁶²² koja se prostirala i izvan Klečke i obuhvatala selo Lapušnik.⁶²³ Pretresno veće je taj iskaz zanemarilo, očigledno zbog toga što Shefqet Kabashi nije bio siguran koje su bile tačne granice ukupne zone odgovornosti Fatmira Limaja.⁶²⁴ Tužilaštvo tvrdi da to nije iznenađujuće za vojnika ranga Shefqeta Kabashija, pošto se njegovo znanje o granicama zone Fatmira Limaja "zasnivalo na onome što je čuo u emisijama na televiziji i radiju i na njegovom utisku kao pripadnika OVK u susjednoj jedinici".⁶²⁵

239. Tužilaštvo tvrdi da je Shefqet Kabashi takođe posvedočio da su ga odveli na sastanak u štabu Fatmira Limaja u Klečki, kojem su prisustvovali Shukri Buja, Isak Musliu, starešina jedinice "Guri" i komandanti drugih jedinica. Tokom tog sastanka, Çeliku je prisutne pozvao da ga obaveste

⁶¹⁷ *Ibid.*, T. 3582 (28.2.2005). T. 3711-3712 (3.3.2005).

⁶¹⁸ DP P154 "Map".

⁶¹⁹ Prvostepena presuda, par. 573, gde se navodi Ramiz Qeriqi, T. 3581 (28.2.2005). Pretresno veće je ranije izvelo sledeći zaključak: "Nakon napada 25. i 26. jula 1998, formirane su brigade i bataljoni." [Prvostepena presuda, par. 64, gde se navodi Ramiz Qeriqi, T. 3692 (3.3.2005) i Bislim Zyrapi, T. 6824 (1.6.2005)]. Žalbeno veće konstatuje da ti zaključci moraju da se razmotre u svetlu zaključka Pretresnog veća da "Veće Ramiza Qeriqija smatra manje verodostojnim svedokom." (Prvostepena presuda, par. 29 *in fine*).

⁶²⁰ Prvostepena presuda, par. 573.

⁶²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.145, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 566-599.

⁶²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.146 i 2.148.

⁶²³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.148.

⁶²⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.147, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 593.

⁶²⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.147, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 593.

o problemima koje imaju u svojim zonama odgovornosti.⁶²⁶ Kako navodi tužilaštvo, to svedočenje ne samo da potkrepljuje druge dokaze o tome da je Fatmir Limaj imao komandu u Lapušniku⁶²⁷ i da je bio komandant područja, već i ti dokazi potkrepljuju njega.⁶²⁸

240. Žalbena veće konstatuje da je Pretresno veće razmotrilo svedočenje Shefqeta Kabashija i zaključilo da je on “sâm priznao da nije siguran koje su bile granice te zone za koju kaže da je bila pod komandom Çelikua i da je njegov iskaz o tome samo ono što je on tada mislio, a što se zasnivalo na onome što je čuo u emisijama na televiziji i radiju i na njegovom utisku kao pripadnika OVK u susednoj jedinici.”⁶²⁹

241. Na osnovu toga, Pretresno veće je zaključilo da svedočenje Shefqeta Kabashija ne dokazuje da je Fatmir Limaj bio na položaju komande i vlasti koji je geografski bio širi od komande nad njegovom lokalnom jedinicom u Klečki.⁶³⁰ Žalbena veće zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je taj zaključak Pretresnog veća bio pogrešan.

242. Kada je reč o argumentaciji tužilaštva u vezi sa sastankom u štabu Fatmira Limaja u Klečki, Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešilo što je zanemarilo to svedočenje, jer ono ne potkrepljuje tvrdnju da je Fatmir Limaj bio na komandnom položaju koji je obuhvatao zarobljenički logor Lapušnik.

243. Tužilaštvo takođe tvrdi da je svedok L64 posvedočio da je Fatmir Limaj došao u Lapušnik da održi govor i da se predstavio kao osoba odgovorna za to područje. Svedok L64 je u svom iskazu naveo da je Fatmir Limaj saopštio i to da će Qerqizi biti osoba odgovorna za borbeni položaj u Lapušniku. Svedok L64 je takođe posvedočio da je “Qerqizi redovno izveštavao Çelikua o situaciji u Lapušniku.”⁶³¹

244. Pretresno veće je zaključilo da bi samo svedočenje svedoka L64 moglo da potkrepi tvrdnju tužilaštva da je, u periodu relevantnom za Optužnicu, Fatmir Limaj bio na komandnom položaju koji je obuhvatao zarobljenički logor Lapušnik.⁶³² Međutim, Pretresno veće je zaključilo da, kada je reč o njegovom svedočenju o nekom pravno relevantnom pitanju, može da prida težinu samo onim njegovim delovima koje u nekoj materijalnoj pojedinosti potvrđuju i drugi dokazi koje je Pretresno

⁶²⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.149 i 2.164

⁶²⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.148.

⁶²⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.149.

⁶²⁹ Prvostepena presuda, par. 593.

⁶³⁰ *Ibid.*

⁶³¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.156, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 569.

⁶³² Prvostepena presuda, par. 569.

veće prihvatilo.⁶³³ Kao što je gore navedeno, Pretresno veće je razumno postupilo kada je odbacilo iskaze Shukrija Buje, Ramiza Qeriqija, Ramadana Behlulija i Shefqeta Kabashija koji se odnose na navodnu komandu Fatmira Limaja nad područjem koje je obuhvatalo zarobljenički logor. Prema tome, čak i ako se razmotre zajedno, ti dokazi ne mogu potkrepiti svedočenje svedoka L64 u vezi s tim pitanjem.

245. Shodno tome, Pretresno veće je razumno postupilo kada je odbilo da zaključi da iskazi Shukrija Buje, Ramiza Qeriqija, Ramadana Behlulija, Shefqeta Kabashija i svedoka L64 potkrepljuju navodni status Fatmira Limaja kao komandanta područja čija je zona odgovornosti, u periodu na koji se odnosi Optužnica, odnosno od maja do 26. jula 1998. godine, obuhvatala zarobljenički logor Lapušnik.

(b) Iskaz svedoka L64, uključujući njegov dnevnik

246. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće takođe pogrešilo pri proceni konkretnih delova iskaza svedoka L64 – posebno njegovog dnevnika – nametanjem nedozvoljivo strogog kriterijuma prilikom preispitivanja dokaza tužilaštva u odnosu na dokaze odbrane.⁶³⁴ Tužilaštvo tvrdi da je, uzimajući s rezervom iskaz svedoka L64 u vezi s komandom Fatmira Limaja, Pretresno veće nerazumno postupilo kada je zaključilo da se on “uglavnom zasniva samo na pričama iz druge ruke i glasinama, i da on nema pouzdana saznanja o tadašnjoj regionalnoj strukturi OVK”.⁶³⁵

247. Tužilaštvo posebno tvrdi da je Pretresno veće prenebreglo činjenicu da se iskaz svedoka L64 zasniva na njegovom znanju iz prve ruke kao pripadnika jedinice Čeliku 3 u Lapušniku.⁶³⁶ Kao takav, znao je da je “Qerqiz” komandovao jedinicom Čeliku 3 i da je Fatmir Limaj imao ovlašćenje da postavi “Qerqiza” za komandanta jedinice.⁶³⁷ Svedok L64 je takođe priznao da ne zna pojedinosti o ukupnoj strukturi OVK u celini i strukturi OVK *izvan* grupe jedinica u kojima je služio i s kojima je bio u neposrednom sadejstvu. Tužilaštvo tvrdi da je to priznanje trebalo da doprinese njegovoj verodostojnosti, a ne da je umanjí.⁶³⁸

248. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće takođe nije pridalo važnost svedočenju svedoka L64 u vezi s učešćem Fatmira Limaja u svečanosti polaganja zakletve u Lapušniku, iako je njegov iskaz potkrepio Karpuzi. Pretresno veće je stalo na stanovište da se Karpuzijevo svedočenje u sudnici

⁶³³ Vidi Prvostepena presuda, par. 28, 569 i 571.

⁶³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.192 i 2.194.

⁶³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.192, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 570.

⁶³⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.193.

⁶³⁷ *Ibid.*

⁶³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.193-2.194.

razlikuje od izjave koju je dao tužilaštvu u julu 2003. godine i te nepodudarnosti je pogrešno protumačilo kao da obesnažuju dokaze iznete u ranijem razgovoru s predstavnicima tužilaštva.⁶³⁹

249. Pretresno veće je zaključilo da, kada je nacrtao dijagram kojim je približno prikazao organizaciju OVK, svedok L64 nije imao pouzdana saznanja o regionalnoj strukturi OVK u periodu relevantnom za Optužnicu.⁶⁴⁰ Taj zaključak se zasniva na svedočenju svedoka L64 da je “znao imena nekih” u OVK i da “nije znao koje su funkcije i koje činove imali”. On je takođe izjavio da svoja saznanja zasniva na “onome što je rekao Luani ili neko drugi”.⁶⁴¹ Pretresno veće je takođe zaključilo da pouzdanost svedočenja svedoka L64 ostavlja mesta sumnji, uzimajući u obzir da se njegov iskaz od glavnog ispitivanja do unakrsnog ispitivanja izmenio po pitanju njegovog razoružavanja od strane Çeliku.⁶⁴² Takođe su između njegovog usmenog svedočenja i njegovih ranijih izjava postojale razlike u vezi s tim koliko je puta svedok L64 video Çeliku u Lapušniku.⁶⁴³

250. U svetlu tih faktora, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće iz iskaza svedoka L64 izvelo zaključak koji nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama ne bi mogla da izvede. Pored toga, Žalbeno veće podseća na svoj raniji zaključak da je Pretresno veće razumno postupilo kada je odbacilo iskaze Shukrija Buje, Ramadana Behlulija i Ramiza Qeriqija u vezi s navodnim položajem Fatmira Limaja kao komandanta područja koje je obuhvatalo zarobljenički logor Lapušnik. Shodno tome, dijagram koji je nacrtao svedok L64 nisu mogli da potkrepe dijagrami Shukrija Buje, Ramadana Behlulija i Ramiza Qeriqija, te je Pretresno veće prihvatilo one delove iskaza svedoka L64 koji se odnose na neko pravno relevantno pitanje samo ako te delove njegovog iskaza “u nekoj materijalnoj pojedinosti potvrđuju i drugi dokazi koje Veće prihvata”.⁶⁴⁴

251. Pored toga, u vezi s dnevnikom svedoka L64, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće izgleda sa sumnjom gledalo na njega, delimično zbog toga što u njemu nije bilo kompletnog prikaza događaja u Lapušniku od maja do juna 1998. godine. Kako smatra tužilaštvo, nerazumno je misliti da bi

⁶³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.195, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 592.

⁶⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 570, gde se navodi svedok L64, T. 4707-4712 (23.3.2005).

⁶⁴¹ Prvostepena presuda, fusnota 1897, gde se navodi svedok L64, T. 4707-4712 (23.3.2005).

⁶⁴² Vidi Prvostepena presuda, par. 569. U toku glavnog ispitivanja, svedok L64 je posvedočio da je pozvan u Klečku da preda svoje oružje, posle akcije prikupljanja oružja preduzete u Ldrovcu /Lladroc/ bez Çelikuovog znanja i da mu je Qerqiz rekao za te pozive, ali da je on odbio da ode u Klečku (svedok L64, T. 4400-4402, 16.3.2005); u toku unakrsnog ispitivanja, svedok L64 je posvedočio da ga je da ga je Çeliku, u stvari, razoružao, ali je do toga došlo zato što je otkriveno da je nameravao da ode iz Lapušnika i ubije nekog (svedok L64, T. 4839-4840, 30.3.2005; T. 4842-4843, 30.3.2005, delimično zatvorena sednica; T. 4867-4869, 31.3.2005, delimično zatvorena sednica).

⁶⁴³ Vidi Prvostepena presuda, par. 569, fusnota 1887.

⁶⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 28.

takav jedan dokument mogao da pruži kompletan prikaz, naročito pošto mnoge događaje koji se u njemu pominju potkrepljuju drugi dokazi.⁶⁴⁵

252. Pretresno veće je zaključilo da je dnevnik svedoka L64 kasnija transkripcija beležaka načinjenih za vreme rata, ali da te zabeleške nisu nastale u vreme na koje se odnose.⁶⁴⁶ Pretresno veće je, osim toga, zaključilo da on sadrži sažet prikaz svedokovog detinjstva i života, a zatim slede konkretnije zabeleške iz maja i jula 1998, kao i tokom cele 1999. godine.⁶⁴⁷ Međutim, Pretresno veće je takođe zaključilo da ima događaja za koje bi se moglo reći da ih je svedok L064 morao zapamtiti a koji u tom dnevniku nisu zabeleženi, naročito govor koji je Čeliku navodno održao u selu Lapušnik otprilike sredinom maja 1998. godine, u kojem je objavio da je on odgovoran “za to područje”.⁶⁴⁸

253. Žalbeno veće zaključuje da, u svetlu gorenavedenih faktora koje je razmotrilo Pretresno veće, tužilaštvo nije pokazalo da nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama ne bi mogla da zaključi da dnevnik svedoka L64 nije pouzdan, naročito u svetlu rezervi koje je Pretresno veće generalno imalo u odnosu na tog svedoka.

(c) Svedočenje Jana Kickerta u vezi sa sastankom održanim 30. jula 1998. godine

254. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno ocenilo svedočenje Jana Kickerta u vezi sa sastankom s predstavnicima Evropske zajednice održanim 30. jula 1998. godine,⁶⁴⁹ kojem su prisustvovali Jan Kickert iz ambasade Austrije, David Slinn iz ambasade Velike Britanije u Beogradu, Jakup Krasniqi, Rame Buja i Fatmir Limaj.⁶⁵⁰

255. Tužilaštvo podseća na sledeći zaključak Pretresnog veća:

o značaju prisustva Fatmira Limaja na trećem od ovih sastanaka mišljenja [su] suprotstavljena. Tužilaštvo se na ovu činjenicu poziva kao na dokaz njegovog visokog položaja u OVK. Međutim, Veće konstatuje da on na sastanku nije koristio hijerarhijski broj. Fatmir Limaj svoje prisustvo objašnjava time što je tada bio komandant jedinice u mestu u kojem je sastanak održan, tj. u Klečki.⁶⁵¹

256. Tužilaštvo tvrdi da je Kickert posle sastanka sačinio izveštaj u kojem je pisalo da se sastao sa “portparolom OVK Jakupom Krasniqijem, komandantom područja Čelikuom i Rameom Bujom,

⁶⁴⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.198, gde se navodi Prvostepena presuda, 28 i 571.

⁶⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 571.

⁶⁴⁷ *Ibid.*

⁶⁴⁸ *Ibid.*

⁶⁴⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.209, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 128.

⁶⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.210. Vidi i AT. 97 (6.6.2007).

⁶⁵¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.211, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 130.

bivšim sekretarom DSK, a sada službenikom OVK”.⁶⁵² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće nerazumno postupilo kada je ovaj dokaz odbacilo na osnovu tvrdnje Fatmira Limaja da je on bio samo komandant jedinice u Klečki, činjenice da je taj sastanak održan u Klečki, kao i Kickertove izjave da Fatmir Limaj nije bio naveden po broju (za razliku od drugih u hijerarhiji OVK).⁶⁵³

257. Pretresno veće je zaključilo da je 30. jula 1998. godine u Klečki održan treći sastanak predstavnika stranih misija država Evropske zajednice i OVK.⁶⁵⁴ Sastanku su prisustvovali Jan Kickert iz austrijske ambasade i David Slinn iz britanske ambasade u Beogradu. OVK su predstavljali Jakup Krasniqi, portparol OVK, Rame Buja, odgovoran za organizovanje civilnih vlasti na takozvanim slobodnim teritorijama, i Fatmir Limaj.⁶⁵⁵ Što se tiče značaja prisustva Fatmira Limaja na tom sastanku, Pretresno veće konstatuje da on na sastanku nije koristio hijerarhijski broj (kao što je bio slučaj s drugim vođama OVK) i da je svoje prisustvo objasnio time što je tada bio komandant jedinice u mestu u kojem je sastanak održan, tj. u Klečki.⁶⁵⁶

258. Pretresno veće je razmotrilo svedočenje Jana Kickerta da krajem juna 1998. godine “nije bio upoznat sa strukturom [OVK]” i da je stranim misijama bilo teško da ustanove ko su im sagovornici u OVK.⁶⁵⁷ Pored toga, Pretresno veće je navelo i deo iskaza Jakupa Krasniqija u kojem on kaže da je Fatmir Limaj prisustvovao tom sastanku jer se on održavao na području na kojem je bila stacionirana njegova jedinica, odnosno u Klečki. Prema tome, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće razumno postupilo kada je odbilo da prihvati da to svedočenje dokazuje da je Fatmir Limaj bio na položaju komandanta područja koje je obuhvatalo zarobljenički logor Lapušnik.

(d) Dokazni predmet br. P34

259. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće nerazumno postupilo kada je odbilo da prihvati sadržinu dokaznog predmeta br. P34 (propagandni dokumentarni film o OVK snimljen u znak sećanja na palog borca OVK Sadika Shalu), u kojem se navodi da je Fatmir Limaj početkom maja 1998. komandovao jedinicom Čeliku u Lapušniku.⁶⁵⁸ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno razmotrilo *ex post facto* prirodu tog dokumentarnog filma i naizmenično korišćenje izraza

⁶⁵² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.213 (naglasak dodat).

⁶⁵³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.214, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 130.

⁶⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 128, gde se navodi Jan Kickert, T. 677 (23.11.2004), T. 749-750 (23.11.2004); Jakup Krasniqi, T. 3406-3408 (14.2.2005).

⁶⁵⁵ *Ibid.*, gde se navodi Jan Kickert, T. 680 (23.11.2004), T. 749 (23.11.2004); Jakup Krasniqi, T. 3406-3408 (14.2.2005).

⁶⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 130.

⁶⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 131, gde se navodi Jan Kickert, T. 708 (23.11.2004).

⁶⁵⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.215-2.216 i 2.121, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 595.

“Çelikuova jedinica” i “121. brigada”.⁶⁵⁹ Tužilaštvo tvrdi da je struktura 121. brigade postojala mnogo ranije i da je samo *formalizovana* u avgustu 1998. godine.⁶⁶⁰ To jasno pokazuje činjenica da je Sadik Shala, koji je predmet tog dokumentarnog filma, umro 19. jula 1998. godine.⁶⁶¹ Pored toga, tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće nije uzelo u obzir da je u tom dokumentarcu Lahi Ibrahimaj izjavio da je Sadiku Shali dodeljen zadatak da snabdeva Çelikuove *jedinice* u zoni Paštrik. Ono tvrdi da to potkrepljuje dokaze da je Fatmir Limaj bio zadužen za više jedinica u Klečki, a ne samo za jednu.⁶⁶²

260. Pretresno veće je zaključilo da se, iako je očigledno da je dokumentarnim filmom obuhvaćen period od maja do jula 1998. godine, za vojnike Fatmira Limaja ponekad kaže da pripadaju “Çelikuovoj jedinici” ili “121. brigadi”. Pretresno veće je nesporno zaključilo da 121. brigada nije bila formirana u periodu relevantnom za Optužnicu⁶⁶³ i stalo na stanovište da je u drugim iskazima komandna struktura OVK opisana kao “misterija” i “da pre ima difuznu horizontalnu komandnu i koordinacionu strukturu”.⁶⁶⁴

261. Prema tome, Žalbeno veće se uverilo da je bio razuman stav Pretresnog veća da upotreba izraza “121. brigada” za period od maja do jula 1998. godine izaziva razumnu sumnju da, pre avgusta 1998. godine, organizacija 121. brigade nije bila sprovedena u takvoj meri da je Fatmir Limaj bio na položaju komandanta područja koje je obuhvatalo zarobljenički logor Lapušnik.

262. U vezi sa svedočenjem Lahija Ibrahimaja, Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo netačno prikazuje taj iskaz. Taj svedok je naveo da je “[S]adik Shala snabdevao Çelikuovu *jedinicu* u operativnoj zoni Paštrik”,⁶⁶⁵ čime je eksplicitno mislio na samo jednu Çelikuovu jedinicu. Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo što je odbilo da zaključi da taj iskaz potkrepljuje druge dokaze da je Famir Limaj navodno bio zadužen za više od jedne jedinice u Klečki.

(e) Dokazi koji se odnose na potvrde o puštanju na slobodu izdate zarobljenicima

263. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir iskaze koje su dali Vojko i Ivan Bakrač i svedoci L04, L06, L10 i L96 u vezi potvrđama o puštanju na slobodu s

⁶⁵⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.217, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 595.

⁶⁶⁰ Vidi i AT. 90, 96-97, 200-201 (6.6.2007).

⁶⁶¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.217.

⁶⁶² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.219-2.220.

⁶⁶³ Prvostepena presuda, par. 595.

⁶⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 131, gde se navodi dok. PD P61 “Izveštaj ambasadi koji je pripremio svedok Kickert dana 27. juna 1998”, str. 1; Jan Kickert, T. 708 (23.11.2005).

⁶⁶⁵ PD P34.1 “Transkript dokumentarnog video-snimka”, str. 4 (naglasak dodat).

odobrenjem “komandanta Ćelikua”.⁶⁶⁶ Tužilaštvo tvrdi da to pokazuje da je Fatmir Limaj vršio komandnu funkciju u logoru.⁶⁶⁷ Tužilaštvo konkretno tvrdi da svedok L96 potkrepljuje te dokaze da je Fatmir Limaj igrao određenu ulogu u donošenju odluka o zatočavanju i puštanju na slobodu.⁶⁶⁸

264. Fatmir Limaj odgovara da ga, konkretno, svedok L96 nije identifikovao pre suđenja i da je Pretresno veće razumno zaključilo da njegova kasnija identifikacija od strane tog svedoka na televiziji nije pouzdana.⁶⁶⁹ Fatmir Limaj, pored toga, odgovara da svedok L96 u svojim prvobitnim izjavama nije pomenuo “Ćelikua” ili “Fatmira Limaja”⁶⁷⁰ i da je izjavio da tokom svog zatočenja nije video Fatmira Limaja ili komandanta Ćelikua.⁶⁷¹ Pored toga, nema potkrepljujućih dokaza jer je svedok L96 jedini očevidac koji je Fatmira Limaja ili komandanta Ćelikua video na planini Beriša.⁶⁷²

265. Pretresno veće je uzelo u obzir da svedok L10 pred istražiteljem CCIU u avgustu 2001. godine nije pomenuo da su mu dali potvrdu o puštanju na slobodu, a još manje da je na njoj pisalo ime “komandanta Ćelikua”.⁶⁷³ U toku unakrsnog ispitivanja, on je naveo da je do tog propusta došlo verovatno greškom prevodioca.⁶⁷⁴ Kada je reč o svedoku L06, Žalbeno veće konstatuje da je on posvedočio da je na njegovoj potvrdi o puštanju na slobodu pisalo samo njegovo ime i prezime.⁶⁷⁵ Pored toga, Vojko Bakrač je u svojoj izjavi srpskim vlastima datoj 8. jula 1998. godine, koju Pretresno veće navodi, rekao samo to da je njega i njegovog sina Ivana Bakrača na slobodu pustio “OVK”.⁶⁷⁶ Naposletku, kada je reč o svedočenju svedoka L04, Pretresno veće je zaključilo da “ostaje neobjašnjeno” zašto on u toku razgovora koji su s njim vodili istražitelji CCIU 2002. godine nije pomenuo “komandanta Ćelikua” ili nekog drugog “komandanta”.⁶⁷⁷ Pretresno veće je konkretno uzelo u obzir da je on sve vreme svedočenja isticao kako je taj susret s “komandantom Ćelikuom” za njega bio nešto što će pamtili, pošto je doveo do toga da se naloži njegovo puštanje

⁶⁶⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.222. Tužilaštvo u fusnoti 369 tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo i zato što je odbacilo dokaze u vezi s potvrdama o puštanju na slobodu uz obrazloženje da one nisu uvrštene u spis.

⁶⁶⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.222.

⁶⁶⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.75, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 551. Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.29.

⁶⁶⁹ Limajev odgovor, par. 65, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 538-540.

⁶⁷⁰ Limajev odgovor, par. 69, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 553.

⁶⁷¹ Limajev odgovor, par. 66, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 557.

⁶⁷² Limajev odgovor, par. 68, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 554. Vidi i Limajev odgovor, par. 69, fusnota 76, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 557. Limaj ističe da, po pitanju tačaka 9-10 Optužnice i tvrdnje o prisustvu Fatmira Limaja na planini Beriša i njegove odgovornosti za ubistva koja su tamo izvršena, tužilaštvo nije osporilo, pobijalo ili na neki drugi način dovodilo u sumnju bilo koji aspekt Limajevog svedočenja u vezi s tim u toku njegovog unakrsnog ispitivanja.

⁶⁷³ Prvostepena presuda, par. 539, gde se navodi svedok L10, T. 2974-2980 (3.2.2005), T. 3002 (4.2.2005).

⁶⁷⁴ Svedok L10, T. 2980 (3.2.2005).

⁶⁷⁵ Svedok L06, T. 1030 (26.11.2004); vidi i Prvostepena presuda, par. 450.

⁶⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 536, gde se navodi DP P202, str. 7. Vidi i Limajev odgovor, fusnota 61 of par. 62.

⁶⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 543.

na slobodu.⁶⁷⁸ Žalbena veće zaključuje da je Pretresno veće razumno ocenilo gorenavedeno svedočenje. Pored toga, kada je reč o iskazu svedoka L96 da je Fatmir Limaj imao određenu ulogu u odlukama o zatočavanju i puštanju na slobodu,⁶⁷⁹ Pretresno veće je nesporno⁶⁸⁰ zaključilo da ima sumnje u njegovu verodostojnost kada je reč o pravno relevantnim pitanjima i da on mora biti potkrepljen u odnosu na ta pitanja.⁶⁸¹ Uzimajući u obzir gorenavedene zaključke, svedočenje svedoka L96 u tom pogledu nije potkrepljeno. Prema tome, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće nerazumno propustilo da zaključi da dokazi koji se odnose na potvrde o puštanju na slobodu potvrđuju bilo da je Fatmir Limaj lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora, bilo da je imao komandni položaj koji je obuhvatao zarobljenički logor u njegovoj zoni odgovornosti.⁶⁸²

(f) Iskaz koji je dao Fatmir Limaj

266. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno procenilo iskaz Fatmira Limaja,⁶⁸³ prihvativši da njegova zona odgovornosti nije obuhvatala zarobljenički logor Lapušnik.⁶⁸⁴

267. Tužilaštvo konkretno tvrdi da je Pretresno veće prihvatilo da su se borbeni položaji jedinice Čeliku 3 nalazili “u široj okolini” zarobljeničkog logora Lapušnik.⁶⁸⁵ Pretresno veće je takođe konstatovalo uzajamno potkrepljujuće dokaze o lokacijama borbenih položaja na fotografiji snimljenoj iz vazduha koju su obeležili Ruzhdi Karpuzi, svedok L64 i Fatmir Limaj.⁶⁸⁶ U vezi s položajima koje je obeležio Fatmir Limaj, Pretresno veće je zaključilo da “[m]eđutim, na karti nije označeno da je zarobljenički logor [Lapušnik] pod komandom jedinice Čeliku 3”. Prema tome, kako tvrdi tužilaštvo, Pretresno veće je pogrešilo zato što je činjenicu da se Fatmir Limaj opredelio da sebe ne inkriminiše time što bi označio lokaciju zarobljeničkog logora na fotografiji snimljenoj iz vazduha smatralo postupkom dovoljnim da pobije znatan deo dokaza tužilaštva koji govore suprotno.⁶⁸⁷

268. Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije eksplicitno razmotrilo mogući motiv Fatmira Limaja da ne označi lokaciju zarobljeničkog logora na fotografiji. To je, međutim, bilo razumno u

⁶⁷⁸ *Ibid.*

⁶⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 553.

⁶⁸⁰ Vidi Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 2.29: “Limaj ponavlja zaključke Pretresnog veća o verodostojnosti svedoka L96, koje tužilaštvo ne osporava.” Vidi i Limajev odgovor, par. 67-69.

⁶⁸¹ Prvostepena presuda, par. 26.

⁶⁸² Vidi par. 219 gore.

⁶⁸³ Ti dokazi obuhvataju iskaze svedoka odbrane Rexhepa Selimija, Bislima Zyrapija i Elmija Sopijsa. U vezi s iskazima tih svedoka: vidi Limajev odgovor, par. 106, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 598-599. Vidi i Replika tužilaštva, par. 2.43-2.63, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 591-592, 599. Vidi i AT. 98 (6.6.2007). Za Limajev odgovor, vidi AT. 170 (6.6.2007).

⁶⁸⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.223.

⁶⁸⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.224, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 692.

⁶⁸⁶ *Ibid.*

svetlu iskaza koje su dali Ruzhdi Karpuzi i svedok L64, koji borbene položaje jedinice Çeliku 3 nisu označili unutar logora ili u njegovoj neposrednoj okolini, već u široj okolini logora. Prema tome, njihovi iskazi potkrepljuju iskaz Fatmira Limaja po tom pitanju, te Pretresno veće nije pogrešilo u svojoj oceni Limajevog iskaza.

3. Da li je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava ili u utvrđivanju činjeničnog stanja kada je ocenjivalo dokaze koji se odnose na navodnu mogućnost Fatmira Limaja da nametne disciplinu vojnicima OVK u logoru

269. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće takode pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje i pogrešno ocenilo dokaze da je Fatmir Limaj razoružao vojnike, te tako napravilo grešku nerazumno zaključivši da to ne dokazuje da je on na taj način vršio komandna ovlašćenja.⁶⁸⁸

270. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je razoružavanje vojnika jedna od osnovnih disciplinskih funkcija komandanta, kao što je to jasno naveo svedok odbrane Sylejman Selimi.⁶⁸⁹ Ono tvrdi da Pretresno veće to izgleda nije uzelo u obzir kada je ocenjivalo iskaze svedoka L64 i Fadila Kastratija, koji su posvedočili da ih je Fatmir Limaj razoružao i da je to bila disciplinska mera.⁶⁹⁰ Fatmir Limaj je imao ovlašćenje da izriče disciplinske mere i to ovlašćenje je izvršio, te je irelevantno znati *zašto* je došlo do disciplinske akcije.⁶⁹¹ Pored toga, tužilaštvo tvrdi da nepouzdana svedočenje Fatmira Limaja nije trebalo upotrebiti da bi se pobilo uverljivo svedočenje Fadila Kastratija da ga je Fatmir Limaj razoružao i objasnio mu “da OVK ima propise i da se mora održavati disciplina”.⁶⁹²

271. Tužilaštvo takode tvrdi da je Pretresno veće pogrešno zaključilo da svedočenje svedoka L64 pokazuje da je mogućnost Fatmira Limaja da disciplinski kazni bila “ograničena i da nije bila u skladu s onim što se očekuje od jednog komandanta”.⁶⁹³ U vezi s razoružavanjem Kastratija, Pretresno veće je navelo da nije moglo da utvrdi da li taj postupak Fatmira Limaja “pokazuje stvarno ovlašćenje [...] za sprovođenje discipline, a ne samo lični uticaj, ili je bio rezultat njegovog

⁶⁸⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.225-2.226, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 692.

⁶⁸⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.131 i 2.206, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 569, 589-590. Vidi i AT. 97 (6.6.2007).

⁶⁸⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.207, gde se navodi Sylejman Selimi, T. 2084-2085 (17.1.2005). Taj svedok je, u stvari, bio svedok tužilaštva: kako je podsetilo Pretresno veće, “[u] toku izvođenja svojih dokaza, tužilaštvo je tražilo da se četiri svedoka tužilaštva – sva četvorica bivši pripadnici OVK – proglase za svedoke suprotne strane. [...] Veće je u vezi sa svedokom Sylejmanom Selimijem odbilo taj zahtev [...]” (Prvostepena presuda, par. 768, gde se navodi usmena odluka Pretresnog veća od 18. januara 2005. Vidi i AT. 97 (6.6.2007).

⁶⁹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.196.

⁶⁹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.133.

⁶⁹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.130, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 588. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.135.

⁶⁹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.208, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 569.

navodnog pozivanja na naređenje odozgo”.⁶⁹⁴ Tužilaštvo tvrdi da je sam Fatmir Limaj priznao da je razoružao Kastratija, premda je umanjio značaj povoda za to.⁶⁹⁵ Tužilaštvo tvrdi da svi ti dokazi ukazuju na to da je Fatmir Limaj imao stvarnu mogućnost da razoružava vojnike OVK i da je to činio u više navrata.⁶⁹⁶

272. Žalbena veće se uverilo da je Pretresno veće razumno postupilo kada je zaključilo da je svedočenje svedoka L64 nepouzđano zbog nepodudarnosti između njegovog glavnog ispitivanja i unakrsnog ispitivanja.⁶⁹⁷ Budući da je to bio glavni razlog zbog kojeg je odbačeno svedočenje svedoka L64, irelevantno je ispitivati da li je Pretresno veće na osnovu njegovog svedočenja takođe razumno zaključilo da je stvarna mogućnost Fatmira Limaja da disciplinski kazni podređene bila ograničena i da nije bila u skladu s onom koja se očekuje od jednog komandanta.

273. U vezi s Fadilom Kastratijem, Pretresno veće je ispitalo njegovo svedočenje kako bi utvrdilo da li je Fatmir Limaj imao “stvarno ovlašćenje [...] za sprovođenje discipline” ili samo lični uticaj na njega.⁶⁹⁸ Žalbena veće podseća da, u svrhe člana 7(3) Statuta, efektivna kontrola nad podređenima iziskuje raspolaganje stvarnim mogućnostima da se spreče krivična dela podređenih ili da se kazne podređeni izvršiocima krivičnih dela; znatan uticaj koji ne doseže razmere takve efektivne kontrole nije dovoljan.⁶⁹⁹ Žalbena veće se uverilo da tužilaštvo nije pokazalo da nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama iz svedočenja Fadila Kastratija nije mogla da izvede zaključak da je njegovo razoružavanje samo odraz ličnog uticaja Fatmira Limaja, a ne stvarnih ovlašćenja za sprovođenje discipline u smislu efektivne kontrole, što je potrebno za krivičnu odgovornost na osnovu člana 7(3) Statuta.⁷⁰⁰

274. Iz gorenavedenih razloga, Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje i da nije nerazumno postupilo kada je, posle “vrlo pažljive analize”, zaključilo, da u periodu na koji se odnosi Optužnica Fatmir Limaj nije bio na komandnom položaju u OVK koji je obuhvatao komandovanje vojnicima OVK u zarobljeničkom logoru Lapušnik.⁷⁰¹

⁶⁹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.208 i 2.212, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 590.

⁶⁹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.196.

⁶⁹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.208, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 69.

⁶⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 569. To takođe treba posmatrati u svetlu zaključka da je Pretresno veće takođe formiralo “krajnje” negativnu sliku o verodostojnosti svedoka L64 (vidi Prvostepena presuda, par. 28).

⁶⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 590.

⁶⁹⁹ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 266; vidi i *ibid.*, par. 192.

⁷⁰⁰ Tužilaštvo ne tvrdi i ne dokazuje da je Fadil Kastrati bio vojnik OVK iz zarobljeničkog logora Lapušnik; Pretresno veće je zaključilo da je on bio u Lipovici /Blinaje/ kada ga je Fatmir Limaj razoružao.

⁷⁰¹ Prvostepena presuda, par. 601.

4. Zaključak

275. Žalbeno veće se uverilo da Pretresno veće nije pogrešilo što je primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje na ukupnost dokaza. U svetlu ukupnosti dokaza i relevantnih zaključaka Pretresnog veća, Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće razumno zaključilo da Fatmir Limaj ne snosi krivičnu odgovornost ni za jedno krivično delo kojim ga tereti Optužnica, bilo na osnovu člana 7(1) bilo na osnovu člana 7(3) Statuta. Shodno tome, preostali deo prvog osnova za žalbu tužilaštva i drugi osnov za žalbu odbacuju se.

C. Treći osnov za žalbu: udruženi zločinački poduhvat

276. Argumentacija tužilaštva u okviru trećeg osnova za žalbu već je obrađena gore, zajedno s prvim osnovom za žalbu tužilaštva u vezi s Haradinom Balom.⁷⁰² Žalbeno veće podseća na svoje nalaze da je Pretresno veće razumno zaključilo da Fatmir Limaj nije lično učestvovao u zarobljeničkom logoru Lapušnik i da nije bio na komandnom položaju u odnosu na taj logor ni na stražare koji su radili u njemu. Prema tome, Žalbeno veće zaključuje da je u vezi s argumentima tužilaštva po trećem osnovu za žalbu u vezi s Fatmirom Limajem već rešeno.

⁷⁰² Vidi par. 90 gore *et seq.*

VI. ŽALBA TUŽILAŠTVA U VEZI S ISAKOM MUSLIUOM

277. Tužilaštvo tvrdi da je oslobađajuća presuda koju je Pretresno veće izreklo Isaku Musliuu rezultat pogrešne primene kriterijuma dokazivanja. Kao prvo, Pretresno veće je pogrešno primenilo parcijalni pristup oceni dokaza i primenilo kriterijum dokazivanja na pojedinačne činjenice koje nisu morale da se dokažu “van razumne sumnje”. Kao drugo, ono je primenilo kriterijum preispitivanja koji nije bio “van razumne sumnje”, već je podrazumevao *svaku* sumnju, uključujući greške koje se ne zasnivaju na dokazima, logici i zdravom razumu. Tužilaštvo tvrdi da su te greške navele Pretresno veće da donese velik činjeničnih zaključaka koji su, imajući u vidu ukupnost dokaza, potpuno nerazumni.⁷⁰³ Ti zaključci Pretresnog veća isti su, *mutatis mutandis*, kao oni koje je tužilaštvo navelo u svojoj žalbi protiv Fatmira Limaja.⁷⁰⁴

278. Isak Musliu odgovara navodeći suštinski iste argumente kao Fatmir Limaj u svom odgovoru na žalbu tužilaštva na njegovu oslobađajuću presudu.⁷⁰⁵ Isak Musliu, pored toga, tvrdi da je žalba tužilaštva na njegovu oslobađajuću presudu “izopačena”, da potkopava integritet pretresnog postupka i Međunarodnog suda, i da predstavlja zloupotrebu ovlašćenja tužilaštva.⁷⁰⁶

A. Prvi osnov za žalbu: navodno lično učešće Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru

Lapušnik

279. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće pogrešno primenilo kriterijum dokazivanja “van razumne sumnje” i pogrešno primenilo pravo kada je zaključilo da Isak Musliu nije lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora Lapušnik.⁷⁰⁷

1. Da li je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i/ili pogrešno utvrdilo činjenično stanje veštačkim raščlanjivanjem dokaza

280. Tužilaštvo tvrdi da se Pretresno veće svojim parcijalnim pristupom oceni dokaza udaljilo od valjane pravne analize koja utvrđuje da pojedinačno uzeti posredni dokazi mogu biti nedovoljni za

⁷⁰³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par.1.4. Vidi i AT. 87-89 (6.6.2007).

⁷⁰⁴ Vidi gore, par. 147.

⁷⁰⁵ Vidi gore, par. 148. Vidi i Musliuov odgovor, par. 42; *ibid.*, par. 13, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64; *ibid.*, par. 16, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434. Vidi i AT. 190-191 (6.6.2007).

⁷⁰⁶ Musliuov odgovor, par. 5. Vidi i AT. 176-178 (6.6.2007). Žalbeno veće konstatuje da je Žalbeno veće MKSR u predmetu *Ndindabahizi* navelo da je takva upotreba izraza “izopačen” primerena u nekim pravnim sistemima (Drugostepena presuda u predmetu *Ndindabahizi*, par. 107, fusnota 231). Međutim, taj izraz u drugim sistemima može imati sasvim drugačije konotacije. U nemačkom zakonu, na primer, navođenje “izopačene pravde” moglo bi se izjednačiti s poslednjom fazom sudske prakse *Reichsgerichta* za vreme nacističkog režima. Prema tome, da bi se izbegla svaka eventualna dvosmislenost, takve formulacije ne treba koristiti.

⁷⁰⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.6(c), 3.1, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 672-688, 743.

utvrđivanje neke činjenice, dok uzeti zajedno mogu biti presudni.⁷⁰⁸ Tužilaštvo, konkretno, tvrdi da je Pretresno veće svelo svoju ocenu učešća Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru na ograničeni deo dokaza, odnosno na direktnu vizuelnu identifikaciju. Prema tome, ono nije valjano razmotrilo dokaze da je Isak Musliu bio osoba poznata kao Qerqiz(i)⁷⁰⁹ i da su svedoci posvedočili da su u zarobljeničkom logoru vidali osobu koju su znali kao Qerqiz(i)ja, često kako tuče ljude. Ono takođe nije ispravno uzelo u obzir da je u to vreme Isak Musliu gotovo stalno bio u selu Lapušnik, da je često bio u neposrednoj blizini logora i povremeno ga posećivao, kao i to da je imao komandu nad jedinim oružanim snagama koje su delovale na tom području.⁷¹⁰

281. Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je parcijalni pristup Pretresnog veća oceni dokaza doveo do toga da ono pogrešno zaključi da je “L96 jedini svedok koji tvrdi da je prepoznao Isaka Musliua u krugu zarobljeničkog logora Lapušnik”.⁷¹¹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je kolektivni i kumulativni efekat iskaza svedoka L04, L10 i L12 taj da se njima dokazuje prisustvo Isaka Musliua u logoru.⁷¹²

282. Isak Musliu odgovara da je Pretresno veće pravilno obrazložilo svoj pristup dokazima:

[Veće] je u pogledu svake tačke Optužnice za svakog optuženog posebno utvrdilo da li se *na osnovu celokupnih dokaza* van razumne sumnje uverilo da je dokazan svaki element datog krivičnog dela, kao i oblik krivične odgovornosti naveden u Optužnici.⁷¹³

283. On tvrdi da je Pretresno veće pridalo posebnu važnost dokazima o vizuelnoj identifikacija i razmotrilo ih zajedno sa svim dokazima predočenim na sudenju.⁷¹⁴ On tvrdi da je tvrdnja tužilaštva da je Pretresno veće pogrešilo zato što je primenilo parcijalni pristup neutemeljena i da joj protivreče brojne konstatacije Pretresnog veća.⁷¹⁵

284. Ukratko, Isak Musliu tvrdi da Pretresno veće nije pogrešilo što je primenilo kriterijum dokazivanja i da je jedno razumno pretresno veće jasno moglo da donese odluku da ga oslobodi optužbi.⁷¹⁶

⁷⁰⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.3, gde se navodi Prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 35. Tužilaštvo je navelo dalju argumentaciju koja je suštinski ista, *mutatis mutandis*, kao ona navedena u odnosu na Limaja. Vidi i Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 1.4, 3.2, 2.2, 2.19, 2.21-2.23, 3.2, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 10. Vidi i AT. 121-122 (6.6.2007).

⁷⁰⁹ Imena “Qerqiz” i “Qerqizi” ili “Qerqiz(i)” koriste se naizmenično u celoj ovoj Presudi.

⁷¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.4. Vidi i AT. 115-116 (6.6.2007).

⁷¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.8, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 687.

⁷¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.9, 3.6 (svedoci L04 i L10) i 3.7 (svedok L12).

⁷¹³ Musliuov odgovor, par. 18, gde se citira Prvostepena presuda, par. 10 (naglasak dodati).

⁷¹⁴ Musliuov odgovor, par. 20, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 20.

⁷¹⁵ Musliuov odgovor, par. 43-44.

⁷¹⁶ Musliuov odgovor, par. 45. Vidi i AT. 178-182 (6.6.2007).

285. Žalbeno veće konstatuje da je, pored dokaza u vezi s vizuelnom identifikacijom, Pretresno veće uzelo u obzir svedočenja svedoka da je Isak Musliu, u periodu relevantnom za Optužnicu, bio poznat kao “Qerqiz”,⁷¹⁷ da su određeni zarobljenici čuli ime “Qerqiz” dok su ih tukli i da je osoba zvana “Qerqiz” bila gotovo stalno prisutna u zarobljeničkom logoru od oko 28. juna do otprilike 23. jula 1998. godine.⁷¹⁸ Prema tome, Pretresno veće nije primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje samo na ograničeni deo dokaza, odnosno na direktnu vizuelnu identifikaciju Isaka Musliua u logoru. Naprotiv, Pretresno veće je razmotrilo sve izvedene dokaze u vezi s identifikacijom u celini da bi došlo do zaključka da nije dokazano van razumne sumnje da je Isak Musliu lično učestvovao u zarobljeničkom logoru Lapušnik.

2. Da li je Pretresno veće primenilo kriterijum koji predstavlja “dokazivanje van svake sumnje”

286. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno veće, razmatrajući da li je Isak Musliu identifikovan kao osoba koja je učestvovala u zarobljeničkom logoru, u mnogim slučajevima nije primenilo kriterijum dokazivanja “van razumne sumnje”, već kriterijum koji podrazumeva *svaku* sumnju, uključujući sumnju koja se ne zasniva na dokazima, logici ili zdravom razumu.⁷¹⁹

287. Pored toga ili alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo grešku pri utvrđivanju činjeničnog stanja time što, prvo, nije valjano razmotrilo očigledno relevantne dokaze; drugo, nije valjano razmotrilo potkrepljujući učinak svih dokaza da je Isak Musliu lično učestvovao u logoru; i, treće, što je pogrešno ocenilo dokaze.⁷²⁰ Argumenti tužilaštva koji se odnose na navodne greške u primeni prava⁷²¹ sastavni su deo njegove argumentacije o navodnim činjeničnim greškama.⁷²² Stoga će oni biti razmotreni zajedno dalje u Presudi.

(a) Navodni propust da se valjano uzme u obzir činjenica da je Isak Musliu bio poznat kao “Qerqiz(i)”

288. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće stalo na proitvrečna stanovišta u odnosu na to da li je Isak Musliu osoba poznata kao Qerqiz: Iako je ono u više navrata navodilo “Isak Musliu zvani

⁷¹⁷ Prvostepena presuda, par. 675.

⁷¹⁸ Prvostepena presuda, par. 673. Vidi i *ibid.*, par. 20, 683 i 688.

⁷¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.2, 2.4, 3.2 i 3.10.

⁷²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.15, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 672-688. AT. 89 (6.6.2007)

⁷²¹ Za navodnu grešku u primeni prava, vidi: Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.11 -3.13. Za navodno pogrešno utvrđene činjenice: *ibid.*, par. 3.15 -3.16.

⁷²² Vidi Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.14. Vidi i par. 3.11 (3.59), 3.12 (3.54), i 3.13, 3.17-3.19.

Qerqiz”, između ostalog u odeljku pod naslovom “Zaključci”,⁷²³ Pretresno veće je svedočenje svedoka L04 kritikovalo zbog toga što “ne daje pouzdan osnov za zaključak da je Qerqiz zapravo bio Isak Musliu [...]”,⁷²⁴ uprkos tome što je Isaka Musliua identifikovao jedan od zatočenika koji je bio zatočen zajedno sa svedokom L04, koji je, kako je u svom iskazu naveo svedok L04, znao da je Qerqizovo pravo ime Isak Musliu jer su obojica bila iz Račka /Recak/.⁷²⁵ Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je mnoštvom dokaza van svake razumne sumnje utvrđen pseudonim Isaka Musliua.⁷²⁶

289. Isak Musliu odgovara da se, čak i da je njegov nadimak bio Qerqiz, u vezi sa svedokom L04 postavlja pitanje da li je čovek kojeg on nije mogao da identifikuje u stvari bio Isak Musliu. Pored toga, Pretresno veće je u Prvostepenoj presudi konstatovalo da upotreba pseudonima dovodi do konfuzije.⁷²⁷ Što se tiče svedoka L10 i L12, Isak Musliu upućuje na relevantne zaključke Pretresnog veća.⁷²⁸

290. Isak Musliu, pored toga, odgovara da činjenica da postoje dokazi koji potvrđuju da je on bio poznat kao Qerqiz ne znači da su svedoci imali takve dokaze koji bi im pomogli da utvrde da je, u stvari, on bio čovek s maskom za kojeg tvrde da je bio Qerqiz.⁷²⁹ U vezi s argumentom tužilaštva da “ne postoje dokazi da je ime ‘Qerqiz’ moglo eventualno da se odnosi na nekog drugog osim na Isaka Musliua”, Isak Musliu tvrdi da tužilaštvo dna sudenju nije izvelo dokaze da ime “Qerqiz” može razumno da se odnosi samo na njega.⁷³⁰

291. Žalbena veće najpre, konstatuje da između tužilaštva i odbrane Isaka Musliua nije sporno da je u relevantnom periodu navedenom u Optužnici Isak Musliu bio poznat i kao Qerqiz.⁷³¹ Pored toga, Isak Musliu nije osporavao da je bio u Lapušniku⁷³² od maja do jula 1998. godine, iako tvrdi da je u određenim periodima bio u Orahovcu /Rahovec/.⁷³³ Imajući to u vidu, Žalbena veće će sada ispitati da li je Pretresno veće pogrešilo zato što je odbacilo iskaze Ruzhdija Karpuzija i svedoka

⁷²³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.12, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 712. Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 3.12-3.13.

⁷²⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.12, 3.17 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 675), 3.57.

⁷²⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.39 i 3.55, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 675.

⁷²⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.17-3.19, 3.40, 3.55; gde se navode Elmi Sopi, T. 6754 (31.5.2005); Dragan Jašović, T. 5207 (5.4.2005); svedok L64, T. 4358-4359 (15.3.2005); Ruzhdi Karpuzi, T. 3075 (7.2.2005); DP P23, “Black Diary/ Crni dnevnik “Moldan GIPS 1984”, s rukom pisanim beleškama na albanskom jeziku, zaplenjen u domu Isaka Musliua”, str. 2, 5; Završni pretresni podnesak odbrane, par. 1062 (DP DM10, “Izjava Agima Kamerija na osnovu pravila 92bis”); T. 5586 (11.4.2005). Vidi i Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 3.14-3.15.

⁷²⁷ Musliuov odgovor, par. 53, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 24. Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 3.3. Vidi i AT. 183-184 (6.6.2007).

⁷²⁸ Musliuov odgovor, par. 24-25. Vidi i AT. 184 (6.6.2007).

⁷²⁹ Musliuov odgovor, par. 54. Vidi i AT. 184-187 i 191-192 (6.6.2007).

⁷³⁰ Musliuov odgovor, par. 55.

⁷³¹ AT. 116-117 (6.6.2007, tužilaštvo) i 185 (6.6.2007, Musliuova odbrana).

⁷³² Vidi Musliuov pretpretresni podnesak, par. 24.

⁷³³ Vidi Musliuov odgovor, par. 74.

L04, L10, L12, L64 i L96, u kojima su oni identifikovali osobu koja je u zarobljeničkom logoru bila poznata po pseudonimu Qerqiz.

(b) Navodno pogrešna ocena Karpuzijevog iskaza u vezi s tim da je Isaka Musliua video u logoru

292. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće zanemarilo dokaznu vrednost Karpuzijevog iskaza o vizuelnoj identifikaciji Isaka Musliua zvanog Qerqiz u zarobljeničkom logoru kada je zaključilo da je “[s]vedok L96 [...] jedini koji je u svom iskazu naveo da je video Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru Lapušnik bez maske.”⁷³⁴ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno zaključilo “da je *iz kompleksa Gzima Gashija čuo* Isaka Musliua zvanog Qerqiz kako peva u *odi* koja se nalazila s druge strane uskog prilaznog puta u kompleks u kojem je bio zarobljenički logor Lapušnik.”⁷³⁵ Tužilaštvo tvrdi da je Karpuzi posvedočio da je u više prilika lično *video* Isaka Musliua kako peva na gornjem nivou zgrade A1 koja se nalazila u zarobljeničkom logoru.⁷³⁶

293. Isak Musliu odgovara da Karpuzijev iskaz da je Isak Musliu jednom pevao u kompleksu kuća ne može da potvrdi svedočenje svedoka L96 da je video Isaka Musliua u logoru.⁷³⁷ Ukoliko tužilaštvo ozbiljno ne tvrdi da je Isak Musliu pevao dok je tukao svedoka L96 – što svedok L96 nije rekao u svom iskazu – teško je zamisliti kako Karpuzijevo svedočenje može da potkrepi vrlo ozbiljne navode svedoka L96.⁷³⁸ Činjenica da je Isak Musliu možda otpevao neku pesmu u logoru ne potvrđuje zaključak da je lično učestvovao u funkcionisanju logora.⁷³⁹

294. Žalbeno veće smatra da preispitivanje svedočenja Ruzhdija Karpuzija pokazuje da je on rekao da je, u stvari, *video* Isaka Musliua kako peva u zgradi A1⁷⁴⁰ koja se nalazila *u sklopu kompleksa kuća u zarobljeničkom logoru Lapušnik*.⁷⁴¹ Međutim, Žalbeno veće zaključuje, pri čemu sudija Schomburg ima suprotno mišljenje, da čak i da je Isak Musliu ponekad pevao u zarobljeničkom logoru, tužilaštvo nije dokazalo da je zbog toga bilo nerazumno to što Pretresno veće nije zaključilo da je on odgovoran za zločine počinjene u logoru. Pored toga, Žalbeno veće konstatuje da je Ruzhdi Karpuzi posvedočio da ne zna ništa o nekom zarobljeničkom logoru u

⁷³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.46, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 672, 679.

⁷³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.46, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 694 (naglasak dodat).

⁷³⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.47-3.53. Vidi i AT. 118-120, 123-124 i 192-194 (6.6.2007).

⁷³⁷ Musliuov odgovor, par. 60.

⁷³⁸ Musliuov odgovor, par. 64.

⁷³⁹ Musliuov odgovor, par. 64, 68.

⁷⁴⁰ Označena brojem 2 na DP P6, str.1.

⁷⁴¹ Ruzhdi Karpuzi, T. 3095 (7.2.2005, naglasak dodat). Vidi i T. 3092-3096 (7.2.2005) i DP P6, “Knjižica s lokacijama”, str. 1 (U003-2456) i 4 (U008-3669) [DP P128 je DP P6 s oznakama Ruzhdija Karpuzija. Zgradu označenu brojem 2 Ruzhdi Karpuzi je identifikovao kao “odu ?” i ona odgovara zgradi A1]. Vidi i Ruzhdi Karpuzi, T. 3247-3249 (9.2.2005).

Lapušniku.⁷⁴² Stoga se Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Schomburga, nije uverilo da je tužilaštvo dokazalo da je to što je Pretresno veće upotrebilo reč “čuo”, a ne “video”, stvarno uticalo na njegov zaključak u vezi s prisustvom Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru.

(c) Navodno pogrešna ocena iskaza svedoka L04, L10 i L12 u vezi s tim da su videli Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru

295. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće postupilo nerazumno zato što nije uzelo u obzir povezanost između Isaka Musliua i imena “Qerqiz(i)”⁷⁴³ i zato što je zaključilo da su iskazi svedoka L04, L10 i L12 kumulativno nedovoljni da bi se identifikovao Isak Musliu/Qerqiz(i) u logoru.⁷⁴⁴ Tužilaštvo, konkretno, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što se nije pozvalo na svedočenje svedoka L10 da ga je Qerqiz odveo u ostavu i zlostavljao ga, da je Qerqiz izveo Emina Eminija iz ostave i da se Haradin Bala (zvani Shala) obratio imenom Qerqiz osobi koja je uvek nosila masku.⁷⁴⁵ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno veće nerazumno postupilo kad je odbacilo svedočenje svedoka L12 da su ime Qerqiz pominjala lica koja su bila zatočena u štali.⁷⁴⁶

296. Isak Musliu odgovara da, iako su svedoci L04, L10 i L12 na neki način govorili o “izvesnom Qerqizu”, nijedan od njih nije identifikovao Isaka Musliua kao tu osobu poznatu kao Qerqiz.⁷⁴⁷ On tvrdi da je Pretresno veće odlučilo da se ne pozove na svedočenje svedoka L04 koji je rekao da nikada nije video Qerqizovo lice jer je čovek kojeg je identifikovao po tome što je bio poznat kao Qerqiz i za kojeg je saznao da je Isak Musliu uvek nosio masku.⁷⁴⁸ Svedok L04 je u svom iskazu takođe naveo da je to da je čovek kojeg je znao kao Qerqiza poznat pod tim pseudonimom i da je to, u stvari, Isak Musliu, saznao od jednog drugog zatočenika u zarobljeničkom logoru, koji nije pozvan da svedoči, tako da Pretresno veće nije imalo potvrdu onoga što je svedok L04 izjavio.⁷⁴⁹ Sam svedok L04 dao je samo uopšteni opis muškarca za kojeg su mu rekli da se zove Qerqiz⁷⁵⁰ i Qerqiza nije pomenuo u dva od tri razgovora koji su s njim obavili istražni organi u vezi s njegovim zatočenjem u zarobljeničkom logoru.⁷⁵¹

⁷⁴² Ruzhdi Karpuzi, T. 3089 (7.2.2005): “Ole, kada mi je pokazao ovu fotografiju, pitao me je da li prepoznajem taj teren; ja sam rekao 'Da'. Pošto mi je postavio pitanja u vezi sa zatvorom u Lapušniku, rekao je da je zatvor bio ovde; i ja sam mu odgovorio da ne znam ništa o tome, ali da mogu da mu kažem da sam lično boravio na tom području. Ovo je Gezimova kuća i sve je tamo obeleženo, šta je šta.”

⁷⁴³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.19, 3.55.

⁷⁴⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.58.

⁷⁴⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.56, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 677.

⁷⁴⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.57.

⁷⁴⁷ Musliuov odgovor, par. 22.

⁷⁴⁸ Musliuov odgovor, par. 23 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 674) i par. 52.

⁷⁴⁹ Musliuov odgovor, par. 23, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 674-675.

⁷⁵⁰ Musliuov odgovor, par. 23, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 675.

⁷⁵¹ Musliuov odgovor, par. 23, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 676.

297. Tužilaštvo replicira da Isak Musliu meša dve odvojene stvari kada tvrdi da dokazi kojima se dokazuje da je on bio poznat kao Qerqiz nisu bili na raspolaganju svedocima koji su tada bili u logoru kako bi im pomogli da utvrde da je on, u stvari, taj maskirani čovek za kojeg tvrde da je bio Qerqiz: prvo, da li je osoba koja se zove "Qerqiz" bila u zarobljeničkom logoru i, drugo, da li je Isak Musliu bio taj "Qerqiz".⁷⁵² Kako navodi tužilaštvo, Isak Musliu izgleda tvrdi da je Pretresno veće moralo da zaključi da je svaki od svedoka dao iskaz o obe te stvari da bi se dokazalo da je Isak Musliu bio u zarobljeničkom logoru, što praksa Međunarodnog suda ne iziskuje.⁷⁵³

298. Žalbeno veće konstatuje da je, kada je reč o svedoku L10, Pretresno veće stalo na stanovište da je svedok L10, iako je izjavio da je Qerqiza u zarobljeničkom logoru identifikovao kao "maskiranog izvršioca" jer "mu se [Shala] obratio sa "Qerqiz"⁷⁵⁴ i "kasnije saznao da je Qerqiz, u stvari, Isak Musliu",⁷⁵⁵ "priznao da nije mogao da razlikuje Qerqiza od drugih vojnika u logoru zbog maske koju je nosio."⁷⁵⁶ Prema tome, Pretresno veće je zaključilo da svedok L10 "ne daje dokaze na osnovu kojih Veće može pouzdano da zaključi da je čovek u zarobljeničkom logoru Lapušnik za koga L10 kaže da ga je tada znao kao Qerqiza, u stvari, Isak Musliu".⁷⁵⁷ Taj zaključak je na osnovu dokaza bio razuman zaključak. Iako je za svedoka L10 načelno zaključeno da je verodostojan,⁷⁵⁸ Žalbeno veće se nije uverilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz njegovog svedočenja taj da je "maskirani izvršilac" koji je dolazio u ostavu bio Qerqiz. U svakom slučaju, takav zaključak ne utiče na krivičnu odgovornost Isaka Musliua. Haradin Bala (zvani Shala), koji se navodno obratio "maskiranom izvršiocu" sa Qerqiz, nije svedočio na suđenju. Osim što je naveo Shalu, svedok L10 je dao prilično neodređen opis fizičkog izgleda "maskiranog izvršioca", posvedočivši da je čovek za kojeg misli da je Qerqiz bio "snažne građe, ne mnogo visok, da je nosio maskirnu uniformu (a ne crnu, kako je naveo L04) i da je imao automatsku pušku". Pored toga, Pretresno veće je navelo da on nije "objasnio kako i od koga je saznao Qerqizovo pravo ime ili puno ime i prezime",⁷⁵⁹ osim činjenice da "[s]vedok L10 još neodređenije navodi da mu je Emin Emini takođe jednom rekao da je 'taj momak iz Račka'".⁷⁶⁰ Pored toga, u svetlu svog zaključka da upotreba pseudonima stvara konfuziju⁷⁶¹ i barem u odsustvu eventualnih konkretnih dokaza o tome koliko je pseudonim "Qerqiz" bio uobičajen ili neuobičajen, Pretresno veće nije bilo

⁷⁵² Replika tužilaštva, par. 3.7-3.8.

⁷⁵³ Replika tužilaštva, par. 3.8, gde se navodi Odluka po prijedlogu za donošenje oslobađajuće presude u predmetu *Kunarac*, 3. jul 2000, par. 4.

⁷⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 677, gde se navodi svedok L10, T. 2950-2951 (3.2.2005), T. 3048 (4.3.2005).

⁷⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 677, gde se navodi svedok L10, T. 2951 (3.2.2005).

⁷⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 677, gde se navodi svedok L10, T. 2950 (3.2.2005).

⁷⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 677.

⁷⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 35.

⁷⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 677.

⁷⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 677, gde se navodi svedok L10, T. 3048 (4.3.2005).

⁷⁶¹ Prvostepena presuda, par. 24.

obavezno da zaključi van razumne sumnje da je svako ko je naveden kao “Qerqiz”, u stvari, bio Isak Musliu. Shodno tome, Žalbeno veće zaključuje, pri čemu sudija Schomburg ima suprotno mišljenje, da taj iskaz ne iziskuje jedini razuman zaključak da je Qerqiz/Isak Musliu bio taj “maskirani izvršilac” kojeg navodi svedok L10.

299. U vezi sa svedokom L04, Pretresno veće je zaključilo njegovo svedočenje “ne daje pouzdan osnov za zaključak da je Qerqiz zapravo bio Isak Musliu”.⁷⁶² Žalbeno veće konstatuje da svedok L04 nikada nije rekao da je u bilo kojoj prilici video lice Isaka Musliua.⁷⁶³ Pored toga, Pretresno veće je kao dokaz iz druge ruke ocenilo svedočenje svedoka L04 u vezi s njegovim razgovorom s jednim drugim zatočenikom, po kojem je taj drugi zatočenik identifikovao čoveka koji ga je izveo po tome što je korišćen pseudonim Qerqiz, a koji je, u stvari, bio Isak Musliu. Žalbeno veće konstatuje da taj drugi zatočenik nije pozvan da svedoči i da Pretresno veće nije imalo mogućnost da detaljnije ispita na osnovu čega je taj zatočenik navodno identifikovao Musliua u logoru.⁷⁶⁴ Prema tome, Pretresno veće je razumno zaključilo da svedočenje svedoka L04 ne daje “pouzdan osnov za zaključak da je Qerqiz zapravo bio Isak Musliu niti da je Isak Musliu služio u zarobljeničkom logoru Lapušnik.”⁷⁶⁵

300. U vezi sa svedočenjem svedoka L12, Pretresno veće je bilo sledećeg mišljenja:

[z]a razliku od L04 i L10, koji su izjavili da su videli Qerqiza u zarobljeničkom logoru, L12 je naveo samo to da je pseudonim Qerqiz čuo dok je tamo bio zatočen. Iz njegovog iskaza proizlazi da je Qerqiza jednom prilikom pomenulo jedno od lica koja su ga tukla tokom zatočenja u zarobljeničkom logoru Lapušnik.⁷⁶⁶

Žalbeno veće konstatuje da je svedok L12 u svom iskazu naveo da su ga jednom prilikom u zarobljeničkom logoru napali dve žene i dva muškarca i da se jedna od tih žena obratila jednom muškarcu sa “Qerqizi” i “brate”, a da se ta osoba njoj obratila sa “sestro”. Žalbeno veće, pored toga, konstatuje da je svedočenje svedoka L12 bilo delimično nedosledno, posebno u vezi s identitom osoba koje su ga tukle.⁷⁶⁷ Žalbeno veće takođe konstatuje da svedok L12 na jednom mestu navodi “Rrahmana Qerqizija”, umesto samo “Qerqizija”⁷⁶⁸ – što je izvor dodatne pometnje budući da se ime “Rrahman” na drugim mestima ne dovodi u vezu s imenom “Qerqizi” ili s Isakom Musliuom. Takođe, kako je konstatovalo Pretresno veće, svedok L12 nije u svom iskazu rekao da je lično video osobu kojoj se neko obratio sa Qerqiz. Žalbeno veće zaključuje da se iz svedočenja svedoka

⁷⁶² Prvostepena presuda, par. 675.

⁷⁶³ Prvostepena presuda, par. 674.

⁷⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 674 (gde se navodi svedok L04, T. 1173-74 [30.11.2005]), 675.

⁷⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 675.

⁷⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 678, gde se navodi svedok L12, T. 1808-1811 (13.12.2004).

⁷⁶⁷ Svedok L12 je najpre rekao da ga je tukao Shala, zatim je izjavio da ga Shala nije tukao, već da su ga tukle četiri osobe, a onda je rekao da ga nisu tukli muškarci, već da su ga tukle samo dve žene, T. 1808-1810 (13.12.2004).

L12 ne može izvesti jedini razuman zaljučak da je “Qerqiz” bio prisutan kada su svedoka L12 u navedenoj prilici tukli. Shodno tome, Pretresno veće je razumno postupilo kada se suzdržalo od zaključka da je Qerqiz učestvovao u premlaćivanju svedoka L12.

301. Ukratko, pošto je razmotrilo gorenavedene zaključke Pretresnog veća u vezi sa svedočenjem svedoka L04, L10 i L12, Žalbena veće se nije uverilo, pri čemu sudija Schomburg ima suprotno mišljenje u odnosu na svedoka L10, da je jedini razuman zaljučak koji se može izvesti iz dokaza taj da su navedeni svedoci identifikovali Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru.

(d) Navodno pogrešna ocena svedočenja svedoka L64 da je Isak Musliu imao pristup zarobljeničkom logoru i ulazio u njega

302. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće nelogično zaključilo da, “[i]ako se [svedok L64] seća da ga je [Qerqiza] video dva-tri puta da ulazi, u zarobljeničkom logoru ga nikada nije video”, pošto je teško razumeti gde je Pretresno veće mislilo da je Isak Musliu mogao tačno da bude između ulaska i izlaska iz logora ako ne “u” logoru.⁷⁶⁹ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir predmet u celini kada je konstatovalo da “[n]ema drugih dokaza koji potvrđuju ili opovrgavaju ovaj aspekt svedočenja L64”.⁷⁷⁰

303. Međutim, Žalbena veće podseća da Pretresno veće “ne može da prihvati verodostojnost i pouzdanost svedočenja [...] L64 ako nema nezavisne potvrde [...] u nekim bitnim pojedinostima”.⁷⁷¹ Žalbena veće je gore već zaključilo da je Pretresno veće razumno postupilo kada je odbacilo iskaze Ruzhdija Karpuzija i svedoka L10, L04 i L12 u vezi s prisustvom Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru. U svetlu tih zaključaka, Žalbena veće se uverilo da svedočenje svedoka L64 u vezi s prisustvom Isaka Musliua u logoru u nekoj materijalnoj pojedinosti ne potkrepljuju drugi dokazi koji se moraju prihvatiti.

(e) Navodno pogrešna ocena svedočenja svedoka L96 u vezi s identifikacijom Isaka Musliua u logoru

304. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo što je svedočenje svedoka L96 da je u logoru dvaput video Isaka Musliua bez maske okarakterisalo kao “nepotkrepljeno” i zaključilo da “drugi

⁷⁶⁸ Svedok L 12, T. 1808 (13.12.2004).

⁷⁶⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.59, gde se navodi svedok L64, T. 4464-4465 (16.3.2005) i Prvostepena presuda, par. 686-687.

⁷⁷⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.60, 3.29-3.38. Vidi i AT. 202-204 (6.6.2007).

⁷⁷¹ Prvostepena presuda, par. 687 (naglasak dodat). Vidi i *ibid.*, par. 28.

zatvorenici zatočeni u ostavi nisu potvrdili susrete L96 s Isakom Musliuom, kao ni njegovo navodno premlaćivanje u zarobljeničkom logoru”.⁷⁷²

305. Tužilaštvo tvrdi da svedoka L96 nisu držali u ostavi kada je video osobu identifikovanu kao Isak Musliu, već da je bio na spratu u zgradi A1.⁷⁷³ Taj iskaz je potvrdio Karpuzi koji je u više prilika video Isaka Musliua kako peva u jednoj prostoriji na spratu u zgradi A1,⁷⁷⁴ kao i drugi posredni dokazi.⁷⁷⁵ Prema tome, Pretresno veće je nerazumno postupilo kada je tražilo da iskaz svedoka L96 potvrdi neka druga osoba koja je bila zatočena u *ostavi*. Što se tiče potkrepljivanja od strane zatočenika koji su držani zajedno sa svedokom L96 kada je Isak Musliu ušao u zgradu A1, tužilaštvo tvrdi da je Shaban Hoti ubijen,⁷⁷⁶ da su se Bajrush Rexhaj i Sahit Beqaj priključili OVK,⁷⁷⁷ a da Alush Luma i jedna neidentifikovana osoba iz Varigovca /Varigove/ nisu svedočili.⁷⁷⁸ Tužilaštvo stoga tvrdi da ne iznenađuje da svedoci zatočeni u zgradi A1 nisu mogli da potvrde susrete svedoka L96 s Isakom Musliuom.⁷⁷⁹

306. Tužilaštvo, pored toga, navodi da je Pretresno veće nerazumno postupilo kada je odbacilo svedočenje svedoka L96 da je Isaka Musliua poznao od detinjstva, kada su živeli u susednim selima, te da ga je tako prepoznao u logoru, zaključivši da nema dokaza o njihovim konkretnim direktnim susretima niti konkretnog opisa njihove “povezanosti”.⁷⁸⁰

307. Musliu odgovara da je Pretresno veće razumno zaključilo da susreti svedoka L96 s njim nisu potvrđeni, da je on tada možda bio u Orahovcu i da svedok L96 nije pomenuo prisustvo Isaka Musliua u logoru u razgovorima koje su s njim obavile srpske vlasti i istražitelji CCIU u avgustu 1998. godine.⁷⁸¹

308. U vezi s iskazom koji je dao svedok L96, Pretresno veće je smatralo da

ne može biti u dovoljnoj meri uvereno da može da prihvati svedočenje [...] L96 [...] da je Isak Musliu bio u zarobljeničkom logoru Lapušnik u okolnostima koje su opisali⁷⁸²

i da

⁷⁷² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.41 (naglasak izostavljen), gde se navodi Prvostepena presuda, par. 681-682. Vidi i AT. 119 i 202-204 (6.6.2007).

⁷⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.42, gde se navodi svedok L96, T. 2301-2302, 2306, 2316 (24.1.2005).

⁷⁷⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.42, 3.46-3.53.

⁷⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.42, 3.29-3.38.

⁷⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.43, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 474.

⁷⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.43.

⁷⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁷⁹ *Ibid.*

⁷⁸⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.44, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 682.

⁷⁸¹ Musliuov odgovor, par. 29-31. Međutim, u vezi s poslednjim argumentom, vidi Prvostepena presuda, par. 684.

⁷⁸² Prvostepena presuda, par. 687.

drugi zatvorenici zatočeni u ostavi nisu potvrdili susrete L96 s Isakom Musliuom, kao ni njegovo navodno premlaćivanje u zarobljeničkom logoru[.]

zaključivši iz toga da je njegov iskaz “nepotkrepljen”.⁷⁸³

309. Žalbeno veće ne vidi grešku u tim zaključcima Pretresnog veća. Konkretno, Pretresno veće nije pogrešilo zato što je tražilo da se iskaz svedoka L96 da je video Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru potkrepi, jer je Pretresno veće zaključilo da

ne može da prihvati verodostojnost i pouzdanost svedočenja ni L96 ni L64 ako nema nezavisne potvrde njihovih iskaza u nekim bitnim pojedinostima.⁷⁸⁴

Iako Žalbeno veće zaključuje da je Pretresno veće pogrešno konstatovalo da je svedok L96 posvedočio da je Isaka Musliua prvi put u logoru video u ostavi – ispitivanje svedočenja svedoka L96 pokazuje da je on naveo da je Isaka Musliua video prvog dana svog zatočenja u prostoriji na spratu zgrade A1,⁷⁸⁵ – gorenavedeni zaključci o svedočenju Ruzhdija Karpuzija i svedoka L04, L10 i L12 pokazuju da iskaz svedoka L96 da je video Isaka Musliua u logoru nije potkrepljen.

310. Prema tome, Žalbeno veće se nije uverilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu dokaza taj da drugi dokazi potkrepljuju iskaz svedoka L96 o tome da je u dva navrata video Isaka Musliua bez maske u logoru.

(f) Navodni propust da se uzme u obzir prisustvo Isaka Musliua u selu Lapušnik, u zarobljeničkom logoru i njegovoj okolini

311. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće, prilikom utvrđivanja da li je Isak Musliu lično učestvovao u zarobljeničkom logoru, nerazumno postupilo i zato što je propustilo da uzme u obzir dokaze o gotovo stalnom prisustvu Isaka Musliua u Lapušniku, o tome da je često bio u neposrednoj blizini logora, a ponekad i u samom logoru.⁷⁸⁶ Konkretno, tužilaštvo ukazuje na Musliuov Pretpretresni podnesak u kojem on “prihvata da je Isak Musliu bio stacioniran u Lapušniku od maja do jula 1998. godine – ali ne stalno”, i na fusnotu u kojoj se navodi da se Isak Musliu “povremeno vraćao kući da obiđe svoju porodicu i da je učestvovao u dejstvima izvan Lapušnika”.⁷⁸⁷

⁷⁸³ Prvostepena presuda, par. 682.

⁷⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 687. Vidi i *ibid.*, par. 26.

⁷⁸⁵ DP P6 “Knjižica s lokacijama”, str. 4, svedok L96, T. 2294-2308, posebno T. 2306 (24.1.2005).

⁷⁸⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.24, 3.26-3.28, 3.85-3.88. Vidi i AT. 116 (6.6.2007).

⁷⁸⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.25, 3.26, 3.71-3.72 i 3.74. Vidi i Replika tužilaštva na podnesak respondenta, par. 3.35-3.37.

312. Isak Musliu odgovara da nečije prisustvo u neposrednoj blizini logora ne može razumno dati povoda za zaključak o učešću te osobe u njemu⁷⁸⁸ i navodi Pretpretresni podnesak tužilaštva:

[Zbog] udaljenosti logora od glavnog puta i njegove lokacije u kompleksu okruženom zidom (koji je stalno bio pod stražom) bilo je moguće da logor ostane relativno neprimećen, čak i od strane vojnika OVK u selu i na obližnjim linijama fronta.⁷⁸⁹

313. Žalbena veće podseća na svoje ranije zaključke da se iz iskaza Ruzhdija Karpuzija i svedoka L04, L10, L12, L64 i L96 ne može izvesti jedini razuman zaključak da je Isak Musliu bio prisutan u logoru u periodu na koji se odnosi Optužnica. U svetlu tih zaključaka, Žalbena veće se uverilo da je jedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama mogla da zaključi da sama neposredna blizina borbenih položaja jedinice Çeliku 3 zarobljeničkom logoru ne potkrepljuje zaključak da je Isak Musliu bio prisutan i da je lično učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora.⁷⁹⁰

3. Zaključak

314. Ukratko, Žalbena veće se uverilo, pri čemu sudija Schomburg ima suprotno mišljenje, da je Pretresno veće, bez obzira na neke manje greške u razmišljanju Pretresnog veća koje nemaju uticaja na osuđujuću presudu, razumno ocenilo ukupnost dokaza i zaključilo da Isak Musliu nije bio prisutan u zarobljeničkom logoru i da nije učestvovao u njegovom funkcionisanju.

315. Prvi osnov za žalbu tužilaštva stoga se odbija.

B. Drugi osnov za žalbu : Navodna Musliuova komanda i kontrola nad vojnicima OVK u zarobljeničkom logoru

316. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je jedinica Çeliku 3 bila odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora, da su pripadnici te jedinice u njemu obavljali dužnosti i da je Isak Musliu bio na položaju efektivne kontrole nad onim vojnicima koji su učestvovali u zločinima u zarobljeničkom logoru, među kojima su bili i Haradin Bala i drug pripadnici jedinice Çeliku 3.⁷⁹¹ Po mišljenju tužilaštva, taj propust je u suprotnosti s nekoliko zaključaka Pretresnog veća, odnosno da su zarobljeničkim logorom upravljali i u njemu radili vojnici OVK,⁷⁹² da se on nalazio južno od glavnog puta Peć - Priština i da je, zapravo, jedina

⁷⁸⁸ Musliuov odgovor, par. 66.

⁷⁸⁹ Pretpretresni podnesak tužilaštva, par. 39.

⁷⁹⁰ Iz tog istog razloga, Žalbena veće se neće baviti argumentima tužilaštva da Pretresno veće kada je razmatralo pitanje da li je Musliu bio prisutan u logoru, nije valjano razmotrilo dokaze da je Musliu bio "neposredni komandant snaga OVK u Lapušniku, uključujući one u zarobljeničkom logoru", Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.29-3.30, 3.39, 3.76-3.142.

⁷⁹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.78 i 3.144(6). Vidi i *ibid.*, par. 3.76.

⁷⁹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.76 i 3.86, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 174, 273, 279, 282.

jedinica OVK koja se nalazila južno od tog puta bila jedinica Čeliku 3.⁷⁹³ Tužilaštvo tvrdi da bi Pretresno veće, pošto je zaključilo da je Isak Musliu vršio komandu i kontrolu nad jedinicom Čeliku 3, takođe zaključilo da je on vršio komandu i kontrolu nad vojnicima OVK u logoru da nije propustilo da zaključi da je jedinica Čeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom.⁷⁹⁴ Pored toga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je Isak Musliu *taj* koji je bio glavni zapovednik jedinice Čeliku 3, umesto što je zaključilo da je on samo bio na “rukovodećem položaju” u toj jedinici.⁷⁹⁵

1. Navodne greške u primeni prava i utvrđivanju činjeničnog stanja

317. Slično prvom osnovu za žalbu, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo jer je primenilo kriterijum “dokazivanja van *svake* sumnje”⁷⁹⁶ i jer je primenilo pogrešan parcijalni pristup dokazima,⁷⁹⁷ što je dovelo do pogrešnih zaključaka u vezi s položajem komande i kontrole Isaka Musliua.⁷⁹⁸

318. Žalbena veće primećuje da tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće napravilo greške i u primeni prava i u utvrđivanju činjeničnog stanja u vezi s istim zaključcima.⁷⁹⁹ Prema tome, Žalbena veće će pri ispitivanju navoda tužilaštva razmotriti te dve vrste grešaka zajedno. Ono će se najpre pozabaviti navodnim greškama u oceni uloge jedinice Čeliku 3 i njenih pripadnika u vezi sa zarobljeničkim logorom, a zatim navodnim greškama u oceni tačne prirode Musliuovog komandnog položaja.

(a) Da li je jedinica Čeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom Lapušnik

(i) Čeliku 3 je bila jedina jedinica OVK južno od glavnog puta Peć- Priština

319. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće praktično zaključilo da je Čeliku 3 bila jedina jedinica OVK koja je u periodu na koji se odnosi Optužnica bila stalno raspoređena južno od glavnog puta Peć-Priština.⁸⁰⁰ Moglo bi se tvrditi da to sledi iz dva zaključka Pretresnog veća, odnosno

da su se, izuzev jedinice “Pellumbi”, koja se izvesno vreme u julu 1998. nalazila na određenoj udaljenost južno od položaja zarobljeničkog logora Lapušnik, i jedinice Čeliku 3 na položaju koji

⁷⁹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.76, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 702, 713.

⁷⁹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.76.

⁷⁹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.77, 3.83. Vidi i AT. 125-127 i 204-205 (6.6.2007). Za Musliuov odgovor, vidi AT. 188-189 (6.6.2007).

⁷⁹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 2.1-2.29, 3.79.

⁷⁹⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.3-3.9, 3.79, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 690-716.

⁷⁹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.79-3.80.

⁷⁹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.80-3.81.

⁸⁰⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.85.

je bio u široj okolini zarobljeničkog logora Lapušnik, sve druge jedinice nalazile severno od glavnog puta Peć-Priština⁸⁰¹

i da

[o]gromna većina dokaza [...] ukazuje na to da se nekoliko jedinica OVK, od kojih je svaka imala svoju komandu, nalazilo na tom području, ali, uz jedan izuzetak na neko vreme u julu, ne južno od glavnog puta [...].⁸⁰²

Tužilaštvo, pored toga, podseća da je Pretresno veće u više navrata konstatovalo da je zarobljenički logor Lapušnik bio "zarobljenički logor koji je vodila OVK" i da su njime upravljali vojnici OVK,⁸⁰³ kao i da ima dosta dokaza da su pripadnici jedinice Čeliku 3 učestvovali u funkcionisanju zarobljeničkog logora, a da ne postoje dokazi da je tu ulogu imao bilo koji drugi subjekt.⁸⁰⁴ Prema tome, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je jedinica Čeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom.⁸⁰⁵

320. Zaključci Pretresnog veća u vezi s tim pitanjem dvosmisleni su: iako je stalo na stanovište da su sve jedinice OVK, u relevantnom periodu, bile locirane *severno od glavnog puta Peć-Priština*, izuzimajući jedinicu "Pellumbi" (izvesno vreme u julu 1998. godine) i *položaja jedinice Čeliku 3* u široj okolini Lapušnika,⁸⁰⁶ ono je kasnije je zaključilo da se nekoliko jedinica OVK nalazilo na području sela Lapušnik, "ali, *uz jedan izuzetak na neko vreme u julu, ne južno od glavnog puta*".⁸⁰⁷ Pošto je Pretresno veće zaključilo da je jedinica "Pellumbi" bila ta koja se izvesno vreme u julu 1998. godine nalazila južno od lokacije zarobljeničkog logora Lapušnik,⁸⁰⁸ ono nije zaključilo da je Čeliku 3 bila jedina jedinica locirana južno od glavnog puta. Stoga Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće zaključilo da je jedinica Čeliku 3 bila jedina jedinica OVK koja je, u periodu na koji se odnosi Optužnica, bila stalno raspoređena južno od glavnog puta Peć- Priština, gde se nalazio zarobljenički logor.

(ii) Ni jedinica "Pellumbi" ni "posetioci koji su koristili priliku" nisu mogli da upravljaju logorom

321. Tužilaštvo tvrdi da nema dokaza da je jedinica "Pellumbi" upravljala zarobljeničkim logorom, jer je Pretresno veće konstatovalo da je jedinica "Pellumbi" bila prisutna južno od glavnog puta samo jednim delom jula 1998. godine (dok je zarobljenički logor funkcionisao "najkasnije od

⁸⁰¹ Prvostepena presuda, par. 702.

⁸⁰² Prvostepena presuda, par. 713.

⁸⁰³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.86, 3.99, 3.103, s daljim navodima iz Prvostepene presude.

⁸⁰⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.87.

⁸⁰⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.105.

⁸⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 702.

⁸⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 713.

sredine juna 1998. do 25. ili 26. jula 1998. godine),⁸⁰⁹ kao i u drugom selu Kišna Reka /Kizhareke/.⁸¹⁰ Isto tako, zaključak da su vojnici iz jedinica severno od glavnog puta “s vremena na vreme odlazili u selo s južne strane puta i tamo jeli i spavali”⁸¹¹ nema uticaja na nužan zaključak da je jedinica Čeliku 3 rukovodila zarobljeničkim logorom. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir iskaz Sylejmana Selimija – komandanta zone OVK kojoj je pripadala jedinica "Pellumbi" – da su vojnici koji su napuštali zonu morali da imaju dozvolu.⁸¹²

322. Tužilaštvo takode tvrdi da su, iako je Pretresno veće napomenulo da Elmi Sopi “ne precizira koji su vojnici OVK obojevali u kuhinji Gzima Gashija”,⁸¹³ Ruzhdi Karpuzi i svedok L64 jasno naveli da su oni, kao pripadnici jedinice Čeliku 3, jeli tamo.⁸¹⁴ Nema dokaza koji ukazuju na to da su vojnici koji su ponekad spavali i jeli južno od glavnog puta upravljali zarobljeničkim logorom.⁸¹⁵

323. Tužilaštvo tvrdi da se zaključci u vezi s dužnostima Haradina Bale u zarobljeničkom logoru, koje ukazuju na određeni stepen organizacije, podudaraju sa zaključkom Pretresnog veća da je logor vodio OVK: “uslovi zatočenja [...] za svaku osudu” su “u velikoj meri zavisili od činjenja *ili nečinjenja* Haradina Bale” i Haradin Bala je bio taj koji je “nadzirao” pražnjenje kofa koje su služile kao toalet iz ostave i štale.⁸¹⁶ Stepem organizacije dalje potvrđuju, između ostalog, dosledni iskazi svedoka žrtava “po pitanju prisustva stražara u kompleksu”,⁸¹⁷ “slične okolnosti” pod kojima su žrtve otete i identifikacija pojedinih vojnika OVK od strane nekoliko svedoka, kao i slična uputstva koja su stražari OVK dali nekim od zatočenika koji su pušteni na slobodu.⁸¹⁸ Osim toga, Pretresno veće je zaključilo sledeće:

činjenica da je zarobljenički logor funkcionisao najmanje šest nedelja i da je u njemu bilo zatočeno preko trideset lica mogla bi da govori o tome da se on u svom funkcionisanju oslanjao na saradnju određenog broja pojedinaca [...].⁸¹⁹

324. Žalbeno veće se uverilo da se na osnovu dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da je jedinica Čeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom, budući da se može razumno zaključiti da su vojnici iz jedinice "Pellumbi" i/ili vojnici iz jedinica severno od glavnog puta učestvovali u

⁸⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 702.

⁸⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 282.

⁸¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.97, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 698, 701.

⁸¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.97, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 713.

⁸¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.104, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 107.

⁸¹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.98, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 695.

⁸¹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.98.

⁸¹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.98.

⁸¹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.100, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 652.

⁸¹⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.101, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 276.

⁸¹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.101, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 273, 280.

⁸¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.102, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 666.

funkcionisanju zarobljeničkog logora. Žalbena veće prima na znanje zaključke Pretresnog veća da je zarobljenički logor Lapušnik bio “zarobljenički logor koji je vodila OVK” i da su njime upravljali vojnici OVK.⁸²⁰ Tužilaštvo nije dokazalo da su upravljanje logorom morali vršiti vojnici iz jedne konkretne jedinice OVK kao što je jedinica Čeliku 3. Konkretno, argumenti tužilaštva u vezi sa stepenom organizacije u logoru, kojim se navodno dokazuje da ga je vodio OVK,⁸²¹ ne isključuju razuman zaključak da su logor vodili vojnici OVK iz drugih jedinica.

325. Osim toga, na osnovu dokaza ne može se izvesti jedini razuman zaključak da vojnici iz drugih jedinica OVK koji su ponekad jeli u kompleksu kuća Gzima Gashija nisu mogli da budu među onim vojnicima OVK koji su upravljali zarobljeničkim logorom. Prvo, Elmi Sopi “ne precizira koji su vojnici OVK obovali u kuhinji Gzima Gashija”,⁸²² što omogućava da se izvede razuman zaključak da su tamo jeli vojnici iz jedinica severno od glavnog puta; drugo, iskazi Ruzhdija Karpuzija i svedoka L64 da su vojnici jedinice Čeliku 3 jeli u kuhinji Gzima Gashija⁸²³ ne daju osnova da se kao nerazuman odbaci zaključak da su to radili i vojnici iz drugih jedinica OVK. Takođe, vojnici iz jedinice "Pellumbi" mogli su biti među onima koji su ponekad jeli i spavali u kompleksu kuća Gzima Gashija, posebno – ali ne obavezno samo tada – tokom jednog dela jula 1998. godine, kada se ta jedinica nalazila južno od glavnog puta, u selu Kišna Reka. Konkretno, tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir svedočenje Sylejmana Selimija, komandanta zone OVK kojoj je pripadala jedinica "Pellumbi", koji je u svom iskazu rekao da je vojnicima koji su napuštali zonu bila potrebna dozvola. Taj iskaz ne navodi na jedini razuman zaključak da vojnici jedinice "Pellumbi" nisu mogli da učestvuju u funkcionisanju zarobljeničkog logora, budući da nisu izvedeni dokazi u vezi s tim da li su takve dozvole date.

(iii) Navodna greška u vezi s kriterijumom razumne sumnje: neposredni dokazi

326. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što je tražilo neposredne dokaze da bi utvrdilo ulogu jedinice Čeliku 3 u zarobljeničkom logoru.⁸²⁴

[N]ema *neposrednih* dokaza koji utvrđuju da je jedinica Čeliku 3 bila odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora ili da su pripadnici jedinice Čeliku 3 obavljali dužnosti u zarobljeničkom logoru..⁸²⁵ [...] Bez zadovoljavajućih neposrednih dokaza [...], nema dovoljno dokaza na osnovu

⁸²⁰ Prvostepena presuda, par. 273, 276, 278-279.

⁸²¹ Vidi Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.100-3.102.

⁸²² Prvostepena presuda, par. 695.

⁸²³ Ruzhdi Karpuzi, T. 3090 (7.2.2005); svedok L64, T. 4386 (15.3.2005, delimično zatvorena sednica); T. 4421, T. 4438, T. 4443-4447 (16.3.2005).

⁸²⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.94.

⁸²⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.95, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 714.

kojih bi se utvrdilo da je optuženi Isak Musliu bio komandant OVK u zarobljeničkom logoru ili da je imao rukovodeći položaj ili vršio kontrolu u njemu.”⁸²⁶

327. Tužilaštvo tvrdi da su posredni dokazi dovoljni da potkrepe osuđujuću presudu,⁸²⁷ da uslov da se izvedu neposredni dokazi predstavlja pogrešnu primenu kriterijuma dokazivanja van razumne sumnje i da je ta greška tesno povezana s greškom veštačkog raščlanjavanja dokaza.⁸²⁸

328. Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešno primenilo pravo kada je zaključilo da “nema *neposrednih* dokaza koji utvrđuju da je jedinica Čeliku 3 bila odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora”.⁸²⁹ Iako upotreba izraza “neposredni dokazi” nominalno može da ukaže na to da Pretresno veće nije uzelo u obzir posredne dokaze, iz Prvostepene presude je očigledno da je Pretresno veće takode uzelo u obzir posredne dokaze ili indicije, kao što su “relativna blizina borbenih položaja jedinice Čeliku 3 zarobljeničkom logoru”, “vrlo neposredna blizina kompleksa Gzima Gashija zarobljeničkom logoru” i “dokazi [...] da su i vojnici iz drugih jedinica OVK barem s vremena na vreme obovali u tom kompleksu”.⁸³⁰ Stoga zaključak Pretresnog veća treba shvatiti tako da se Pretresno veće nije uverilo da ima “dovoljno” dokaza koji ukazuju na Čeliku 3 kao jedinicu odgovornu za funkcionisanje zarobljeničkog logora.

(iv) Navodna greška u vezi s kriterijumom razumne sumnje: primena kriterijuma dokazivanja na pojedine elemente dokaza

329. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir ili nije ocenilo dokaze ili nije uzelo u obzir potkrepljujuću vrednost dokaza, budući da je imalo parcijalni pristup primeni kriterijuma dokazivanja.⁸³¹ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće uzelo u obzir samo dva elementa dokaza u vezi s “blizinom” jedinice Čeliku 3 zarobljeničkom logoru: prvo, da je jedinica bila “raspoređena u široj okolini” zarobljeničkog logora i da su njeni borbeni položaji bili “u relativnoj blizini” zarobljeničkog logora; i, drugo, “vrlo neposredn[u] blizin[u]” kompleksa kuća Gzima Gashija – gde je jedinica Čeliku 3 “imala štab [...] barem u jednom delu perioda na koji se odnosi Optužnica” – zarobljeničkom logoru.⁸³²

330. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće izolovano razmotrilo dokaze o “načelnoj blizini”, a da je *odvojeno* ocenilo glavninu ostalih dokaza, navodeći da “vrlo neposredna blizina kompleksa

⁸²⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.95, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 715 (naglasak dodat).

⁸²⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.96, gde se navodi Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 37; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 34-35; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 47; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 547-548.

⁸²⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.96.

⁸²⁹ Prvostepena presuda, par. 714 (naglasak dodat).

⁸³⁰ *Ibid.*

⁸³¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.89.

Gzima Gashija zarobljeničkom logoru” ne pruža dovoljan osnov za zaključak o postojanju veze između jedinice Čeliku 3 i zarobljeničkog logora.⁸³³ Pored toga, obrazloženje koje je Pretresno veće dalo za to što je eliminisalo te dokaze neprimereno je, jer se usredsredilo na *razloge* za prebacivanje štaba u kompleks kuća Gzima Gashija, zapostavljajući presudnu činjenicu da su se štab jedinice Čeliku 3 i zarobljenički logor nalazili jedan pored drugog jednim delom relevantnog perioda.⁸³⁴ Takođe, tužilaštvo podseća na zaključak Pretresnog veća da se kuhinja jedinice Čeliku 3 nalazila preko puta logora, u kompleksu kuća Gzima Gashija, što pruža još ubedljivije dokaze da je jedinica Čeliku 3 učestvovala u funkcionisanju zarobljeničkog logora.⁸³⁵

331. Žalbena veće se uverilo da Pretresno veće nije primenilo pogrešan parcijalni pristup kada je razmatralo dokaze u vezi s blizinom jedinice Čeliku 3 zarobljeničkom logoru. Pretresno veće je zaključilo da

[r]elativna blizina borbenih položaja jedinice Čeliku 3 zarobljeničkom logoru nije sama po sebi dovoljan osnov da se izvede zaključak o postojanju veze između jedinice Čeliku 3 i zarobljeničkog logora, kao ni vrlo neposredna blizina kompleksa Gzima Gashija zarobljeničkom logoru.⁸³⁶

Taj zaključak bi mogao ukazivati na to da je Pretresno veće zaista ocenjivalo dokaze odvojeno od glavnine drugih dokaza. Međutim, Žalbena veće podseća na svoj raniji zaključak da je Pretresno veće zajedno razmotrilo i druge dokaze pre nego što je zaključilo da jedinica Čeliku 3 nije odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora, odnosno “dokaz[e] [...] da su i vojnici iz drugih jedinica OVK barem s vremena na vreme obojevali u tom kompleksu”.⁸³⁷

332. Što se tiče tvrdnje tužilaštva da Pretresno veće nije zajedno s gorenavedenim dokazima razmotrilo činjenicu da se kuhinja jedinice Čeliku 3 nalazila preko puta logora, u kompleksu kuća Gzima Gashija, Žalbena veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz tih dokaza taj da je jedinica Čeliku 3 bila odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora, jer su tu kuhinju koristili i vojnici iz drugih jedinica. Pored toga, irelevantno je da li je objašnjenje Pretresnog veća za lokaciju štaba jedinice Čeliku 3 u kompleksu kuća Gzima Gashija barem jednim delom perioda na koji se odnosi Optužnica – “iz nužde zbog srpskog granatiranja ranijeg štaba” – neprimereno, budući da ono ne čini pogrešnim zaključak Pretresnog veća da lokacija štaba jedinice Čeliku 3 tokom dela perioda na koji se odnosi Optužnica ne

⁸³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.90, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 714.

⁸³³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.91, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 714.

⁸³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.92, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 714.

⁸³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.92 (gde se navodi Prvostepena presuda, par. 638) i 3.93.

⁸³⁶ Prvostepena presuda, par. 714.

⁸³⁷ Prvostepena presuda, par. 714.

dokazuje, sama po sebi ili zajedno s drugim dokazima, da je jedinica Çeliku 3 bila odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora.

333. Shodno tome, Žalbeno veće zaključuje da tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće, pošto je uzelo u obzir dokaze u vezi s lokacijom borbenih položaja jedinice Çeliku 3 u blizini zarobljeničkog logora, činjenicu da je selo Lapušnik malo, činjenicu da je jedinica Çeliku 3 koristila kuhinju odmah pored zarobljeničkog logora u kompleksu kuća Gzima Gashija, privremenu lokaciju štaba jedinice Çeliku 3 u kompleksu kuća Gzima Gashija i raspored jedinice "Pellumbi", pogrešno primenilo pravo ili pogrešno utvrdilo činjenično stanje time što nije zaključilo da je *jedinica Çeliku 3 bila odgovorna* za funkcionisanje zarobljeničkog logora Lapušnik.

334. Žalbeno veće će sada razmotriti alternativnu tvrdnju tužilaštva da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da su *pripadnici jedinice Çeliku 3 obavljali dužnosti* u logoru.

(b) Da li su vojnici jedinice Çeliku 3 učestvovali u funkcionisanju logora

335. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće pogrešno ocenilo Karpuzijev iskaz u vezi s redovnim pojavljivanjem vojnika jedinice Çeliku 3 u *odi* koja se nalazila u krugu zatvora: Karpuzijevo svedočenje da je video Musliua kako peva u *odi* i da su prisutni bili i drugi vojnici OVK dokazuje da su najmanje dva vojnika jedinice Çeliku 3 – Isak Musliu i Karpuzi – bili prisutni u logoru.⁸³⁸ Navodi se da to svedočenje daleko prevazilazi tvrdnju samo o “neposrednoj blizini” jedinice Çeliku 3 logoru:⁸³⁹ zajedno s drugim dokazima, kao što su lokacija borbenih položaja jedinice Çeliku 3 u neposrednoj blizini zarobljeničkog logora, činjenica da je selo Lapušnik malo, činjenica da je jedinica Çeliku 3 koristila kuhinju odmah pored zarobljeničkog logora u kompleksu kuća Gzima Gashija, i lokacija štaba jedinice Çeliku 3 u kompleksu kuća Gzima Gashija, to dokazuje da je jedinica Çeliku 3 morala da učestvuje u funkcionisanju zarobljeničkog logora.⁸⁴⁰

336. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir da bi prisustvo Isaka Musliua, kao zvaničnika visokog ranga ili komandanta, u zarobljeničkom logoru trebalo da potvrdi zaključak da je jedinica Çeliku 3 morala da učestvuje u funkcionisanju zarobljeničkog logora.⁸⁴¹

⁸³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.108-3.110.

⁸³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.111.

⁸⁴⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.112-3.113.

⁸⁴¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.115.

337. Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije zaključilo da je Haradin Bala bio pripadnik jedinice Čeliku 3:⁸⁴² Pretresno veće je zaključilo da su u selu Lapušnik bile samo dve osobe s nadimkom Shala – Ruzhdi Karpuzi i Haradin Bala.⁸⁴³ Jedan od izvora citiranih u prilog tom zaključku jeste izjava koju je Isak Musliu dao UNMIK-u, u kojoj je naveo da su u njegovom “timu” bile dve osobe “s nadimkom Shala”.⁸⁴⁴ Prema tome, obe osobe s pseudonimom Shala bile su u jedinici Isaka Musliua. To je bila jedinica Čeliku 3, jer je Karpuzi dao neosporen iskaz da je bio u jedinici Čeliku 3 i da je Isak Musliu bio njegov komandant.⁸⁴⁵ Ti dokazi se podudaraju sa zaključkom Pretresnog veća da je Isak Musliu bio na rukovodećem položaju u jedinici Čeliku 3.⁸⁴⁶ Osim toga, tužilaštvo tvrdi da je Haradin Bala naveo u svom Pretpretresnom podnesku da se, 8. maja 1998. godine ili otprilike tog datuma, “priključio jedinici poznatoj kao ‘Čeliku 3’ [i] da je bio poznat kao ‘Shala’”.⁸⁴⁷

338. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće konstatovalo da su razni svedoci posvedočili da su među vojnicima OVK koji su učestvovali u funkcionisanju logora bili Shala, Qerqizi, Tamuli⁸⁴⁸ i Salihi,⁸⁴⁹ kao i da Tamuliev i Salihijev položaj u jedinici Čeliku 3 dokazuje delimičan spisak vojnika jedinice Čeliku 3 naveden u dokaznom predmetu br. P244.1.⁸⁵⁰ Tužilaštvo takođe tvrdi da je svedok L64 izjavio da je bio vojnik u jedinici Čeliku 3 i da je priznao da je u više navrata bio u zarobljeničkom logoru.⁸⁵¹

339. U vezi s Ruzhdijem Karpuzijem, Žalbeno veće podseća da tužilaštvo nije dokazalo da bi to što je Pretresno veće njegov iskaz smatralo dokazom da je čuo, a ne video Isaka Musliua u logoru imalo bilo kakvog uticaja na zaključke Pretresnog veća u vezi s prisustvom Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru. Isto tako, čak i da je Ruzhdi Karpuzi ponekad pevao u zarobljeničkom logoru, tužilaštvo nije dokazalo da bi zbog toga to što Pretresno veće nije zaključilo da je on učestvovao u funkcionisanju logora postalo nerazumno. Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo u vezi s tim.

⁸⁴² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.116, 3.122. Vidi i AT. 126 (6.6.2007).

⁸⁴³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.118, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 622.

⁸⁴⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.118, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 622 i DP P32, “Izjava svedoka Isaka Musliua data CCIU dana 24. maja 2001. godine”.

⁸⁴⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.118, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 591.

⁸⁴⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.118. Vidi i *ibid.*, par. 3.120.

⁸⁴⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.121, gde se navodi Balin Pretpretresni podnesak, par. 5.

⁸⁴⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.123-3.124, s navodima iz Prvostepene presude, par. 251, 541, i 311.

⁸⁴⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.124, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 276 (“Svi svedoci naveli su da su stražari u ovom zatvoru bili Shala [...] i Murrizi, mada su neki svedoci videli i [...] Tamuli[ja], Qerqiz[ja], Avduallah[ja], Salihi[ja], i Hoxt[u], i L64”).

⁸⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.124, gde se navodi DP. P244.9.

⁸⁵¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.124, gde se navodi Prvostepena presuda, par. 276, i svedok L64, T. 4353-4356 (15.3.2005), T. 4461-4464 (16.3.2005).

340. U vezi s Haradinom Balom, Žalbena veće konstatuje da Pretresno veće nije izvelo zaključak o tome da li je on bio pripadnik jedinice Čeliku 3. Iako je Pretresno veće smatralo “da su samo dve osobe koristile pseudonim Shala u Lapušniku u relevantnom periodu”,⁸⁵² Žalbena veće se uverilo da se na osnovu dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da su te dve osobe koje su koristile pseudonim Shala bile pripadnici jedinice Čeliku 3 sve vreme perioda na koji se odnosi Optužnica. Žalbena veće ima u vidu izjavu koju je Isak Musliu dao UNMIK-u, u kojoj je naveo da je “u [svom] timu imao dve osobe s nadimkom Shala”.⁸⁵³ On je takode rekao da ne “zna da li je ijedan od njih bio Haradin Balay [sic]”.⁸⁵⁴ Međutim, on nije precizirao u kojem periodu su te dve osobe koje su koristile pseudonim Shala bile pripadnici njegovog “tima”.

341. Tužilaštvo, pored toga, tvrdi da je Pretresno veće zaključilo da su “Tamuli” i “Salih” bili stražari u zarobljeničkom logoru i da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir da su oni bili pripadnici jedinice Čeliku 3. Tužilaštvo navodi da to dokazuje delimičan spisak vojnika jedinice Čeliku 3 naveden u dokaznom predmetu br. P244.1. Međutim, Žalbena veće zaključuje da to nije jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu tih dokaza. Prvo, Pretresno veće nije izvelo zaključak da su “Tamuli” i “Salih” bili stražari u logoru. Ono je zapravo konstatovalo da su “neki svedoci videli i druga uniformisana lica u logoru, kao što su Tamuli [i] Salih”.⁸⁵⁵ Pored toga, u paragrafu 11 dokaznog predmeta br. P244.1 navodi se spisak osoba koji se nalazi u beležnici s naslovom “Čeliku 3” i, mada se na tom spisku pominje osoba koja se zove Skender Salih, dalje se ne precizira da li je to osoba koja se zove “Salih”, koja se u paragrafu 276 Prvostepene presude pominje kao jedan od ljudi u uniformi u logoru. Pored toga, u paragrafu 11 dokaznog predmeta br. P244.1 samo piše da je “*moгуće* da se radi o mobilisanim licima”.⁸⁵⁶ U paragrafu 12 pominju se četiri spiska sa “stražarima u noćnim smenama” s “pseudonimima osoba koje su opsluživale i radile na punktovima”. Na tim spiskovima dvaput se nalazi ime “Salih” i jednom ime “Tamuli”. Ne navode se dalje pojedinosti koje bi mogle da pokažu da se ta imena stvarno odnose na ljude u uniformi, “Salihija” i “Tamulija”, koji se pominju u paragrafu 276 Prvostepene presude. U tom kontekstu, Žalbena veće podseća na zaključak Pretresnog veća da “[u] vreme na koje se odnosi Optužnica, nije bilo neobično da pripadnici OVK koriste pseudonim, a ne pravo ime. [Z]bog ovog kulturnog običaja svedočenja su ponekad dovodila do konfuzije, što je Veće u ovoj Presudi

⁸⁵² Prvostepena presuda, par. 622.

⁸⁵³ DP. P32, “Izjava svedoka Isaka Musliua data CCIU data 24. maja 2001. godine”.

⁸⁵⁴ *Ibid.* U vezi s tim, Žalbena veće konstatuje da je Pretresno veće zaključilo da je bilo drugih pojedinaca s prezimenom “Shala” koji su delovali u široj okolini, kao što su Ferat Shala, Haxhi Shala, Shaban Shala, Nexhmi Shala i Ramiz Shala (vidi Prvostepena presuda, par. 622).

⁸⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 276.

⁸⁵⁶ Naglasak dodat.

nastojalo da svede na minimum.”⁸⁵⁷ Usled toga, Žalbena veće se nije uverilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz dokaznog predmeta br. P244.1 taj da su ljudi u uniformi, “Salih” i “Tamuli”, koji se navode u paragrafu 276 Prvostepene presude, bili pripadnici jedinice Çeliku 3 u periodu na koji se odnosi Optužnica.

342. U vezi sa svedokom L64, Žalbena veće podseća da je on posvedočio da je bio vojnik jedinice Çeliku 3 i da je u zarobljeničkom logoru Lapušnik bio otprilike dvaput ili triput.⁸⁵⁸ Žalbena veće, pored toga, podseća da je Pretresno veće zaključilo da je “L64 [bio] bivši pripadnik jedinice Çeliku 3”.⁸⁵⁹ Pored toga, Žalbena veće ima u vidu iskaz Nasera Kastratija da je jednog dana sreo svedoka L64 u zarobljeničkom logoru.⁸⁶⁰ Žalbena veće zaključuje da se iz tih dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da je svedok L64 bio pripadnik jedinice Çeliku 3 koji je učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora. Kastrati je samo izjavio da je jednog dana video svedoka L64 napolju u zarobljeničkom logoru, a svedok L64 je u svom iskazu rekao da je u zarobljeničkom logoru bio otprilike dvaput ili triput. Žalbena veće zaključuje da se na osnovu tih dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da je svedok L64 učestvovao u funkcionisanju zarobljeničkog logora. Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo kad je odbilo da utemelji krivičnu odgovornost Isaka Musliua na eventualnim delima koje je izvršio svedok L64.

343. Ukratko, Žalbena veće se uverilo da se na osnovu gorenavedenih dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak “da su pripadnici jedinice Çeliku 3 obavljali dužnosti u zarobljeničkom logoru”⁸⁶¹ i da su time učestvovali u funkcionisanju zarobljeničkog logora Lapušnik. Pored toga, Žalbena veće podseća na svoj zaključak da tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava ili u utvrđivanju činjeničnog stanja time što nije zaključilo da je jedinica Çeliku 3 odgovorna za funkcionisanje zarobljeničkog logora Lapušnik. Shodno tome, po navodima tužilaštva u vezi s pitanjem da li je Isak Musliu bio glavni zapovednik jedinice Çeliku 3 i da li je “isključivo on komandovao ili rukovodio jedinicom Çeliku 3”⁸⁶² već je rešeno.

2. Zaključak

344. Žalbena veće zaključuje da se na osnovu dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da je jedinica Çeliku 3 upravljala zarobljeničkim logorom niti da su vojnici iz te jedinice počinili zločine u zarobljeničkom logoru u periodu u kojem je Isak Musliu imao efektivnu komandu i

⁸⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 24.

⁸⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 276, gde se navodi svedok L64, T. 4356-64 (16.3.2005).

⁸⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 690.

⁸⁶⁰ Dok. pred. br. P197, “Izjava Nasera Kastratija na osnovu pravila 92bis”, par. 35.

⁸⁶¹ Prvostepena presuda, par. 714.

⁸⁶² *Ibid.*

kontrolu nad bilo kojim od tih vojnika. Prema tome, Pretresno veće nije pogrešilo što nije zaključilo da Isak Musliu snosi krivičnu odgovornost na osnovu člana 7(3) Statuta za zločine počinjene u zarobljeničkom logoru Lapušnik.

345. Shodno tome, drugi osnov za žalbu tužilaštva odbija se.

C. Treći osnov za žalbu: udruženi zločinački poduhvat

346. Žalbena veće podseća na svoj zaključak, pri čemu sudija Schomburg ima suprotno mišljenje, da se na osnovu ukupnosti dokaza ne može izvesti jedini razuman zaključak da je Isak Musliu bio prisutan u zarobljeničkom logoru Lapušnik i učestvovao u njegovom funkcionisanju.⁸⁶³ Prema tome, Žalbena veće zaključuje da Pretresno veće nije pogrešilo zato što nije zaključilo da je Isak Musliu bio učesnik sistemskog udruženog zločinačkog poduhvata čiji je cilj bio da se izvrši okrutno postupanje i mučenje u zarobljeničkom logoru.

347. Shodno tome, treći osnov za žalbu tužilaštva odbija se.

⁸⁶³ Vidi fusnotu 314 gore.

VII. DISPOZITIV

Iz gorenavedenih razloga, **ŽALBENO VEĆE**,

NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika o postupku i dokazima;

IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana u postupku i argumente koje su iznele na pretresu održanom 5. i 6. juna 2007. godine;

ZASEDAJUĆI na otvorenoj sednici;

ODBIJA žalbu Haradina Bale u celini;

ODBIJA žalbu tužilaštva, pri čemu sudija Wolfgang Schomburg ima suprotno mišljenje u odnosu na prvi osnov za žalbu tužilaštva u vezi s Isakom Musliuom;

POTVRĐUJE kaznu koju je Pretresno veće izreklo Haradinu Bali, pri čemu, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, ima pravo na to da mu se vreme koje je proveo u pritvoru uračuna u kaznu; i

NALAŽE, u skladu s pravilom 103(C) i pravilom 107 Pravilnika, da Haradin Bala ostane u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne privedu kraju pripreme za njegovo prebacivanje u državu u kojoj će služiti kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se merodavnim smatra tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

Fausto Pocar,
predsedavajući sudija

/potpis na originalu/

Mohamed Shahabuddeen,
sudija

/potpis na originalu/

Andrésia Vaz,
sudija

/potpis na originalu/

Theodor Meron,
sudija

/potpis na originalu/

Wolfgang Schomburg,
sudija

Sudija Mohamed Shahabuddeen prilaže izjavu.

Sudija Wolfgang Schomburg prilaže delimično suprotno i izdvojeno mišljenje i izjavu.

Dana 27. septembra 2007. godine

U Hagu, Holandija

[pečat Međunarodnog suda]

VIII. IZJAVA SUDIJE SHAHABUDEENA

1. Slažem se s presudom Žalbenog veća, ali smatram da je uputno da dam ovu izjavu. U vezi s učešćem u udruženom zločinačkom poduhvatu (UZP), prihvatam da se presuda zasniva na uvreženoj sudskoj praksi koja me obavezuje. Međutim, na individualnoj osnovi, želim da kažem da se o pristanku osoba, koje prvobitno nisu bile učesnici UZP, na učešće u njemu zaključak može izvesti na osnovu okolnosti njihovog učešća u tom poduhvatu.¹ Što se tiče “posetilaca koji su koristili priliku”, nije potrebno utvrditi njihov identitet da bi se dokazalo njihovo učešće u UZP.

2. Takođe koristim priliku da iznesem rezervu u odnosu na paragraf 21 presude Žalbenog veća. U tom paragrafu se navodi “da je načelo *dubio pro reo*, kao prirodna posledica pretpostavke nevinosti i tereta dokazivanja van razumne sumnje, primenjivo na zaključke potrebne za izricanje osuđujuće presude, kao što su oni koji čine elemente krivičnog dela za koje se optuženi tereti.” Ta konstatacija je dovoljno široka da podrazumeva da je to načelo primenjivo i na činjenična i na pravna pitanja. Ako se to podrazumeva, zadovoljan sam. Ali, takvo shvatanje može se osporiti na osnovu ranije prakse Međunarodnog suda, po kojoj se to načelo ne odnosi na pravna pitanja.

3. Ako navedena formulacija ograničava primenjivost tog načela na činjenična pitanja, želeo bih da razmotrim sledeći Mettrauxov navod: “[O]pšte načelo krivičnog prava je da tamo gde postoji sumnja u tumačenje zakona, tu sumnju treba uvek protumačiti tako da ide u prilog optuženom (*in dubio pro reo*) ...”² U predmetu *Delalić*,³ Pretresno veće je navelo sledeće:

Učinak strogog tumačenja odredbi krivičnog zakona jeste da ako nejasna riječ ili dvosmislena rečenica izazivaju opravdanu sumnju u značenje koja se ne može razriješiti kanonima tumačenja, takvu sumnju treba razriješiti u korist subjekta a protiv zakonodavca koji se nije jasno izrazio.⁴ Zato dvosmislene krivične zakone treba tumačiti *contra proferentem*.

Takođe, podseća se na konstataciju Vrhovnog suda Sjedinjenih Država da je “poznato pravilo ‘tamo gde postoji dvosmislenost u krivičnom pravu, sumnje se razrešavaju u korist okrivljenog’”.⁵ Drugih pravnih navoda koji potvrđuju to isto, ima u izobilju. Ja mislim da je načelo na koje se oni pozivaju sadržano u načelu *in dubio pro reo*. U takvim konstatacijama, to načelo se primenjuje i na činjenična i na pravna pitanja.

¹ Vidi moje Delimično protivno mišljenje u predmetu *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*, predmet br. IT-99-36-A, Drugostepena presuda, 3. april 2007.

² Guénaél Mettraux, *International Crimes and the ad hoc Tribunals /Međunarodni zločini i ad hoc sudovi/* (Oxford, 2005), str. 226.

³ Predmet br. IT-96-21-T, 16. novembar 1998, par. 413 (koji se naziva i predmet *Čelebići*).

⁴ Vidi *R. v. Wimbledon JJ, ex p. Derwent* [1953] 1 QB 380.

⁵ *Adams Wrecking Co. v. United States /predmet Adams Wrecking Co. protiv Sjedinjenih Država/*, 434 U.S. 275, 284-285 (1978), gde se citira predmet *United States v. Bass /Sjedinjene Države protiv Bassa/*, 404 U.S. 336, 348 (1971).

4. Nasuprot tome, u predmetu *Stakić*,⁶ Pretresno veće je, navodeći načelo *in dubio pro reo*, konstatovalo da je 'to načelo primjenjivo u vezi s činjeničnim, a ne pravnim zaključcima'. Okolnost da nije naveden nijedan pravni izvor možda je značila da za tu konstataciju on i nije bio potreban, budući da je ona čvrsto utemeljena u sudskoj praksi.

5. Međutim, taj materijal, onako kako ja vidim, podstiče sumnju u vezi sa tim da li je to načelo ograničeno na činjenična pitanja. Verovatno se to načelo češće primenjuje u vezi s činjeničnim pitanjima, ali ja nisam uveren da ono ne može da se primeni na pravna pitanja. Ma koliko pravila tumačenja pravnih odredbi konvencionalne prirode bila sama po sebi dovoljna, to načelo se mora imati u vidu u procesu primene tih pravila; takode, pravna pitanja mogu postojati izvan takvih pravnih odredbi.

6. Cenim stav svog uvaženog kolege, sudije Schomburga. Naravno da je "dužnost i uzvišena obaveza [...] samog suda da utvrdi i primeni relevantno pravo u datim okolnostima određenog predmeta, budući da pravo leži u okvirima opštepoznatih činjenica suda". Međutim, pre nego što dođe do "opštepoznatih činjenica" prava, sud mora da "utvrdi" pravo. Pri utvrđivanju prava, sud se rukovodi određenim načelima. Jedno od njih je načelo *in dubio pro reo*.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se merodavnim smatra tekst na engleskom.

Dana 27. septembra 2007. godine
U Hagu,
Holandija

/potpis na originalu/
Mohamed Shahabuddeen

[pečat Međunarodnog suda]

Vidi i *George P. Fletcher and Jens David Ohlin*, 'Reclaiming Fundamental Principles of Criminal Law in the Darfur Case' /'Vraćanje temeljnih načela krivičnog prava u predmetu *Darfur*'/, JICJ 3 (2005) 539, na 552.

⁶ Predmet br. IT-97-24-T, 31. jul 2003, par. 416.

IX. DELIMIČNO SUPROTNO I IZDVOJENO MIŠLJENJE I IZJAVA SUDIJE SCHOMBURGA

1. Uz dužno poštovanje, ne slažem se sa standardom za odlučivanje po žalbi, pa, shodno tome, ni s odlukom Žalbenog veća da potvrdi oslobađajuću presudu Isaku Musliuu. Pored toga, smatram neophodnim da napišem izdvojeno mišljenje o razlozima za odbijanje argumenata tužilaštva protiv delimično oslobađajuće presude Haradinu Bali. Naposljetku, moram da reagujem svojom izjavom na konačnu formulaciju paragrafa 21 Drugostepene presude i na izjavu koju je uz nju dostavio sudija Shahabuddeen.

A. Standard za odlučivanje po žalbi

2. Uz dužno poštovanje, ne slažem se s razlikom koju je Žalbeno veće¹ napravilo između žalbe koju ulaže tužilaštvo i žalbe odbrane. Žalbeno veće polazi od sledećeg:

[u]zimajući u obzir da je tužilaštvo to koje na suđenju mora van razumne sumnje da dokaže krivicu optuženog, značaj pogrešnog činjeničnog nalaza zbog kojeg je došlo do neostvarivanja pravde nešto je drugačiji za žalbu tužilaštva na oslobađajuću presudu, nego za žalbu odbrane na osuđujuću presudu. Optuženi mora da dokaže da pogrešni činjenični nalazi Pretresnog veća dovode njegovu krivicu u razumnu sumnju. Tužilaštvo mora da dokaže da je, kada se uzmu u obzir pogrešni činjenični nalazi do kojih je došlo Pretresno veće, eliminisama svaka razumna sumnja u krivicu optuženog.

Statut Međunarodnog suda ne dozvoljava takvu razliku i njegov član 25(1) predviđa sledeće:

Žalbeno veće rešava po žalbama lica koja su osudila pretresna veća i po žalbama tužioca ...

3. Iako u određenom broju pravnih sistema, prevashodno u onima koji su pod uticajem anglosaksonske pravne tradicije, tužilaštvo nema pravo ili ima *de facto* samo ograničenu mogućnost da ulaže žalbu na oslobađajuće presude, pravna regulativa po našem Statutu više je nego jasna. Iz opravdanih razloga, posebno imajući u vidu mandat Međunarodnog suda da utvrdi istinu, a nezavisno od nacionalnih rešenja, zakonodavac je zajamčio i osuđenom licu i tužilaštvu jednako pravo na žalbu. Iz toga proističe da je zadatak Žalbenog veća potpuno isti kako u odnosu na žalbu tužilaštva, tako i u odnosu na žalbu odbrane. Kriterijumi primenjivi na žalbu tužilaštva jednostavno² moraju da odlikavaju kriterijume primenjive na žalbu odbrane, te zato oni deluju kao naličje iste medalje: Žalbeno veće će poništiti oslobađajuću presudu samo ako nijedno razumno pretresno veće³ nije moglo da dođe do te oslobađajuće presude na osnovu činjenica koje je imalo pred sobom, odnosno, osuđujuća presuda je jedini razuman zaključak.

¹ Presuda, par. 13.

² Svakako, uzimajući u obzir sve pojedinosti razrađene i ustaljene prakse u odnosu na žalbe koje ulaže odbrana.

³ Ne sviđa mi se ustaljeni izraz "nijedna razumna instanca koja presuđuje o činjenicama", pošto se ne radi o tome da li je neki sudija razuman, već o tome da li je njegov zaključak razuman *in concreto*. Međutim, ako se koristi ta formulacija, ona se mora koristiti i kada tužilaštvo uloži žalbu. Ja bih više voleo da u oba pravca taj standard bude preformulisani u "nijedna instanca koja presuđuje o činjenicama nije razumno mogla doći do tog zaključka".

4. Pogrešno bi bilo stvoriti čak i utisak da je zadatak tužilaštva teži. Ono što tužilaštvo mora da dokaže u žalbenom postupku jeste da su sumnje Pretresnog veća u pogledu krivice optuženog bile nerazumne i da je ono jednostavno navelo teoretske tamo gde je trebalo očekivati razumne sumnje. Nepotrebno je napomenuti da nijedan sudija pred kojim su ogromni predmeti *sui generis* uopšte ne bi mogao da donese presudu bez ikakvih sumnji. Zadatak Pretresnog veća, kada izriče oslobađajuću presudu, jeste da pokaže da su sumnje koje ostaju zaista razumne i da se na osnovu njih došlo do oslobađajuće presude. Zadatak Žalbenog veća, kada je reč o činjeničnim nalazima, jeste da preispita Prvostepenu presudu, u aspektima na koje se tužilaštvo žalilo, na takav način da utvrdi da su sumnje Pretresnog veća u vezi s krivicom optuženog zaista razumne kada se posmatraju u kontekstu celog spisa sudskog postupka.

5. Žalbena veće može u žalbenom postupku preinačiti oslobađajuću presudu iz činjeničnih razloga samo ako nema razumnog obrazloženja odluke, detaljnog gde je potrebno, zašto, po mišljenju Pretresnog veća, tužilaštvo nije uspeo da izvrši svoju obavezu dokazivanja. Ukratko, Žalbena veće mora da oceni da li nijedno pretresno veće ne bi moglo da dođe do tog zaključka, posebno uzimajući u obzir one delove sudskog spisa na koje je tužilaštvo eksplicitno ukazalo. Ako Pretresno veće ne izloži potrebnu iscrpnu diskusiju u Prvostepenoj presudi, Žalbena veće može da vrati predmet na ponovno rešavanje. Ako se zaključi da je diskusija Pretresnog veća iscrpna, ali Žalbena veće smatra da je jedini razuman zaključak osuđujuća presuda, Žalbena veće mora direktno da izrekne osuđujuću presudu umesto oslobađajuće presude. Žalbena veće takođe može oslobađajuću presudu da zameni osuđujućom ako dođe do zaključka da se vraćanjem predmeta na ponovno rešavanje ne mogu očekivati dodatni zaključci.

B. Odgovornost Isaka Musliua

6. Na osnovu tog standarda, ja se, uz dužno poštovanje, ne slažem s dispozitivom Žalbenog veća kojim se potvrđuje oslobađajuća presuda Isaku Musliuu u odnosu na prvi osnov za žalbu tužilaštva. Po mom mišljenju, na osnovu dokaza koji su predloženi Pretresnom veću, nijedna instanca koja presuđuje o činjenicama nije mogla imati razumne sumnje u krivicu Isaka Musliua kada je reč o tome da je on lično, kao izvršilac, počinio zločine, na osnovu izvorne formulacije člana 7(1) Statuta ("počiniti"). Na osnovu ubedljivih argumenata koje je tužilaštvo predložilo u svojim podnescima i potkrepilo u svojoj usmenoj argumentaciji,⁴ Žalbena veće je trebalo da usvoji prvi osnov za žalbu tužilaštva ili da barem vrati predmet protiv Isaka Musliua na ponovno rešavanje.

7. Očekivano prihvatanje prvog osnova za žalbu tužilaštva počiva prevashodno na dva stuba. Prvi stub je iskaz koji je dao svedok Karpuzi. U Presudi nema temeljne diskusije o Karpuzijevim

⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 3.1. i dalje, AT. 115-127 (6.6.2007).

izjavama i svedočenju,⁵ posebno u vezi s njegovom prvom izjavom.⁶ Prva izjava je, u načelu, najrelevantnije svedočenje.⁷ To je u ovom konkretnom predmetu još istinitije jer je svedok odmah posle davanja izjave savesno ispravio prevedenu verziju svoje prve izjave.⁸ Interesantno je, međutim, da on svoju prvu izjavu uopšte nije izmenio u vezi s prisustvom Isaka Musliua u logoru. Napominjem da je Karpuzi već poznao Isaka Musliua pre njegovog prisustva u logoru i odranije znao njegov nadimak, Qerqiz/Qerqizi. Drugi stub je nedvosmisleno svedočenje svedoka L10.⁹ Na osnovu tog ubedljivog svedočenja, za koje je Pretresno veće smatralo da je verodostojno, ubeden sam da Žalbeno veće nije trebalo da potvrdi oslobadajuću presudu u delu koji se odnosi na to da je Isak Musliu lično, kao izvršilac, počinio zločine u zarobljeničkom logoru Lapušnik,¹⁰ protiv čega je i bio uperen prvi osnov za žalbu tužilaštva.

C. Odgovornost Haradina Bale

8. Nekoliko je razloga zbog kojih ne izražavam suprotno mišljenje u odnosu na dispozitiv Žalbenog veća u vezi s individualnom krivičnom odgovornošću optuženog Haradina Bale.

9. Međutim, uz dužno poštovanje, pomalo me brine što u Drugostepenoj presudi nema dovoljno diskusije koja bi predstavljala ubedljiv odgovor na argumente tužilaštva u vezi s udruženim zločinačkim poduhvatom.

10. Drugostepena presuda pokazuje u sažetom obliku da koncepcija udruženog zločinačkog poduhvata, posebno njegova treća kategorija, nema jasne definicije koje precizno utvrđuju obim individualne krivične odgovornosti. S jedne strane, teorija udruženog zločinačkog poduhvata suviše je široka jer *de facto* dozvoljava da pojedinci budu kažnjeni samo zbog učesništva u nekoj zločinačkoj organizaciji, ma koliko to učesništvo bilo neodređeno definisano.¹¹ S druge strane, ona se može koristiti suviše ograničeno, kao što dokazuje ovaj predmet.

11. Tumačenje reči “počinjenje” sadržane u članu 7(1) Statuta nikada ne sme da stvori utisak proizvoljnosti ili naginjanja ka proizvoljnosti: načelo *nullum crimen sine lege stricta* takođe je primenjivo na ovaj opšti deo materijalnog krivičnog prava. Tačno je da na nacionalnom nivou postoji tendencija da se kazni već i samo učesništvo u nekoj zločinačkoj ili sličnoj organizaciji. Međutim, taj pristup nije našao mesta u obavezujućoj pravnoj regulativi Međunarodnog suda. Treba ponovo istaći da je svako tumačenje neke pravne norme ograničeno njenom formulacijom. Ukratko:

⁵ Vidi konkretno T. 3095 (7.2.2005).

⁶ Vidi DP. 136a.

⁷ Vidi za ovo opšteprihvaćeno zapažanje najnovije u ROLF BENDER, ARMIN NACK & WOLF-DIETER TREUER, TATSACHENFESTSTELLUNG VOR GERICHT, između ostalog, str. 28 *et seq.* (3. izdanje, 2007).

⁸ Vidi DP 137a.

⁹ Vidi T. 2922, 2950-2951 (3.2.2005).

¹⁰ Kako se navodi u Optužnici.

¹¹ Vidi u tom kontekstu Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, Delimično protivno mišljenje sudije Shahabuddeena, par. 14, i Izjava sudije Van Den Wyngaert.

Žalbeno veće je propustilo jedinstvenu priliku da izvrši svoju obavezu i povuče granice individualne krivične odgovornosti, a istovremeno pomiri svoj pristup s onim koji se primenjuje na Međunarodnom krivičnom sudu, odnosno sa saizvršilaštvom i koncepcijom kontrole nad delom,¹² pristupom koji je najšire prihvaćen na globalnom nivou¹³ i – što je posebno važno za ovaj Međunarodni sud – u bivšoj Jugoslaviji. U međunarodnom materijalnom krivičnom pravu može se priželjkivati da globalno bude priznata samo jedna koncepcija pripisivanja krivične odgovornosti.

12. U ovom predmetu, čak i da je kao valjano tumačenje “počinjenja” na osnovu člana 7(1) Statuta primenjena koncepcija udruženog zločinačkog poduhvata, a u svakom slučaju da je primenjena ubedljivija koncepcija (sa)izvršilaštva, kao i da su uzeti u obzir svi argumenti koje je predočilo tužilaštvo, lako se moglo doći do drugačijeg zaključka.

13. Međutim, budući da je Žalbeno veće bez daljeg obrazloženja odbacilo to tumačenje pojma “počinjenje” u članu 7(1) Statuta,¹⁴ nema osnova za pokušaj da se činjenice u predmetu protiv Haradina Bale podvedu pod mnogo isprofilisaniju koncepciju (sa)izvršilaštva, posebno pod njegov objektivni kriterijum “kontrole nad delom,” koji zaista ima tu prednost da se individualna krivična odgovornost *in abstracto* može utvrditi unapred, a ne na nepredvidljivoj pojedinačnoj osnovi (*nullum crimen sine lege stricta et praevia*).

14. Međutim, od neslaganja u pogledu utemeljenosti u predmetu protiv Haradina Bale uzdržavam se prevashodno iz jednog drugog razloga: zahteva ekspeditivnosti suđenja, kako se eksplicitno navodi u pravilima 73bis(D) i (E) Pravidnika za pretpretresnu i pretresnu fazu, da se i žalba usredsredi isključivo na glavne zločine.¹⁵ Potrebno je uzdržati se od bavljenja svim onim

¹² Vidi *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo/Tužilac protiv Thomasa Lubange Dyila*, predmet br. ICC-01/04-01/06, Decision on the Confirmation of Charges /Odluka kojom se potvrđuju optužbe/, 29. januar 2007, par. 317 *et seq.*

¹³ Vidi MAX PLANCK INSTITUTE FOR FOREIGN AND INTERNATIONAL CRIMINAL LAW, PARTICIPATION IN CRIME: CRIMINAL LIABILITY OF LEADERS OF CRIMINAL GROUPS I NETWORKS, EXPERT OPINION, COMMISSIONED BY THE UNITED NATIONS – INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA, OFFICE OF THE PROSECUTOR /INSTITUT ZA INOSTRANO I MEĐUNARODNO KRIVIČNO PRAVO MAX PLANCK, UČEŠĆE U ZLOČINU: KRIVIČNA ODGOVORNOST VOĐA KRIMINALNIH GRUPA I MREŽA, MIŠLJENJE VEŠTAKA KOJE SU NARUČILE UJEDINJENE NACIJE – TUŽILAŠTVO MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU/, Ulrich Sieber, urednik, 2006 (dosad devet tomova). Vidi i Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, Izdvojeno mišljenje sudije Schomburga o krivičnoj odgovornosti žalioca za izvršenje genocida; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, Protivno mišljenje sudije Schomburga.

¹⁴ Vidi Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 62: “Taj vid odgovornosti ... nema potvrdu u međunarodnom običajnom pravu...” U tom kontekstu, pominjem nedavnu odluku Pretpretresnog veća Međunarodnog krivičnog suda u kojoj se konstatuje da “...Veće smatra, kao i tužilaštvo, a za razliku od prakse međunarodnih *ad hoc* sudova, da Statut prihvata treći pristup, koji se zasniva na koncepciji kontrole nad zločinom” i “da koncepcija saizvršilaštva ... mora biti u skladu s izborom koncepcije kontrole nad zločinom kao kriterijumom za pravljenje razlike između glavnih izvršilaca i pomagača.” *Tužilac protiv Thomasa Lubange Dyila*, predmet br. ICC-01/04-01/06, Odluka kojom se potvrđuju optužbe, 29. januar 2007, par. 338 i 340. Žao mi je što ovaj Međunarodni sud nije uložio napor da pomiri ta dva pristupa kako bi se barem približio ujednačenom međunarodnom krivičnom pravu, posebno u njegovom opštem delu.

¹⁵ Vidi *Strafprozeßordnung* [Zakon o krivičnom postupku], 7. april 1987, s izmenama i dopunama, § 154a (Nemačka): “(1) Ako pojedinačni razdvojeni delovi nekog krivičnog dela ili neka od više kršenja zakona počinjena kao rezultat istog krivičnog dela nisu posebno značajni 1. ta kaznu ... koja se može očekivati ili 2. pored kazne ... koja je optuženom izrečena uz obavezujuće dejstvo za neko drugo krivično delo ili koju on mora da očekuje za neko drugo krivično delo, krivično gonjenje može biti ograničeno na druge delove krivičnog dela ili druga kršenja zakona. ... To ograničenje će

delima koja nemaju toliku težinu¹⁶ da mogu značajno da utiču na ishod predmeta, što je pristup prihvatljiv za pitanja na koja je uložena žalba u ovom predmetu.

D. Načelo in dubio pro reo

15. Primena načela *in dubio pro reo* ograničena je na utvrđivanje činjenica, uključujući pravne činjenice, ali ne može biti proširena na odluke o pravnim pitanjima.¹⁷ Upravo zato, uz dužno poštovanje, u tom pogledu ne mogu da se složim sa sudijom Shahabuddeenom.

16. Dužnost je i uzvišena obaveza samog suda da utvrdi i primeni relevantno pravo u datim okolnostima određenog predmeta, budući da pravo leži u okvirima opštepoznatih činjenica suda.¹⁸ Pri tom utvrđivanju, nema mesta sumnji.

17. Na nacionalnom nivou, postala je ustaljena i praksa¹⁹ da se načelo *in dubio pro reo* “odnosi samo na utvrđivanje činjenica.”²⁰ “[L]’adage *in dubio pro reo* est sans valeur pour l’interprétation des lois: son rôle est différent et a pour seul but d’imposer l’acquittement d’un délinquant contre lequel les preuves font défaut ou sont insuffisantes pour asseoir une condamnation.”²¹ / [P]rincip *in dubio pro reo* nema nikakvu vrednost za tumačenje prava: on ima drugu ulogu i jedina mu je svrha obavezno donošenje oslobađajuće presude za počinioca protiv koga nema dovoljno dokaza ili ti dokazi nisu dovoljni da se na njima zasnjuje osuđujuća presuda. U jednoj nedavno izrečenoj presudi, Savezni vrhovni sud pravde Nemačke stao je na stanovište da to načelo “nije pravilo o izvođenju dokaza, već princip koji se odnosi na odlučivanje, kojeg se sud može držati samo ako, pošto razmotri sve dokaze, nije ubeden u postojanje činjenice koja je direktno relevantna za pitanja

se uneti u spis. (2) Posle podnošenja optužnog predloga, sud, uz saglasnost javnog tužilaštva, može primeniti to ograničenje u svakoj fazi postupka. (3) U svakoj fazi postupka, sud može ponovo da uvede u postupak one delove krivičnog dela ili kršenja zakona koji nisu uzeti u obzir. Zahtev javnog tužilaštva za ponovno uvođenje u postupak odobriće se. ...” (citirano iz prevoda dostavljenog ljubaznošću nemačkog Saveznog ministarstva pravde.) Shodno ustaljenoj praksi Saveznog vrhovnog suda Nemačke, do tog koncentrisanja neke teze na njene najznačajnije delove može doći i u žalbenom postupku budući da je to deo – takođe i na međunarodnom nivou – dužnosti da se u krivičnim stvarima postupa što ekspeditivnije (*Konzentrationsmaxime als Ausfluß des Beschleunigungsgebotes*).

¹⁶ Za svrhe krivičnog postupka i zbog ograničenih resursa u slučaju nadležnosti međunarodnih sudova, mada, naravno, ne i za žrtve i njihove rođake.

¹⁷ Vidi Presuda, par. 21, prva rečenica, i Izjava sudije Shahabuddeena.

¹⁸ Vidi Fisheries Jurisdiction /Jurisdikacija u vezi s ribarenjem/, (*U.K. v. Ice. /Ujedinjeno Kraljevstvo protiv Islanda/*), 1974, I.C.J. 9 /Međunarodni sud pravde/, par. 17 (25. jul); Fisheries Jurisdiction /Jurisdikacija u vezi s ribarenjem/ (*F.R.G. v. Ice. /Savezna Republika Nemačka protiv Islanda/*), 1974 I.C.J. 181 (25. jul), par. 18.

¹⁹ Između ostalih, Francuska, Nemačka, Švajcarska i Austrija. Nažalost, u roku od nekoliko sati koliko je određeno za podnošenje ove izjave, nije bilo moguće dalje dokazivati ono što je samo po sebi očigledno.

²⁰ *Bundesgerichtshof* [BGH] [(nemački) Savezni vrhovni sud pravde] 16. decembar 1959, 14 *Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen* [BGHSt] 68 (73), neslužbeni prevod. Vidi i *Bundesgerichtshof* [BGH] [(nemački) Savezni vrhovni sud pravde] 30. avgust 2006, 12 NSTZ-RECHTSPRECHUNGS-REPORT [NSTZ-RR] 43-45 (2007).

²¹ ROGER MERLE & ANDRÉ VITU, *TRAITÉ DE DROIT CRIMINEL/TRAKTAT O KRIVIČNOM PRAVU*/ 250 (7. izdanje, 1997) s daljim navodima.

krivice i pravne posledice”.²² I Savezni sud Švajcarske²³ i Vrhovni sud Austrije²⁴ drže se tog istog pristupa.

18. Obaveza je suda da dâ konačno tumačenje sopstvene pravne regulative (*jura novit curia*). Sud mora da dođe do samo jednog odlučujućeg zaključka. Sud može da pogreši u tom utvrđivanju, što se može ispraviti u žalbenom postupku. Međutim, sud ne može da ostavi nikakve sumnje u vezi s tačnim tumačenjem relevantnog prava. Sudija je taj čiji je *nobile officium* i zadatak da donese tu konačnu ocenu.

19. U kontekstu Međunarodnog suda, to znači da je Međunarodni sud vrhovni tumač svoje pravne regulative, na primer, posebno svog Statuta i Pravilnika.

20. Izuzetno, međutim, postoje i činjenična pitanja koja se odnose na pravna pitanja, odnosno, pravne činjenice. Takve pravne činjenice, na primer, postojanje nacionalne pravne regulative, državne prakse, međunarodnog običajnog prava ili stranog prava uopšte, podležu redovnom postupku utvrđivanja činjenica na sudu, pošto Međunarodnom sudu nije dato ovlašćenje da tumači te norme. U slučaju sumnje u vezi s tim pravnim činjenicama, Međunarodni sud takođe mora da presudi u korist optuženog.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se merodavnim smatra tekst na engleskom.

Dana 27. septembra 2007. godine,

U Hagu, Holandija.

/potpis na originalu/

sudija Wolfgang Schomburg

[pečat Međunarodnog suda]

²² *Bundesgerichtshof* [BGH] [(nemački) Savezni vrhovni sud pravde], 14. mart 2004, 49 *Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen* [BGHSt] 112 (122), neslužbeni prevod.

²³ Vidi ROBERT HAUSER & ERHARD SCHWERI, *SCHWEIZERISCHES STRAFPROZESSRECHT* § 6.5, § 54.5 (3. izdanje, 1997).

²⁴ Vidi EGMONT FOREGGER ET AL., *DIE ÖSTERREICHISCHE STRAFPROZEBORDNUNG* 371 (7. izdanje, 1997).

X. DODATAK A: ISTORIJAT POSTUPKA

A. Najave žalbe

1. Tužilaštvo je dostavilo Najavu žalbe 30. decembra 2005. godine¹ U vezi s oslobadajućim presudama Fatmiru Limaju i Isaku Musliuu, tužilaštvo navodi tri osnova za žalbu. Ono osporava to što je Pretresno veće primenilo kriterijum dokazivanja van razumne sumnje u vezi s ličnim učešćem Fatmira Limaja i Isaka Musliua u zarobljeničkom logoru Lapušnik. Ono, zatim, osporava primenu kriterijuma dokazivanja van razumne sumnje u vezi s rukovodećim i komandnim položajem Fatmira Limaja i Isaka Musliua na relevantnom području u periodu na koji se odnosi Optužnica. Pored toga, tužilaštvo osporava zaključke Pretresnog veća u vezi s postojanjem udruženog zločinačkog poduhvata u zarobljeničkom logoru. U vezi s Haradinom Balom, tužilaštvo ponavlja svoje prigovore koji se odnose na postojanje udruženog zločinačkog poduhvata i ulaže žalbu na to koliko godina obuhvata kazna zatvora.

2. Haradin Bala je 30. decembra 2005. godine takođe podneo Najavu žalbe, koja sadrži devet žalbenih osnova u vezi s raznim pravnim i činjeničnim greškama.² Dana 9. maja 2006. godine, Haradin Bala je podneo obaveštenje kojim je povukao treći, peti, sedmi i deveti osnov za žalbu.³

B. Sastav Žalbenog veća

3. Nalogom od 12. januara 2006. godine, predsednik Međunarodnog suda, sudija Fausto Pocar, imenovao je sledeće sudije u sastav petočlanog Žalbenog veća u ovom predmetu: sudija Fausto Pocar, predsedavajući; sudija Mohamed Shahabuddeen; sudija Andréia Vaz; sudija Theodor Meron; i sudija Wolfgang Schomburg.⁴ Na osnovu pravila 65^{ter} i pravila 107 Pravilnika, sudija Theodor Meron je određen za predžalbenog sudiju.⁵

¹ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Najava žalbe tužilaštva, 30. decembar 2005.

² *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Najava žalbe odbrane Haradina Bale na Presudu Pretresnog veća I [*sic*] donetu 30. novembra 2005, 30. decembar 2005. Vidi i *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, *Corrigendum* "Najave žalbe odbrane Haradina Bale na Presudu Pretresnog veća I [*sic*] donetu 30. novembra 2005", 4. januar 2006.

³ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Obaveštenje o povlačenju osnova za žalbu, 9. maj 2006.

⁴ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Nalog kojim se imenuju sudije u predmetu pred Žalbenim većem i određuje predžalbeni sudija, 12. januar 2006.

⁵ *Ibid.*

C. Dostavljanje žalbenih podnesaka

4. Tužilaštvo je dostavilo svoj Žalbeni podnesak 15. marta 2006. godine,⁶ a zahtev za izmenu Najave žalbe na osnovu pravila 108 Pravilnika podnelo je 27. marta 2006. godine.⁷ Fatmir Limaj⁸ i Isak Musliu⁹ su odgovorili 2. maja 2006. godine. Pošto je predžalbeni sudija delimično odobrio prvi,¹⁰ ali odbio drugi¹¹ zahtev za produženje roka za podnošenje odgovora na Žalbeni podnesak tužilaštva, Haradin Bala je¹² 8. maja 2006. godine dostavio odgovor. Tužilaštvo je svoju repliku na podnesak respodenta dostavilo 23. maja 2006. godine.¹³

5. Pošto mu je odobren zahtev za produženje roka,¹⁴ Haradin Bala je 9. maja 2006. godine podneo svoj Žalbeni podnesak.¹⁵ Tužilaštvo je odgovorilo 19. juna 2006. godine.¹⁶ Haradin Bala je svoju Repliku na podnesak respodenta dostavio 4. jula 2006. godine.¹⁷

D. Zahtevi za privremeno puštanje na slobodu

6. Dana 20. aprila 2006. godine Haradin Bala je podneo izuzetno hitan zahtev za privremeno puštanje na slobodu da bi prisustvovao pomenu svojoj kćerki.¹⁸ Žalbeno veće je 20. aprila 2006.

⁶ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljivi Žalbeni podnesak tužilaštva, 15. mart 2006. Javna redigovana verzija podneta je 29. marta 2006. Relevantna Knjiga pravnih izvora podneta je istog dana.

⁷ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Zahtev tužilaštva za izmenu najave žalbe na osnovu pravila 108, 27. mart 2006.

⁸ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljivi Podnesak respodenta Fatmira Limaja, 2. maj 2005.

⁹ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljivi Podnesak respodenta Isaka Musliua, 2. maj 2005.

¹⁰ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Odluka o produženju roka za dostavljanje odgovora, 5. april 2006.

¹¹ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Odluka po zahtevu dobrane za dalje produženje roka za podnošenje odgovora na Žalbeni podnesak tužilaštva, 26. april 2006.

¹² *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljivi odgovor g. Haradina Bale, 8. maj 2005. Relevantna tabela i knjiga pravnih izvora podnete su istog dana.

¹³ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljiva replika tužilaštva na podnesak respodenta, 23. maj 2006. Javna redigovana verzija podneta je 25. maja 2006.

¹⁴ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Odluka o produženju roka, 16. februar 2006.

¹⁵ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Žalbeni podnesak Haradina Bale, 9. maj 2006. Relevantna tabela i knjiga pravnih izvora podnete su istog dana.

¹⁶ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljivi odgovor tužilaštva na žalbeni podnesak Haradina Bale, 19. jun 2006. Javna redigovana verzija podneta je 3. jula 2006. Dana 10. jula 2006. godine tužilaštvo je podnelo *corrigendum* tog Odgovora, u kojem je ispravilo nekoliko štamparskih grešaka sadržanih u Odgovoru, vidi *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, *Corrigendum* Odgovora tužilaštva na žalbeni podnesak Haradina Bale, 10. jul 2006.

¹⁷ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Poverljiva Replika Haradina Bale, 4. jul 2006.

¹⁸ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Izuzetno hitan zahtev u ime Haradina Bale za privremeno puštanje na slobodu, 20. april 2006.

godine odobrilo taj zahtev i naložilo da on bude privremeno pušten na slobodu od 23. aprila 2006. do 27. aprila 2006. godine.¹⁹

7. Dana 31. avgusta 2006. godine Haradin Bala je podneo hitan zahtev za privremeno puštanje na slobodu da bi prisustvovao pomenu svom bratu.²⁰ Žalbeno veće je 1. septembra 2006. godine odobrilo taj zahtev i naložilo da Haradin Bala bude privremeno pušten na slobodu u periodu od 5. septembra 2006. do 9. septembra 2006. godine.²¹

E. Zahtev da se u spis uvrsti usaglašena činjenica i dopuni sudski spis

8. Dana 5. oktobra 2006. godine tužilaštvo je podnelo "Zahtev da se u spis uvrsti usaglašena činjenica i dopuni sudski spis" u vezi s (uzrokom) smrti Stamena Genova, bivšeg zatočenika u zarobljeničkom logoru Lapušnik.²² Tužilaštvo je dobilo saglasnost sve trojice optuženih. Ono je, pored toga, navelo da ne namerava da se poziva na tu usaglašenu činjenicu kako bi potvrdilo bilo koji od svojih osnova za žalbu u ovom predmetu.²³ Žalbeno veće je 29. novembra 2006. godine odobrilo taj zahtev.²⁴

F. Statusne konferencije

9. Statusne konferencije u skladu s pravilom 65bis Pravilnika održane su 4. maja 2006, 29. avgusta 2006, 5. decembar 2006, 21. mart 2007. i 9. jula 2007. godine.

G. Žalbeni pretres

10. Na osnovu Naloga o rasporedu od 10. maja 2007. godine,²⁵ pretres o utemeljenosti žalbe održan je 5. i 6. juna 2006. godine.²⁶

¹⁹ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Odluka kojom se odobrava privremeno puštanje na slobodu Haradina Bale da bi prisustvovao pomenu svojoj kćerki, 20. april 2006.

²⁰ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Hitan zahtev u ime Haradina Bale za privremeno puštanje na slobodu, 31. avgust 2006.

²¹ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Odluka kojom se odobrava privremeno puštanje na slobodu Haradina Bale da bi prisustvovao pomenu svom bratu i ispoštovao tradicionalni period žalosti, 1. septembar 2006.

²² *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Zahtev tužilaštva da se u spis uvrsti usaglašena činjenica i dopuni sudski spis, 5. oktobar 2006.

²³ *Ibid.*, par. 4.

²⁴ *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, *Corrigendum* Prvostepene presude i Odluka po zahtevu tužilaštva da se u spis uvrsti usaglašena činjenica i dopuni sudski spis, 29. novembar 2006.

²⁵ Nalog o rasporedu žalbenog pretresa, 10. maj 2006.

²⁶ Dana 6. juna 2007. godine Limajeva odbrana je podnela javne odgovore na na pitanja koje je postavilo Žalbeno veće 30. maja 2007. godine. Dana 7. juna 2007. godine tužilaštvo je podnelo poverljivi Spisak dokaza i nalaza u vezi s odgovorom tužilaštva na pitanje br. 3 koje je postavilo Žalbeno veće 30. maja 2007. godine.

XI. DODATAK B: GLOSAR IZRAZA

A. Spisak odluka Međunarodnog suda i drugih odluka

1. Međunarodni sud

ALEKSOVSKI

Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, predmet br. IT-95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*)

BABIĆ

Tužilac protiv Milana Babića, predmet br. IT-03-72-A, Presuda po žalbi na kaznu, 18. jul 2005. (dalje u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*)

BLAGOJEVIĆ I JOKIĆ

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-A, Presuda, 9. maj 2007. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*)

BLAŠKIĆ

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-T, Presuda, 3. mart 2000. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*)

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-A, Presuda, 29. jul 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*)

BRĐANIN

Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-A, Presuda, 3. april 2007. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*)

ČELEBIĆI

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog "Pavo", Hazima Delića i Esada Landže zvanog "Zenga", predmet br. IT-96-21-T, Presuda, 16. novembar 1998. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*)

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog "Pavo", Hazima Delića i Esada Landže zvanog "Zenga", predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*)

DERONJIĆ

Tužilac protiv Miroslava Deronjića, predmet br. IT-02-61-A, Presuda po žalbi na kaznu, 20. jul 2005. (dalje u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*)

ERDEMOVIĆ

Tužilac protiv Dražena Erdemovića, predmet br. IT-96-22-T, Presuda o kazni, 29. novembar 1996. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Erdemović*)

Tužilac protiv Dražena Erdemovića, predmet br. IT-96-22-A, Presuda, 7. oktobar 1997. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Erdemović*)

FURUNDŽIJA

Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. jul 2000. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*)

GALIĆ

Tužilac protiv Stanislava Galića, predmet br. IT-98-29-T, Presuda i mišljenje, 5. decembar 2003. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Galić*)

Tužilac protiv Stanislava Galića, predmet br. IT-98-29-A, Presuda, 30. novembar 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Galić*)

JELISIĆ

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. jul 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*)

JOKIĆ

Tužilac protiv Miodraga Jokića, predmet br. IT-01-42/1-A, Presuda po žalbi na kaznu, 30. avgust 2005. (dalje u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Jokić*)

KORDIĆ I ČERKEZ

Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza, predmet br. IT-95-14/2-T, Presuda, 26. februar 2001. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*)

Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza, predmet br. IT-95-14/2-A, Presuda, 17. decembar 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*) s korekcijama u *Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza*, predmet br. IT-95-14/2-A, *Corrigendum* presude od 17. decembra 2004. godine, 26. januar 2005.

KRNOJELAC

Tužilac protiv Milorada Krnojelca, predmet br. IT-97-25-A, Presuda, 17. septembar 2003. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*)

KRSTIĆ

Tužilac protiv Radislava Krstića predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*)

KUNARAC, KOVAČ I VUKOVIĆ

Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, predmeti br. IT-96-23 i IT-96-23/1-T, Presuda, 22. februar 2001. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kunarcac i drugi*)

Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, predmeti br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda, 12. jun 2002. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kunarcac i drugi*)

Z. KUPREŠKIĆ, M. KUPREŠKIĆ, V. KUPREŠKIĆ, JOSIPOVIĆ, PAPIĆ I ŠANTIĆ

Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića i Vladimira Šantića zvanog "Vlado", predmet br. IT-95-16-T, Presuda, 14. januar 2000. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*)

Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića i Vladimira Šantića, predmet br. IT-95-16-A, Presuda po žalbama, 23. oktobar 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Kupreškić i drugi)

KVOČKA, KOS, RADIĆ, ŽIGIĆ I PRCAĆ

Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Mlađe Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća, predmet br. IT-98-30/1-A, Presuda, 28. februar 2005. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Kvočka i drugi)

MILUTINOVIĆ, ŠAINOVIĆ I OJDANIĆ

Tužilac protiv Milana Milutinovića, Nikole Šainovića i Dragoljuba Ojdanića, predmet br. IT-99-37-AR72, Odluka po prigovoru Dragoljuba Ojdanića na nenadležnost - udruženi zločinački poduhvat, 21. maj 2003. (dalje u tekstu: Odluka po žalbi u vezi s udruženim zločinačkim poduhvatom u predmetu Ojdanić)

NALETILIĆ I MARTINOVIĆ

Tužilac protiv Mladena Naletilića zvanog "Tuta" i Vinka Martinovića zvanog "Štela", predmet br. IT-98-34-A, Presuda, 3. maj 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Naletilić i Martinović)

D. NIKOLIĆ

Tužilac protiv Dragana Nikolića, predmet br. IT-94-2-S, Presuda o kazni, 18. decembar 2003. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu Dragan Nikolić)

Tužilac protiv Dragana Nikolića, predmet br. IT-94-2-A, Presuda po žalbi na kaznu, 4. februar 2005. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Dragan Nikolić)

M. NIKOLIĆ

Tužilac protiv Momira Nikolića, predmet br. IT-02-60/1-A, Presuda po žalbi na kaznu, 8. mart 2006. (dalje u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu Momir Nikolić)

STAKIĆ

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br. IT-97-24-A, Presuda, 22. mart 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Stakić)

DUŠKO TADIĆ

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-AR-72, Odluka po interlokutornoj žalbi odbrane na nadležnost suda, 2. oktobar 1995. (dalje u tekstu: Odluka o nadležnosti u predmetu Tadić)

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-T, Presuda, 7. maj 1997. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu Tadić)

Tužilac protiv Duška Tadića, predmet br. IT-94-1-A, Presuda, 15. jul 1999. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu Tadić)

Tužilac protiv Duška Tadića, predmet br. IT-94-1-A i IT-94-1-Abis, Presuda o žalbi na kaznu, 26. januar 2000. (dalje u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu Tadić)

VASILJEVIĆ

Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet br. IT-98-32-T, Presuda, 29. novembar 2002. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu Vasiljević)

Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet br. IT-98-32-A, Presuda, 25. februar 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*)

2. MKSR

AKAYESU

Tužilac protiv Jean-Paula Akayesua, predmet br. ICTR-96-4-A, Judgement /Presuda/, 1. jun 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*)

GACUMBITSI

Tužilac protiv Sylvestrea Gacumbitsija, predmet br. ICTR-2001-64-A, Judgement /Presuda/, 7. jul 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*)

KAJELIJELI

Tužilac protiv Juvénila Kajelijelija, predmet br. ICTR-98-44A-A, Judgement and Sentence /Presuda i kazna/, 23. maj 2005 (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*)

KAMBANDA

Jean Kambanda protiv tužilaštva, predmet br. ICTR-97-23-A, Judgement /Presuda/, 19. oktobar 2000. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kambanda*)

KAMUHANDA

Jean de Dieu Kamuhanda protiv tužilaštva, predmet br. ICTR-00-54A-A, Judgement /Presuda/, 19. septembar 2005. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*)

KAYISHEMA I RUZINDANA

Tužilac protiv Clémenta Kayisheme i Obeda Ruzindane, predmet br. ICTR-95-1-A, Judgement (Reasons) /Presuda (Obrazloženje)/, 1. jun 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*)

MUSEMA

Tužilac protiv Alfreda Museme, predmet br. ICTR-96-13-A, Judgement /Presuda/, 16. novembar 2001. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Musema*)

NDINDABAHIZI

Predmet *Emmanuel Ndindabahizi*, predmet br. ICTR-01-71-A, Judgement /Presuda/, 16. januar 2007. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Ndindabahizi*)

NIYITEGEKA

Tužilac protiv Eliézera Niyitegeke, predmet br. ICTR-96-14-T, Appeal Judgement /Presuda po žalbi/, 9. jul 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*).

NTAGERURA, BAGAMBIKI I IMANISHIMWE

Tužilac protiv Andréa Ntagerure, Emmanuela Bagambikija i Samuela Imanishimwea, predmet br. ICTR-99-46-A, Judgement /Presuda/, 7. jul 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*).

RUTAGANDA

Tužilac protiv Georgesa Andersona Nderubunwea Rutagande, predmet br. ICTR-96-3-A, Judgement /Presuda/, 26. maj 2003. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*).

SEMANZA

Laurent Semanza protiv tužilaštva, predmet br. ICTR-97-20-A, Judgement /Presuda/, 20. maj 2005. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*).

B. Spisak skraćenica, akronima i kratkih referenci

U skladu s pravilom 2(B) Pravilnika o postupku i dokazima, muški rod obuhvata ženski, a jednina množinu i obrnuto.

- AT. Stranica transkripta žalbenog pretresa u ovom predmetu. Sve stranice transkripta koje se navode uzete su iz neslužbene, nepročišćene verzije transkripta, ukoliko nije naznačeno drugačije. Usled toga su moguće manje nepodudarnosti u brojevima stranica te verzije i konačne verzije objavljenog transkripta. U slučaju sumnje, preslušati video-snimak pretresa.
- Balin odgovor Poverljivi odgovor g. Haradina Bale, 8. maj 2006.
- Balin pretpretresni podnesak Haradina Bale na osnovu pravila 65ter(F) Pravilnika o postupku i dokazima, 1. jun 2004.
- Balin žalbeni podnesak Poverljivi žalbeni podnesak Haradina Bale, 9. maj 2006.
- Balina najava žalbe Najava žalbe odbrane Haradina Bale na Presudu Pretresnog veća I donetu 30. novembra 2005, 30. decembar 2005.
- Balina replika na podnesak respondenta Haradina Bale, 4. jul 2006.
- CCIU Centralna jedinica za krivične istrage policije UNMIK-a
- Dok. pred. br. dokazni predmet
- DSK Demokratski savez Kosova
- Ibid.* [latinski: *ibidem*] odnosi se na prethodni citat
- Krivični zakon SFRJ Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, donet 28. septembra 1976, stupio na snagu 1. jula 1977.

KVM	Verifikaciona misija na Kosovu
Limajev odgovor	Poverljivi podnesak respondenta Fatmira Limaja, 2. maj 2006.
Međunarodni sud	Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine
MKSR	Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje lica odgovornih za genocid i druga teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji Ruande i državljana Ruande odgovornih za genocid i druga takva kršenja počinjena na teritoriji susednih država od 1. januara 1994. do 31. decembra 1994. godine
Musliuov odgovor	Poverljivi podnesak respondenta Isaka Musliua, 2. maj 2006.
Musliuov pretpretresni podnesak	Pretpretresni podnesak Isaka Musliua, 1. juna 2004.
Najava žalbe tužilaštva	Najava žalbe tužilaštva, 30. decembar 2005.
oda	prostorija za goste
Odgovor tužilaštva	Poverljivi podnesak kojim tužilaštvo odgovara na Žalbeni podnesak Haradina Bale, 3. jul 2006.
Optužnica	<i>Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua</i> , predmet br. IT-03-66-PT, Odluka po zahtevu tužilaštva za izmenu Izmenjene optužnice, 13. februar 2004. (dalje u tekstu: Druga izmenjena optužnica priložena uz Zahtev tužilaštva za izmenu Izmenjene optužnice podnet 16. novembra 2003.)
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
par.	paragraf(i)
PJUN	Pritvorska jedinica UN
Pravilnik	Pravilnik o postupku i dokazima Međunarodnog suda